رووداو
RÛDAW

ژمارە (458) دووشەممە 2017/5/22 – 1ی جۆزەردان 2717 (750) دینار

گۆڕان داوای لێبووردن لە یەکێتی و یەکگرتوو دەکات

رووداو – سلێمانی

مستەفا سەید قادر، یەکێک لە هەڵسوڕاوانی بزووتنەوەی گۆڕان رایگەیاند کە داوای لێبووردنیان لە سەلاحەدین بەهائەدین، ئەمینداری یەکگرتووی ئیسلامی و حاکم قادر، قوباد تاڵەبانی و سالار عەزیز، بەرپرسانی یەکێتی کردووە پاش ئەو رەفتارەی لەکاتی رێورەسمی بەخاکسپاردنی نەوشیروان مستەفا، رێکخەری گشتی بزووتنەوەی گۆڕاندا لەلایەن هەندێ لە لایەنگرانی بزووتنەوەکەوە کرا.

هوهای بەشێک لە لایەنگرانی گۆڕان لەکاتی خوێندنەوەی گوتارەکانی هەریەک لە سەلاحەدین بەهائەدین و قادر حەمەجان، سەرکردەکانی بزووتنەوەی گۆڕانی تووشی ئیحراجی کرد.

بزووتنەوەی گۆڕان بە راگەیێندراوێک کۆتایی بە پرسەی نەوشیروان مستەفا هێنا و لە نێوەڕۆکی راگەیێندراوەکەشدا گوتیان "هەر کەموکوڕییەک بەرامبەر هەر کەس و لایەنێک روویدابێ، داوای لێبووردن دەکەین".

مستەفا سەید قادر، ئەو کەس و لایەنانەی بۆ (رووداو) ئاشکرا کرد کە مەبەستیان بووە لەو راگەیێندراوەدا داوای لێبووردنیان لێبکەن و گوتی: "مامۆستا سەلاحەدین، هەندێک بیرخستنەوەی جوانی باسکرد و حاکم قادر، قسەی جوانی کرد و هەروەها داوای لێبووردن بوو لە قوباد تاڵەبانی و کاک سالار عەزیز".

گوتیشی: "راستە ئەوانەی بەو شێوەیە مامەڵەیان کرد لایەنگری بزووتنەوەی گۆڕانن و نەدەبوو وا بکەن، بەڵام لە دڵگەرمی و خەمی گەورەی لەدەستدانی کاک نەوشیروان وایان کرد".

« 5

رێبوار کەریمی:
چی لەگەڵ نەوشیروان مستەفادا نامرێ؟
19

بەرپرسێکی سووری:
پرۆژەیەکمان بۆ کورد لە سووریا هەیە
6

ئەلێکساندەر دووگین:
رووسیا ناتوانێت پشتگیری لە دەوڵەتی کوردستان بکات
5

گۆڕان لەسەر پەیامێکی 8 خاڵی نەوشیروان مستەفا دەڕوات

جەمال محەممەد دەبێتە کەسی یەکەمی گۆڕان

« 3

نازم دەباغ:
ئێرانییەکان چاودێریی شوێنگرەوەی نەوشیروان مستەفا دەکەن

دامەزرێنەرێکی گۆڕان:
لیژنەیەک بۆ راپەراندنی ئیشوکارەکانی گۆڕان دروستدەکرێت

ژنان 12

دڵنیا بەزۆور سەری مێردەکەیەوە خۆی دەخنکێنێ

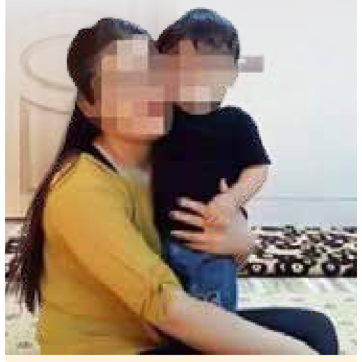

راپۆرتە هەواڵ 2

سێکس چات پارەی بە پیاوانی دهۆک نەهێشت

کۆمەڵایەتی 13

مامۆستایەک لەسەر مەترێک زەوی دەکوژرێ

ئابووری 8

ئەمساڵ 26 هەزار ئۆتۆمبێل هێنراوەتە کوردستان

ڕاپۆرتە هەواڵ
ڕووداو
ژمارە (458) - دووشەممە 2017/5/22

وەزارەتی ئەوقاف: ئەگەری زۆرە شەممە ڕەمەزان بێت

ڕووداو- هەولێر

گوتەبێژی وەزارەتی ئەوقاف و کاروباری ئاینی هەرێمی کوردستان ڕایگەیاند، ئەگەری زۆرە شەممەی داهاتوو یەکەم ڕۆژی مانگی ڕەمەزان بێت. نەبەز ئیسماعیل، گوتەبێژی وەزارەتی ئەوقاف و کاروباری ئاینی هەرێمی کوردستان بە (ڕووداو)ی ڕاگەیاند، لەگەڵ وەزارەتی ئەوقافی سعودیە و عێراق لە پەیوەندیدان بۆ دیاریکردنی یەکەم ڕۆژی مانگی ڕەمەزان و گوتی "ئەگەر ی زۆرە ڕۆژی شەممە 27-5-2017 یەکەم ڕۆژی مانگی ڕەمەزان بێت" گوتیشی "قسە هەیە ڕۆژی هەینی یەکەم ڕۆژی ڕەمەزان بێت، بەڵام ئێوارەی پێنجشەممە یەکلایی دەکەینەوە یەکەم ڕۆژی مانگی ڕەمەزان هەینی دەبێت یان شەممە".

سێکس چات پارەی بە پیاوانی دهۆک نەهێشت

ناسر عەلی
ڕووداو- دهۆک

ژمارەی ئەو کەسانەی لە دهۆک بەهۆی سێکس چاتەوە دەکەونە داوی باندە مەغریبییەکان ڕوو لە هەڵکشانە. تاوەکو ئێستا نزیکەی 2000 کەس لەو پارێزگایە پارەیان بۆ ئەو باندانە حەواڵە کردووە بۆ ئەوەی گرتەکانیان بڵاونەکەنەوە، شارەزایەکی تەکنەلۆژیای زانیاریش دەڵێت نزیکەی 2000 کەسی لەدەست هەڕەشەی ئەو باندە مەغریبییانە ڕزگار کردووە کە مەلا و پلەداری سەربازییان تێدابووە.

یەکێک لە قوربانیانی دەستی ئەو باندانە کە بە سەمیر خۆی ناساند، بەسەرهاتی خۆی بۆ (ڕووداو) گێڕایەوە و گوتی "مانگێک لەمەوبەر کچێک لە فەیسبووک داوای هاوڕێیەتی لێکردم، منیش قبوڵم کرد، کچەکە بە عەرەبی قسەی کرد، هەر ئەو شەوە دەستی بە چاتکردن کرد، پاشان ڤیدیۆیەکم بۆ هات کچەکە خۆی ڕووتکردبووەوە، داوای لە منیش کرد خۆم ڕووت بکەمەوە، منیش بە قسەم کرد".

زۆری نەبرد نامەیەک بۆ مەسنجەرەکەی سەمیر هات. کە سەیری کرد ڤیدیۆی خۆیەتی بە ڕووتی، هەر ئەو کەسە خۆی لێ ئاشکرا دەکات و دەڵێت من کچ نیم و کوڕم، ئەگەر 3000 دۆلارم بۆ نەنێری ڤیدیۆکەت بۆ هاوڕێکانت لە فەیسبووک دەنێرم.

سەمیر 45 ساڵ کە خێزاندارە و خۆی بە کەسێکی دیندار وەسف دەکات، دەڵێت عەمرەی کردووە و نزیکەی سێ ساڵە فەیسبووک بەکاردێنێ، نازانێت چۆن کەوتووەتە داوی ئەو کەسە. سەمیر زۆر لەو کەسە پاڕاوەتەوە کە ڤیدیۆکەی بڵاونەکاتەوە و ئەو پارەیەشی نییە کە ئەو داوای دەکات، بۆیە کەسەکە پارەکەی بۆ دادەشکێنێ بۆ 900 دۆلار. سەمیر گوتی "10 ڕۆژ لەمەوبەر پارەکەم لە ڕێگەی بانکی وێسترن یونیەن بۆ نارد". گوتیشی "دوو ڕۆژ لە خەفەتان خەوم لێنەکەوت، ئێستاش ترسم هەیە ڤیدیۆکە بۆ هاوڕێکانم بنێرێ و ئابڕووم بچێ".

سەمیر لەو ڕۆژەوە لە ڕەوشێکی دەروونیی خراپدا بووە، وەک خۆی دەڵێت تەنانەت بیری لەوە کردووەتەوە خۆی بکوژێ، بەڵام ڕێگایەکی دیکە هەڵدەبژێرێ و پەنا بۆ پۆلیس دەبات.

سەمیر گوتی "چوومە لای بەڕێوەبەری پۆلیسی نەهێشتنی تاوان لە دهۆک، ئەویش پێیگوتم کە ئەوان ناتوانن ئیجرائات بەرامبەر ئەو گرووپانە بکەن، چونکە لە کوردستان نین. بۆیە ئامۆژگاریی کردم بچمە لای کەسێک بەناوی نەواس کە ئیشی سڕینەوەی ئەو جۆرە ڤیدیۆیانەیە".

سڕینەوەی ئەو پارچە ڤیدیۆیانە بازاڕێکی گەرمی بۆ کەسانی وەکوو نەواس دروستکردووە، چونکە ئامادە نین بەبێ بەرامبەر ئەو کارە بکەن. سەمیر گوتی "نەواس بۆ سڕینەوەی ڤیدیۆکە داوای 300 دۆلاری لێکردم".

سەمیر هێندە لەو باندانە ترساوە، ئێستا هیچ ئەکاونتێکی لە تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان نەماوە. ئەو دەڵێت "لە ترسی ئەو کارە، ئێستا فەیسبووک و هەموو شتێکم سڕیوەتەوە". سەمیر داوای لە بەکارهێنەرانی فەیسبووک کرد کە بە وریاییەوە مامەڵە لەگەڵ ئەو تۆڕە بکەن، بۆ ئەوەی وەکوو ئەو تووش نەبن.

نەواس عومەر کە شارەزاییەکی باشی لە بەکارهێنانی ئینتەرنێت هەیە، دەمێکە کاری سڕینەوەی ئەو جۆرە ڤیدیۆیانە دەکات. ئەو دەڵێت تاوەکوو ئێستا زۆر کەسی لەدەست ئەو جۆرە گرووپانە ڕزگار کردوون: "دەتوانم بڵێم تاوەکوو ئێستا 2000 کەس هاتوونەتە لام کە ڤیدیۆیان لەلای ئەو باندە مەغریبییانە هەبووە، ڤیدیۆکەم بۆ سڕیونەتەوە و ڕزگارم کردوون". گوتیشی "هەندێک لەوانەی پەیوەندییان پێوەکردووم لە دەرەوەی وڵات بوون".

سەبارەت بەو کەسانەی کەوتوونەتە داوی ئەو گرووپانەوە، نەواس گوتی "هەموو جۆرە کەسێکی تێدایە، لە خەڵکی ئاسایی تا پلەداری سەربازی و تەنانەت مامۆستای ئاینی".

بە گوتەی نەواس، زۆربەی ئەو کەسانەی سێکس چاتیان لەگەڵ ئەو باندانە کردووە، پارەیان بۆ حەواڵە کردوون، کەسی وا هەیە تەنیا 100 دۆلاری بۆ حەواڵە کردوون و هەشە تاوەکوو 9 هەزار دۆلاری بۆ ناردوون. گوتیشی "دەتوانم بڵێم تاوەکوو ئێستا 7 ملیۆن دۆلاری خەڵکی کوردستان بۆ ئەو باندانە حەواڵە کراوە".

نەواس زانیاریی زۆری لە بارەی ئەو باندانە هەیە و دەڵێت "ئەوانە پێنج باندن، ژمارەیان 100 کەس دەبێ، 95%یان مەغریبین". گوتیشی "لە هەولێر و بەغدا و دهۆکیش خەڵکانێک ویستوویانە باندی هاوشێوەی باندە مەغریبییەکان بۆ ئەو کارانە دروست بکەن، بەڵام زوو فەشەلیان هێناوە و لەلایەن دەزگا ئەمنییەکانەوە دەستگیرکراون".

پێنج باندی مەغریبی لە ڕێگەی سێکس چاتەوە پارە لە هاووڵاتیان کوردستان دەکێشنەوە

شارەزایەکی ئایتی: زیاتر لە دوو هەزار کەسم لە دەست باندە مەغریبییەکان ڕزگار کردووە

پیاوێک: 900 دۆلارم بۆ تەحویل کردوون و هێشتاش دەترسێم

ئامێرەکانی گەنجە کوردەکە سەرسوڕهێنەرن

"تا ئێستا چەند کەسێک داوایان لێکردووم پرۆژەکانم بکەنە بزنس"

دیمەن بورهان
ڕووداو- هەولێر

گەنجێکی دانیشتووی شاری سلێمانی چەند ئامێرێک دروست دەکات، یەکێک لەوانە سپلیتێکە کە بە گوتەی خۆی تەنیا بە یەک ئەمپێر کارەبا کار دەکات و توانای هەیە ڕووبەری 50 مەتر دووجا فێنک بکات یان گەرمی بکات. هەروەها دەڵێت 23 پرۆژەی دیکەی هەیە کاریان لەسەر دەکات.

محەممەد غەفوور، 28 ساڵ، لە گەڕەکی مامۆستایانی شاری سلێمانی لەدایکبووە، خوێندکاری قۆناغی سێی بەشی ئەندازیاریی میکانیکە لە زانکۆی سلێمانی. محەممەد یەکێک بووە لە دە یەکەمەکانی بەشی میکانیک لە پەیمانگا، بۆیە لە کۆلێژی ئەندازیاریی سلێمانی وەردەگیرێت. محەممەد پێشتریش خوێندکاری پیشەیی بووە لە بەشی ئۆتۆمبێل و لەنێوان 308 خوێندکار، پلەی یەکەمی لەسەر ئاستی ئامادەییەکەی بەدەستهێناوە.

هەر لە منداڵییەوە زۆر خولیای میکانیک بووە، ئایدیاکانی لەلای زۆربەی مامۆستاکانی جێگەی بایەخ بوون. محەممەد دەمێکە ئامێری جۆراوجۆر دروست دەکات و دەڵێت "پێشتر سێ کارگەی دروستکردنی نانم دروستکردووە کە یەکێکیان هی خۆمە و تەواوی ئامێرەکانی کارگەکە بە دەستی خۆم دروستکراون". هەروەها پرۆژەی ئامێری هەڵێنانی هێلکەی مریشک کە لە ڕۆژی جیهانیی ئەندازیاری لە ساڵی 2016 لە بەشی ئاودێریی زانکۆی سلێمانی نمایشی کرد و پلەی دووەمی بەدەستهێنا.

محەممەد هەروەها دەستێکی ڕۆبۆتیشی دروستکردووە "پرۆژەی پەیمانگام دروستکردنی قۆڵێکی ڕۆبۆت بوو کە زۆر سەرکەوتوو بوو، ئێستا لە پەیمانگای بابل وانەی لەسەر دەخوێندرێت".

محەممەد بەشداریی پێشانگای ساڵانەی مایای کردووە کە 18 زانکۆ و پەیمانگا لە وڵاتانی مالیزیا و ئوردن و عێراق و لوبنان بە 89 پرۆژە بەشدارییان کردووە. ئەو بەناوی زانکۆی سلێمانی بە پرۆژەیەک بەناوی "پلەی گەرما و خێرایی سووتاندن لە ژووری سووتانی مووشەک و فڕۆکە" بەشداریی کرد، پرۆژەکەی لەلایەن لیژنەیەک کە پێکهاتبوو لە پڕۆفیسۆرێکی ژاپۆنی و سێ پڕۆفیسۆری مالیزی و لوبنانی و عێراقی هەڵسەنگاندنی بۆ کرا و پلەی یەکەمی بەدەستهێنا.

محەممەد باسی نوێترین پرۆژەی خۆی بۆ (ڕووداو) کرد و گوتی "ئەمساڵیش بە پرۆژەی ئامێری ساردکەرەوە و گەرمکەرەوە بەناوی زانکۆی پۆلیتەکنیک بەشداری ئەو پێشانگایەی مالیزیام کرد".

لەبارەی ئامێرەکەشەوە محەممەد دەڵێت "ئەو ئامێرەی دروستم کرد هەوای گەرم و سارد بەرهەمدێنێت. گرنگییەکەی لەوەدایە تەنیا بە نیو ئەمپێر کارەبا کاردەکات و بۆ هەوای گەرم پێویستی بە غازێکی کەم هەیە، بەجۆرێک یەک بوتڵ غاز بەشی 16 ڕۆژ کارکردنی ئامێرەکە دەکات".

محەممەد زیاتر لەبارەی ئەو ئامێرە قسە دەکات و دەڵێت "ئەو ئامێرە 8 تایبەتمەندیی گرنگی هەن، لەوانەش: بەئاسانی کۆنترۆڵی پلەی گەرمییەکەی دەکرێت و بەشێوەیەکی ئۆتۆماتیکی کاردەکات، بوتڵێک غازی 16 کیلۆگرامی نزیکەی بەشی 16 ڕۆژ کارکردنی دەکات کە پێویستە لە شوێنێکی داخراو بەکاربێت بۆ گەیشتن بە پلەی گەرمیی ویستراو. هەروەها یەک دانە لەو ئامێرە بەکاردێت بۆ گەرمکردنی نزیکەی 50 مەتر دووجا و جێگایەکی کەم دەگرێت و دەنگیشی کەمە. بەشێوەیەکی زۆر خێرا دەگاتە ئەو پلە گەرمییەی دەمانەوێت.

تایبەتمەندییەکی دیکەی ئەوەیە کە بەتێکڕا تەنیا بە نیو ئەمپێر کاردەکات. هەروەها تەمەنێکی درێژی هەیە لە بەکارهێناندا، جگە لەوەش بوونی سەلامەتییەکی تەواوی کەسی بەکارهێنەر و دوا تایبەتمەندیشی ئەوەیە کە بەئاسانی لەلایەن بەکارهێنەرەوە کاری پێدەکرێت".

سەبارەت بە نرخی ئەم ئامێرەش، محەممەد دەڵێت: "تێچووی ئەم ئامێرە لە 250 بۆ 350 دۆلارە، بەپێی قەبارەی داواکراویش تێچووەکەی دەگۆڕێت".

چەند کەسێک داوایان لە محەممەد کردووە تا پرۆژەکانی بکەن بە بزنس "هەر پرۆژەیەک پێویستی بە پشتگیریی ماددی هەیە و دەبێت وەرشەیەکت هەبێت بۆ تاقیکردنەوەکانت، تاوەکوو ئێستا چەند کەسێک داوایان لێکردووم پرۆژەکانم بکەنە بزنس، بەڵام بەهۆی بەردەوامبوونم لە خوێندن، بواری ئەوەم نەبووە کاریان لەگەڵ بکەم".

محەممەد چەندین پرۆژەی دیکەی هەیە و وەک خۆی دەڵێت "بۆ ئایندە 23 پرۆژەی دیکەم وەکو پلان ئامادە کردووە کە هەمووی خۆی لە بابەتی مرۆڤدۆستی و ژینگەیی و کارگەدا دەبینێتەوە".

محەممەد دەڵێت پلانی بۆ 23 پرۆژە داناوە

بەڕێوەبەرێک بەهۆی خۆکوشتنی قوتابییەک دەستگیر دەکرێ

دیمەن بورهان
ڕووداو — هەولێر

عەلی نوورەدین، تەمەن 17 ساڵ و دانیشتووی شارۆچکەی کفری، پاش تەواوبوونی لە تاقیکردنەوەکانی قوتابخانە، گەڕایەوەماڵەوە و بە کلاشینکۆفەکەی باوکی گوللەیەکی بەخۆیەوە ناو کۆتایی بە ژیانی خۆی هێنا.

عەلی کە قوتابی هەشتی بنەڕەتی بوو لە قوتابخانەی خۆرنەوازان، ئەو ڕۆژەی خۆی کوشت (2017/5/16)، سێیەم تاقیکردنەوەی بوو لە تاقیکردنەوەکانی کۆتایی ساڵ کە لە وانەی کۆمەڵایەتی بوو، بەڵام بەهۆی ئەوەی لەو وانەیە باش نەبوو، کۆپیی کردبوو.

شێرکۆ ساڵح، بەڕێوەبەری قوتابخانەی خۆرنەوازان کە ماوەی هەفتەیەک بەهۆی ڕووداوەکەوە دەستگیرکرا، ڕۆژی یەکشەممە 2017/5/21 بە کەفالەتی دوو ملیۆن دینار ئازاد کرا. مامۆستا شێرکۆ دوای ئازادبوونی بە (ڕووداو)ی گوت: "جێگەی داخە بۆ ئێمە قوتابییەکی ڕووخۆش و بەڕەوشتمان لەدەست دا، بەڵام تاوانی کەسی تێدا نەبوو، ئەو ڕۆژەی ڕووداوەکە ڕوویدا، سێیەمین تاقیکردنەوەیان بوو، من لە ژووری خۆم سەرقاڵی کاروباری ئیداری بووم، مامۆستایەکی ئافرەت کە چاودێری هۆڵی تاقیکرنەوەکە بوو، ناردی بەدوامدا کە قوتابییەک کۆپیی کردووە".

مامۆستا شێرکۆ دەڵێت قوتابییەکەی بردووەتە ژووری خۆی و زۆر ئامۆژگاریی کردووە "پێمگوت کوڕم ئەمە هەڵەیە، بەڵام کێشە نییە و دووبارەی مەکەوە، تەنیا لەم وەرزە لە 60 نمرەکە دەکەوی، بەڵام 40 نمرەت هەیە و لەگەڵ وەرزی یەکەم کۆدەکرێتەوە، ئەگەر دەرنەچووی، بۆ وەرزی دووەم دەتوانی تاقیکردنەوە بکەیەوە".

بە گوتەی مامۆستا شێرکۆ، دواتر توێژەری قوتابخانەش بە نەرمی و ڕوویەکی خۆشەوە قسەی بۆ کردووە، بەبێ هیچ سووکایەتی و توندوتیژییەک، هاوڕێ و مامۆستاکانیش شایەتن تەنانەت ئامۆزایەکی باوکی عەلی یاریدەدەری قوتابخانەیە، ئەگەر هەڵەیەکمان هەبووبێت خۆ چاوپۆشی ناکات.

مامۆستا شێرکۆ گوتی "عەلی پاش هاتنە دەرەوەی لە قوتابخانە، زۆر بە ئاسایی بینراوە و لەگەڵ هاوڕێکانی چووە بۆ مەلەوانگە، بۆیە هیچ گوشارێکی ئێمەی پێوە دیار نەبووە. ئەوان خێزانی بەڕێزن، دوو منداڵیان لە قوتابخانەکەی ئێمە بووە، عەلی ڕووخۆش و بەڕەوشت بوو، هاوکارێکی باش بوو لە قوتابخانە، لە قۆناغی چواری بنەڕەتییەوە لای ئێمەیە، تاوەکو ئێستا هیچمان گلەییمان نەبووە بەئێستاشەوە، براکەی هەر لە قوتابخانەکەمانە".

مقەدەم نورەدین، باوکی عەلی، لەپێش نەخۆشخانەی بووژاندنەوەی دڵ لە سلێمانی بە دڵێکی پڕ لە خەم و کێشەوە وەستابوو، سەرەڕای تەعزیباری چاوەڕوانی هەواڵێک بوو لە براکەیەوە کە جەڵدەی دڵ لێی دابوو. گوتی "عەلی کوڕێکی هێمن و گوێڕایەڵ بوو، بەڵام لە خوێندندا وانەکانی درەنگ وەردەگرت و باش نەبوو". مقەدەم نورەدین لەبارەی ڕووداوەکەشەوە دەڵێت: "من نازانم چی ڕوویداوە، عەلی نزیکەی کاژێر 10 دوای هاتنەوەی لە قوتابخانە بە کلاشینکۆفەکەی من گوللەیەکی بەخۆیەوە ناوە و دەستبەجێ گیانی دەرچووە".

سەبارەت بەوەی کوڕەکەی کۆپیی کردووە، گوتی "هیچ بەڵگەیەکم نییە کە بەهۆی ئەوەوە کوڕەکەم خۆی کوشتبێت، من لەوێ نەبووم تا بزانم ڕاستیی ڕووداوەکە چۆن بووە".

لەبارەی تۆمارکردنی سکاڵاشەوە باوکی عەلی دەڵێت "سکاڵام تۆمار کرد لەسەر بەڕێوەبەری قوتابخانەکە و دەستگیرکرا، یاساش چ بڕیارێک بدات من پێی ڕازیم".

ڕائید عەلی جەمال قەدوری، گوتەبێژی پۆلیسی گەرمیان بە (ڕووداو)ی گوت "ڕۆژی یەکشەممە 2017/5/21 دادوەری لێکۆڵینەوە بڕیاری ئازادکردنی شێرکۆ ساڵح، بەڕێوەبەری قوتابخانەی خۆرنەوازانی دا کە لەسەر سکاڵای کەسوکاری ئەو خوێندکارە دەستگیرکرابوو".

قوتابیان مامۆستایان دەترسێنن

مامۆستا شێرکۆ دوای ئەوەی دەچێتە دادگا بۆ ڕێکاری یاسایی ئازادکردنی بە کەفالەت، گوتی "دوو بەڕێوەبەر بەمەبەستی تۆمارکردنی سکاڵا لەسەر قوتابیەکانیان لە دادگا بوون، یەکێک لە بەڕێوەبەرەکان دەیگوت قوتابییەکی کچم قۆناغی هەشتی بنەڕەتییە، چەند پارچە حەبێکی هێنابوو بۆ قوتابخانە و پێیگوتووم ئەگەر دەرمنەچێنی، ئەم حەبانە دەخۆم و خۆم دەکوژم، هەروەها قوتابییەکی کوڕیش بە مامۆستاکەی گوتووە، ئەگەر دەرنەچم، خۆم دەکوژم و خوێنیشم لەسەر ئێوەیە". مامۆستا شێرکۆ دەشڵێت "بەبڕوای من ئەمە هەڵقوستنەوەیە لەلایەن قوتابیانەوە، ئەوەش لە کفری خەریکە لە حاڵەتەوە دەبێتە دیاردە".

مەلا بەختیار: وەڵامی پارتی بۆ نەخشەڕێگاکەی یەکێتی پۆزەتیڤە

ڕووداو– سلێمانی

مەلا بەختیار، بەرپرسی دەستەی کارگێری مەکتەبی سیاسی یەکێتی لە هەڤپەیڤینێک لەگەڵ ڕووداو ڕایگەیاند چوار ڕۆژە وەڵام فەرمی پارتییان لە بارەی نەخشەڕێگایەکە وەرگرتووە "وەڵامەکەشیان ئیجابییە لە چەندین بڕگە دەڵێن ئێمەش هەمان بۆچوونی ئێوەمان هەیە تەنیا لە چەند بڕگەیەک تایبەت بە سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان و پەرلەمان تێبنیان هەیە". مەلا بەختیار هەروەها گوتی: "پارتی لەگەڵ پرەنسیپی کاراکردنەوەی پەرلەمانی، بەڵام کێشەی سیاسی نێوان گۆڕان و پارتی چارەسەر نەکراوە لەبەر ئەوەی پارتی پێیوایە ئەو ڕێککەوتنەوەی لە نێوان خۆیان و گۆڕان نەماوە تاوەکوو سەرۆکایەتیی پەرلەمان بداتەوە گۆڕان".

دوای مردنی نەوشیروان مستەفا

جەمال محەممەد دەبێتە کەسی یەکەمی گۆڕان

پزیشکەکان داوایان لە نەوشیروان مستەفا کردبوو کە چارەسەری کیمیایی وەربگرێ، بەڵام ئەو ئامادە نەبوو ئەوە بکات (فۆتۆ: ڕووداو)

مەحموود یاسین کوردی
ڕووداو– هەولێر

کاژێر هەشتی بەیانیی ڕۆژی 2017/5/19 نەوشیروان مستەفا ئەمین، ڕێکخەری گشتیی بزووتنەوەی گۆڕان لە تەمەنی 73 ساڵیدا لە ماڵەکەی خۆی لە شاری سلێمانی کۆچی دوایی کرد، ڕۆژی دواتر لەسەر وەسیەتی خۆی، هەر لە (گردی زەرگەتە) کە بزووتنەوەی گۆڕانی لەسەر دروستکرد، بەخاک سپێردرا. ئێستا زۆرترین قسە لەسەر ئەوەیە کە کێ شوێنەکەی دەگرێتەوە و ئایندەی بزووتنەوەی گۆڕان بەرەو کوێ هەنگاو دەنێ.

نەوشیروان مستەفا چارەسەر ڕەتدەکاتەوە

هەندێک سەرکردەی یەکێتی و گۆڕان ئاگاداری دۆخی تەندروستیی نەوشیروان مستەفا بوون، زانیارییان هەبووە کە تووشی شێرپەنجەی سییەکان بووە. لە دوای واژۆکردنی ڕێککەوتنەکەی لەگەڵ یەکێتی، نیشانەکانی شێرپەنجە دەرکەوتبوون و پزیشکەکانیش بێ ئومێدبوونی خۆیان پێڕاگەیاندبوو.

ئەندامێکی سەرکردایەتیی یەکێتی کە نەیویست ناوی بڵاوبکرێتەوە، بە (ڕووداو)ی گوت: "پزیشکەکان داوایان کردبوو چارەسەری کیمیایی وەربگرێت، ئەگەرچی زۆریش سوودی نەبووە، چونکە تەنیا 6 مانگ مردنەکەی دوادەخست، بەڵام ئەو ئامادە نەبووە ئەوە بکات و بە برادەرانی ئێمەی گوتبوو: هەر کاتێک مردن هات با بێت".

کەسێکی نزیکی خانەوادەی نەوشیروان مستەفا بە (ڕووداو)ی ڕاگەیاند: ئەو ڕۆژەی کۆچی دوایی کرد، کەسوکاری ئامادەسازییان کردبوو بۆ ئەوەی کاک نەوشیروان سەردانی گۆڕی شوعلەخانی هاوژینی لە گردی سەیوان بکات، بەڵام لە کاژێر شەشی بەیانی تەندروستیی تێکچوو، پلەی گەرمیی لەشی بەرزبووەوە و توانای قسەکردنی نەما، تەنیا منداڵەکانی و بەختیاری برای و برازاکانی و دوو پزیشکی ناسراوی سلێمانی لەوێ بوون. لە کاژێر 7:30 خولەکی بەیانیش هەر یەک لە (قادری حاجی عەلی، عومەر سەید عەلی، محەممەد تۆفیق ڕەحیم و د.شۆڕش حاجی) هەڵسوڕاوانی گۆڕان هاتوونەتە لای و کاژێر 8 گیانی سپاردووە".

ئاوات شێخ جەناب، ئەندامی جڤاتی نیشتمانیی گۆڕان کە کەمێک درەنگتر گەیشتبووە ماڵی نەوشیروان مستەفا، دەڵێت "کە گەیشتمە سەری گیانی سپاردبوو، کاک نەوشیروان حساب بکە بەپێوە مرد، ئەو پیاوە لە ژیانی پێشمەرگایەتییەوە تاوەکو ئەو ڕۆژەی گیانی سپارد لە مردن نەترسا".

بۆچی لە زەرگەتە نێژرا؟

نەوشیروان مستەفا لەسەر وەسیەتی خۆی لە گردی زەرگەتە نێژرا، هەندێک کەس پێیانوایە پەیامێک لە پشت ئەمەوە هەیە.

عەدنان عوسمان، هەڵسوڕاوی گۆڕان لە بارەی هەڵبژاردنی گردی زەرگەتە وەکو دوا مەنزڵگەی نەوشیروان مستەفا بە (ڕووداو)ی گوت: "پەیام و مەغزایەکی گەورەی ڕەمزی لە پشت هەڵبژاردنی ئەو شوێنە لەلایەن کاک نەوشیروانەوە هەیە، بۆ ئەوەی هەموو هاوڕێکانی و هەموو گۆڕانخوازان پەیام و بەرنامەی ئەویان لەبیر بێت و لەسەر ڕێباز و دونیابینییەکەی بەردەوام بن، بۆیە پەیامێکیشە بۆ سەرکردەکانی گۆڕان کە بە یەکگرتوویی و سەربەخۆیی بمێننەوە".

گۆڕانی پۆست نەوشیروان

دوای کۆچی دوایی نەوشیروان مستەفا، گەرمترین باسوخواسی خەڵکی کوردستان، چارەنووسی گۆڕان و پڕکردنەوەی پۆستی ڕێکخەری گشتییە. ئاوات شێخ جەناب، لەوبارەیەوە دەڵێت: "کاک نەوشیروان داوای لێکردووین دەستووری گۆڕان جێبەجێ بکەین. دەستووری گۆڕانیش لەبارەی پۆستی ڕێکخەری گشتی چی دەڵێ، ئەوە جێبەجێ دەکەین".

گوتیشی: "کاک نەوشیروان دوو ساڵە بە فیعلی دەستبەرداری ئێمە بووە و لە دوورەوە سەیری دەکردین، ئێمەی خستبووە ژێر تاقیکردنەوە".

عەدنان عوسمان کە دەڵێت پێشتر لەوبارەیەوە گفتوگۆی لەگەڵ نەوشیروان مستەفادا کردووە، گوتی: "چەندینجار گفتوگۆمان لەگەڵ کاک نەوشیروان کردووە لەسەر ئەو مەوزوعە، نامەی ئەویشمان هەیە کە دەڵێ لابردن و دانانی ڕێکخەری گشتی لەنێو گۆڕان لە ئاوخواردنەوە ئاسانترە. بەپێی دەستووری ناوخۆی گۆڕان میکانیزمی گۆڕین و دانانی ڕێکخەری گشتی سادەیە و ئاڵۆز نییە".

بەپێی بەشی نۆیەم، مادەی یەکەم، بڕگەی دووەم لە دەستووری نێوخۆی گۆڕان، جڤاتی نیشتمانی بەرزترین دەسەڵاتە لە نێوان دوو هەڵبژاردندا.

لەدوای بەخاکسپاردنی نەوشیروان مستەفا، ئاڵای کوردستان کە لەسەر تەرمەکەی بوو، ڕادەستی جەمال محەممەد، سکرتێری جڤاتی گشتیی بزووتنەوەی گۆڕان کرا، ئەوەش بە ئاماژەیەک دادەنرێ کە لەو قۆناغەدا ئەو کاروبارەکانی گۆڕان بەڕێوەدەبات.

عەدنان عوسمان دەڵێ: "لە ڕووی ئۆرگانی و حیزبییەوە مامۆستا جەمال محەممەد لە دوای کاک نەوشیروان کەسی دووەمە. لە کاتی ئامادەنەبوونی کاک نەوشیروان ئەو سەرپەرشتی کۆبوونەوەکانی دەکرد، ئەمە مانای ئەوە نییە دەبێتە ڕێکخەری گشتی، بەڵکو بە مانایەکی ڕەمزییە کە ئەو لە دوای ڕێکخەری گشتی کەسی دووەمە، چونکە سکرتێری جڤاتی نیشتمانییە و ئێستا کە کاک نەوشیروان مستەفا نەماوە، مامۆستا جەمال لە ڕووی ئۆرگانییەوە کەسی یەکەمی گۆڕانە".

پێشتر نەوشیروان مستەفا بریکارنامەی تایبەتی بۆ عومەر سەید عەلی کردووە بۆ ڕاپەڕاندنی ئیشوکارە یاساییەکانی گۆڕان لە کوردستان. هەروەها بۆ ڕاپەڕاندنی ئیشوکارە یاساییەکانی بەغداش بریکارنامەی بۆ ئارام شێخ محەممەد، جێگری سەرۆکی پەرلەمانی عێراق کردووە. لەو ماوەیە کە لە لەندەن بووە، ئیشوکاری ڕۆژانەی گۆڕانیش لەلایەن (قادر حاجی عەلی، عومەر سەید عەلی و عوسمانی حاجی مەحموود) بەڕێوەدەبران.

ئێستا لەنێو گۆڕان باسی سێ کەسایەتی بۆ شوێنگرتنەوەی ڕێکخەری گشتیی گۆڕان دەکرێت: قادری حاجی عەلی، عومەری سەید عەلی و عوسمانی حاجی مەحموود کە هەرسێکیان لە ماوەی ئامادەنەبوونی نەوشیروان مستەفادا ڕۆڵیان هەبووە.

بەهێزترینی ئەو سێ کەسایەتییە قادری حاجی عەلییە کە لە بنەماڵەیەکی ناسراوی سلێمانییە و کەسێکی نزیکی نەوشیروان مستەفا بووە. ئەو لە پێشمەرگە سەرەتاییەکانی یەکێتی بووە و چەندین پۆستی هەستیاری لەنێو ئەو حیزبە هەر لە کارگێڕی مەکتەبی سیاسی تاوەکوو بەرپرسی دەزگای زانیاری وەرگرتووە. بەهۆی بوونی تۆڕێک لە پەیوەندی و زانیاری و ئەرشیفی یەکێتی و ئیدارەی سلێمانی، لە نێو گۆڕان بە "سندوقە ڕەشەکە" وەسف دەکرێت.

سەرکردەیەکی یەکێتی کە نەیویست ناوی بڵاوبکرێتەوە، گوتی: "پێشبینی دەکەین کاک قادر ڕۆڵی پلە یەک لەنێو گۆڕان لە دوای کاک نەوشیروان ببینێت، ئەگەر بە فەرمیش نەبێتە ڕێکخەری گشتی، داڕێژەر و جێبەجێکاری سیاسەت لەنێو گۆڕان ئەو دەبێت. لەنێو گەنجەکان تا ئاستێکی باش مەقبولە، توانای بڕیاردانی هەیە، جگە لەوەش هەم لەلای ئێرانییەکان ناسراوە لە سەردەمی دەزگای زانیاری، هەم پەیوەندیی لەگەڵ سەرکردەکانی یەکێتی زۆر باشە، لەگەڵ پارتیش پەیوەندیی خراپ نییە".

ئێران چاودێریی شوێنگرەوەی نەوشیروان مستەفا دەکات

لە دوای دروستبوونی بزووتنەوەی گۆڕان، تاکە وڵات کە نەوشیروان مستەفا بە فەرمی سەردانی کردبێت کۆماری ئیسلامیی ئێران بوو کە لە تەمموزی 2012 سەردانی کرد. لە دوای کۆچی دوایی نەوشیروان مستەفا، قاسم سولەیمانی، فەرماندەی سوپای قودسی سەر بە سوپای پاسدارانی ئێران کە لە باشووری کوردستان و عێراقدا کەسایەتییەکی ناسراوە، پرسەنامەیەکی ئاراستەی جەلال تاڵەبانی، سکرتێری گشتیی یەکێتی نیشتمانی کوردستان کرد.

نازم دەباغ، نوێنەری حکومەتی هەرێمی کوردستان لە تاران بە (ڕووداو)ی ڕاگەیاند: "ئێرانییەکان بە تایبەتی ئاغای حاجی سولەیمانی چاودێریی شوێنگرەوەی کاک نەوشیروان مستەفا دەکەن، چونکە بەلایانەوە گرنگە ئاسایش و ئارامیی ناوچەکە پارێزراو بێت و سەقامگیریی سیاسی هەبێ، بە تایبەتی لە سنووری سلێمانی، بە بۆچوونی خۆم ئەوان تەدەخول لەوە ناکەن کێ ببێتە ڕێکخەری گشتی، بەڵام چۆن پەرۆشی نێوخۆی یەکێتی بوون و دڵسۆزیی خۆیان پیشاندا، بە هەمانشێوە بۆ گۆڕانیش وان".

نازم دەباغ کە هاوکات نوێنەری یەکێتییە لە تاران، دەڵێ: "هەر کاتێک حاجی قاسم هاتبێتە هەولێر و سلێمانی، سەردانی کاک نەوشیروانی کردووە، جگە لەوە ئەو کاتەی جێگری سکرتێری گشتی یەکێتی و سکرتێری کۆمەڵە بووە پەیوەندیی باش و دۆستانەی لەگەڵ ئێران هەبوو، زۆربەی سەرکردە سیاسی و فەرماندە سەربازییەکانی ناسیوە، بۆیە ئێرانییەکان پەرۆشی کۆچی دوایی کاک نەوشیروانن، بە جدیش دەیانەوێ درێژە بە پەیوەندییەکانیان لەگەڵ گۆڕان بدەن".

دامەزرێنەرێکی گۆڕان: ئیدارەکردنی خەڵکی گۆڕان ئاسان نییە

عوسمان بانیمارانی، ئەندامی پێشووی سەرکردایەتیی یەکێتی و یەکێک لە دامەزرێنەرانی گۆڕان لەبارەی بەڕێوەبردنی بزووتنەوەکە دوای کۆچی دوایی نەوشیروان مستەفا، دەڵێت: "پێشبینی دەکەم لیژنەیەکی هاوبەش دروستبکەن بۆ بەڕێوەبردنی ئیشوکارەکان تا دۆخەکە ئاسایی دەبێتەوە، چونکە شوێنگرتنەوەی کاک نەوشیروان زەحمەتە، ئەو ئیشەش بە تاکە کەسێک ناکرێت".

عوسمان بانیمارانی کە لە نیسانی 2014 وازی لە گۆڕان هێنا و گەڕایەوە نێو یەکێتی، پێیوایە "ئیدارەکردنی خەڵکی گۆڕان ئاسان نییە، بۆیە لەو بڕوایەدام هەڤاڵانی گۆڕان کەسێک بۆ پۆستی ڕێکخەری گشتی هەڵنابژێرن، بەڵکو ئیشەکان بە لیژنەی چەند کەسی بەڕێوەدەبەن".

سەرچاوەیەک لە بزووتنەوەی گۆڕان بە (ڕووداو)ی ڕاگەیاند: "ڕێکخەری گشتیی هەڵنابژێردرێ، بەڵکو ئیشوکارەکان وەکو خۆی بەڕێوەدەچن. لە ڕووی ئۆرگانییەوە سکرتێری جڤاتی نیشتمانی دەبێتە کەسی یەکەم، بەڵام گرووپێکی ڕاوێژکاری کە لە گەورە هەڵسوڕاوان پێکهاتووە، ئیشوکارەکان ڕادەپەڕێنن. کاتی خۆیشی کاک نەوشیروان لە لەندەن ڕۆژی 2016/11/12 پەیامێکی هەشت خاڵی ئاراستەی جڤاتی گشتی و نیشتمانی، ڕێکخەری ژوورەکان و گرووپی ڕاوێژکاری کرد، لەوێ بەڕوونی ئایندە و چۆنیەتی بەڕێوەبردنی گۆڕانی دیاری کردبوو بۆ ئەوەی زۆرترین کەس و ئۆرگانەکان بەشداریی بکەن لە پرۆسەی دروستکردنی بڕیار و وەرگرتنی بڕیاردا. لە خاڵی کۆتاییدا بە ڕاشکاوانە گوتبووی: پێویستە هەموو کەس و ئۆرگانەکان پابەندی بڕیارەکانی جڤاتی نیشتمانی بن و هەر کەسێک لێی لادا، بەپێی دەستووری بزووتنەوەکە ڕەفتاری لەگەڵ بکرێت".

ئەگەرچی بەپێی ماددەی دوانزدەی دەستووری نێوخۆی گۆڕان دەبوو خانەی ڕاپەڕاندن دروستبکرایە کە ڕۆڵی مەکتەبی سیاسی دەبینێت و بەرپرسە لە جێبەجێکردنی بڕیار و ڕاسپاردەکانی جڤاتی نیشتمانی لە نێوان دوو کۆبوونەوەدا، بەڵام دوای 3 ساڵ ئەو دامەزراوەیە دروست نەکرا کە لە حاڵەتی ئامادەنەبوونی ڕێکخەری گشتی ئەندامێکی ئەو خانەیە ئەرکەکانی ڕێکخەری گشتی لە ئەستۆ دەگرێ.

ڕۆژی 2017/5/21، بزووتنەوەی گۆڕان بەبۆنەی کۆتا ڕۆژی پرسەی ڕێکخەری گشتی بزووتنەوەکەیان قوفڵی لە هەموو هەوڵ و ئەگەرێک بۆ یەکگرتن لەگەڵ یەکێتی دا کاتێک ڕایگەیاند: "گۆڕانخوازان دڵنیا دەکەینەوە، هەر بەو جۆرەی کاک نەوشیروان نەخشەی بۆ کێشابوو، ئەمانەتی پەیام و ئامانجەکانی گۆڕان وەک گلێنەی چاومان دەپارێزین، بزووتنەوەکەمان وەک خۆی دەمێنێتەوە".

لەدوای دروستبوونی بزووتنەوەی گۆڕان، نەوشیروان مستەفا ڕێکخەری گشتیی ئەو بزووتنەویە دووجار بە ماوەیەکی زۆر هەرێمی کوردستانی جێهێشتووە. جاری یەکەم حەوت مانگ لە لەندەنی پایتەختی بەریتانیا مایەوە و ڕۆژی 2016/4/28 گەڕایەوە سلێمانی. جارێکی دیکە بۆ چارەسەری پزیشکی لە ڕۆژی 2016/9/3 کوردستانی جێهێشت و ڕۆژی 2017/5/13 گەڕایەوە، دوای شەش ڕۆژ لە گەڕانەوەی کۆچی دوایی کرد.

ئاواتی شێخ جەناب: دوو ساڵە نەوشیروان مستەفا دەستبەرداری ئێمە بووە

عەدنان عوسمان: کاک نەوشیروان دەیگوت گۆڕین و دانانی ڕێکخەر لە ئاو خواردنەوە ئاسانترە

گۆڕان لەسەر پەیامێکی 8 خاڵی نەوشیروان مستەفا دەڕوات

نازم دەباغ: ئێرانییەکان چاودێریی شوێنگرەوەی نەوشیروان مستەفا دەکەن

دامەزرێنەرێکی گۆڕان: لیژنەیەک بۆ ڕاپەڕاندنی ئیشوکارەکانی گۆڕان دروستدەکرێت

ڕێکخەری گشتی چۆن هەڵدەبژێردرێت؟

لە دەستووری ناوخۆی بزووتنەوەی گۆڕاندا کە لە کۆنگرەی یەکەم لە کۆتایی ساڵی 2013 پەسەند کراوە، باسی هەڵبژاردنی ڕێکخەر کراوە. لە بەشی نۆیەمی دەستووری گۆڕان ماددەی 13 بڕگەی دووەمدا هاتووە "ڕێکخەری گشتی لە کۆبوونەوەی جڤاتی نیشتمانیدا، بە دەنگدانی نهێنی و ڕاستەوخۆ و بە زۆرینەی سادە پەسەند دەکرێ و بە زۆرایەتی ڕەهای دەنگی هەموو ئەندامەکانی دەگۆڕدرێ". هەر بەپێی بڕگەی سێیەمی هەمان ماددە "هەڵبژاردنی ڕێکخەری گشتی دوو ساڵ جارێک دەبێت".

ئەگەر پۆستی ڕێکخەری گشتیش چۆڵ بوو، لە دەستووری گۆڕاندا هاتووە: "لە کاتی چۆڵبوونی جێگەی ڕێکخەری گشتی بزووتنەوەکەدا، لە سۆنگەی وازهێنانی یان هەر هۆیەکی دیکە، بۆ پڕکردنەوەی شوێنەکەی، یەکێک لە ئەندامانی جڤاتی نیشتمانی یان یەکێک لە ئەندامانی جڤاتی گشتی، یان کەسایەتییەکی دیاری بزووتنەوەی گۆڕان لە دەرەوەی هەردوو جڤات، بە دەنگدانی نهێنی و ڕاستەوخۆ و بە زۆرایەتی ڕەها هەڵدەبژێردرێ. ئەگەر لە جاری یەکەمی هەڵبژاردندا دەنگی پێویستی نەهێنابوو، بۆ جاری دووەم هەڵبژاردن بۆ یەکەمین و دووەمین کەس، کە زۆرترین دەنگیان هێناوە، دووبارە دەکرێتەوە، ئەوسا دەنگی زۆرایەتی سادە بەسە بۆ هەڵبژاردنی".

جێگرەوەی نەوشیروان مستەفا کێیە؟

جەمال حاجی محەممەد

- 23/10/1957 لە هەڵەبجە لەدایک بووە خانەی پێگەیاندنی مامۆستایانی لە دهۆک تەواو کردووە
- لە ساڵی 1975 تاوەکو 1979 ئەندامی ڕێکخستنەکانی کۆمەڵە بووە
- لە ساڵی 1979 بووەتە پێشمەرگە
- لە کۆنگرەی دووەمی یەکێتی دەبێتە ئەندامی سەرکردایەتی
- 1993 بۆ 1996 قائیمقامی قەزای دووکان بووە.
- چەند ساڵێک بەرپرسی مەڵبەندی ئەورووپای یەکێتی بووە.
- لە 21/11/1982 لە شاخ ژیانی خێزانیی پێکهێناوە و خاوەنی 7 کچ و کوڕێکە.
- یەکێکە لە دامەزرێنەرانی بزووتنەوەی گۆڕان
- ئێستا سکرتێری جڤاتی نیشتمانییە.

راپۆرت
ڕووداو
ژمارە (458) - دووشەممە 2017/5/22

فەرەیدون عەبدولقادر: تاکە ڕێگە لە بەردەم گۆڕان یەکگرتنە لەگەڵ یەکێتی

ڕووداو- سلێمانی

فەرەیدون عەبدولقادر ئەندامی پێشووی مەکتەبی سیاسی یەکێتی بە (ڕووداو)ی گوت "وەک چۆن غیابی مام جەلال کاریگەری بەسەر یەکێتییەوە دیاربووە، ئەو کاریگەرییە لە غیابی نەوشیراون مستەفاش بە بزووتنەوەی گۆڕانەوە دیاردەبێت. چونکە نەوشیراون مستەفا کاریزما بوو". فەرەیدوون عەبدولقادر پێیوایە "تاکە ڕێگەی باش لەبەردەم گۆڕان ئەوەیە لەگەڵ یەکێتی یەکبگرنەوە، نەک باسکردن لە ڕێککەوتنی سیاسی، چونکە ئەمە دەرمانی هیچ دەردێک نییە، بەڵکو دەرمانی دەردەکان ئەوەیە یەکبگرنەوە و ڕیزەکانیان یەک بخەن، ئەگینا من دەزانم لە غیابی کاک نەوشیراون چی ڕوودەدات، لە چەند مانگی ئایندەدا زۆر دیاردە بە چاوی خۆمان دەبینین".

گۆڕان داوای لێبووردن لە بەرپرسانی یەکێتی و یەکگرتوو دەکات

نەوزاد مەحموود و ئەرکان عەلی
ڕووداو- سلێمانی

بزووتنەوەی گۆڕان بە راگەیێندراوێک کۆتایی بە پرسەی ڕێکخەری گشتیی بزووتنەوەکەی هێنا. لە نێوەڕۆکی راگەیێندراوەکەشدا داوای لێبووردنیان کرد و رایانگەیاند "ئەگەر هەر کەموکورپییەک بەرامبەر هەر کەس و لایەنێک روویدابێ، داوای لێبووردن دەکەین".

لە کاتی ئەسپەردەکردنی تەرمی نەوشیروان مستەفا، ڕێکخەری گشتیی بزووتنەوەی گۆڕان لە گردی زەرگەتەی سلێمانی، شۆڕش حاجی، گوتەبێژی بزووتنەوەکە. قادر حەمەجان، گوتەبێژی یەکێتی، سەلاحەدین بەهائەدین، ئەمینداری یەکگرتووی ئیسلامی و عەلی باپیر، ئەمیری کۆمەڵی ئیسلامی گوتاریان هەبوو. بەڵام هوهای بەشێک لە لایەنگرانی بزووتنەوەی گۆڕان لەکاتی خوێندنەوەی گوتارەکانی هەریەک لە سەلاحەدین بەهائەدین و قادر حەمەجان، سەرکردە تازیەبارەکانی بزووتنەوەی گۆڕانی تووشی ئیحراجی کرد.

هەرچەندە بەرپرسانی یەکگرتوو و یەکێتی، بەردەوام بوون لە مەراسیمەکە، بەڵام نیگەرانییەکان جارێکی دیکە پەڕینەوە نێو تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان و گلەیی و هاوخەمی پێکەوە دەبارین. بەپێی زانیارییەکان، بەرپرسانی باڵای یەکێتی و یەکگرتوو لەسەر هۆیهای لایەنگرانی گۆڕان، گلەییان لە بەرپرسانی گۆڕان هەبووە.

مستەفا سەید قادر، یەکێک لە هەڵسوڕاوە باڵاکانی بزووتنەوەی گۆڕان کە بۆخۆی

مستەفا سەید قادر: داوای لێبووردنمان لە سەلاحەدین بەهائەدین، حاکم قادر، قوباد تالەبانی و سالار عەزیز کرد

راگەیێندراوی کۆتایی بزووتنەوەکەی خوێندەوە، لە کۆتایی پرسەکەدا، ئەو کەس و لایەنانەی بۆ (ڕووداو) ئاشکرا کرد کە مەبەستیان بووە لەو راگەیێندراوەدا داوای لێبووردنیان لێبکەن و گوتی: "مامۆستا سەلاحەدین، هەندێک بیرخستنەوەی جوانی باسکرد و حاکم قادر، قسەی جوانی کرد و هەروەها داوای لێبووردن بوو لە قوباد تاڵەبانی و کاک سالار عەزیز".

مستەفا سەید قادر دەڵێ "راستە ئەوانەی بەو شێوەیە مامەڵەیان کرد لایەنگری بزووتنەوەی گۆڕانن و نەدەبوو وا بکەن، بەڵام لە دڵگەرمی و خەمی گەورەی لەدەستدانی کاک نەوشیروان وایانکرد. ئێمە هەر ئەوکاتیش دەمانویست کۆنترۆڵی خۆیان بکەن. بەڵام ئەوە کار ناکاتە سەر پەیوەندیی نێوان ئێمە و لایەنەکان".

ئەو بەرپرسەی بزووتنەوەی گۆڕان دەڵێ هەڵوێستی بزووتنەوەی گۆڕان ئەوەیە کە لەزاری گوتەبێژەکەیەوە یان لە راگەیێندراوە فەرمییەکاندا رادەگەیێنرێ، نەک ئەوەی کە بەشێک لایەنگری دڵگەرمی بزووتنەوەکە دەیکەن و دەیڵێن.

نەوشیروان مستەفا، ڕێکخەری گشتی بزووتنەوەی گۆڕان، دوای چەند رۆژێک لە گەڕانەوەی بۆ باشووری کوردستان، رۆژی 19ی ئەم مانگە هەواڵی کۆچی دوایی لە زاری گوتەبێژی بزووتنەوەکەوە خوێندرایەوە. رۆژی دواتر لە نێو ئاپۆرای هەزاران کەسدا لە گردی زەرگەتە بەخاک سپێردرا.

کۆسرەت رەسوڵ، جێگری یەکەمی سکرتێری گشتی یەکێتی و ژمارەیەک بەرپرسی دیکەی یەکێتی بۆ بەشداریکردن لە ڕێوڕەسمەکەدا وەستابوون و دروشمە توندەکان تەواو نیگەرانی کردبوون. بەڵام ئەمینداری گشتیی یەکگرتوو ناچار بوو، لەدەستپێکی گوتارەکەیەوە بوەستێ و بڵێ "بەڕێزان ئێمە بۆ موزایەدە لێرە نین، هاتووین هاوخەمیی خۆمانتان بۆ دەرببڕین".

دارا سێکانیانی ئەندامی ئەنجوومەنی سیاسی یەکگرتووی ئیسلامی پێیوایە ئەو داوای لێبووردنە "کارێکی باشە". هیوادارە هەموو لایەنەکان لەوە تێبگەن "هەموومان پێویستمان بەیەک دەبێ و ئەو قەیرانانەی لە کوردستان هەن، دواتر هەر ناچارمان دەکەن بەیەکەوە بین".

گوتیشی: "ئێمە وەک یەکگرتوو، ئومێدەوارین کۆچی دوایی کاک نەوشیروان، ببێتە وێستگەیەک بۆ چارەسەربوونی کێشەکان و گەڕانەوەی لایەنەکان بۆلای یەکتری".

پەیوەندییەکانی بزووتنەوەی گۆڕان و یەکگرتووی ئیسلامی، چەند جارێکی دیکەش گەیشتووەتە لێواری تێکچوون. بەتایبەتی لەکاتی دانیشتنی پەرلەمان بۆ هەموارکردنەوەی یاسای سەرۆکایەتی و گفتوگۆی لایەنە سیاسییەکان بۆ چارەسەری قەیرانە سیاسییەکان

ئەو بەرپرسەی یەکگرتووی ئیسلامی، رەتیدەکاتەوە سەلاحەدین بەهائەدین، ئەمینداری گشتی حیزبەکەی توورە بووبێ لەو هەڵوێستانە "وەک یەکگرتوو چەند جار مافمان خوراوە، بەڵام بڕیاری ئێمە ئەوە بووە سووربین لەسەر پرۆژەی خزمەتکردنی خەڵک".

مستەفا سەید قادر دەڵێ جگە لەو راگەیێندراوە، لەسەر ئاستی تاکەکەسیش، بزووتنەوەکەیان داوای لێبووردنی لەو کەسایەتییانە کردووە "بەشداریکردنیان لە پرسەی کاک نەوشیروان بەرز دەنرخێنین و نیگەرانیش بووین لەو مامەڵەیەی لەلایەن بەشێک لە لایەنگرانی دڵگەرمی بزووتنەوەکەوە بەرامبەریان کرا".

لە کاتی پێشکەشکردنی گوتارەکەیدا، عەلی باپیر گوتی "نەوشیروان مستەفا لەگەڵ دروستکردنی دەوڵەتی ئیسلامی کوردستاندا بووە". ئەو قسانە بەلای بەشێک لەوانەی نووسینەکانی نەوشیروان مستەفایان خوێندووەتەوە، نامۆ بوو.

مەجید ساڵح کە هەڵسوڕاوێکی بزووتنەوەی گۆڕانە، گوتی "ئەو دانیشتنەی کاک نەوشیروان و مامۆستا عەلی باپیر، پێش راپەڕین بووە و کاتێک بووە کاک نەوشیروان سکرتێری کۆمەڵە بووە. پرسیویەتی ئایا ئێوە کار بۆ دامەزراندنی خەلافەتی ئیسلامی دەکەن؟ ئەویش پێیگوتووە ئێمە مەبەستمان دەوڵەتی ئیسلامی کوردییە. کاک نەوشیروانیش گوتوویەتی پێمان خراپ نییە، باشترە لەوەی خەلافەتێکی ئیسلامی دروستبکەن".

کورد بەشداری هەڵبژاردنی داهاتووی عێراق دەکات؟

مەحموود یاسین کوردی
ڕووداو- هەولێر

جگە لە پارتی، چوار لایەنە سەرەکییەکەی هەرێمی کوردستان دەڵێن هۆکارێک شک نابەن بۆ ئەوەی کورد بەشداری هەڵبژاردنی داهاتووی پەرلەمانی عێراق نەکات. ئەو

پارتی: شەرعیەت بە بڕیارەکانی بەغدا دژی هەرێمی کوردستان نادەین

یەکێتی: نە گشتپرسیمان کردووە نە جیابووینەتەوە تاوەکوو بڕیارێکی لەوجۆرە بدەین

گۆڕان: هۆکارێک بۆ بەشدارینەکردن نابینین

کۆمەڵ: ناکرێ لایەنێک بە تەنیا بڕیار لەسەر پچڕاندنی پەیوەندی لەگەڵ بەغدا بدات

وەڵامەی ئەوان پاش قسەکانی نێچیرڤان بارزانی، جێگری سەرۆکی پارتی دیموکراتی کوردستان دێت کە گوتی "ئەگەر سیاسەتی زۆرینە و کەمینە لە عێراق بەردەوام بێت، پێویست ناکات بەشداری هەڵبژاردنی داهاتوو بکەین".

رۆژی 2018/4/30 خولی ئێستای پەرلەمانی عێراق کۆتایی دێت، لەسەر پرسی بەشداریکردنی کورد لە هەڵبژاردنەکانی داهاتووی عێراق لەئێستاوە لەنێوان لایەنە سیاسییەکانی هەرێمی کوردستان بۆچوونی جیاواز دروستبووە، یەکەم لایەنیش کە ئەو پرسەی وروژاند پارتی بوو کاتێک لەسەر زاری ئەندامێکی مەکتەبی سیاسییەوە رایگەیاند، رەنگە بەشداری لە هەڵبژاردنی داهاتووی پەرلەمانی عێراق نەکەن.

دواتر نێچیرڤان بارزانی، جێگری سەرۆکی پارتی لە هەڤپەیڤینێکدا لەگەڵ کەناڵی ئەلعەرەبیە رایگەیاند: "ئەگەر سیاسەتی تاکڕەو و تائیفی و بنەمای زۆرینە و کەمینە وەک ئەوەی بۆ حەشدی شەعبی کردیان، بەردەوام بێت، ئێمە نایبینین پێویست بەوە بکات بەشداری لە هەڵبژاردنی پەرلەمانی عێراقدا بکەین و شەرعیەت بەو بڕیارانە بدەین کە هیچیان لە بەرژەوەندیی هەرێمی کوردستاندا نییە".

پێش ئەو هەڤپەیڤینەی نێچیرڤان بارزانی، هەر یەک لە مەحموود محەممەد، گوتەبێژی مەکتەبی سیاسیی پارتی، جەعفەر ئیبراهیم، ئەندامی مەکتەبی سیاسیی پارتی بۆ (ڕووداو)یان ئاشکرا کردبوو کە حیزبەکەیان سەرقاڵی تاوتوێکردنی بەشدارینەکردنە لە هەڵبژاردنی داهاتووی عێراق.

بەرپرسێکی یەکێتی نیشتمانی کوردستان کە حیزبەکەی خاوەنی 21 کورسییە لە پەرلەمانی عێراق، دەڵێت کورد هیچ بڕیارێکی نوێی لەبارەی بەشدارینەکردن لە هەڵبژاردن نەداوە.

سەعدی پیرە، ئەندامی مەکتەبی سیاسی یەکێتی بە (ڕووداو)ی گوت: "بابەتی بەشدارینەکردن لە هەڵبژاردنی عێراق جێگای گفتوگۆ نەبووە، ئێمە تاوەکو ئێستا بەشێکین لە وڵاتێک کە ناوی عێراقە، بۆیە دەبێ بەشدارینەکردن بە هەڵسەنگاندن و زانینی ئەنجامەکەی بێت. نە گشتپرسیمان کردووە نە جیابووینەتەوە تاوەکوو بڕیارێکی نوێ بدەین".

بۆچوونی بزووتنەوەی گۆڕانیش نزیکە لەوەی یەکێتی. گۆڕان کە بە جێگری سەرۆکی پەرلەمان و وەزیری کۆچبەران بەشداری پرۆسەی سیاسییە لە بەغدا، هیچ پاساوێک بۆ بەشدارینەکردنی کورد لە هەڵبژاردنی داهاتووی عێراق نابینێت.

شۆڕش حاجی، گوتەبێژی گۆڕان بە (ڕووداو)ی گوت :"جڤاتی نیشتمانیی بزووتنەوەی گۆڕان هیچ بڕیارێکی لە بارەی بەشدارینەکردن لە هەڵبژاردنەکانی داهاتووی عێراق نەداوە. هەر کاتێک پێشهات و گۆڕانکاری نوێ هاتە ئاراوە ئەوکات هەڵوێستی خۆمان بۆ لایەنە سیاسییەکان و خەڵکی کوردستان دەخەینەڕوو".

گوتەبێژی گۆڕان دەڵێت هیچ هۆکارێک شک نابەن بۆ بایکۆتی هەڵبژاردن: "ئێمە هیچ هۆکارێک نابینین بۆ ئەوەی گۆڕان بایکۆتی هەڵبژاردنی پەرلەمانی عێراق بکات".

شۆڕش حاجی ئاماژەی بەوەدا وەکو کیانێکی سیاسی ناوی خۆیان لە کۆمیسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن بۆ هەڵبژاردنی داهاتوو تۆمار کردووە.

یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان لە دوو کۆنگرەی رابردوو دروشمی سەربەخۆیی پەسەند کردووە و بە تاکە وەزیرێکی ژن بەشداری کابینەی حەیدەر عەبادی سەرۆکوەزیرانی عێراقی کرد و پۆستەکەشی بەر چاکسازییەکانی کەوت.

هادی عەلی، گوتەبێژی یەکگرتووی ئیسلامی ئاماژە بە بۆچوونی حیزبەکەی لەبارەی بەشداریکردن لە هەڵبژاردنی عێراق دەکات و دەڵێت هیچ بڕیار و پێشهاتێک نییە کە کورد یان یەکگرتوو بەشداری نەکات.

هادی عەلی گوتی "دەبێ کورد بەشدار بێت لەو پرۆسەیە. هەر کاتێک گشتپرسی و پێشهاتی نوێ هاتە پێش ئەوکات بڕیاری نوێ لەلایەن سەرکردایەتی سیاسی کورد بە کۆدەنگی دەدرێت". هادی عەلی ئاشکرای کرد کە حیزبەکەی زۆربەی ڕێوشوێنە یاسایی و کارگێڕییەکانی لە کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان بۆ تۆمارکردنی وەکو لایەنێکی سیاسی لە بەغدا تەواو کردووە.

گوتەبێژی کۆمەڵی ئیسلامی کوردستانیش دەڵێت تاوەکوو بەشێک بن لە عێراق بەشداری هەڵبژاردن دەکەن. ڕێبوار حەمەد بە (ڕووداو)ی گوت "تاوەکو لە عێراق بین بەشداری پرۆسەی سیاسی و هەڵبژاردنەکان دەکەین، ئەم بابەتە نابێت هێزێک بە تەنیا بڕیاری لەسەر بدات. بۆ بەشدارینەکردنی کورد دەبێت بە کۆدەنگی و دیراسەت بڕیار بدرێ، بۆ ئەوەی هەموومان بەرپرسیارێتی ئەنجامەکان لە ئەستۆ بگرین". گوتەبێژی کۆمەڵی ئیسلامی ئاماژە بەوە دەکات کە حیزبەکەی ناوی خۆی لە کۆمیسیۆن تۆمار کردووە.

یەکگرتوو: دەبێ بڕیارەکە بە کۆدەنگی بدرێت

پارتی: بڕیارەکە لەسەر گشتپرسی ماوە

بەڵام خەسرۆ گۆران، ئەندامی سەرکردایەتی پارتی سەبارەت بە دوایین هەڵوێستی حیزبەکەی کە پرسی بەشدارینەکردنی لە هەڵبژاردنی داهاتوو وروژاندووە، دەڵێت: "هیچ بڕیارێکی یەکلاکەرەوە نییە بۆ بەشداریکردن و بایکۆتکردنی هەڵبژاردنەکانی عێراق. ئەو پرسە لەسەر پەرەسەندنە سیاسییەکان و گتفوگۆی لایەنە کوردستانییەکان و ئەنجامدانی گشتپرسی دەوەستێ".

خەسرۆ گۆران روونیکردەوە کە حیزبەکەی لە کۆمیسیۆنی هەڵبژاردنەکانی عێراق ناوی تۆمار کردووە.

ئەو سەرۆک عەشیرەتە کوردە ئێزدییەی چووە نێو حەشدی شەعبی:

دەمانەوێ خۆمان و ناوچەکانمان ئازاد بکەین

ناسر عەلی
ڕووداو- دهۆک

لەگەڵ هێرشی حەشدی شەعبی بۆ چەند ناوچەیەکی شنگال کە زێدی کوردی ئێزدییە، ژمارەیەک کوردی ئێزدی پەیوەندییان بە حەشدەوە کرد، ئەوان دەڵێن دەیانەوێ رۆڵیان لە رزگارکردنی ناوچەکانی خۆیاندا هەبێ.

10 رۆژ لەمەوبەر نایف جاسم قاسم، سەرۆکی عەشیرەتی مەندکان و موختاری گوندی کۆچۆ کە زیاتر لە ساڵێکە لە ئەڵمانیایە، گەڕایەوە کوردستان. پاشان سەردانی بەغدای کرد و راستەوخۆ پەیوەندی بە حەشدی شەعبییەوە کرد. هەفتەی رابردووش تاڵب نایف کە ئامر فەوج بوو لە فەرماندەیی شنگال، دەستی لەکارکێشایەوە و پاشان لەگەڵ ژمارەیەک

قاسم شەشۆ: تەنیا 10 پێشمەرگەی ئێمە چوونەتە ریزەکانی حەشدی شەعبی

پێشمەرگە چوونە ریزەکانی حەشدی شەعبییەوە. کچێ عەمو کە یەکێکە لە کەسایەتییەکانی گوندی کۆچۆ، هۆکاری چوونی نایف بۆ ریزەکانی حەشدی شەعبی ئاشکرا کرد و گوتی "نایف کەسایەتییەکی ناسراوی ناوچەکانی کۆچۆ و شنگال بوو، هەر لە 2003 دوای نەمانی حکومەتی بەعس یەکسەر پەیوەندی بە یەکێتی ینشتیمانی کوردستانەوە کرد، دوای سێ ساڵ وازی لە یەکێتی هێنا و بووە پارتی، بەڵام ئەوەی ئێمە بزانین نایف لە چەند بەرپرسێک توورە بووە، بەتایبەتی دوای ئەوەی بێ ئومێد بووە لە رزگارکرنی کۆچۆ لەلایەن پێشمەرگە".

بە گوتەی کچێ، دوای چوونی ئەو کەسایەتییەی ئێزدییەکان و کوڕەکەی بۆ ریزەکانی حەشدی شەعبی، ئێستا ژمارەیەکی زۆر لە ئێزدییەکان دەیانەوێ بچنە ریزەکانی حەشدی شەعبی. کچێ

حەیدەر شەشۆ: 15 پێشمەرگەم بوونەتە حەشدی شەعبی

گوتی "رۆژانە گەنجانی ئێزدی لە کەمپەکانی دهۆکەوە پەیوەندی دەکەن و دەچنە ریزی ئەوان، دەڵێن هەتا ئێستا نزیکەی 200 گەنج چوونەتە ریزی ئەوان".

تاڵب نایف هۆکاری چوونی خۆی و پێشمەرگەکانی بۆ نێو حەشدی شەعبی روونکردەوە و گوتی "ئێمە دەمێکە چاوەڕێی رزگارکردنی ناوچەکانمان دەکەین، کاتێکیش بینیمان حەشدی شەعبی خەریکە ئەو ناوچانە رزگار دەکات، چووینە ریزەکانیان بۆ ئەوەی ئێمەش بەشداری لە رزگارکردنی ناوچەکانی خۆمان بکەین".

کاتێک لە ئابی 2014 داعش پەلاماری شنگال و دەوروبەری دا، هەزاران کوردی ئێزدی بەدیل گرت کە زۆربەیان خەڵکی گوندی کۆچۆ بوون، بەشێکیان هەر لە نێو گوندەکە کۆمەڵکوژ کران، بەڵام چارەنووسی ئەوانی دیکە هێشتا دیار نییە.

قاسم شەشۆ، فەرماندەی پێشمەرگەی شنگال لەبارەی چوونی ئەو کەسایەتییەی ئێزدییان بۆ ریزەکانی حەشدی شەعبی دەڵێت: "نایف و کەسوکارەکەی و خەڵکی گوندەکەی ستەمی زۆریان لێکراوە، ئەو لە تووڕەیی خۆی بووەتە حەشدی شەعبی، ئەگەر نا هەموومان دەزانین نایف کەسێکی چەند بە هەڵوێست بووە".

سەبارەت بە چوونی فەرماندەی فەوجێکی کە کوڕی ئەو کەسایەتییەیە، قاسم شەشۆ گوتی "کە باوکەکە چوو، تاڵبیش چوو، هەر چەندە کوڕەکەی بە ئێمەی گوت بەدڵم نییە بچم، بەڵام ناتوانم قسەی باوکم بشکێنم". قاسم شەشۆ ئەو قسانەی رەتکردەوە کە دەڵێن 200 کەس چوونەتە ریزی حەشدی شەعبی و گوتی "تەنیا تاڵب و 9 پێشمەرگەی دیکە چوونەتە ریزەکانی حەشدی شەعبی".

دەگوترێ ژمارەیەک لە پێشمەرگەکانی حەیدەر شەشۆش پەیوەندییان بە حەشدەوە کردووە. حەیدەر شەشۆ لەوبارەوە گوتی "بەڵێ راستە 15 پێشمەرگەی من چوونەتە ریزەکانی حەشدی شەعبی".

ئەلێکساندەر دووگین، بیرمەند و فەیلەسووفی ڕووسی بۆ (ڕووداو):

کەس ناتوانێ ڕێ لە دروستبوونی دەوڵەتی کوردستان بگرێ

ئەلێکساندەر دووگین، بیرمەند و فەیلەسووفی ڕووسی، بە "مێشکی پوتین" ناسراوە. وەکوو خۆی دەڵێت، بەشی زۆری سیاسەتی فلادیمیر پوتین، سەرۆکی ڕووسیا، لە تیۆرییەکانی ئەوەوە سەرچاوە دەگرێت. دووگین خاوەنی پڕۆژەی زیندووکردنەوەی بیرۆکەی "ئۆڕاسیا"یە کە بە دژبەری پڕۆژەی ئەمریکی و ئەتڵەسی دەزانرێ. لەسەر ئاستی تیۆری، خۆی بە خاوەنی "چوارەم تیۆری سیاسی" دەزانێ کە ناونیشانی یەکێک لە کتێبەکانیشیەتی. دووگین تیۆرەکەی بۆ (ڕووداو) شیدەکاتەوە و دەڵێت "ئەو تیۆرە لە ئاکامی شکستهێنانی سێ تیۆری سیاسیی دیکەوە دێتە ئاراوە کە هەرسێکیان پەرە بە شێوەی جیاوازی تۆتالیتاریزم دەدەن. سێ تیۆرییەکەش بریتین لە کۆمۆنیزمی سۆڤیەتی، فاشیزمی ئەوروپی و لیبراڵیزم. ئەگەر پڕۆژەی ئۆڕاسیا هەوڵێک بێ بۆ دروستکردنی تەحەدای جیۆپۆلیتیکی بۆ لیبراڵیزمی ئەمریکی و ئەتڵەسی، ئەوە چوارەم تیۆری سیاسی تەحەدای هزر و جیهانبینیی لیبراڵیزم دەکات.

دووگین کە چەند ڕۆژێکی لە هەرێمی کوردستان بەسەر برد، لەم هەڤپەیڤینەدا لەگەڵ (ڕووداو) بیرۆکەکانی خۆی وردتر دەخاتەڕوو.

هەڤپەیڤین: ڕێبوار قاسم
ڕووداو- هەولێر

ڕووداو: تۆ بە (مەترسیدارترین فەیلەسووفی جیهان) ناسراویت، ئەوەم لە ماڵپەڕێک بینی و تۆش هەمان شتت لە فەیسبووکی خۆت و لە ڕێکلامی ماڵپەڕەکەی خۆت لە فەیسبووک داناوە.

ئەلێکساندەر دووگین: ڕاستە، لە ڕۆژنامەیەکی ئیسرائیلیدا وا هاتبوو، تەنانەت گلێن بەک، شرۆڤەکاری ئەمریکی، منی بە "مەترسیدارترین مرۆڤی جیهان" وەسف کردووە. هەتا ئاستێک هاوڕام بە من بگوترێ "مەترسیدارترین فەیلەسووف"، واتە وەکوو ناوێک کە لێم نزیک بێت دەتوانم قەبووڵی بکەم.

ڕووداو: بۆچی ئەو ناوەت لێنراوە؟

ئەلێکساندەر دووگین: چونکە ئێمە ئێستا لە سێیەم جۆری تۆتالیتاریزمدا دەژین. جۆری یەکەمی تۆتالیتاریزم شێوە کۆمۆنیستییەکەی سۆڤیەت بوو، جۆری دووەمیان نەتەوەخوازیی فاشیستی بوو کە لە نیوەڕاستی سەتەی پێشوو لە ئەوروپا بینیمان. دوای کەوتنی ئەو دوو جۆرە تۆتالیتاریزمە، هاتووینەتە نێو سەردەمی جۆری سێیەمیان کە تۆتالیتاریزمی لیبراڵیزمە، ئەمەیان هەموو جۆرەکانی بیرکردنەوە لەناو بیرکردنەوەی لیبراڵیستیدا پێناسە دەکاتەوە. واتە دەتوانین لیبراڵێکی میانڕەو یان چەپڕەو یان ڕاستڕەو بین، ڕاستڕەو یان چەپڕەوی توندئاژۆبین، بەڵام دواجار هەر لیبراڵ بین. ئەگەر کەسێک بیەوێ تەحەدای ئەو پارادیمانەی لیبراڵیزم و مۆدێرنیتە بکات، ئەوە یەکسەر دەبێتە کەسێکی مەترسیدار بۆ هەموو ئەو ماتریکسە (واتە ئەو ژینگە گشتییەی کە کولتوور، بیرکردنەوە و جیهانبینییەکان تێیدا گەشە دەکات). چونکە تەحەداکردنی ئەو ماتریکسە وەکوو تەحەداکردنی شێوازی دامەزراوی بیرکردنەوەیە. فەلسەفەکەی منیش تەحەدایەکە بۆ ئەو نەریتە نۆرماڵە ڕۆژئاواییەی کە لەسەر ئاستێکی جیهانی بەسەر هەموو کەسێکدا سەپێنراوە. ئەوەشی وادەکات مەترسیدار بم، ئەوەیە من کەسێکی گۆشەگیرکراو نیم کە خاوەنی کۆمەڵێک بیرکردنەوە بم، بەڵکو ڕووسیا وەکوو زلهێزێکی ئەتۆمی لەپشتمە. وڵاتەکەم، مێژووەکەم، کولتوورەکەم، سەرۆکەکەم و سوپای وڵاتەکەم لایەنگری منن. ڕووسیاکەی پوتین پەیڕەوی لە هەمان ڕێچکەی مەترسیداری فەلسەفی دەکات، بۆ ئەوەی تەحەدای ئەمری واقیع بکات لە جیهاندا، واتە باڵادەستبوونی گلۆباڵیزم، جیهانی تاکجەمسەر و باڵادەستبوونی ڕەهای بیرکردنەوەی لیبراڵی.

ڕووداو: تۆ پشتگیرییەکی سەخت لە پارت و سەرکردە پۆپۆلیستەکانی ئەورووپا دەکەیت، بەتایبەتیش ڕاستڕەوە توندئاژۆکان. چ پەیوەندییەک لە نێوان بیرکردنەوەی تۆ و ئەجێندای پارتە ڕاستڕەوەکاندا هەیە؟

ئەلێکساندەر دووگین: بەر لە هەموو شتێک ئەمە بڕیارێکی تەکتیکییە، چونکە ئەوان کێشە بۆ دامەزراوە لیبراڵەکان دروستدەکەن. من لەگەڵ ئەو شتەدا کۆک نیم کە ئەوان پشتگیری لێدەکەن، بەڵام ڕەتکردنەوەی دامەزراوە لیبراڵەکان کۆماندەکاتەوە. چونکە من پێموانییە گەڕانەوە بۆ ناسیۆنالیزمی ئەورووپی چارەسەر بێت.

ڕووداو: کەواتە لەڕووی ستراتیژەوە ئێوە لەگەڵ ئەوان نین؟

ئەلێکساندەر دووگین: نەخێر. بەڵام لەناو هەموو بزووتنەوە پۆپۆلیستەکاندا هەموو کات کۆمەڵێک ڕۆشنبیر هەن کە لەنێوان بیرکردنەوەی چەپ یان ڕاستی کۆن و چوارەم تیۆری سیاسیدا دوودڵن. ئەوە تاکە شوێنە کە بیرکردنەوەکانی من دەکرێ (لە نێوان ڕۆژئاواییە پۆپۆلیستەکاندا) گەشە بکات. لەنێو هەندێکیشیاندا تێگەیشتن بۆ چوارەم تیۆری سیاسی هەیە و ئەمەش بە وردی لە کاردانەوەی ئەوان بەرامبەر ڕووسیا ڕەنگدانەوەی هەبووە. بۆیە لەو بزووتنەوە پۆپۆلیستییەی ڕاست و چەپدا، هەمووکات و بەشێوەیەکی بەردەوام جۆرێک لە هاوسۆزی بۆ پوتین و ڕووسیا بەدیدەکرێ.

ڕووداو: ئایا حکومەتی ڕووسیا و پوتینیش مامەڵەیەکی تەکتیکی لەگەڵ پۆپۆلیستەکانی ڕۆژئاوا دەکەن؟

ئەلێکساندەر دووگین: سەرۆکی ئێمە بەرگری لە هەمان شێوازی بیرکردنەوە دەکات کە من بەرگری لێدەکەم، بەڵام بەشێوازێکی پراگماتیکی. بۆیەش پێموانییە ئەو ستراتیژێکی دوورمەودای لەم بوارەدا هەبێت، بەڵام ئەو دژی ئەمری واقیعە، واتە بەجیهانیبوون، بۆیەش بەشێوازێکی زۆر پراگماتیکانە فەرەنسایەک هەڵدەبژێرێ کە وەکوو ئەو بیردەکاتەوە (واتە دژی بەجیهانیبوونە). هەڵوێستی پوتین ڕێک هەمان هەڵوێستی منە، بەڵام جیاوازییەکەی ئەوەیە من فەیلەسووفم و خۆم نابەستمەوە بە ریاڵ پۆلیتیک، بۆیەش زیاتر دەڕۆم. بەڵام ئەو لە ئاستە پراگماتیکییەکەیدا لەو هاوپەیمانێتییەی پۆپۆلیستە چەپ و ڕاستەکان لەگەڵ ڕووسیا تێدەگات، چونکە دوژمنی پۆپۆلیستەکان دوژمنی ئێمەشە.

ڕووداو: لەماوەی هەڵبژاردنەکانی ئەمریکادا پشتگیریت لە دۆناڵد ترەمپ دەکرد. بەڵام دوای هێرشەکەی سەر بنکەی شوعەیرات لە سووریا گۆڕایت. هەست دەکەیت ترەمپ بەو هێرشە خیانەتی لە ڕاستڕەوە توندئاژۆکان کرد؟

ئەلێکساندەر دووگین: ترەمپ خیانەتی لە خۆی کرد. چونکە لەو کاتەدا کەوتبووە بەر هێرشی هەواڵی ساختە. ئەو خێرا بەرامبەر بە شەپۆلی هەواڵە ساختەکانی میدیا لیبراڵ و گلۆباڵیستەکان کەوتە کاردانەوە. دەبوو سەرچاوەی ئەو زانیارییە هەڵانە بزانێت. ئەو لە سەردەمی سەرۆکی پێشووی ئەمریکادا زۆر زیرەکانە ڕەخنەی لەوجۆرە هێرشانە دەگرت. هەنگاوەکەی تەنیا بۆ ئێمە نالۆژیکی نەبوو، بەڵکو بۆ لایەنگرانی خۆیشی نالۆژیکی بوو. من خۆم یەکێک بووم لە لایەنگرانی و ئەو هێرشە سەری لێ شێواندم. بەڵام ئێستا دەزانم کە ئەمە ستراتیژێکی نوێی ئەو نییە، بەڵکو هەڵچوونێک بوو، لەژێر ئەو گوشارەی کە تێیدا بووە. هەر ئەو گوشارەش وای کرد نەتوانێ قەبارەی ئاکامەکانی هێرشەکە بە کەم بزانێت. بەڵام لەدوای هێرشەکەوە وێنەیەکی باشتری لەخۆی پیشانداوە. پێموایە کۆبوونەوە دوو کاژێرییەکەی لەگەڵ لاڤرۆڤ (وەزیری دەرەوەی ڕووسیا) ئاماژەیەکی ئەرێنی بوو. من سەرەتا زۆر دڵخۆش بووم بە ترەمپ، ئەوەش بەپێی ئەو شتانەی کە دەیگوت.

ڕووداو: ئەی ئێستا؟

ئەلێکساندەر دووگین: ئەوەی ئێستا دەیبینین ئەوەیە کە ترەمپ ناتوانێ بەڵێنەکانی خۆی بەرێتە سەر، بەڵام بەو حاڵەشەوە بەربەستێکی گەورەیە

ئێستا ڕووسیا ناتوانێت پشتگیری لە دەوڵەتی کوردستان بکات

کورد لەلایەن ئەمریکاوە وەکوو ئیسرائیلێکی دیکە بەکاردەهێنرێ

بۆ نوخبەی سیاسی لایەنگری بەجیهانیبوون. ئەوەیان شتێکی باشە بۆ ئێمە، کە دەتوانین بەکاری بهێنین. ترەمپ ناتوانێ ئەرێنی بێ، بەڵام هێندەی سەرۆکەکەی پێشوو نەرێنی نییە. بۆیە دەبێ ئەو دەرچەیە بەکاربهێنین.

ڕووداو: تۆ پێشتر گوتووتە شەڕی سووریا چیدی شەڕی نێوان حکومەت و کۆمەڵێک گرووپ نییە، بەڵکو شەڕی دوو جیهانبینییە، یەکێکیان پشتگیری لە جیهانێکی تاکجەمسەر دەکات و ئەوەی دیکەیان لە جیهانێکی فرەجەمسەر. تۆ ئەمە بە "شەڕی جیهانەکان" و "شەڕێک بۆ داهاتوو" ناودەبەیت کە "دەکرێ سەرەتای جەنگی جیهانیی سێیەم بێت". مەبەستت لەوە چییە؟ ئایا پێتوایە شەڕی جیهانیی سێیەم بەڕێوەیە؟

ئەلێکساندەر دووگین: ترەمپ ئەو شەڕەی دواخست. ترەمپ چانسی ئاشتی و دووربوونە لەو شەڕە. بەڵام بەر لە ترەمپ ئەگەری ئەو شەڕە زۆر بوو، ئێستاش ئەگەری شەڕەکە هەیە ئەگەر ترەمپ شکست بهێنێ. بۆیەش هەست دەکەم ڕەوشەکە زۆر ناسکە. ئەمریکا دەستی بە کارکردنەوەی دووبارە لەسەر بینای ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و جیهانی عەرەبی ـ ئیسلامی کردووە، لەو چوارچێوەیەشدا هەوڵی دا دیموکراسی بەسەر ناوچەیەدا بسەپێنێ. بەڵام وڵاتانی ناوچەکە بەو دیموکراسییە نەگەیشتن کە خەونیان پێوەدەبینی، بەڵکو بزووتنەوەی ئیسلامیی ڕادیکاڵ، شەڕی ئەتنیکی، پشێوی و کوشتار دەرکەوتنەوە. وڵات و سەرۆکی ئێمە بە تەواوەتی دژی ئەم بڕیارە تاکجەمسەرییانەن کە تێیدا بڕیار لەسەر ئەوە دەدرێ کێ کەسە باشەکە و کێ کەسە خراپەکەیە. ئێمە پشتگیری لە ئەسەد ناکەین وەکوو تاکەکەس، ئێمە دژی ئەو ڕێسایانە دەوەستینەوە کە بەشێوەیەکی تاکجەمسەریانە دەردەکرێن. بۆیەش ئێمە لە هەوڵداین ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست ڕزگار بکەین. بەڵام کە ڕەوشی سووریا دەبینی، بۆت دەردەکەوێ کە ناتوانی سووریا وەکوو ئەوەی هەبووە بپارێزیت، چونکە واقیعی نوێ هاتووەتە ئاراوە کە دەبێ قەبووڵی بکەین. ئێمە بڕوامان بەوەیە کە دەبێ ڕێککەوتنێکی فرەلایەن بۆ چارەسەری کێشەکە هەبێ. بۆیەش دەبێ هەوڵەکانی خۆم و بزووتنەوەی ئۆڕاسیا لەسەر ئەوە چڕ بکەینەوە کە دژی پشێوییەکانی ئەمریکا بوەستینەوە و هاوکاتیش گەیشتووین بەوەی پاراستنی نەزمە کۆنەکەی ناوچەکە بەس نییە. بۆیە سەنتەرەکەی ئێمە کار لەسەر گۆڕانکارییەک دەکات لەو ڕوئیایەی بۆ ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست هەیە.

ڕووداو: پێگەی کورد لە پڕۆژەی ئۆڕاسیادا چییە؟ چونکە تۆ پێشتر نووسیوتە "کێشەی شوناسی کوردی وەکوو گەل دەبێ جیابکرێتەوە لە پڕۆژەی ئەمریکی و ئەتڵانتیکی بۆ دامەزراندنی دەوڵەتی کوردستان"؟

ئەلێکساندەر دووگین: کێشەی سەرەکی دەوڵەت نەتەوەکە نییە، بەڵکو کێشەکە پەیوەندی بە ئەمریکا و ئەتڵانتیکەوە هەیە.

ڕووداو: یان ئێوە کێشەتان لەگەڵ سروشتی ئەمریکی و ئەتلانتیکی پڕۆژەی دەوڵەت نەتەوەی کوردستاندا هەیە؟

ئەلێکساندەر دووگین: ئەمە بۆ زۆر شت دەگەڕێتەوە. پرسیارەکەت وردە. لە دوای جەنگی دووەمی جیهانی، ئێران و تورکیا بە هۆکاری جیاواز دژی یەکێتیی سۆڤیەت بوون، تورکیا ئەندامی ناتۆ و دژەسۆڤیەت بوو، ئێرانیش بە هۆی ئایینەوە دژی سۆڤیەت بوو. بۆیەش هەردووکیان دژی ئۆڕاسیا بوون، لە ڕەوشێکی ئاوادا کورد هاوپەیمانێکی سروشتیی سۆڤیەت بوون، وەکوو چۆن عەرەبە بەعسییەکانیش وەها بوون. دوای ڕووخانی یەکێتیی سۆڤیەت، ئێران و تورکیا بە هەڵوێستی خۆیاندا چوونەوە، چونکە ڕووسیا چیدی مەترسییەکی ڕاستەقینە نەبوو بۆ ئاسایشی ئەو دوو وڵاتە. هەڵبەت دوو ڕووسیا هەیە، ڕووسیای بۆریس یەڵتسین و ڕووسیای پوتین کە ئێستایە. لە قۆناغی پوتیندا پەیمان بەوە برد کە تورکیا و ئێران خەریکە دێنە لایەنی ئێمە. ڕەوشی سووریاش یارمەتی ڕووسیای دا دوژمنەکانی بکات بە هاوپەیمانی خۆی. ئەتڵانتییەکان درکیان بەمە کرد. کورد لە قۆناغی یەکەمدا لایەنگری ئۆڕاسیا بوو، بەڵام ئێستا لەلایەن ئەمریکاوە وەکوو جۆرە ئیسرائیلێک بەکاردەهێنرێ، واتە خاکەکەیان وەکوو بنکەیەک بۆ وجودی سیاسی خۆیان بەکاردەهێنن. بە لەبەرچاوگرتنی دوژمنایەتی بەردەوامی ئەمریکا و ئێران و هەڵگەڕانەوەی ئەردۆغان کە خەریک بوو لە کودێتا دروستکراوەکەی سی ئای ئەیدا بکوژرێ، لە ڕەوشێکی ئاوادا دەبێ دروستکردنی کوردستانی سەربەخۆ وەکوو پڕۆژەیەکی ئەمریکی ببینین. هاوکارییە سەربازییەکانی ئەمریکاش بۆ کوردی عێراق و سووریا هەر لەو چوارچێوەیەدایە. بەڵام کورد هەڵگری شوناسێکی کولتووریی ئۆڕاسیایین. بۆیە هاوکات لەگەڵ دژایەتیکردنی بەکارهێنانی کورد لەلایەن ئەتڵانتیکییەکان، نابێ هیچکات پەیوەندییەکانمان لەگەڵ کورد بپچڕێنین و هەرکات توانیمان یارمەتییان بدەین. ڕەوشەکە لە ئێران و بەتایبەتی لە تورکیاش ناسکە. بۆیە ئێمە هاوڕا لەگەڵ تورکیایەکی لایەنگری بیرۆکەی ئۆڕاسیا، دژی دروستبوونی دەوڵەت نەتەوەی کوردستان و دابەشبوونی تورکیاین. بەڵام ئەگەر بۆ نموونە کودێتاکەی پارساڵ سەرکەوتبایە، یەکسەر شەڕی نێوخۆ لە تورکیا هەڵدەگیرسا و لەو حاڵەتەدا مەرج نییە دژی دۆزی کورد بووینایە. کەواتە ئەمە بۆ دۆخەکە دەگەڕێتەوە.

ڕووداو: ئێستا لە سووریا شەڕی نێوخۆیی هەیە، ئایا لە سووریا پشتگیری لە جودابوونەوەی کورد دەکەن؟

ئەلێکساندەر دووگین: لەناو سووریایەکی یەکپارچەدا بەڵێ.

ڕووداو: ئەی ئەگەر یەکپارچەیی خاکی سووریا لەبەرچاو نەگرن؟

ئەلێکساندەر دووگین: نەخێر. ئێمە ئێستا پشتگیری لە یەکپارچەیی خاکی سووریا دەکەین. ئێمە دەکرێ پشتگیری لە زۆر فۆرمی جیاوازی بڕیاری دیموکراتیک بکەین بۆ ئەوەی شەڕەکە بوەستێنین. دەبێ شکست بە داعش و گرووپ و شێوەکانی دیکەی گرووپە جیهادییە ڕادیکاڵەکان بهێنین. دوای ئەمە پێشنیازی پێکهێنانی هاوکاری دەکەین لە نێوان گرووپە جۆراوجۆرەکانی سووریا.

دروستکردنی کوردستانی سەربەخۆ وەکو پڕۆژەیەکی ئەمریکی دەبینم

دوای نەمانی داعش لەسەر مانەوەی ئەسەد سوور نابین

زەلکاوەکەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست لە قازانجی کوردە

ئەوکات لەسەر مانەوەی ئەسەد سوور نابین. ئێستا سوورین لەسەر مانەوەی ئەسەد چونکە ئەسەد لەگەڵ ڕووسیایە و ئەمریکاش دەیەوێ بە کوشتی بدات. هەر ئەمە بەسە بۆ ئەوەی پشتگیریی بکەین وەکوو چۆن ئێمە لەگەڵ ئەردۆغانین چونکە کودێتاکەی دژی ئەو لەلایەن ئەمریکاوە داڕێژرابوو. بۆیە ئێمە لە یارییەکی گەورەداین، کوردیش لەو یارییە گەورەیەدا فاکتەرێکی بچووکە، بەڵام هاوکات فاکتەرێکی گرنگ و سەرەکییە. گرنگە پەیوەندییەکی نزیکمان لەگەڵ کوردی سووریادا هەبێ، وەکوو چۆن لەگەڵ کوردی عێراقدا هەمانە، ئێمە لەگەڵ کوردی عێراق هیچ کێشەمان نییە.

ڕووداو: گوتووتە دەوڵەتی کوردستان بەڕێوەیە، پێتوایە لە داهاتوویەکی نزیکدا ئەوە ببینین؟

ئەلێکساندەر دووگین: لەوەتەی لێرەم بۆچوونم هەندێک گۆڕاوە. ڕوون و ئاشکرا بوو کە هەوڵ بۆ دەوڵەتی کوردستان هەیە و ئەمریکاش دەیەوێ بە گوشار ئەمە بکات. بەڵام دوای لێکۆڵینەوە و نووسین لەسەر شوناسی کوردی و هاتنم بۆ ئێرە، گەیشتووم بەو ئەنجامەی کە دەوڵەتی کوردستان هەردێتە ئاراوە. ئەوەش ڕەنگە بە هاوکاریی ئەمریکا ڕووبدات، یان دەکرێ لە ئاکامی کێشەی نێوان حکومەتی شیعیی بەغدا و هەولێر بێت. بەڵام ڕوحیەتی کوردەکان لە هەر چوار وڵاتەکە هێندە تایبەتە کە جەخت لەسەر بەکارهێنانی هەر دەرفەتێک و هاوکاریی هەر هێزێک لە داهاتوودا دەکاتەوە بۆ ئەوەی بە سەربەخۆیی بگات. من کە لە ڕوانگەی فرەجەمسەرییەوە لایەنگری لە شوناسی کورد دەکەم، هەست دەکەم ئەمە پرۆسەیەکە کەس ناتوانێت ڕێی لێبگرێ، بەر لە هەموو شتێکیش لەبەر ئەوەی تورکیا، ئێران و سووریا شێوازێکی واقیعبینانەیان نییە بۆ مامەڵەکردن لەگەڵ فاکتەری کورد. ئەوان هیچ پێشنیازێکیان نییە بۆ چارەسەری کێشەی کورد و دەیانەوێ لەناویانبەرن، بەڵام چەندین ملیۆن مرۆڤ چۆن لەناودەبرێ؟ ئێستا ئەنقەرە هیچ چارەسەرێکی نییە بۆ کێشەی کورد. لە سووریاش شەڕی نێوخۆیە. تارانیش بە هەمانشێوە کوردە سوننەکانی پشتگوێخستووە. بەغداش کە ئەو هەموو سەرچاوە سروشتییەی لە کوردستان هەیە، دەیەوێ وەکوو سەدام حوسێن و بەشێوازێکی مەرکەزیانە کۆنترۆڵیان بکات، بێ ئەوەی دۆخە تایبەتەکە پێکهاتەی دەسەڵاتی عێراق لەبەرچاو بگرێ و جەخت لەسەر چارەسەرێکی شیعیانە بۆ کێشەکە دەکاتەوە. لە هەرچوار وڵاتەکەی کە کوردیان تێدایە، حکومەتەکان هیچ پڕۆژەیەکیان بۆ لەخۆگرتنی کورد نییە و کاردانەوەی ئەوەش تۆخبوونەوەی پرسی شوناسی کوردە. لە ڕەوشێکی ئاوادا ئێمە دەتوانین تێگەیشتنی ئۆڕاسیایی بۆ شوناسی کورد بخەینەڕوو، پێشتر هێزەکان ئەو کێشەیەیان بۆ خۆیان قۆستبووەوە و ڕووسیا لە مەیدانەکەدا نەبوو، بەڵام ئێستا ڕووسیا هەیە و دەکرێ ئەمە دەرگایەک بێت بۆ پەیوەندییەکان. لەو پەیوەندییەشدا دەبێ فۆکەس بخەینە سەر شتێکی واقیعبینانە، واتە ئێمە دەتوانین چی بخەینە بەردەستی کورد، چۆن دەتوانین بەرگری لە شوناسی کورد بکەین، جەختی لەسەر بکەینەوە و بیپارێزین. ئەمە ئاسان نییە و هیچ چارەسەرێکم نییە بۆ ئەمە و هیچ کەسێکی دیکەش چارسەری نییە بۆ ئەمە. چونکە مەسەلەکە باڵانسێکی جیۆپۆلیتیکییە. بەڵام ئەگەر بمانەوێ تەنیا شوێنکەوتووی ڕووداوەکان نەبین، بەڵکو دروستکەری ڕووداوەکانیش بین، دەبێ زیاتر بایەخ بە فاکتەری کورد بدەین، دەبێ ئەوەش قەبووڵ بکەین کە جۆرێک لە ستراکتوری سیاسی کوردی، یان کوردستانی سەربەخۆ دێتە ئاراوە، جا لێرەوە لە عێراقەوە دەستپێبکات یان لە سووریاوە.

ڕووداو: ئێوە پشتگیری لەوە دەکەن کە دەبێ بیر لە سەربەخۆیی کوردستان بکرێتەوە؟

ئەلێکساندەر دووگین: بەڵێ. دەبێ ئامادەکاری هەبێت بۆی. لەو دۆخەی ئێمەی تێداین ڕووسیا ناتوانێ یارمەتی دامەزراندنی دەوڵەت نەتەوەی کوردستان بدات. بەڵام ئەوەی گرنگە ئەوەیە ڕووسیا دەبێ پەیوەندی لەگەڵ کورد هەبێت. کوردیش دەبێ وانە وەربگرن، ئەوان زۆرجار لەلایەن ئێمە و ئەوانی دیکەوە خیانەتیان لێکراوە. بۆیە دەبێ پشت بە خۆتان ببەستن و هەموو دەرفەتێک بەکاربهێنن بۆ جەختکردنەوە لەسەر شوناسی خۆتان. ئێستا ئەمریکا و ڕووسیا بەهێزن، دەتوانن ئەوان هەڵبژێرن، بەڵام دەبێ لەوەش تێبگەن کە ئێمە لایەنی دژین، هەڵبەت نەک دژی ئێوە، بەڵکو دژی تاکجەمسەریی ئەمریکاین.

ڕووداو: کاتێک سەیری پڕۆژەی ئۆراسیا دەکەین، ئەوە بەدی ناکەین کە لە داهاتوویەکی نزیکدا ناکۆکی لەنێوان ئێوە و هاوبەشەکانتاندا دروست ببێت، واتە ئێران، سووریا و تورکیا و ڕەنگە عێراقیش. هیچ پاڵنەرێک هەیە لە داهاتوویەکی نزیکدا ڕووسیا وا لێبکات ئەو وڵاتانە ناچار بکات بە سیاسەتی خۆیاندا بچنەوە بەرامبەر بە کورد؟

ئەلێکساندەر دووگین: بەر لەهەموو شتێک نابێ دەسەڵات و کاریگەریی ئێمە بەسەر ئەو وڵاتانەدا گەورەتر لە قەبارەی خۆی ببینرێ. ئەوانە هاوپەیمانی نوێی ئێمەن. ناشزانین دواجار هەر ئاوا دەمێننەوە لەگەڵمان یان نا. ئێمە ڕێز لە سەروەریی ئەوان دەگرین. کاریگەریی ئێمە لەسەر ئەوان تەنیا لە هەندێک حاڵەتدایە و لە حاڵەتەکانی دیکەدا ئێمە پشتگوێ دەخەن. دۆخی ئەو وڵاتانەش ناجێگیرە. ئێستاش ئێمە بابەتی گەورەترمان بەدەستەوەیە لە چۆنێتی مامەڵەکردنی ئەو دەوڵەتانە لەگەڵ کەمینەکانی خۆیان. خاڵی دووەم ئەوەیە ئێمە هێشتا ستراتیژی خۆمان بۆ ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست

هەڵوێستی پوتین ڕێک هەمان هەڵوێستی منە

ترەمپ جەنگی جیهانیی دواخست

بە تەواوەتی دانەڕشتووە. ئەگەر پەیوەندییەکانمان لەگەڵ ئەو وڵاتانە پەرەی سەند و سەرکەوتوو بوو، توانیمان بوونی خۆمان لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا بسەلمێنین، ئەوە دەبێ دۆزی کورد چارەسەر بکەین. ئەوکات کێشەی ژمارە یەکی ئێمە ئەوە دەبێت.

ڕووداو: بەوپێیەی تۆ باسی دەکەیت، پڕۆژەی دەوڵەتی کوردستان هەم ئێستا و هەم تاوەکو داهاتوویەکی نادیاریش لە هەر چوار وڵاتەکە دژی پڕۆژەی ئۆڕاسیایە، پێشناچێت ڕووسیا پشتگیریی بکات؟

ئەلێکساندەر دووگین: بەڵێ ئێستا وایە. بەڵام ئێمە ناتوانین کێشەی چەندین ملیۆن خەڵک پشتگوێ بخەین، وەکوو چۆن ناتوانین پشتگیری لە دەوڵەتێک بکەین کە پاکتاوی نەژادی دەکات، بەڵام ئێستا ڕووسیا بەهۆی ئەو ستروکتورە جیۆپۆلیتیکییەی کە لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا دروستی دەکەین، ناتوانێت پشتگیری لە دەوڵەتی کوردستان بکات، چونکە وەکوو خۆیشت بە دروستی ئاماژەت بۆ کرد، ئەمە دژی پڕۆژەی ئۆڕاسیایە. بەڵام بەو حاڵەشەوە ئێمە کورد جێناهێڵین بۆ ئەوەی قوربانیی دەسەڵاتێکی دیکە بێت. ئێستا زەلکاوەکەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست لە قازانجی ئێوەیە، ئەگەر لێزان بن دەتوانن ئەمە بەکاربهێنن و پێ بنێنە داهاتووەوە. بەڵام دەبێ ئەوەتان لەبەرچاو بێ کە جیهانی تاکجەمسەر خەریکە بەرەو ئاوابوون دەچێت و لە داهاتوودا ڕوانگەی فرەجەمسەری بەهێزتر دەبێ، ئەوکات کورد دەبێ لەناو پێکهاتەی ئۆراسیادا شوێنی خۆی بدۆزێتەوە. ڕەنگە یەکێک لە هەڵە باوەکانی کورد ئەوە بووبێ کە زۆر متمانەیان بە ڕووسەکان، بە تورکەکان و بە عەرەبەکان کردووە. پێویستە زیرەکتر بن. ڕاستە ئێمە و کورد ئێستا لەسەر هەمان ڕێگا نین، بەڵام دۆخەکە دەگۆڕێ.

ڕووداو: کەواتە پڕۆژەی سەربەخۆیی کوردستان و پڕۆژەی ئۆراسیا لەسەر هەمان هێڵ نین؟

ئەلێکساندەر دووگین: نەخێر. کێشەی دروستکردنی دەوڵەتی کوردستان بەشێکە لە یاریی ئەمریکا و ئیسرائیل، بەڵام ئەوان هەروا پشتگیریی لەوە ناکەن. بۆ نموونە ئەوان بیر لە دامەزراندنی بنکەی سەربازیی خۆیان دەکەنەوە کە بۆ شەڕی دژی ئێران، تورکیا، ڕووسیا و جۆرجیا سوودی لێوەربگرن. ئێمە ئەمە بە باش نازانین. بەڵام لەهەمانکاتدا دۆخەکان دەگۆڕێن. ئێستا دەکرێ ڕەوشەکە ئاوابێ و سبەی جۆرێکی دیکە بێت. بۆیە دەبێ لە ئاستێکی زۆر بەرفراوانتردا بیری لێبکەنەوە، لەو حاڵەتەدا ئێمە دەتوانین هاوکاریی یەکدی بکەین، بیرۆکە بگۆڕینەوە. ئێمە مێژوویەکی درێژی پەیوەندیمان لەگەڵ کورد هەیە، بۆیە ئەرکی ئێمە ئەوەیە پەیوەندییەکانمان بپارێزین، هەرچەندە ڕوانگەکانمان جیاوازیش بن.

ڕووداو: ئەگەر تۆ لە شوێنی سەرکردەیەکی سیاسیی کورد بیت، لەلایەک پڕۆژەی ئۆراسیات لەبەردەست بێ و لەلایەکی دیکەوە ئەو پڕۆژەیەی کە تۆ بە ئەمریکی و ئیسرائیلیی دەزانیت، واتە پڕۆژەی کوردستانێکی سەربەخۆ، دەشزانی خەڵکەکەت سەربەخۆیی دەوێ، کام لەم دوو پڕۆژەیەت هەڵدەبژارد؟

ئالێسکاندەر دووگین: هەردوو ئەگەرەکەم لەبەرچاو دەگرت. لە کورتخایەندا یارمەتیی ئەمریکا و ئیسرائیلم قەبووڵ دەکرد، بەڵام ئەوەشم لەبەرچاو دەبوو کە دەکرێ ئەمە باجێکی قورسی هەبێت لە داهاتوودا.

کوردستانی
ڕووداو
ژمارە (458) - دووشەممە 2017/5/22

دەسفرۆشێک دەبێتە کەسی یەکەمی شارەکەی

ڕووداو- هەولێر

پیاوێکی دەسفرۆش دەبێتە کەسی یەکەمی هەڵبژاردنەکانی ئەنجوومەنی شاری خورماوای سەر بە پارێزگای لوڕستانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان. وەلیوڵڵا ڕۆستەمی نەژاد، وەرزشوانێکی چالاک بووە، ئەدیب و شاعیرە و ماستەری لە بواری زمان و ئەدەبی ئینگلیزی لە زانکۆی تاران وەرگرتووە. چەند ساڵێک مامۆستای زمانی ئینگلیزی بووە لە شاری خورەمئاوا، بەڵام بەر پاکسازییەکانی سەرەتاکانی شۆڕشی ئیسلامیی ئێران دەکەوێت و دەردەکرێت. لەو کاتەوە بۆ دابینکردنی بژێوی ژیان رووی لە دەستفرۆشی کردووە. ڕۆستەمی نەژاد بۆ خولی پێنجەمی هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی شاری خورماواخۆی کاندید کرد. توانی زۆرترین دەنگی هەڵبژاردنەکان مسۆگەر بکات و ببێتە کەسی یەکەمی ئەنجوومەنی شار.

بەرپرسێکی سووری:

پرۆژەیەکمان بۆ کورد لە سووریا هەیە

زنار شینۆ
ڕووداو- جنێڤ

دانوستاندنەکانی جنێڤ شەش کۆتاییان هات بەبێ ئەوەی لایەنە ناکۆکەکانی سووریا بگەنە هیچ ڕێککەوتنێک. ئەندامێکی شاندی دانوستاندنکاری حکومەتی سووریا دەڵێت پرۆژەیەکیان بۆ "کوردی سووریا" هەبوو، بەڵام بوار نەبوو لەو گەڕەی دانوستاندن باسی بکەن. نێردەی تایبەتی نەتەوە یەکگرتووەکانیش دەڵێت نابێت کورد لە داهاتووی سووریادا پەراوێز بخرێن.

دانیشتنەکانی جنێڤ شەش لە نێوان ئۆپۆزیسیۆن و ڕژێمی سووریا ڕۆژی 16ی ئەم مانگە دەستیان پێکرد و سێ ڕۆژیان خایاند، بەبێ ئەوەی هیچ ڕێککەوتنێک لە نێوان هەردوولا بکرێ.

لە چوار شاندی سەرەکی دانوستاندنەکانی هەردوو گەڕی ڕابردووی جنێڤ، کورد لەنێو سێیان هەبوون. دوو کورد ئەندامی شاندی حکومەتن، لە نێو شاندی دەستەی باڵای ئۆپۆزسیۆنی سووریاش شەش بۆ نۆ کەس ئامادە دەبن. لەگەڵ شاندی پلاتفۆرمی مۆسکۆ کە سەرۆکەکەیان کوردە، بەڵام ئەمانە هەموویان بە نوێنەرایەتی کوردی ڕۆژئاوا ئەندامی شاندەکان نین.

حکومەت و ئۆپۆزسیۆن دژی فیدراڵین

هەموو ئەولایەنانەی لە دانوستاندنەکانی جنێڤ بەشدار دەبن، دەڵێن کورد مافی دەستووریی لە سووریا هەیە، بەڵام هەریەکەیان بە پێوانەی خۆی شرۆڤە بۆ ئەو مافە دەستووریانە دەکەن. ئەوەی ئەوان لەسەری کۆکن، ڕەتکردنەوەی فیدراڵییەتە بۆ ڕۆژئاوای کوردستان کە کورد داوای دەکات.

جەمال حەسەن، سەرۆکی پێشووتری شاندی پلاتفۆرمی قاهیرە کە یەکێک بوو لە بەشداربووانی دانوستاندنەکانی جنێڤ شەش، بە ناڕاستەوخۆ دژایەتی خۆی بۆ فیدراڵیی ڕۆژئاڤا نیشان دەدات و دەڵێت "ئەگەر پرۆژەیەک هەبێ دەبێ بۆ هەموان بێت، نابێت ژمارەیەک کەس فیدراڵیەتێکی تاکلایەنە ڕابگەیێنن. پرسەکە لەمە زۆر ئەستەمترە و بەڕاستیش من لە بەرژەوەندییەکانی برایانی کورد دەترسم".

جەمال هەروەها دەڵێت "هەموو لایەنە جیاوازەکانی ئۆپۆزسیۆن بە ئیسلامییەکانیشەوە گەیشتوونەتە ئەو باوەڕەی دەبێت سیستەمێکی لامەرکەزی لە سووریا هەبێ و مافی هەموو پێکهاتەکان پارێزراو بێت، بەڵام ئەو سیستەمی لامەرکەزییە تەنیا دەبێ لە ئیدارەدا هەبێ و نەگاتە فیدراڵی بۆ سووریا".

لە نێو شاندی حکومەتی سووریاش کورد هەن، عومەر ئۆسێ ئەندامی پەرلەمانی سووریا کە کوردە و ئەندامی شاندی ڕژێمە لە دانوستاندنەکانی جنێڤ، بە (ڕووداو)ی گوت "پرۆژەیەکمان بۆ کورد لە سووریا هەیە، بەڵام لەم گەڕەی دانوستاندنەکان نەپەرژاینە سەر باسکردنی، زیاتر پابەند بووین بە ئەجێندای نەتەوە یەکگرتووەکان بۆ دانوستاندن".

ئۆپۆزیسیۆن دژی پرچەککردنی هەسەدەیە

بڕیاری پڕچەککردنی هێزەکانی سووریای دیموکرات (HSD) لەلایەن ئەمریکاوە، باڵی بەسەر گفتوگۆی نێوان ئەندامانی شاندەکانی دانوستاندن لە جنێف کێشابوو، زۆربەی ئەندامانی ئۆپۆزیسیۆن دەیانگوت دژی ئەو هەنگاوەی ئەمریکان.

ئەلیس مفرج، جێگری سەرۆکی شاندی دانوستانکاری دەستەی باڵای ئۆپۆزسیۆن کە خاتوونێکی چەپە و بە بەردەوامی باس لە مافەکانی کورد دەکات، بە (ڕووداو)ی گوت "من دژی هەر جۆرە پڕچەککردنێکم! بەبڕوای من چارەسەری سیاسی هاوتەریبە لەگەڵ

نێردەی تایبەتی نەتەوە یەکگرتووەکان بۆ (ڕووداو): نابێت کورد لە داهاتووی سووریادا پەراوێز بخرێن (فۆتۆ: ڕووداو)

ڕووبەڕووبوونەوەی تیرۆر. نامانەوێت سووریا زیاتر ببێتە کێڵگەیەک بۆ تەسفیاتی هەرێمی و نێودەوڵەتی".

هەروەها قەدری جەمیل، کە کوردێکی چەپە و سەرۆکی پلاتفۆرمی مۆسکۆیە، لە بارەی هەمان پرسەوە گوتی: ئێمە لەگەڵ دەرچوونی هەموو هێزەکانین لە سووریا، بەڵام ئەمە ئەوکاتە دەکرێت کە چارەسەرێکی سیاسی لە سووریا بێتە ئاراوە. ئێمە لە جنێڤین بۆ ئەوەی چارەسەرێکی سیاسی بدۆزینەوە".

کورد ئۆپۆزیسیۆنی دڵخۆش کرد

لە گەڕی پێنجەمی دانیشتنەکانی جنێڤ، ئەنجوومەنی نیشتیمانی کورد دانیشتنەکانی ئۆپۆزیسیۆنیان هەڵپەسارد، ئەویش بە هۆکاری باسنەکردنی مافەکانی کورد لەو وەسیقەیەی کە ئۆپۆزیسیۆن بۆ دانوستاندن لەگەڵ ڕژێم ئامادەی کردبوو.

شاندی ئەنجوومەنی نیشتیمانی کورد، ئەمجارە کاتێک گەیشتنە جنێڤ کە دەستەی دانوستاندنکاری ئۆپۆزیسیۆنی سووریا دوو کۆبوونەوەیان لەگەڵ ستافان دیمستۆرا نێردەی تایبەتی نەتەوە یەکگرتووەکان کردبوو.

محەممەد سەبرا، گەورە دانوستاندنکاری ئۆپۆزسیۆن بە (ڕووداو)ی گوت: "ئێمە دڵخۆشین بە بەشداریکردنی برایانی کورد".. هەروەها فەرەح ئاتاسی کە نێوبژیوانی لە نێوان ئەنجوومەنی نیشتیمانی کورد و دەستەی باڵای ئۆپۆزیسیۆن دەکرد و بە دۆستە شۆخەکەی کورد ناودەبرێت، گوتی "کورد هەن لەگەڵ ئێمە، بەڵام ئەگەر ئەوان لێرەش نەبن، بەرگری لە مافەکانیان دەکەین".

حەواس عەگید کە نوێنەری ئەنجوومەنی نیشتیمانی کوردە و ئەندامی کۆمیتەی سیاسی ئیئتیلافی سوورییە، لەگەڵ ڕیاز سێف، سەرۆکی نوێی ئیئتیلافی نیشتیمانی سووری و دیمیستۆرا و مایکل ڕانتی، یاریدەدەری جێگری وەزیری دەرەوەی ئەمریکا کۆبوونەوە.

عەگید لەبارەی ئەو کۆبوونەوەیە بە (ڕووداو)ی گوت "لەگەڵ مایکڵ ڕاتنی باسی کێشەکانی نێوان ئەنجوومەنی نیشتیمانی کورد و دەستەی باڵای ئۆپۆزسیۆنمان کرد کە لە بەرژەوەندی سووریادا نین. کورد مافەکانی خۆی لەنێو ئەجێندای ئەو دەستەیەدا نابینێتەوە".

دیمیستۆرا: ناکرێت کورد پشتگوێ بخرێن

نێردەی تایبەتی نەتەوە یەکگرتووەکان پێش دەستپێکردنی دانوستاندنەکانی جنێڤ، لە پرێس کۆنفرانسێکدا لە وەڵامی پرسیاری پەیامنێری تۆڕی میدیایی ڕووداو لەبارەی ئەو داواکاریانەی کوردی ڕۆژئاوا و ئەنجومەنی نیشتیمانیی کورد لەڕێی نامەیەکەوە ئاراستەی کردبوون، گوتی "زۆر نامە بە من دەگەن و من هەموویان بە گرنگییەوە دەخوێنمەوە، بەڵام ناوەڕۆکەکەیان ئاشکرا ناکەم". گوتیشی "کورد پێکهاتەیەکی گرنگن لە سووریا و کەس ناتوانێت پشتگوێیان بخات".

لەو شەش گەڕەی دانوستاندنەکانی جنێڤ تەنیا دووجار ڕێککەوتن لەسەر کارنامەی گفتوگۆکان کراوە، دواجاریش گەڕی پێنجەم بوو، بەڵام گەڕی شەشەم کە لەنێو ئەو ڕۆژنامەڤانانەی ڕوماڵیان دەکرد بە جنێڤ پێنج و نیو ناسرابوو، بەپێی ئەو کارنامەیە دانوستاندنەکان نەکران.

لە پەراوێز و کاتی دانوستاندنەکان وڵاتانی خاوەن کاریگەری لە سووریا، وەک ڕووسیا، ئێران و تورکیا لەگەڵ ئەمریکا لە نێوان خۆیان هەوڵی دۆزینەوەی چارەسەرێکیان دەدا کە هەموویان لە سەری ڕێکبکەون، ڕێککەوتنێک کە بەرژەوەندییەکانیان لە سەرووی بەرژەوەندی خەڵکی سووریا بە کوردی ڕۆژئاواشەوە بێت.

گوێیان بە بایکۆتی حیزبەکان نەدا

کوردی ڕۆژهەڵات دەنگیان بە ڕووحانی دایەوە

گوتەبێژی حدک: ناواقیعبینانە دەبوو ئەگەر پێمانوابووایە خەڵک دەنگ نادەن

چالاکڤانێکی ڕۆژهەڵات: بە دەرچوونەوەی ڕوحانی هیچ گۆڕانکارییەک ڕوونادات

62%ی دەنگدەرانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەنگیان بە حەسەن ڕووحانی دا

فوئاد حەقیقی
ڕووداو- هەولێر

لەگەڵ دەرچوونی ئەنجامی بەرایی هەڵبژاردنەکانی سەرۆکایەتی کۆماری ئیسلامیی ئێران، کوردی کرماشان بە دەهۆڵ و زوڕناوە ڕژانە سەر شەقام و بەبۆنەی دەرچوونەوەی حەسەن ڕووحانی ئاهەنگیان گێڕا. خەڵکی شارەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان گوێیان لە حیزبەکانی ڕۆژهەڵات نەگرت کە داوای بایکۆتی هەڵبژاردنیان کردبوو، بگرە لە ڕابردوو زیاتر ڕوویان لە سندووقەکانی دەنگدان کرد.

لەهەر پێنج پارێزگاکەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان (لوڕستان، ئیلام، کرماشان، سنە و ورمێ) 6 ملیۆن و 842 هەزار و 928 کەس مافی دەنگدانیان هەبوو، 4 ملیۆن و 544 هەزار و 785 کەس دەنگیان دا. واتە 66.41%ی خەڵک بەشدارییان لە هەڵبژاردندا کرد.

لەو ژمارەیەش 2 ملیۆن و 841 هەزار و 657 دەنگیان بە کاندیدی سەرەکیی ریفۆرمخوازان (حەسەن ڕووحانی) دا. واتە 62.52%ی دەنگەکان. هەروەها یەک ملیۆن و 403 هەزار و 35 کەسیش دەنگیان بە کاندیدی سەرەکیی نەریتخوازان (ئیبراهیم ڕەئیسی) دا، واتە 30.87%ی دەنگەکان.

حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بۆ یەکەمجار هاوهەڵوێست بوون و هەڵبژاردنی ئێرانیان بایکۆت کرد و داوایان لە خەڵک کرد ڕۆژی دەنگدان نەچنە سەر سندووقەکانی دەنگدان، بەڵام خەڵکی ڕۆژهەڵات بە قسەی نەکردن.

ئاسۆ حەسەنزادە، گوتەبێژی حیزبی دێموکراتی کوردستان، ئەو بەشدارییەی خەڵک بە ئاسایی دەبینێت و دەڵێ: "ناواقیعبینانە دەبوو ئەگەر پێمانوابووایە خەڵک دەنگ نادەن".

بەگوتەی حەسەنزادە، خەڵک بەپێی ئەو دۆخەی کە تێیدا دەژی بڕیار دەدات، هەروەها هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی شار و گوندەکانیش هاوکات لەگەڵ هەڵبژاردنی سەرۆککۆماری بوو، قووڵبوونەوەی جەمسەربەندیی نێوان باڵەکان و سەرنجڕاکێشکردنی هەڵبژاردن بەو باسوخواسانەی لە ڕۆژانی کۆتایی بانگەشەکاندا هاتەگۆڕێ، وایانکرد خەڵکێکی زیاتر دەنگ بدەن. ئاسۆ حەسەنزادە، هاوهەڵوێستیی حیزبەکانی ڕۆژهەڵات بۆ بایکۆتی هەڵبژاردن بە دەسکەوتێکی گرنگ لە قەڵەم دەدات.

یەکێک لە چالاکڤانانی سیاسی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان کە لەبەر پرسی ئەمنی نایەوێ ناوی بڵاو بکرێتەوە، پێیوایە خەڵک دەنگی بە ڕووحانی داوە نەک ریفۆرمخوازان "چونکە گوتاری سیاسیی ڕووحانی خاڵی هاوبەشی لەگەڵ ئەو گوتارە دێموکراتیکەدا هەیە کە لە کوردستان زاڵە، هەر ئەمەش وایکرد بەشێکی زۆری خەڵک ڕوو لە سندووقەکانی دەنگدان بکەن". بەگوتەی ئەو چالاکڤانە، 40%ی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەشدارییان لە هەڵبژاردندا نەکردووە "ئەمەش پەیامێکی ناڕەزایەتیی ڕوونە".

سەبارەت بە کاریگەریی دەرچوونەوەی حەسەن ڕووحانی لەسەر پرسی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، ئەو چالاکڤانە کوردە دەڵێت "هیچ گۆڕانکارییەک ڕوونادات، کورد پۆستی بەرزی نادرێتێ، مافەکانی یارسانەکان بە فەرمی ناناسرێ، کورد لە ورمێ هەر لە پەراوێزدا دەبێ. هەروەها حکومەت پلانێکی بۆ پەرەپێدانی ئابووریی ڕۆژهەڵات نابێت و کێشەکان قووڵتریش دەبنەوە".

دەنگی ڕووحانی لە ڕۆژهەڵات زیادی کردووە

بەپێی ئەنجامە بەراییەکان، لە زۆربەی شارەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، بەراورد بە هەڵبژاردنی ڕابردوو، حەسەن ڕووحانی دەنگەکانی زیادیان کردووە.

بۆ نموونە لە پارێزگای لوڕستان یەک ملیۆن و 433 هەزار و 609 کەس مافی دەنگدانیان هەبوو. 829 هەزار و 299 کەس کە دەکاتە 58% دەنگیان دا. واتە 55%ی کۆی دەنگدەران دەنگیان بە حەسەن ڕووحانی داوە. ڕووحانی لە خولی ڕابردوودا لە لوڕستان 47.43%ی دەنگەکانی هێنابوو.

پارێزگای ئیلام زۆرترین ڕێژەی بەشداریی هەبووە. لەو پارێزگایە 425 هەزار و 436 کەس مافی دەنگدانیان هەبوو. 341 هەزار و 436 کەس دەنگیان داوە. واتە 77.37%ی کۆی دەنگدەران. حەسەن ڕووحانی لە ئیلامیش 55%ی دەنگەکانی ئەو پارێزگایەی هێناوە، لە خولی ڕابردوو 54%ی دەنگەکانی ئیلامی هێنابوو.

لە کرماشان یەک ملیۆن و 460 هەزار کەس مافی دەنگدانیان هەبوو، ملیۆنێک و 70 هەزار کەس کە دەکاتە 71% دەنگیان داوە. لەم ژمارەیەش حەسەن ڕووحانی 68.15%ی دەنگەکانی هێناوە، بەڵام لە هەڵبژاردنەکەی 2013دا 62.43%ی دەنگەکانی هێنابوو.

لە پارێزگای سنەش یەک ملیۆن و 181 هەزار و 880 کەس مافی دەنگدانیان هەبوو. 694 هەزار و 37 کەس کە دەکاتە 59% دەنگیان داوە. بەگوتەی پارێزگاری سنە، لە چاو هەڵبژاردنی ڕابردوو ڕێژەی بەشداری 3% کەمی کردووە. 73%ی دەنگدەرانی پارێزگای سنە دەنگیان بە حەسەن ڕووحانی داوە، ڕێژەی دەنگەکانی حەسەن ڕووحانی بەراورد بە هەڵبژاردنی خولی ڕابردوو 3% زیادی کردووە کە پێشتر 70% بوو.

پارێزگای ورمێ تەنیا پارێزگای ڕۆژهەڵاتی کوردستانە کە حەسەن ڕووحانی دەنگەکانی تێدا زیادی نەکردووە، بەڵام کەمیشی نەکردووە، لەو پارێزگایە لە دوو ملیۆن و 342 هەزار کەس کە مافی دەنگدانیان هەبوو، 68%یان دەنگیان دا. حەسەن ڕووحانی لەو پارێزگایە یەک ملیۆن و 30 هەزار و 101 دەنگی هێنا کە دەکاتە 64%ی دەنگەکان، ئەمەش هەمان ئەو ڕێژەیەیە کە لە هەڵبژاردنی ڕابردوو بەدەستی هێنابوو.

بەگشتی حەسەن ڕووحانی 57%ی کۆی دەنگەکانی لە ئاستی ئێراندا هێنایەوە و بۆ خولێکی دیکەش وەک سەرۆککۆماری ئەو وڵاتە هەڵبژێردرا. ئیبراهیم ڕەئیسی، بەربژێری نەریتخوازیش 38.30%ی دەنگەکانی هێنایەوە. هەروەها مستەفا میر سەلیم 1.16%ی دەنگەکان و مستەفا هاشمی تەباش 0.52%ی دەنگەکانی هێنایەوە.

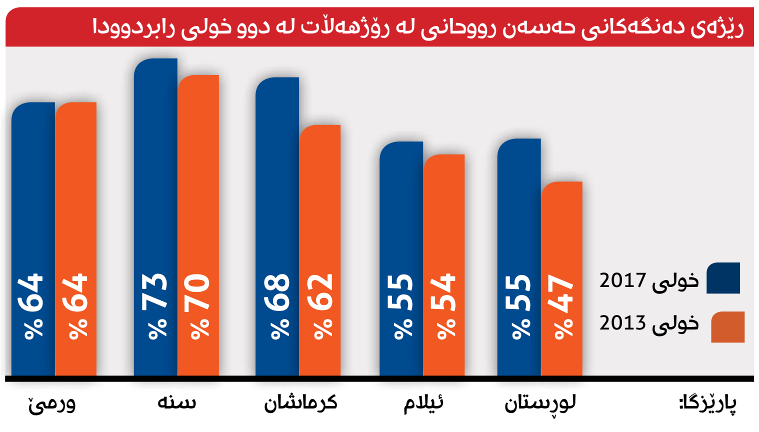

پیتەر سیانۆ، وەزیری دەرەوەی هەنگاریا بۆ (ڕووداو):

ئامادەین دوای داعشیش هێزەکانمان لە کوردستان بهێڵینەوە

پیتەر سیانۆ، وەزیری دەرەوەی هەنگاریا لە هەڤپەیڤینێکدا لەگەڵ (ڕووداو) باسی ئایندەی سەربازەکانیان دەکات لە هەرێمی کوردستان کە 150 سەربازن و ماوەی مانەوەیان لە کۆتایی ئەمساڵدا تەواو دەبێت. بۆیە ئێستا پێشنیازێکیان داوەتە پەرلەمانی وڵاتەکەیان تاوەکو ماوەی مانەوەی ئەو سەربازانە لە کوردستان بۆ کۆتایی 2019 درێژ بکەنەوە و ژمارەی سەربازەکانیشیان بۆ 200 سەرباز زیاد بکەن.

هەڤپەیڤین: مەجید نیزامەددین گلی
ڕووداو- نیویۆرک

ژمارەی سەربازەکانمان لە کوردستان زیاد دەکەین

درێژکردنەوەی ماوەی مانەوەی سەربازەکانمان لە کوردستان داوەتە پەرلەمان

ئیدارەی ئۆباما هەڵەی گەورەی کرد

ڕووداو: زیاتر لە دوو ساڵە ئێوە یارمەتی هێزە کوردستانی و عێراقییەکان دەدەن لە شەڕی دژی داعشدا، ئێستا پرۆسەی ئەو هاوکارییە سەربازییەتان چۆن بەڕێوەدەچێت، لە هاوکارییەکانتان بەردەوام دەبن دوای کۆنترۆڵکردنەوەی شاری مووسڵ؟

پیتەر سیانۆ: ئێمە ئەندام و بەشداری‌کی کارای هاوپەیمانێتی نێودەوڵەتیی دژی داعشین، چونکە داعش بە مەترسیدارترین هەڕەشە لەسەر جیهان دەزانین. هەتا ئێستاش ئێمە 150 هەزار سەربازمان هەبووە کە لە هەولێرن و لە چوارچێوەی یەکەی پاراستنن، هەروەها وەکوو ڕاهێنەری سەربازی کاریان کردووە. بڕیاری ناردنەکەشیان لە کۆتایی ئەمساڵ کۆتایی دێت. بۆیە پێشنیاز کراوە کە پەرلەمان ماوەی بڕیارەکە هەتا 2019 درێژ بکاتەوە و ژمارەی هێزەکانیش بۆ 200 سەرباز و ڕاهێنەر بەرزبکاتەوە. هەروەها سنووری ئەرکەکانی ئەو هێزانە لە پاراستن و ڕاهێنانەوە بۆ پێدانی ڕاوێژ و هاوکاریی سەربازی فراوانتر بکات. ئەوەش واتە ئێمە دەمانەوێ بەشداریمان زیاتر بکەین، وەکوو دەزانن ئێمە چەک و تەقەمەنیمان بۆ پێشمەرگە ناردووە، پێشمەرگە بریندارەکانمان وەرگرتووە، بۆئەوەی چارەسەریان بکەین. بێگومان ئەو بەشدارییەشمان بەردەوام دەبێت.

ڕووداو: سەبارەت بە درێژکردنەوەی ماوەی مانەوەی هێزەکانتان تاوەکو 2019، مانای ئەوەیە کە پێتانوایە شەڕی داعش تاوەکو 2019 بەردەوام دەبێت؟

پیتەر سیانۆ: حەز دەکەین لەو شەڕەدا هاوپەیمانێکی درێژخایەن بین کە بۆ داهاتوویەکی درێژ پشتمان پێ ببەسترێت، بۆیەش بڕیارمانداوە دوو ساڵی دیکەش بخەینە سەر ماوەی مانەوەمان. ئێمە ئامادەین دوای ڕزگارکردنی مووسڵیش بمێنینەوە.

ڕووداو: ئەو چەکانەی ئێوە پێشتر بۆ پێشمەرگەتان ناردووە، ڕاستەوخۆ بۆ هەرێمی کوردستانتان ناردووە یان لە ڕێگەی بەغداوە بوو؟

پیتەر سیانۆ: هەرچۆن بێ، ئێمە ڕێککەوتن لەگەڵ حکومەتی ناوەندیی عێراق دەکەین، چونکە نامانەوێ کێشە بۆ خۆمان دروستبکەین، نامانەوێ کێشە بۆ ئێوەش دروستبکەین. ئێمە دەزانین ئەمە دۆخێکی هەستیارە، بەڵام بێگومان هیواداریین ڕێککەوتنێک لەنێوان بەغدا و هەولێر هەبێت لەسەر ئەوەی چۆن بەشێوازێکی ئاشتیانە و لەسەر بنەمای بەرژەوەندیی دوولایەنە بەردەوامی بە کارەکانیان بدەن.

ڕووداو: دوو ساڵ پێش ئێستا، سەرۆکوەزیرانی وڵاتەکەتان پشتگیری خۆی بۆ سەربەخۆیی کوردستان ڕاگەیاند. ئایا هەنگاریان لەسەر هەمان هەڵوێست ماوە؟

پیتەر سیانۆ: ئێمە هەمووکات هەوڵ دەدەین خۆمان لە دەستوەردان لە کاروباری نێوخۆیی وڵاتان بەدووربگرین. هەوڵ دەدەین خۆمان لە ڕاگەیەندراوێک بەدووربگرین کە دەشێت سەقامگیریی ناوچەکە تێکبدات و کێشە دروستبکات. ئێمە ئەوە بۆ خۆتان جێدەهێڵین، واتە بۆ کورد و عێراقییەکانی جێدەهێڵین کە خۆیان بە ڕێککەوتنێک بگەن.

ڕووداو: تۆ دەڵێی بڕیاری سەربەخۆیی بۆ کورد جێدەهێڵین، بەڵام کورد ئێستا باسی گشتپرسیی بۆ سەربەخۆیی دەکات. لەو حاڵەتەدا کاردانەوەی کۆمەڵگای نێودەوڵەتی چۆن دەبێت؟

پیتەر سیانۆ: شتێک کە زانیومە ئەوەیە ئەو ڕستانەی بە "ئەگەر" دەستپێدەکەن نە لە سیاسەت و نە لە وەرزشدا مانایان نییە. بۆیەش پێم باشترە خۆم لە پێشبینیکردنی ئەو جۆرە بارودۆخە دووربگرم، چونکە ئەمە کێشەیەکی هەستیار و ناسکە، ئەوەی لەوبارەوە دەیزانم دڵخۆشکەرە، دوای قسەکردن لەگەڵ سەرۆکوەزیرانی عێراق و سەرۆکوەزیرانی ئێوە کە ئەم هەفتەیە دەیبینم و پەیوەندییەکی باشمان هەیە، ئەوەم بۆ دەرکەوتووە کە هەردوو لایەن ئاشتییان دەوێت. بەڕای من ئەمە هەڵوێستێکی گرنگە و نەگۆڕە کە دەتوانن وەکوو بناغەی دانوستاندن سوودی لێ وەربگرن.

ڕووداو: دەڵێن یەکێک لە هۆکارە سەرەکییەکانی سەرهەڵدانی داعش، کشانەوەی هێزەکانی ئەمریکا بوو لە 2011. لەبەر ئەوە من پێموایە کۆمەڵگای نێودەوڵەتی مافی ئەوەی هەیە هەموو شتێک بکات بۆ ئەوەی دڵنیا بێت لەوەی داعشێکی دیکە دروست نابێت.

پیتەر سیانۆ: لە ماوەی چەند ساڵ یان چەند دەیەی ڕابردوودا هەندێک بڕیاری ناخۆش لەسەر ئاستی نێودەوڵەتی دراون کە بارودۆخی باکووری ئەفریقا و ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستیان ناسەقامگیر کردووە. دەبێ لەوە تێبگەین کولتووری جیاواز، میراتی جیاواز، ئایینی جیاواز و نەریتی جیاواز هەیە، بۆیە ئاشکرایە کە یەک پێوانە بۆ هەمووان ناگونجێت. کاتێک بڕیار بۆ سیاسەتی نێودەوڵەتی دەدەین، دەبێ ئاگامان لە ئاکامەکانی بێت، ناردنی هێز بۆ شوێنێک کارێکی تاڕادەیەک ئاسانە، بەڵام چەسپاندنی ئاشتی بۆ درێژخایەن و گەرەنتیکردنی سەقامگیری و پێشکەوتن لە وڵاتەکە کێشەیەکی دیکەیە. من هەندێک گومان و پرسیارم سەبارەت بە سیاسەتی ئەمریکا لە سەردەمی ئیدارەی دیموکراتەکاندا هەیە، بەڕاستیش پێموایە ئیدارەی ئۆباما لە باکووری ئەفریقا و ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست هەڵەی گەورەی کرد.

ڕووداو: دەتوانی نموونەی هەندێک لەو هەڵانەی ئیدارەی ئۆبامام بۆ باس بکەیت؟

پیتەر سیانۆ: پێموایە دەبێ فۆکەس بخەینە سەر چارەسەر. چارەسەریش کاتێک دێتە ئاراوە

ئێمە هەمیشە دۆڕاوی ناکۆکییەکانی نێوان ڕووسیا و ئەمریکا بووین

ئاسایشی ئەوروپامان داوەتە دەست ئەردۆغان

شێوازی مامەڵەکردنی ترەمپمان بەدڵە

که ڕێککەوتنێک لە نێوان ئەمریکا و ڕووسیادا هەبێت. بەم ڕێگەیە چارەسەری قەیرانەکە زۆر ئاسانە. ئێمە هیواداریین سەرۆکی ئەمریکا و ڕووسیا بتوانن پەیوەندییەکی پراگماتیکتر، سەرکەوتووتر یان دۆستانەتر لە نێوان ڕووسیا و ئەمریکا دامەزرێنن، بەڵام کاتێک لە ئەورووپا یان میدیای نێودەوڵەتی بەم شێوازە قسە دەکەیت، یەکسەر هێرشت دەکەنە سەر و تۆمەتبارت دەکەن بەوەی لایەنگری ڕووسیا یان سیخوڕی پوتینی. ئێمە لایەنگری ناکەین، ئێمە تەنیا لەگەڵ بەرژەوەندیی نیشتمانی خۆماندایین، بەرژەوەندیی هەنگاریاش لە مەرکەزییەتی ئەورووپیدایە، بۆیە نامانەوێ پەیوەندییەکی دوژمنانە لە نێوان ڕووسیا و ئەمریکادا هەبێت، چونکە لە مێژووەوە فێری ئەوە بووین کە هەرکاتێک ناکۆکی لە نێوان ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوادا هەبووبێ، ئەورووپای نێوەڕاست لایەنە دۆڕاوەکە بووە، بەڵام چیدی نامانەوێ دۆڕاوبین.

ڕووداو: سیاسەتی دەرەوەی ئیدارەی دۆناڵد ترەمپت پێ چۆنە؟

پیتەر سیانۆ: ئێمە شێوازی مامەڵەکردنی ئەومان بەدڵە، ئەو دژی پەرەنسیپی یەک پێوەرە بۆ هەمووان. ڕوانگەی ئەو بۆ ئاسایش و ئارامیشمان بە دڵە. کەیفمان بەو دروشمەشی دێت کە دەڵێ "ئەمریکا پێش هەموو شتێک"، چونکە سەرۆکی ئەمریکا هەر دەبێ ئەمە بڵێ. لای ئێمەش هەنگاریا پێش هەموو شتێکە، لای ئێمە ئاسایش و ئارامیی خەڵکی هەنگاریا و وەبەرهێنان لە وڵاتەکەیان پێش هەموو شتێکە. دەتوانم بڵێم ئێمە هاوسۆزی سیاسەتەکەی ئەوین.

ڕووداو: پەرلەمانی ئەورووپا یاسایەکی پەسەندکرد و پێشنیازیان کرد هەنگاریا یاساکانی کۆچبەری بگۆڕێت. کاردانەوەی بەڕێزتان لەسەر ئەو پێشنیازە چییە؟

پیتەر سیانۆ: ئێمە ئەوەمان بەڕوونی باسکردووە، بێ ئەوەی گوێمان لە گوشاری نێودەوڵەتی بێت. ئێمە ڕێگە نادەین یەک کەسیش بە نایاسایی بێتە نێو وڵاتەکەمان. ئەم هەڵوێستەی ئێمە بەدڵی یەکێتیی ئەورووپا نییە، چونکە ئەوان لە هەوڵی دانانی سیستەمێکی ئیلزامکاریی وەرگرتنی کۆچبەراندان. بەڵام ئێمە هیچکات ئەوە قەبووڵ ناکەین، چونکە ئەمە دژی یاساکانی یەکێتیی ئەورووپایە، دژی ویستی خەڵکی هەنگاریایە، جێبەجێش ناکرێت و عەقڵانیش نییە.

ڕووداو: ئێستا ڕووسیا و ئێران و تورکیا لەسەر پێشنیازێک ڕێککەوتوون بۆ دامەزراندنی ناوچەی ئارام لە سووریا. چۆن ئەو پێشنیازە هەڵدەسەنگێنی وەکو ڕێگەچارەیەک بۆ ڕێگرتن لە ناچاربوونی ڕاکردنی خەڵکی سووریا بۆ ئەورووپا؟

پیتەر سیانۆ: پێشوازی لە هەموو ئەو دەستپێشخەرییانە دەکەین کە لە سووریا لە ئاشتیمان نزیکتر دەکەنەوە و وادەکەن خەڵکی سووریا لە ڕەوشێکی ئارامتردا بژین، ئەگەر ئەو ناوچانە ناوچەی ئارام بن، ئەوە پێموایە ئەمە گۆڕانکارییەکی باشە.

ڕووداو: پێتوایە تورکیا ئەوەی پێویستە دەیکات بۆ ڕێگەگرتن لە چوونی کۆچبەران بۆ ئەورووپا؟

پیتەر سیانۆ: بەڵێ بێگومان، ئێستا دەیکات. سەرەتا ئەوەمان ڕوونکردەوە کە دەکرێ لەگەڵ تورکیا بە ڕێککەوتنێک بگەین، بەڵام ئەمە چارەسەری کۆتایی نییە. باشترین چارەسەر ئەوەیە وابکەین یەکێتیی ئەورووپا بتوانێت خۆی بپارێزێت. ئێستا ئاسایشی ئەورووپامان خستووەتە دەستی سەرۆککۆمار و حکومەتی تورکیا، پەیوەندییەکی دوو لایەنی زۆرباشیشمان لەگەڵ تورکیا هەیە، بەڵام لە هەمانکاتدا ئەورووپا ئامادەیی ئەوەی نییە خۆی بپارێزێت و ئەوەش کێشەکەیە. دەبوو سوود لەو قۆناغە وەربگرین کە بەهۆی ڕێککەوتنەکەمان لەگەڵ تورکیا هیچ کۆچبەرێک نەدەهات. دەبووایە وابکەین بتوانین پارێزگاری لە خۆمان بکەین. ئێستا ئەگەر کۆچبەر یان پەنابەران تورکیا جێبهێڵن، ئەوە یەکەم شوێن کە لێی دەوەستن سنووری باشووری هەنگاریا دەبێت.

پێشمەرگە و حەشدی شەعبی مەسیحییەکان چەکدار دەکەن

بەرپرسێکی سەربازیی مەسیحی:
ڕەنگە مەسیحییەکانی نێو حەشدی شەعبی کێشە دروست بکەن بۆ گەڕانەوەی ناوچەکانمان بۆ سەر کوردستان

نەواد مەحموود
ڕووداو- دەشتی نەینەوا

قەشە دانیاڵ، لەگەڵ خۆی دەمانباتە نێو کڵێسایەکی وێرانکراوی باشیک، پەیکەری شکێنراوی مەریەممان نیشان دەدات و دەڵێت ترسی داعشیان نەماوە، بەڵام لەو سیاسەتمەدارە مەسیحیانە دەترسێن کە بەگوتەی ئەو بوونەتە "مەقاش" بەدەستی خەڵکی دیکەوە و دەیانەوێ درز بخەنە نێو مەسیحییەکانی دەشتی نەینەوا. بەڵام دەڵێت "ناهێڵین گوێڕایەڵی ئەوان بن. ئێمەی مەسیحییەکان دەمانەوێ لە شوێنێک بژین یاسا سەروەر بێت".

وا دەردەکەوێ کە دوای نەمانی داعشیش، چانسی گەڕانەوەی دڵنیایی و خۆشی بۆ مەسیحییەکانی وڵاتی نێوان دوو ڕووبار هەڵناکەوێ. چونکە بەدەم ڕاستکردنەوەی خاچە شکاوەکان و گسکدانی قەوانە فیشەکی نێو کڵێسا ڕووخاوەکانەوە، تارمایی ترسێکی دیکە نائومێدی کردوون. ترس لەوەی ئەمجارە خراپتر لە داعش، بەیەکدادانی خودی مەسیحییەکان ببینن.

هەریەک لە ناوچەکانی ئەلقوش، باشیک، تەلسقۆف و باتنایە و چەند ناوچەیەکی دیکە لەژێر کۆنترۆڵی هێزەکانی پاراستنی دەشتی نەینەوادان کە لەلایەن پێشمەرگەوە پاڵپشتی دەکرێن، بەڵام لە تلکێف و حەمدانیە و چەند ناوچەیەکی دیکە کەتیبەکانی بابلیوون باڵادەستن کە سەر بە حەشدی شەعبین.

ڕەیان کلدانی، ئەمینداری گشتی کەتیبەکانی بابلیوون دەڵێت :"ململانێیەکە تەنیا لە نێوان شیعە و شیعە، سوننە و سوننە، یان سوننە و شیعە نییە، بەڵکو بەداخەوە ئەو قسەیە دەکەم، ئێستا لە نێوان مەسیحییەکانیش کێشە هەیە و دەستتێوەردانێکی گەورە هەیە".

کلدانی، بە ناڕاستەوخۆ ڕەخنە لەو هێزە مەسیحییانە دەگرێ کە لەلایەن هەرێمی کوردستانەوە پشتیوانی دەکرێن و دەڵێ: "سعودیە بە ئاشکرا یارمەتی داعشی داوە، لە سەرەتای هێرشی داعش هەموو ئەو ئۆتۆمبێلانەی داعش لە ئەنبار بەکاری دەهێنان بۆ تەقاندنەوە، تابلۆی سعودییان پێوەبوو، ئێستا هەندێ پیاوی سیاسیی مەسیحی دەڕۆن بۆ ئەو وڵاتانە، ئێمە زۆر نیشانەی پرسیارمان هەیە لەسەریان، چی دەکەن لەو وڵاتانە کە یارمەتیی داعشیان داوە".

بەڵام عەمید بەهنام، فەرماندەی هێزەکانی پاراستنی دەشتی نەینەوا، پێیوایە لەبەر ئەوەی چەند هێزێکی سەر بە حەشدی شەعبی لە تلکێفن، ئارامی و ئاسایش لەو ناوچەیە جێگەی دڵنیایی نییە و دەڵێ: "ئەگەر پرسیاری حاڵی تلکێف دەکەی، من بەدڵم نییە. من یەکێکم لەو هێزانەی دەبێ بچم بۆ تلکێف، بینیم لەوێ دۆخەکە چۆنە و دامەزراو نییە و چەند ناوەندێکی هێزی لایەنە ناکۆکەکانی لێیە. خۆدەکرێ بچم هێزێک لە یەکەکانی پاراستنی دەشتی نەینەوا ببەم، بەڵام بەو مەرجەی ئەو میلیشیایانە هەموو بچنە دەرەوە، ئەگەر ئەوان نەچنە دەرەوە ئێمە ناڕۆین".

ژمارەیەک چەکداری کەتیبەکانی بابلیوون کە لەلایەن حەشدی شەعبیەوە پاڵپشتی دەکرێن

کامل جرو هورمز، ئەفسەی هەواڵگری لە فەوجی سێی سەر بە یەکەکانی پاراستنی دەشتی نەینەوا، دەڵێ ژمارەیان 2500 کەسە و لیواکەیان پێکهاتووە لە سێ فەوج کە بەسەر ناوچەکانی تەلسقۆف و حەمدانییە و بەرتللە و باتنایە و باشیک و بەحزانێ-دا دابەشبوون.

کامل باسی ئەرکی لیواکەیان دەکات و دەڵێت: "دەشتی نەینەوا دەپارێزین، دوای ئەوەی ناوچەکانمان لەلایەن پێشمەرگەوە ئازاد دەکرێ، ئەوان لێی دەردەچن و ئێمە دەیپارێزین. مەسیحییەکانی دیکە سەر بە بەغدان و ئێمە سەر بە کوردستانین، ئەم ناوچانەی ئێمەی لێین سەر بە کوردستانن و لەژێر پاسەوانیی پێشمەرگەدان، باوەڕ ناکەم ئەوان توانای ئەوەیان هەبێ بێنە ئەم ناوچەیە و کێشە دروستبکەن".

ژمارەی مەسیحییەکانی دەشتی نەینەوا بە نزیکەی 130 هەزار کەس مەزەندە دەکرێ، بەدرێژایی ساڵانی ژیانیان لەو ناوچەیە، ئەوان خۆیان بەدوور گرتووە لەو چەترە سیاسییانەی کە زۆرجار شەقام و کۆڵانەکانی عێراقیان خوێناوی کردووە لە پێناوی گۆڕینی سەرۆک و ڕژێمەکاندا، هەمیشە پشت لە سیاسەت و ڕوو لە کڵێسا تەناهی و ئاسایشیان هەڵبژاردووە، بەڵام لە ساڵی 2014 دا، داعش لە نێوان دەستهەڵگرتن لە ئاینەکەیان و خاکەکەیاندا، بژارەیەکی دیکەی بۆ نەهێشتنەوە و ئێستا نزیکەی 100 هەزاریان ئاوارەی باشووری کوردستان بوون.

هەندێک لەو کەسایەتی و بەرپرسە سەربازییانەی مەسیحییەکان کە لەنێو داروپەردووی ڕووخاوی خانوو و کڵێساکانیانەوە قسەیان بۆ دەکردم، ترسی ئەوەیان لێ نیشتبوو کە دوای ئەوەی هەرێمی کوردستان بڕیاری ڕیفراندۆم دەدات و ناوچەکانی خۆی جیادەکاتەوە، ناکۆکیی ئەوان قووڵتر دەبێتەوە "چونکە خەڵکەکە زۆربەیان دەنگ بە گەڕانەوە بۆ سەر کوردستان دەدەن و ئاسان نییە ئەو مەسیحییانەی نێو حەشدی شەعبی قبوڵی بکەن"، ئەمە بە گوتەی بەرپرسێکی سەربازیی مەسیحییەکان.

لە نیسانی ساڵی 2015 دا ڕێکخراوە مەسیحییەکان ئاشکرایان کرد کە ڕۆژانە حەوت خێزانی مەسیحی ڕوو لە وڵاتانی ئەورووپا و ئەمریکا دەکەن. بەسام حەبیب، هاووڵاتییەکی مەسیحی ئاوارەیە و هاتووەتە باتنایە، دەڵێت "خەڵکی ئەم ناوچەیە نیوەیان گەڕانەوە، بەڵام کە بینییان دۆخەکە چۆنە، پەشیمان بوونەوە، تەنانەت هەندێک کەس ویستیان لە ئەورووپاوە بگەڕێنەوە باتنایە، ئەوانیش پەشیمان بوونەوە".

30 ملیۆن دۆلار بۆ مەسیحییەکان

لەوەتای شەڕی داعش بەرپا بووە، کڵێساکانی جیهان سەرقاڵی کۆکردنەوەی کۆمەکن بۆ ئاوارە مەسیحییەکان. بەرپرسێکی مەسیحی کە نەیویست ناوی بڵاوبکرێتەوە، بە (ڕووداو)ی گوت لەلایەن کڵێساکانی جیهانەوە کۆمەک و پارەی زۆر بۆ مەسیحییە ئاوارەکان گەیشتووە و هەمووی دراوە بە کرێی خانوو و پێداویستی ژیانی ڕۆژانەیان.

گوتیشی "تاوەکو ئێستا لەلایەن کڵێسانی جیهانەوە 30 ملیۆن دۆلار بۆ ئاوارە مەسیحییەکان کۆکراوەتەوە".

UN: ئابووریی کوردستان دەبووژێتەوە

رووداو- نیویۆرک

نەتەوەیەکگرتوەکان لە راپۆرتی ئابووری خۆیدا پێشبینی دەکات ئابووری عێراق و هەرێمی کوردستان بچێتەوە دۆخی سەقامگیری، راوێژکاری ئابووری نەتەوەیەکگرتوەکان بە (رووداو)ی راگەیاند "تاوەکو دوو ساڵی دیکە مەزەندە وایە نرخی نەوت لە نێوان 50 بۆ 60 دۆلاردا جێگیر بێت". یاس یاماموتوو، راوێژکاری ئابووری نەتەوەیەکگرتووەکان، بە تۆڕی میدیایی رووداوی راگەیاند "گەڕانەوەی گەشبینی لە ئابووریی هەرێمی کوردستان هۆکارێکی گەڕانەوەی ئەو سەقامگیرییەیە کە لە ئابووریی عێراق دەیبینین". گوتیشی "نرخی نەوت بەرزنابێتەوە بۆ پێش ساڵی 2014، بەڵام ئەو نرخە ئێستا و سەقامگیربوونی وا دەکات کە توانای پارە خەرجکردنی حکومەت لە ژێر هەڕەشەدا بێت".

ئابووری
رووداو
ژمارە (458) - دووشەممە 2017/5/22

ئەمساڵ هاوردەکردنی ئۆتۆمبیل 67% زیادی کردووە

لە چوار مانگی رابردوودا 26 هەزار ئۆتۆمبێل هێنراوەتە کوردستان

بازرگانێک: ئۆتۆمبێلی بەکارهاتوو بەبێ کواڵیتی کۆنترۆڵ دەهێنرێتە کوردستان

بازرگانێکی عەرەب: لە هەر ئۆتۆمبێلێک کە دەیهێنین، حکومەت چوار هەزار دۆلاری لێ قازانج دەکات

رەوا عەبدوڵڵا
رووداو- هەولێر

بەڕێوەبەری گشتیی بازرگانی لە هەرێمی کوردستان رایگەیاند کە جووڵەیەکی بەرچاو کەوتووەتە بازاڕی ئۆتۆمبێل، لە ماوەی چوار مانگی رابردوودا 26 هەزار و 500 ئۆتۆمبێل هاوردەی هەرێمی کوردستان کراون.

بەپێی ئاماری وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی، لە چوار ساڵ و چوار مانگی رابردوودا 332 هەزار ئۆتۆمبێل هاوردەی هەرێمی کوردستان کراون. زۆربەشیان بەر لە قەیرانی دارایی هاتوون.

بەپێی ئامارەکە، ساڵی رابردوو رێژەی هاوردەکردنی ئۆتۆمبێل 74% کەمی کردبوو بەراورد بە ساڵانی بەر لە قەیرانی دارایی، بەڵام لە سەرەتای ئەمساڵەوە جوڵەیەکی باش کەوتووەتە بازاڕی ئۆتۆمبێل، بەجۆرێک کە بەراورد بە ساڵی رابردوو 67% زیادی کردووە.

نەوزاد ئەدهەم، بەڕێوەبەری گشتیی بازرگانی لە وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی دەڵێت "ئەو ژمارەیەی لە ئۆتۆمبێل کە ئەمساڵ هاوردە کراوە، زۆر زیاترە لە خواستی بازاڕ، ئەمەش بەڵگەیە لەسەر ئەوەی بەشێکی زۆر لەو ئۆتۆمبێلانە لێرەوە هەناردەی شارەکانی عێراق دەکرێن".

بەشێک لەو بازرگانانەی پێشتر لە شارەکانی عێراق و سووریا کۆمپانیای بازرگانیی هاوردەکردنی ئۆتۆمبێلیان هەبوو، ئێستا نووسینگە و پێشانگاکانیان گواستووەتەوە هەرێمی کوردستان و لێرەوە ئۆتۆمبێل بۆ شارەکانی عێراق هەنارده دەکەن.

موسەنا حەسەن ئەلراوی، یەکێکە لەو بازرگانانەی پێشتر کۆمپانیا و پێشانگای فرۆشتنی ئۆتۆمبێلی لە شاری دەرعای سوریا هەبووە، چەند ساڵێکە لقێکی کۆمپانیاکەی و پێشانگایەکی لە هەولێر کردووەتەوە و ئۆتۆمبێل لە ئیماراتەوە بۆ کوردستان دەهێنێ و دواتر بە کۆمپانیاکانی دیکەی دەفرۆشێتەوە.

موسەنا کە بەڕێوەبەری گشتیی کۆمپانیای ئەلراوییە، دەڵێت "پێشتر ساڵانە زیاتر لە 50 هەزار ئۆتۆمبێلمان لە ئیماراتەوە دەهێنا و زۆربەیمان هەناردەی شارەکانی عێراق دەکرد، بەڵام بەهۆی قەیرانی دارایی و دانانی بەربەست و دووبارە وەرگرتنەوەی باج لە بازگەکانی عێراق، ساڵی رابردوو فرۆشمان زۆر دابەزی، بۆیە تەنیا 1250 ئۆتۆمبێلمان هاوردە کرد".

موسەننا پێیوایە ئەو هۆکارەی وای کردووە بازرگانانی عێراق بۆ هاوردەکردنی ئۆتۆمبێل روو لە خاڵە سنوورییەکانی هەرێمی کوردستان بکەن، بریتییە لە جیاوازیی ئەو برە گومرگەی لەنێوان خاڵە سنوورییەکانی هەرێمی کوردستان و عێراق هەیە، موسەننا گوتی "حکومەتی عێراق 25%ی نرخی ئۆتۆمبێلەکە گومرگ وەردەگرێت، بۆ نموونە ئەگەر ئۆتۆمبێلێک لە خاڵە سنوورییەکانی هەرێمی کوردستانەوە بیهێنین و 2000 دۆلار لەسەرمان بکەوێت، لە بەسراوە بیهێنین 6000 دۆلار دەکەوێت، بۆیە بازرگانانی عێراق لەڕێی کۆمپانیاکانی هەرێمی کوردستانەوە ئۆتۆمبێل دەهێنن".

موسەننا باسی وەرگرتنی گومرگ لە کوردستان دەکات و دەڵێت: "بۆ وەرگرتنی مۆڵەتی هاوردەکردنی هەر ئۆتۆمبێلێک 100هەزار دینار دەدەین، بەگوێرەی پستۆنی ئۆتۆمبێلەکانیش گومرگ دەدەین، ئەگەر ئۆتۆمبێلێکی سالۆنی چوار پستۆن بێ دوو ملیۆن و 214 هەزار دینار دەدەین، بۆ ستێشن و چوار پستۆن دوو ملیۆن و 629 هەزار دینار دەدەین، بۆ شەش پستۆنی ستێشن دوو ملیۆن و 938 هەزار دینار دەدەین، ئەو برە پارەیەش بەراورد بە باج و گومرگی عێراق زۆر کەمترە".

موسەنا و بازرگانانی دیکە بۆ ئەوەی خۆیان لە دووبارە وەرگرتنەوەی باج لە بازگەکانی عێراق بدزنەوە، سەرجەم ئەو ئۆتۆمبێلانەی هەناردەی شارەکانی عێراقی دەکەن تابلۆی شارەکانی هەرێمی کوردستانی بۆ دەبەستن و وەکالە بۆ پێشانگا و کۆمپانیاکانی عێراق دەکەن بۆ ئەوەی بێ کێشە ئۆتۆمبێلەکانیان بفرۆشنە خەڵک.

موسەننا دەڵێت: "لە بازگەکانی عێراق ئەگەر ئۆتۆمبێل ژمارەی کاتی بێ، یان رێگە نادەن داخڵ ببێ، یان دووبارە گومرگی دەکەنەوە، بەڵام ئەگەر تابلۆی هەولێری پێوەبێت، بە برە پارەیەکی کەم رێگە دەدەن داخڵ ببێ".

کۆمپانیاکەی موسەننا ئەمساڵ 750 ئۆتۆمبێلی هاوردە کردووە، نزیکەی 550 ئۆتۆمبیلی دوای بەستنی تابلۆی شارەکانی کوردستان، بە دەرەوەی هەرێمی کوردستان فرۆشتووە. موسەننا دەڵێت: "لەم بازرگانییەدا حکومەتی هەرێمی کوردستان زیاتر سوودمەند دەبێت، چونکە بە گومرگ و باج و رەقەمکردنەوە چوار هەزار دۆلاری دەستدەکەوێ".

موسەننا گوتیشی" عەرەبی شارەکانی عێراق زۆر حەز دەکەن ئۆتۆمبێلەکانیان تابلۆی هەولێر بێت، چونکە هاوشێوەی تابلۆی بەغدا لە هەموو شارێکی عێراق بێ گرفتە و کڕیاری هەیە. ئەگەریش لەوێ نەفرۆشرا دەیهێننەوە کوردستان دەیفرۆشن".

جگە لە بازرگانانی عێراق، خاوەنی کۆمپانیاکانی هەرێمی کوردستانیش لەم بازرگانییە سوودمەند بوون، ئێستا فرۆشیان زیاتر بووە و لە جارانیش زیاتر ئۆتۆمبێل هاوردە دەکەن.

کۆمپانیای شوان تاهیر بۆ بازرگانیی گشتی و هاوردەکردنی ئۆتۆمبێل ئەمساڵ نزیکەی 300 ئۆتۆمبێلی تازەی لە جۆرەکانی تۆیۆتا و هۆندای و کیا هاوردە کردووە. بەڵام بەدرێژایی ساڵی رابردوو هاوردەیان نەگەیشتە ئەو ژمارەیە. شوان تاهیر، خاوەنی کۆمپانیاکە دەڵێت: "زیاتر لە نیوەی ئەو ئۆتۆمبێلانەی هاوردەی دەکەین بە شارەکانی نەجەف و کەربەلا و بەسرا و بەغدای دەفرۆشینەوە". بە مەزەندەی ئەو بازرگانە، ئەگەر ئەو جوڵەیە هەروا بەردەوام بێ، رەنگە فرۆشی تۆئۆمبێل سێ هێندەی ساڵی رابردوو زیاد بکات.

جگە لە هاوردەکردنی ئۆتۆمبێلی سفر کیلۆمەتر، هاوردەکردنی ئۆتۆمبیلی بەکارهاتووش زیادی کردووە. ڤەهێل محەممەد عومەر، بەڕێوەبەری فرۆشتن لە کۆمپانیای ئۆنێل بۆ هاوردەکردنی ئۆتۆمبێلی بەکارهاتووی ئەمەریکی، پێیوایە ئەو هۆکارەی وای کردووە ئەمساڵ لە ساڵانی رابردوو زیاتر ئۆتۆمبیل هاوردە بکرێت، هەڵگرتنی کۆنترۆڵی جۆریە لە خاڵە سنوورییەکان نەک زیادبوونی خواست.

ڤەهێل دەڵێت: "بەهۆی هەڵگرتنی کۆنترۆڵی جۆری، لە چوار مانگی رابردوودا رۆژانە لانیکەم 10 بارهەڵگری ئۆتۆمبیلی بەکارهاتوو هاوردەی هەرێمی کوردستان کراوە، بۆیە پێشبینی دەکەم 75%ی ئەو ئۆتۆمبیلانەی لە سەرەتای ئەمساڵەوە هاوردەکراون ئۆتۆمبێلی بەکارهاتوو بن".

بازرگانێک: 75%ی ئەو ئۆتۆمبیلانەی لە سەرەتای ئەمساڵەوە هاوردەکراون ئۆتۆمبێلی بەکارهاتوو بن

ژمارەی ئۆتۆمبێلی هاوردەکراو لە چوار ساڵ و چوار مانگی رابردوودا

ساڵ	2013 /9	2014	2015	2016	2017 /4
ژمارەی ئۆتۆمبیل	126.430	88.853	54.626	35.643	26.54 7
کۆی گشتی	332.101				

"ئۆتۆمبێل بە چاو دەپشکنن"

پێشتر حکومەتی هەرێمی کوردستان لەگەڵ کۆمپانیایەکی نێودەوڵەتی گرێبەستی هەبوو بۆ پشکنینی ئۆتۆمبێل، ئەگەر ئۆتۆمبێلەکە کواڵیتی نزم بووایە، یان کێشەی هەبووایە رێگەی نەدەدا بێتە ناوەوە، بەڵام لە سەرەتای ئەمساڵەوە حکومەت گرێبەستی لەگەڵ کۆمپانیاکە نوێ نەکردەوە و ئێستا خۆی ئەو پشکنینە دەکات.

ڤەهێل محەممەد کە کۆمپانیای فرۆشتنی ئۆتۆمبێلی بەکارهاتووی هەیە، دەڵێت "ئێستا لە خاڵە سنوورییەکان هەر بە چاو پشکنین بۆ ئۆتۆمبێل دەکەن و 200 دۆلاریش بۆ هەر ئۆتۆمبێلێک وەردەگرن. لە ماوەی ئەم چوار مانگەدا بە هەزاران ئۆتۆمبێلی کواڵیتی خراپ، لێدراو، وەرگەڕاو و ژێرئاوکەوتوو هاوردەی هەرێمی کوردستان کراون".

گوتیشی: "حکومەت ئەو کارە تەنیا لە پێناوی زیادکردنی داهات دەکات، بەڵام بیر لەوە ناکاتەوە کە ئەو ئۆتۆمبێلە خراپانە لە ئایندەدا چ زیانێکی گیانی و ماددیان بەدواوە دەبێت".

داهاتی کشتوکاڵ 200 ملیار دینار کەمی کردووە

رەوا عەبدوڵڵا
رووداو- هەولێر

بەرپرسانی وەزارەتی کشتوکاڵ لە هەرێمی کوردستان، دەڵێن ساڵی رابردوو سەرەڕای زیادبوونی بەرهەمی کشتوکاڵ، بەڵام داهاتەکەی بەراورد بە ساڵی پێشتر نزیکەی 20% کەمی کردووە، ئەوەش بەهۆی دابەزینی نرخ و کەمیی خواست لەسەر بەرهەمەکان.

ماوەی دوو ساڵە وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو، ئامار و داتا لەسەر خەرجی و قازانجی بەرهەمی جووتیاران کۆدەکاتەوە. بەپێی ئامارەکانی وەزارەتی کشتوکاڵ لە ساڵی 2015، داهاتی ناپوختەی جووتیاران تریلیۆنێک و 157 ملیار دینار بووە، بەڵام ساڵی رابردوو سەرەڕای گەشە و زیادبوونی بەرهەم لە زۆربەی بەربوومەکاندا، داهاتی جووتیاران 956 ملیار و 833 ملیۆن دینار بووە، واتە 201 ملیار دینار کەمی کردووە.

د.ئەنوەر عومەر، بەڕێوەبەری گشتیی پلان و بەدواداچوون لە وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو، بە (رووداو)ی گوت "ساڵی رابردوو داهاتی کشتوکاڵ بەراورد بە ساڵی پێشتر نزیکەی 20% کەمی کردووە، ئەمەش لە کاتێکدا بەرهەمی جووتیاران زیادی کردبوو، بۆ نموونە گەنم لە ملیۆنێک و 42 هەزار تۆنەوە بۆ ملیۆنێک و 686 تۆن زیاد بووە، بەڵام بەهۆی دابەزاندنی نرخی وەرگرتن لە سایلۆ، نرخ لە بازاڕ دابەزیوە".

د.ئەنوەر عومەر، هۆکارێکی دیکەی کەمبوونەوەی داهاتی کشتوکاڵ بۆ حەشدی شەعبی دەگەڕێنێتەوە و دەڵێت: "زۆربەی کات بازگەکانی حەشدی شەعبی لەسەر رێگای بەغدا رێگەیان بە بازرگانان نەدەدا بەرهەمی کشتوکاڵی کوردستان بگاتە بەغدا و شارەکانی دیکەی عێراق، بەو هۆیەوە گرفتی بە بازاڕکردن بۆ جووتیاران پەیدابوو، بەوەش نرخ دابەزی".

ئەو بەرهەمانەی وەزارەتی کشتوکاڵ وەک بنەما بۆ دەرخستنی داهاتی جووتیاران دیاریی کردوون، بریتین لە گەنم، جۆ، گەنمەشامی، پەتاتە، گوڵەبەڕۆژە، باینجان، کولەکە، تەماتە، پیاز، خەیار، ترێ، هەنار، سێو و خۆخ. لە بەروبوومە ئاژەڵی و پەلەوەرییەکانیش گۆشتی مریشک، هێلکە، گۆشتی سوور، ماسی و شیر بە نموونە وەرگیراوە.

د.ئەنوەر باسی پلان و ستراتیژی ئێستا و داهاتووی وەزارەتی کشتوکاڵ دەکات و دەڵێت: "پلانمان زیادکردنی بەرهەمە لە یەکەی رووبەر، تاوەکو بەو هۆیەوە تێچووی بەرهەمهێنان کەم بکەینەوە و جووتیاران بتوانن لە نرخدا کێبڕکێی بەرهەمی هاوردە بکەن".

بۆ دابینکردنی ئاسایشی خۆراک و زیادکردنی رۆڵی کەرتی کشتوکاڵ لە داهاتی نەتەوەیی، ساڵی 2009 وەزارەتی کشتوکاڵ پلانێکی پێنج ساڵەی بۆ گەشەپێدانی کەرتی کشتوکاڵ دارشت، بەڵام بەهۆی کێشەی بودجەوە بەشێکی کەم لە پلانەکە جێبەجێ کرا. ئێستا وەزارەتی ناوبراو پلانێکی دیکەی دارشتووە کە تاوەکوو ساڵی 2019 دەخایەنێ، بۆ جێبەجێکردنیشی پێویستی بە سێ ملیار و 300 ملیۆن دۆلارە، بەڵام بەهۆی قەیرانی داراییەوە پلانەکە پەسەند نەکراوە.

د.ئەنوەر دەڵێت: "تاوەکوو یاسای بودجەی گشتی لە هەرێمی کوردستان دەرنەچێ، نەک ئەو پلانە، هیچ پلانێکی گشتگیر جێبەجێ ناکرێت، بەڵام ئێمە ساڵانە پلانی خۆمان دادەنێین و هەوڵی جێبەجێکردنی دەدەین، بۆ نموونە ئەمساڵ 26 پرۆژەی چاکسازی و ستراتیژیمان ئاراستەی ئەنجوومەنی وەزیران کردووە، چاوەڕێین پەسەند بکرێن".

بەشێک لەو بەرهەمە ستراتیژیانەی وەزارەتی کشتوکاڵ وەک بنەما بۆ دەرخستنی داهاتی ساڵانەی جووتیاران دیاریی کردوون، پارێزگای سلێمانی لە بەرهەمهێنانیاندا لەپێشەوەی پارێزگاکانی دیکەیە.

رزگار محەممەد، جێگری بەڕێوەبەری گشتیی کشتوکاڵی سلێمانی دەڵێت: "لاوازیی بەبازاڕکردن و کەمبوونەوەی خواست و خستنەڕووی زۆری بەرهەم لەیەک کاتدا، رێگرییەکانی حکومەتی عێراق بۆ هەناردەکردنی بەرهەمەکان، زۆریی تێچوو، بوونە هۆی ئەوەی ساڵی رابردوو سەرەڕای زیادبوونی بەرهەم، جووتیاران داهاتێکی کەمتریان لە ساڵی پێشتر دەستکەوێت".

رزگار محەممەد دەڵێت، کەمبوونەوەی داهاتی جووتیاران بووە هۆی ئەوەی ساڵ بەساڵ لەو نەخشەڕێگایەی بۆ پێشخستنی کەرتی کشتوکاڵ دایانناوە دووربکەونەوە، بۆیە بە پێویستی دەزانێ حکومەت کەناڵی تایبەت بۆ بەبازاڕکردنی بەروبوومی جوتیاران بدۆزێتەوە. هەروەها دەڵێت: "پێویستە حکومەت پەلە بکات لە دروستکردنی کۆگای هەڵگرتنی بەرهەمەکان و هانی کەرتی تایبەت بدات بۆ دانانی کارگەی لە قوتوونان بۆ ئەو بەرهەمانەی لە بازاڕ زیادن".

بۆ پاراستن و ساغکردنەوەی بەرهەمی ناوخۆ و کەمکردنەوەی هاوردە، رزگار بە پێویستی دەزانێ حکومەت باج لەسەر بەرهەمی هاوردە زیاد بکات و دەڵێت "پێویستە حکومەت لە دانانی باجی زیاتر و رێگرتن لە بەرهەمی هاوردە بوێرتر بێت".

پسپۆڕانی ئابووری پێیانوایە ئەگەر حکومەت بیەوێت گەشە بە ئابووریی هەرێمی کوردستان بدات، پێویستە بە پلەی یەک گرنگی بە کەرتی کشتوکاڵ بدات، چونکە کشتوکاڵ لە زۆربەی وڵاتانی جیهان زامنی ئاسایشی خۆراکە.

د.لوقمان عوسمان، پسپۆڕی گەشەپێدانی ئابووری و بانک دەڵێت: "ئاو و هەوا و خاکی هەرێمی کوردستان زۆر گونجاوە بۆ کشتوکاڵ، بەڵام پێویستی بە باشترین بەگەڕخستن هەیە، ئەویش لەڕێی دابینکردنی بودجە و پاڵپشتی زیاتری یاساکانی حکومەت بۆ پاراستنی بەرهەمی خۆماڵی و ئاراستەکردن و هاندانی کەرتی تایبەت بۆ وەبەرهێنان لەو کەرتە و فەراهەمکردنی تەکنۆلۆژیای سەردەم بۆ پێشخستنی کەرتی کشتوکاڵ".

وەزارەتی کشتوکاڵ ئەمساڵ 26 پرۆژەی چاکسازی و ستراتیژی ئاراستەی ئەنجوومەنی وەزیران کردووە، چاوەڕێیە پەسەند بکرێن (فۆتۆ: رووداو)

تەنیا 4% بۆ بودجەی کشتوکاڵ

بۆ دابینکردنی ئاسایشی خۆراک، بەپێی راسپاردەکانی (UN) پێویستە بودجەی تەرخانکراو بۆ کشتوکاڵ لە 10%ی بودجەی گشتی کەمتر نەبێت، بەڵام لە هەرێمی کوردستان بودجەی کەرتی کشتوکاڵ 4%ی بودجەی گشتی تێپەڕی نەکردووە. د.ئەنوەر عومەر، بەڕێوەبەری گشتیی پلاندانان لە وەزارەتی کشتوکاڵ دەڵێت: "کشتوکاڵ دەتوانێ بەشدارییەکی کارای هەبێ لە داهاتی نەتەوەیی، بۆیە ئەگەر حکومەت پێشتر گرنگی بەو کەرتە بدابا، قەیرانی دارایی بەو جۆرەی ئێستا کاریگەریی لەسەر کوردستان نەدەبوو".

گازی سروشتیی هەرێمی کوردستان دەبێتە جێگرەوەی گازی رووسیا؟

دەروون رەحیم

هەرێمی کوردستان خاوەنی حەوتەم گەورەترین یەدەگی گازی سروشتییە لە جیهاندا.

(فۆتۆ: رووداو)

ئەگەر ئەو خەمڵاندنەی بۆ گازی سروشتیی هەرێمی کوردستان کراوە، ورد و دروست بێت کە بە 5.8 تریلیۆن مەتر سێجا مەزەندە کراوە، ئەوا هەرێمی کوردستان خاوەنی حەوتەم گەورەترین یەدەگی گازی سروشتییە لە جیهاندا.

ئەم یەدەگە گەورەیەی گاز بۆ خاوەن سامانە سروشتییەکە و بۆ بازاڕەکانی گازیش جێی بایەخە. بۆ وڵاتی بەرهەمهێن دەبێتە سەرچاوەی داهات و دارایی و پەیوەندی و هاوپەیمانێتی، بۆ بازاڕەکان و کڕیارە تینووەکانی گازی سروشتیش بەدەستخستنی سەرچاوەیەکی وزەی زیاترە.

زوو بێت یان درەنگ، هەرێمی کوردستان گازی سروشتی هەناردە دەکات، چونکە ئەو یەدەگەی گاز کە لەژێر خاکی هەرێمی کوردستاندا هەیە، لەوە گەورەترە لەژێر خاکدا بمێنێتەوە. بەردەوامیش بازاڕ پێویستی بە گازی سروشتیی زیاتر هەیە.

لە شوێنێک کە گازی سروشتیی تێدا نییە و لە شوێنێکی دیکە کە گازی سروشتی هەیە بەڵام پێویستی بە سەرچاوەی داهات و دروستکردنی ژێرخان هەیە، بە گشتی ئەم هاوکێشەیە بنەمای دروست بۆ پەیوەندی بازرگانیی نێوانی کورد و بازاڕەکانی وزەیە لەناوچەکە و جیهاندا.

بەڵام گازی سروشتی و بازرگانیی گازی سروشتی، جیاواز لە نەوت، خەسڵەت و جیۆپۆلەتیکی تایبەت بەخۆی هەیە، هەروەها کاراکتەرەکانیشی جیاوازن. کورد نزیکەی یەک دەیە لەمەوبەر دەستی بە پیشەسازیی نەوت کرد، ئێستا لە قۆناغی هەناردەکردندایە، بەڵام پرۆسەکە سەبارەت بە گازی سروشتی جیاوازە. هەناردەکردنی گازی سروشتی واتە بوون بە بەشێک لە "پەیوەندیی هێز"ی نێوان بەرهەمهێنەرانی گازی سروشی و کڕیارەکانی. بازرگانیی گازی سروشتی تا رادەیەکی زۆر بە سیاسەت بارگاوی بووە، بووەتە کەرەستەیەکی پیادەکردنی سیاسەتی دەرەوە لە نێوان کڕیاران و فرۆشیاراندا، ئەمەش بێگومان کاریگەری لەسەر کوردستان دادەنێ لە حاڵەتی هەناردەکردنی گازی سروشتیدا.

ئەوروپا، بەتایبەتی وڵاتانی یەکێتی ئەوروپا، یەکێک لەو بازاڕانەیە کە هەرێمی کوردستان چاوی تێبڕیوە و دەیەوێت گازی سروشتیی خۆی هەناردە بکات. لەو رووەوە، ئەوروپییەکان بازاڕێکی گەورەی گازی سروشتین و لە نزیکەی 66%ی تێکڕای بەکاربردنی گازی سروشتی کە هاوردەی دەکەن، نیوە زیاتری لە رووسیا دەکڕن. واتە یەکێتی ئەوروپا بەشێوەیەکی فراوان پشتی بە هاوردەکردنی گازی رووسیا بەستووە، پشتبەستنی ئەوروپا بەشێوەیەکە کە هەندێک لە وڵاتانی ئەندامی یەکێتی ئەوروپا وەک سلۆڤینیا و سلۆڤاکیا و هەنگاریا، بەرێژەی 100% پشتیان بە گازی سروشتیی رووسیا بەستووە.

ستراتیجی یەکێتیی ئەوروپا بریتی بوو لە کشان بەرەو رۆژهەڵاتی ئەوروپا و لەخۆگرتنی ئەو وڵاتانەی لە رابردوودا خاوەنی سیستمێکی کۆمۆنیستی بوون، وەک گەرەنتی دووبارە دابەشنەبوونەوەی ئەوروپا بۆ دوو بلۆک. هەروەها بۆ فراوانکردنی ئابووری و بازاڕی هاوبەش، بەڵام رووسەکان لەبەرامبەردا ئەم سیاسەتی لەخۆگرتنەی یەکێتی ئەوروپایان وەک هەڕەشە بۆ سەر ئاسایشی خۆیان زانی، بەتایبەتی لە وڵاتانی ئەوروپای رۆژهەڵات و باڵکان و دەریای بەڵتیک و قەوقاز. بۆ مۆسکۆ کە لەسەر پشکۆی رۆژگاری یەکێتیی سۆڤیەت سیاسەت دەکات و وەکو هێزێکی گەورەی جیهانی (Super Power) هەڵسوکەوت دەکات، فراوانبوونی یەکێتی ئەوروپا بەرەو ئەو ناوچانەی کە پێشتر هەندێکیان بەشێک بوون لە یەکێتیی سۆڤیەت و بەشێکی تریشیان هاوپەیمانی بوون لەنێو پەیمانی وارشۆ و ئێستاش رووسیا هەندێکیان بە زۆنی هەژموونی خۆی هەژمار دەکات، ئەوە بە مانای هەڕەشە بوو لە هەوڵەکانی رووسیا بۆ بەدەستهێنانی هێز (Power Struggle). ڤلادیمیر پوتین هەموو کەرەستەکانی بەردەستی خۆی خستەکار لە پێناوی راگرتنی شەمەندەفەری یەکێتیی ئەوروپا بەرەو ناوچەکانی نفوزی روسیا و لاوازکردنی هاوبەندیی یەکێتییەکەش لەو ناوچانەی کە بوونەتە ئەندامی بلۆکی ئەوروپا. لێرەوە داینامیکی ئاسایشی ئەوروپا لە نێوان مۆسکۆ و برۆکسلدا بەردەوام لە کارلێک و کاریگەریدانان لەسەر یەکتری و هاوسەنگی و ناهاوسەنگیی هێزدایە.

گازی سروشتی فاکتەرێکی ئەو داینامیکەی نێوان ئەوروپا و رووسیایە، لەلایەک بۆ ئەوروپییەکان گازی سروشتی سەرچاوەیەکی سەرەکیی وزەیە بۆ بەکارخستنی پیشەسازی و گەرمکردنەوە و گواستنەوە، یاخود بە دەربڕینێکی دیکە، سەرچاوەیەکی سەرەکیی بەگەڕخستنی ئابوورییە. هەر پچڕانێک یاخود کورتهێنانێک لە هاوردەکردنی گازی سروشتی دەبێتە هۆی زیانگەیاندن بە ئابووری و بازاڕی یەکێتییەکە کە بنەچەی دروستبوون و مانەوەی یەکێتی ئەوروپایە. لەلایەکی دیکەوە گازی سروشتی یەکێکە لەو کەرەستانەی کە مۆسکۆ بۆ پارێزگاری لە هێز و کاریگەریی خۆی لەسەر ئەوروپا بەکاری دەهێنێت. لەڕێی گازی سروشتییەوە فشار بۆ سەر ئەندامانی یەکێتیی ئەوروپا دروست دەکات، بە تایبەتی ئەندامە نوێیەکانی ئەو یەکێتییە، بۆ ئەوەی لە بازنەی کاریگەریی رووسیادا بمێننەوە. بۆ رووسەکان بازاڕی گازی سروشتیی ئەوروپا پەیوەندی بە بەردەوامیی هێزی رووسیاوە هەیە، چونکە هەروەک چۆن ئەوروپییەکان پشتیان بە گازی سروشتیی رووسیا بەستووە، بەهەمان شێوە رووسەکانیش پشتیان بە بازاڕی ئەوروپا بەستووە. وەک چۆن گازی سروشتیی رووسیا بۆ ئەوروپییەکان بریتییە لە سەرچاوەیەکی وزە و خەمی ئاسایشی وزە، بۆ رووسەکانیش لە پەیوەندییەکی بازرگانی دەرچووە و بووەتە بەشێک لە گۆڕاوەکانی پەیوەندیی ستراتیجی لەنێوان هەردوولا.

لەچەند ساڵی رابردوودا، ئەوکاتەی کە ئەوروپییەکان ویستیان بەدوای سەرچاوەی دیکەی گازی سروشتیدا بگەڕێن بۆ ئەوەی لانیکەم بەشێک لە باری گرانی پشتبەستن بە گازی سروشتیی رووسیا کەم بکەنەوە، رووسەکان زۆر بە وردی کاریان لەسەر ئەم هەوڵەی ئەوروپییەکان کرد، لەسەر چەند ئاستێکی جیاواز.

لەسەر ئاستی ئەوروپا: رووسەکان هەرزوو کەوتنە خۆیان بۆ ئەوەی ئەوروپییەکان بە ئاسانی دەستیان بە سەرچاوەی دیکەی وزە نەگات. لەم بارەیەوە کۆمپانیای گازپرۆم کەوتە کڕینی پشک لە کۆمپانیا نیشتیمانییەکان و کۆمپانیا گەورەکانی وزە لە وڵاتانی ئەوروپا، بۆ نموونە لە هەنگاریا و نەمسا و بولگاریا. هەروەها بەشێک لە سیاسییە خاوەن نفوزە ئەوروپییەکانیان وەک راوێژکار لە گازپرۆم دەستنیشان کرد، لە نموونەی گێرهارد شرۆیدەر، راوێژکاری پێشووی ئەڵمانیا.

لەلایەکی دیکەوە، پێشنیازی چەند هێڵێکی گواستنەوەی گازی سروشتییان بۆ ئەوروپا کرد، هەندێک لەو بۆڕییانە بۆ ئەوە بوو کە قەیرانی ئۆکراینا کاریگەریی نەکاتە سەر پرۆسەی گواستنەوەی گازی سروشتی و بۆ ئەوروپییەکانی بسەلمێنن کە کێشەکە بریتی نییە لە گازی رووسیا، هێندەی پەیوەندی بە قەیرانی ئۆکرایناوە هەیە، لەم پێناوەشدا بۆڕیی گازی نۆرد ستریم لە باکوور و تورکیش ستریمیان لە باشوورەوە خستە بواری جێبەجێکردنەوە. جگە لەمەش چەند بۆڕییەکی وەهمی بۆ کێبڕکێی بۆڕییەکانی ئەوروپا راگەیاند، وەک بۆڕیی ساوس ستریم کە تەنیا مەبەست لێی پاشەکشە بوو بە بۆڕیی نابوکۆ.

لەسەر ئاستی وڵاتانی بەرهەمێنی گازی سروشتی: رووسەکان مێژوویەکیان هەیە لەگەڵ دەستخستنە ناو کاروباری وڵاتانی خاوەن گازی سروشتییەوە. بۆ نموونە، دەگوترێت داگیرکردنی تیبلیسیی پایتەختی جۆرجیا لە ساڵی 2008، چەند مەبەست لێی ئاگادارکردنەوەی ئەو وڵاتە بوو لەبارەی بوونە ئەندامی ناتۆ، ئەوەندەش ئاگادارکردنەوەیەک بوو بۆ ئازەرییەکان سەبارەت بە هاوکاریکردنی ئەوروپا لە بواری گازی سروشتی. هەروەها لە ناوەڕاستی ئاسیا کە وڵاتانی وەک کازاخستان و تورکمانستان و ئۆزبەکستان خاوەنی یەدەگێکی گەورەی گازی سروشتین، رووسیا رۆڵێکی گەورەی هەیە لە سیاسەتی ناوخۆی هەر یەک لەو وڵاتانە، پشتیوانیی دیکتاتۆرەکانی ئەو وڵاتانە دەکات، لەڕێگەی چوارچێوەی ئابووری و سەربازیی هاوبەشەوە تاوەکو ئێستا ئەو وڵاتانەی راگرتووە لە بەرامبەر هاوکاریکردنی کەرتی وزەی ئەوروپا. لەبەرامبەر فراوانبوونی ئەوروپادا، رووسەکان لە ڕوانگەی پەیوەندیی مێژوویی و کولتووری و سیاسی وڵاتانی ناوەڕاستی ئاسیا و قەوقازەوە، پەرە بە کۆنسێپتی ئۆراسیانیزم دەدەن، بۆ ئەوەی ئەو دەوڵەتانە لە چوارچێوەیەکی دیاریکراودا کۆبکاتەوە و لەوە زیاتر بەرەو بلۆکی ئەوروپا نەچن.

لە هەندێ حاڵەتیشدا رووسەکان تا رادەی ئازاردان بە ئابووری وڵاتانی ئاسیای ناوەڕاستدا رۆچوون تەنها بۆ ئەوەی، بۆ نموونە ئەوکاتەی تورکمانستان نیازی گرێدانی گازی سروشتیی خۆی هەبوو لەگەڵ بۆڕی گازی نابوکۆ، رووسەکان ئامادەبوون دووهێندەی نرخی بازاڕ بدەن بە تورکمانستان تەنیا بۆ ئەوەی گازی سروشتیی ئەو وڵاتە نەچێتە بۆڕی ئەوروپییەکانەوە و نەبێتە جێگرەوەی گازی سروشتیی رووسیا. بەڵام دوای ئەوەی کە پرۆژەی نابوکۆ بەرەو شکست چوو، ئیتر مۆسکۆ ئامادە نەبوو گازی سروشتی بە نرخی بازاڕیش لە تورکمانستان بکڕێت، ئەو کاتەشی کە تورکمانستان ویستی گازی سروشتی بۆ چین هەناردە بکات، رووسەکان دوو بۆڕی گازی سروشتییان بۆ چین دروست کرد بۆ کێبڕکێی بۆڕی گازی تورکمانستان.

ئەم نموونانە ئەوەمان پێدەڵێن کە پەیوەندیی نێوان رووسەکان و ئەوروپییەکان سەبارەت بە گازی سروشتی تەنیا لە ئاستی بازرگانیدا نەماوەتەوە، بەڵکو ئاڵۆز و فرەئاستە. هەرێمی کوردستان کە قەوارەیەکی دیفاکتۆی سیاسییە و بە چەندین کێشەی ناوخۆیی و عێراقی و ناوچەییەوە گیرۆدە بووە و پیشەسازیی وزە و گازی سروشتیش بە تایبەتی لە سەرەتایی سەرەتادایە، پێویستە بە هەستیارییەوە مامەڵە لەگەڵ گازی سروشتی بکات. پێویستە جیۆپۆلەتیکی گازی سروشتی بە وردی بخوێندرێتەوە.

بۆ کورد، گازی سروشتی پێویستی بە پراگماتیزمە، بەشێوەیەک کورد بەرەو عەقڵانیەت بەرێت. لە جیاتی وەهمی گەورە و ڤیژنی ناواقیعی، گازی سروشتیی هەرێمی کوردستان وەک کاڵایەکی بازرگانیی ناسیاسیانە بە بازاڕەکانی دنیا بناسێنرێت. راستییەک هەیە کە لەڕووی توانای بەرهەمهێنان و پێشکەوتن و شیاویی تەکنیکی و شوێنی جوگرافی و پێکهاتە و پەیوەندیی سیاسییەوە، کورد دوورە لەوەی ببێتە جێگرەوەی گازی سروشتیی رووسیا.

ئەوروپییەکان تەنیا ساڵی رابردوو 178 ملیار مەتر سێجا گازی سروشتییان لە رووسیاوە هاوردە کردووە، هەرێمی کوردستان لە باشترین دۆخدا ناتوانێت ساڵی 20 ملیار مەتر سێجا گازی سروشتی بەرهەمبهێنێ. لەڕووی تەکنیکییەوە، رووسەکان خاوەنی کۆمپانیای گازپرۆمن کە توانایەکی تەکنیکی و مرۆیی و دارایی بێ ئەندازەی هەیە، لە کوێ و چۆن و بە چ تەکنەلۆژیایەک بیەوێت، گازی سروشتیی وڵاتەکەی دەگەیەنێتە ئەوروپا. لەڕووی جوگرافییەوە، رووسەکان دەتوانن لەڕێگەی چوار دەریا و رێی وشکانی و سنووری 17 وڵاتەوە گازی سروشتیی خۆیان هەناردە بکەن.

ئەوەی بۆ کورد گرنگە، بریتی نییە لە جێگرتنەوەی رووسەکان، بەڵکو بریتییە لە دروستکردنی بازاڕ بۆ گازی سروشتیی خۆی وەکو کاڵایەکی بازرگانی. رەنگە لێرەدا پرسیاری ئەوە بێتە پێشەوە کە کورد چۆن دەتوانێت پارێزگاری بکات لە سروشتی بازرگانیانەی گازی سروشتیی خۆی؟ ئەم ئەرکە بە دابەشکردنی گازی سروشتیی هەرێمی کوردستان دەکرێت لەنێوان بازاڕە جیاوازەکانی گازی سروشتیدا. ئەوەش لەڕێی بەشداریکردن لەسەرجەم ئەو بۆڕییانەی کە لە ناوچەکەدا بۆ گواستنەوەی گازی سروشتی بنیاد دەنرێن، بێ گوێدانە خاوەندارێتییەکەیان. بۆ نموونە گازی سروشتی بدرێتە بۆڕیی گازی تاناپ کە یەکێتی ئەوروپا پشتیوانی دەکات، لە هەمان کاتیشدا دەتوانێت هاوبەشی بکات لە ناردنی گازی سروشتی بۆ بۆڕیی گازی تورکیش ستریم کە بەشێکە لە ستراتیجی رووسەکان. جۆراوجۆرکردنی بازاڕیش یەکێکە لە رێگاکانی بەبازرگانیکردنی گازی سروشتی. دەکرێت گازی سروشتی بەرەو ئەو بازاڕانەش بڕوات کە رووسەکان کەمتر تێیاندا ئامادەن، وەک بازاڕەکانی پاکستان و هیندستان و رۆژهەڵاتی ئاسیا.

بازاڕی ئەوروپا بۆ ئەوروپییەکان و رووسەکانیش گرێیەکی ئاڵۆزە کە کورد نە پێویستی بەوەیە و نە لەتواناشیدایە یاریی تێدا بکات. هاوکاریکردنی کورد لەگەڵ رووسەکان لە بواری گازی سروشتیدا هۆکارێک دەبێت بۆ ئەوەی گازی سروشتیی هەرێمی کوردستان بکەوێتە سەرپێی خۆی. بە نەرمی مامەڵەکردن لەگەڵ گازی سروشتیدا گەرەنتی خۆنەبەستنەوە بە یەک هاوبەش و یەک راڕەو و یەک بازاڕ دەکات کە لە ئەنجامدا هەریەک لەمانە دەبنە هۆی دامەزراندنی گازی سروشتی وەک کاڵایەکی ستراتیجی بۆ هەرێمی کوردستان و لە مەترسیی کێبڕکێ دەیپارێزێت و کێشە و ململانێی ناپێویستیش لە کۆڵ ئەو سامانە بەبەهایە دەکاتەوە.

ئەوکاتەی گازی سروشتیی هەرێمی کوردستان بە ناسیاسییانە مامەڵەی لەگەڵ کرا، دەبێتە سەرچاوەیەکی نوێ بۆ بازاڕەکانی وزە بۆ پڕکردنەوەی ئەو کورتهێنانەی لە بازاڕە ناوچەیی و جیهانییەکاندا دروست دەبێت. واتە سەرچاوەیەکی تەواوکاری، زیاتر لەوەی سەرچاوەیەکی جێگرەوە بێت. دەکرێت لە کوێ بازاڕ بۆ فرۆشتنی گازی سروشتی هەبێت، لەگەڵ ژێرخانی پێویست بۆ گواستنەوەی، گازی سروشتیی کوردستان بۆ ئەوێ هەناردە بکرێت. لە کۆتاییدا، گازی سروشتیی هەرێمی کوردستان وەک کاڵایەکی بازرگانی لەپێناوی تەواوکردنی بەکارهێنانی وزەی جیهانی دەبێتە هۆکاری پتەوکردنی بنەماکانی بازرگانیی نێوان کوردستان بازاڕەکانی وزە، نەوەک ئامرازێکی سیاسی بۆ لاوازکردنی پێگەی وڵاتێک.

دەبێت گازی سروشتیی هەرێمی کوردستان وەک کاڵایەکی بازرگانیی ناسیاسی بە بازاڕەکانی دنیا بناسێنرێت

کاردۆ کەمال

نەوتی کۆگاکراو و جەنگی نرخەکان

دوای ئەوەی مانگی تشرینی دووەمی ساڵی رابردوو ئەندامانی ئۆپیک رێککەوتن لەسەر کەمکردنەوەی ئاستی بەرهەمهێنانی نەوت، وەبەرهێنەرانی نەوت لە هیوستن و سەنگاپوورە دەستیان بە بەتاڵکردنەوەی ئەو نەوتە کرد کە پێشتر کۆگایان کردبوو.

بازاڕی نەوت پێشوازی لە بڕیارەکەی ئۆپیک کرد بەو ئامانجەی ئەو نەوتە زیادەیەی لە بازاڕدا هەیە، بەرەو کەمبوونەوە بچێت و هاوسەنگی بۆ بازاڕ بگەڕێتەوە، هەر ئەوەش بوو کە نرخی نەوتی لەسەرووی 50$ جێگیرکرد.

سەرەڕای هەوڵەکانی ئۆپیک بۆ گەڕانەوەی هاوسەنگیی بۆ بازاڕی نەوت، بەڵام رەشەباکە بەپێچەوانەی ئاراستەی کەشتییەکان بوو، کۆگاکان دووبارە پڕ دەبوونەوە لە نەوت، ئەو کۆگایانەی لەلایەن بازرگانانیشەوە بەتاڵ دەکرانەوە، بەشێوەیەکی خاوتر پرۆسەی بەتاڵکردنەوەکە بەڕێوەدەچوو، ئەم خاوبوونەوەیە لە کەمکردنی نەوتی کۆگاکراودا کاریگەریی نەرێنی لەسەر ئەو تەحەدیاتانە دروستکرد کە رووبەڕووی رێکخراوی ئۆپیک دەبێتەوە. ئۆپێک دەیەوێت کەرتی نەوتی جیهان لەو نەوتە زیادەیە رزگار بکات کە لە بازاڕدا هەیە. هۆکاری سەرەکیی ئەو نەوتە زیادەیەش، نەوتی بەردینە کە لەلایەن ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکاوە بەرهەمدێت و بووەتە هۆکارێک بۆئەوەی گوشارەکانی سەر نرخی نەوت لە نزیک 55$ چڕتر ببێتەوە.

بازاڕی نەوت ئەو هێزە پێویستەی وەرنەگرت کە توانای بداتێ بۆ کەمکردنەوەی ئەو یەدەگەی لە جیهاندا هەیە، بەپێی ئامارەکانی ئاژانسی نێودەوڵەتیی وزە، لە مانگی ئاداری ئەمساڵدا وڵاتانی پیشەسازی بڕی 3.025 ملیار بەرمیل نەوتیان کۆگا کردووە کە بە بەرزترین بڕی نەوتی کۆگاکراو دادەنرێت لە ماوەی 5 ساڵی رابردوودا، ئەمە لەکاتێکدایە سعودیە و رووسیا رێککەوتن لەسەر درێژکردنەوەی رێککەوتننامەی کەمکردنەوەی ئاستی بەرهەمهێنان تاوەکوو کۆتایی چارەگی یەکەمی ساڵی 2018 .

ئاستی بەرهەمهێنانی ئێستای نەوت کاریگەری لەسەر دامەزراوە داراییەکان دروستکردووە کە پێشبینییەکانیان بۆ نرخی نەوت لەمساڵدا دابەزێنن، بۆ نموونە بانک ئۆف ئەمەریکا پێشبینییەکانی بۆ نرخی نەوتی برێنت بە بڕی 7 دۆلار دابەزاند بۆ 54 دۆلار بۆ هەر بەرمیلێک.

لە چاوچێوەی ئەو شەڕەی کە ماوەی دوو ساڵە بەردەوامە، لەکاتێکدا کە نرخی نەوت بۆ نزیکەی 30 دۆلار بۆ هەر بەرمیلێک دابەزی، وەبەرهێنەرانی نەوت دەستیان بە کڕینەوەی نەوت کرد بە ئامانجی کۆگاکردنی، ئەمەش نرخی نەوتی کۆگاکراوی بە بڕی نیو ملیار بەرمیل لەماوەی دوو ساڵدا زیاد کرد.

ئەوەی کە بازرگانانی نەوت لە بۆرسەدا چاودێریی دەکەن، دابەزینی قازانجی مامەڵەکانی نەوتە کە هاوکاتە لەگەڵ مانەوەی بەشێکی زۆری نەوتی بەرهەمهاتوو لە کۆگاکاندا، بازرگانان زۆر بە وردی چاودێریی بڕی نەوتی کۆگاکراو دەکەن بۆ ئەوەی ستراتیژی درێژخایەنی خۆیان دابڕێژن.

لەلایەکی دیکەوە، ئەگەرچی نەوتێکی زۆر لە بازاڕدا هەیە، بەڵام هەندێ ئاماژەی ئەرێنی بەهۆی رێککەوتنەکەی ئۆپیکەوە دەرکەوتووە. بەپێی ئامارەکانی ئاژانسی وزەی ئەمریکا، لە مانگی نیسانی ئەمساڵدا نەوتی کۆگاکراوی ئەمریکا زۆرترین کەمبوونەوەی بەخۆوە بینیوە لە ساڵی 1999وە، لەم چوارچێوەیەشدا دابەزینی تێچووی کۆگاکردن لەسەر وەبەرهێنەران و کۆمپانیا نەوتییەکان بە ئاماژەیەک دادەنرێت بۆ کەمبوونەوەی کۆگاکردنی نەوت بەراورد بە دوو ساڵی رابردووی جەنگی نرخەکان.

میریام فارس: گەلی کوردم زۆر خۆشدەوێت

رووداو- سلێمانی

میریام فارس، خانمە گۆرانیبێژی لوبنانی دەڵێت گەلی کوردی زۆر خۆشدەوێت، هەربۆیەش بە زمانی کوردی گۆرانی گوتووە. بەمەبەستی سازکردنی کۆنسێرتێکی گۆرانی لە هوتێلی شاری جوان، میریام فارس گۆرانیبێژی لوبنانی سەردانی شاری سلێمانی کرد. لە لێدوانێکدا بە (رووداو)ی گوت "ئەوە دووەمجارە سەردانی کوردستان دەکەم، بەراستی هەرجارێ شتێکی جیاواز دەبین، من گەلی کوردم زۆر خۆشویست، بێگومان زمانی کوردیش زۆر ناسک وشیرینە، من هەوڵمدا چەند گۆرانییەک بەزمانی کوردی بڵێم و خەڵکیش زۆر حەزیان لەو گۆرانییە کرد". فارس گوتی بۆ ماوەیەک لە سلێمانی دەمێنێتەوە و حەز دەکات لە بازاڕەکانی سلێمانی بگەڕێن و نانی رێستورانتەکانی ئەو شارە بخوات.

رەشا ئەلحازری، خانمە ئەکتەری سووری بۆ (رووداو):

ئامادەم بەشداریی درامایەکی کوردی بکەم

لە ماوەیەکی کورتـــدا بووە ئەکتەرێکی دیاری بـــواری درامـــای ســـووری، تەنیا لەم رەمەزانەدا لە شـــەش درامـــا دەردەکەوێ. تەمەنـــی هونەریی رەشـــا ئەلحـــازری 11 ساڵە، سەرەتا بە شانۆ دەستیپێکرد، بەڵام دواتر رووی لە دراما کرد، ئەو زۆر پەســـنی درامای ســـووری دەدات و دەڵێـــت بناغەی پتەوە و بە رۆیشـــتی ئەستێرەکانی پەکی ناکەوێ. رەشـــا حازری لـــەم هەڤپەیڤینەدا لەگەڵ (رووداو) باسی کارە هونەرییەکانی دەکات.

هەڤپەیڤین: دڵخواز بەهلەوی
رووداو - هەولێر

> حەز دەکەم سەردانی هەرێمی کوردستان بکەم

> لە رەمەزاندا لە شەش دراما دەردەکەوم

رووداو: رەشا ئەلحازری کێیە؟

رەشـــا: رەشـــا ئەلحازری ســـوورییە و لەدایکبووی شاری حەلەبە. ساڵی 2006 چوومە نێو بواری هونەر و سەرەتا بەشانۆگەری و دواتر رووم لە دراما کرد.

رووداو: لـــەڕووی پەیوەندیی کۆمەڵایەتی یان کاری هونەری هاوڕێی کوردت هەیە؟

رەشـــا: بەڵـــێ هاوڕێـــی کـــوردم هەیـــە و شـــانازی بەهاوڕێیەتـــی و کارکردن دەکەم لەگەڵیان. گەلی کورد پێکهاتەیەکی گرنگی گەلی ســـووریان و ئاساییە رێز و خۆشەویستیمان بۆ یەکدی هەبێت. بەردەوام پشتیوان و هاوکاریان دەبم.

رووداو: سەردانی شـــارەکانی رۆژئاوای کوردستانت کردووە؟

رەشـــا: بەڵێ ســـەردانی عەفرینم کردووە کە نزیکە لە حەلەب و ئاشـــنای خەڵکـــە زۆر باش و چاکەکەیان بووم. زۆر خۆشحاڵیش بووم کە مامەڵە لەگەڵ خەڵکی عەفرینی شاری زەیتوون بکەم.

رووداو: ئەگـــەر داوایـــان لێکردیـــت بەشـــداری لـــە درامایەکی کوردی بکەی، وەڵامت چی دەبێت؟

رەشـــا: بە سوپاسەوە قبوڵی دەکەم، چونکە کاری رەنگاوڕەنـــگ زۆر گرنگـــە لـــە ژیانـــی هونەرمەند و زۆر پەرۆشـــم بۆ ئاراســـتەکردنی کارەکانم بـــۆ جەماوەری کوردی کە خاوەن رۆشنبیری و ئاستێکی بەرزن. ئەوە کارێکی نوێ دەبێ بۆ من.

رووداو: توانای گفتوگۆکردنت هەیە بەزمانی کوردی تا بەشداری لە درامایەکی کوردی بکەیت؟

رەشا: ئەگەر رۆڵەکـەم بـەدڵ بـوو، بێگومـان هەوڵەکانم چڕ دەکەمـەوە بۆ ئـەوەی بەشـێوەیەکی گونجـاو گفتوگۆ بکـەم.

رووداو: دەخوازیـــت ســـەردانی هەرێمی کوردســـتان بکەیت؟

رەشـــا: بەڵـــێ زۆر دەخـــوازم و زۆر شـــتی جوانـــم بیســـتووە لەبـــارەی کوردســـتان بەگشـــتی و هەولێر و سلێمانی بەشێوەیەکی تایبەت.

رووداو: دوایین کاری هونەریت چییە، بەتایبەتی بۆ مانگی رەمەزان؟

رەشـــا: بەشـــداریم لـــە چەنـــد درامایەک کـــردووە، ئەوانیـــش: عەتـــر ئەلشـــام، حوکـــم ئەلهـــەوا، بوقعەت ئەلزەو، شـــەباب ســـتار، ئەلغەریب، سەنەت ئولا زەواج و شەبابیک.

رووداو: قەیرانـــی ســـووریا کاری نەکردووەتە ســـەر دراما؟

رەشـــا: ئێســـتا دۆخەکە زۆر گونجاوە، حکومەت و کۆمپانیـــا هونەرییـــەکان و هونەرمەندانیـــش بەجـــۆش و خرۆشـــەوە هەوڵەکانیـــان چڕکردووەتـــەوە بۆ ئەوەی هانی زیاتری درامای ســـووری بدەن زیاتر پێشبکەوێت و بەرهەمـــی زیاتـــری هەبێت. بێگومـــان ئەمەش جۆرە چەکێکە بۆ پاراستن و بەرگریکردن لە خاک و نیشتیمان.

رووداو: بەشداریکردنی ئەستێرەکانی سووریا لە دراما عەرەبییەکان کاریگەری لەسەر درامای سووری نەبووە؟

رەشا: نەخێر، چونکە بنەماکانی درامای سووری زۆر بەهێز و کۆڵەگەی توندوتۆڵی هەیە و هیچ کاتێک پشتی بەئەستێرەیەکی دیاریکراو نەبەستووە .

رووداو: چەنـــد رۆژێـــک لەمەوبـــەر خەڵاتـــی درامای سووریت پێ بەخشرا، ئەمە چۆن بوو؟

رەشـــا: لەلایـــەن وەزارەتـــی راگەیاندنی ســـووری و بەڕێوەبەرایەتی دەستەی گشتیی رادیۆ و تەلەفزیۆن و کەناڵی ســـووریا دراما خەڵات کرام، ئەمەش خەڵاتێکی خواییە و زۆر پێی دڵخۆشم، دیارە جەماوەر و هەوادارانم دڵخـــۆش کـــردووە، بۆیـــە دەنگیـــان پێـــدام و زۆربەی دەنگەکانم هێنا، نەک بە رەزامەندی دەستەی ناوبژیوان.

رووداو: دەگوترێـــت درامـــای ســـووری تەنیـــا لـــە چوارچێـــوەی شـــام گیری خـــواردووە، ئـــەوە تا چەند راستە؟

رەشا: درامای سووری یەکەمی ریزبەندەکانە لەسەر ئاســـتی وڵاتانـــی عەرەبی. هەرچۆنێک بێـــت بەڕای من جوانترین شـــاکارە و باشـــترینیانە. لەبـــارەی ژینگەی شامیش ئەگەر خواست و هەوادار و جەماوەری نەبووایە هەرگیز بـــەردەوام نەدەبوو. بەپێچەوانەوە خواســـت و بینەری زۆری هەیە.

> هاوڕێی کوردم هەن و شانازییان پێوە دەکەم

> لەپێناوی درامادا خۆم فێری زمانی کوردی دەکەم

> درامای سووری لەسەر ئەستێرە پەکی ناکەوێ

کۆچبەرێکی کورد رۆژە خۆشەکانی سویسرا دەکاتە فیلم

هیوا سەلاح
رووداو- هەولێر

ماوەی دوو ســـاڵە بە قاچاخ گەیشـــتووەتە سویســـرا، بـــەڵام هیچـــکات نەیویســـتووە لـــە ماڵەوە دانیشـــێت و چاوەڕێی وەرگرتنی مافی پەنابەری بکات، بۆیە هەرزوو دەســـتی کردووە بە وێنەگرتنی فیلمێکی دۆکیۆمێنتاری لەســـەر کۆچبـــەران. ئەمەش دەنگدانەوەیەکی زۆری لە سویســـرا هەبوو، هەر ئەم فیلمەش دەرگای بە روودا کردەوە.

پێشـــڕەو نەبەرد، دەرهێنەر و وێنەگر، دوو ســـاڵە لە سویسرا گیرســـاوەتەوە، توانیویەتی لەم ماوەیەدا دوو فیلم بەرهەمبێنێت، یەکەمین فیلمی لەسەر رێگای کۆچ بووە کە دیمەنی بە قاچاخ رۆیشتنی خۆی و کۆچبەرانی لە تورکیاوە تاوەکو سویسرا وێنە گرتووە و دواتریش وەکو فیلمێکی دۆکیۆمێنتاری بڵاوی دەکاتەوە.

فیلمی دووەمی پێشـــڕەو نەبـــەرد، بەناوی (رۆژێکـــی خـــۆش)ە کـــە لەســـەر ئەرکـــی حکومەتـــی سویســـرا بەرهەمدێت. پێشـــڕەو نەبـــەر بـــە (رووداو)ی گوت: "ئـــەم بەرهەمە فیلمێکی سویسرییە، هەر خۆم سیناریست و دەرهێنـــەری فیلمەکەم، کاری مۆنتاژ و دەنگ و میکســـیش هـــەر خۆم دەیکەم". گوتیشـــی "ناوەڕۆکـــی فیلمەکە باس لـــەو توندوتیژیانە دەکات کە ئەمڕۆ بەهۆی تەکنەلۆژیاوە بەرۆکی خەڵکانێکـــی زۆریـــان گرتـــووە، بـــە تایبەتی گەنجان کە قوربانیی یەکەمن".

پێشـــڕەو نەبـــەرد تاوەکـــوو ئێســـتا لە 16 پڕۆژەی فیلم و درامادا لە بوارەکانی وێنەگرتن و نووســـین و دەرهێنان کاری کردووە، لە دوو فێستیڤاڵی فیلمدا خەڵاتی باشترین وێنەگرتنی وەرگرتووە.

پێشـــڕەو بـــە قاچـــاخ چووەتە سویســـرا، بەڵام لەم فیلمەدا دەیەوێت رێگای راســـت و دروســـت نیشـــانی گەنجان بدات. ئەو گوتی: "ئـــەم فیلمە بەرادەیەکـــی زۆر پەروەردەییە، هەروەها پیشـــاندانی رێگای راســـت و یاسای ســـزادان یان بەهێزکردنی ئیـــرادەی گەنجانە لەو کاتانەی رووبەڕووی کێشە دەبنەوە".

پێشـــڕەو ســـەبارەت بـــە ئەکتەرەکانـــی فیلمەکەش دەڵێت: "فیلمەکە لەســـەر دەستی کەســـانی دیار و شـــارەزا لە بواری ســـینەمادا بەرهەمهاتووە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشـــدا بەشێک لە بەشداربووانی ئاماتۆرن".

فیلمەکـــەی پێشـــڕەو رۆژی 17ی مانگـــی داهاتـــوو لە رێوڕەســـمێکدا نمایـــش دەکرێت. بە گوتەی پێشـــڕەو بەشـــێکی زۆر لەوانەی بۆ بینینی فیلمە بانگهێشت کراون، کاربەدەست و پەرلەمانتار و سیاسەتمەداری سویسرین".

پێشـــڕەو دەیەوێت لە رێگـــەی ئەو فیلمەوە بۆچوونی سویســـرییەکان بەرامبەر کۆچبەران بگۆڕێت. ئەو دەڵێت: "وەک کوردێک هەوڵمداوە روخسارێکی جوانی کۆچبەرانی کورد پیشانی سویسرییەکان بدەم، ئەمەش تەنیا لە هۆڵێکی داخراوی وەک ســـینەمادا روونادات، بەڵکو ئەو کاتەیـــە کە رۆژنامە و تەلەفزیۆن و سۆشـــیال میدیای ئەم وڵاتە هەواڵی فیلمی کۆچبەرێک بۆ جیهان دەگوازنەوە".

جلوبەرگی کوردی لەگەڵ مۆدێلە مۆدێرنەکان تێکەڵ دەکات

داليا میرزا فاشیۆن شۆیەک لە کوردستان دەکات

رووداو- هەولێر

دالیا میرزا، دیزاینـــەری جلوبەرگی کوردی کە لە عەممانی پایتەختی ئوردن کاردەکات، ئەمساڵ بەنیازە فاشیۆن شۆیەک لە کوردستان بکات.

دالیـــا بەرزنجییە و ســـاڵی 1988 لەدایکبووە. بڕوانامەیەکی لە بواری تەلارسازی هەیە و ئێستاش خوێندکاری قۆناغی سێی بەشی دیزاینی نێوماڵە لە زانکۆیەکی عەممان.

ئەو لە منداڵییەوە حەز و خولیای دیزاینکردنی جلوبەرگی هەبووە و وەک خۆی دەڵێت، بەردەوام جلی بۆ بووکە شووشەکانی دووریون، ئەم حەزەی لەگەڵ تەمەنی گەورە بووە تا وای لێهاتووە بووەتە پیشەی.

دالیا بە (رووداو)ی گوت: "بە کارکردن لەسەر جلوبەرگە فۆلکلۆرییە کوردییەکان دەستمپێکرد، سەرەتا جلە کۆنەکانم لەگەڵ مۆدێلە مۆدێرنەکان تێکـــەڵ دەکـــرد، بەمـــەش زۆر ســـەرنجڕاکێش دەردەکەوتن".

دالیـــا ســـاڵێکە وەک دیزاینـــەری جلوبەرگـــی کوردی لە عەممانی پایتەختی ئوردن کاردەکات و گەلەرییەکی بچووکی هەیە. لەماوەی ئەو ساڵەشدا لـــە چەنـــد فێســـتیڤاڵێکی هونەریدا بەشـــداریی کردووە. لە نەورۆزیشدا هەر لە عەممان بەشداریی فاشیۆن شۆیەکی کردووە.

هەرچەندە دالیا هەمـــوو کارەکانی لە عەممان دەکات، بـــەڵام بـــۆ دابینکردنـــی وردەواڵـــە و پێداویســـتییەکانی ســـەردانی دوبـــەی دەکات، لە کوردستانیش دیزاینیان دەکات. ئەوگوتی: "زۆربەی شتەکان لە دوبەی دەهێنم، ئێکسسواراتیش هەر لەوێ دەکڕم، بەڵام بۆ دیزاینکردنیان دەگەڕێمەوە کوردستان، ئێکسسوارەکانیش هەر لە کوردستان دیزاین دەکەم".

دالیـــا لەبـــارەی ئامانجـــی کارکردنـــی دەڵێت، حـــەزدەکات وڵاتـــە عەرەبییـــەکان بـــە کولتووری کورســـتان ئاشـــنا بـــکات. دەشـــڵێت، کـــوردی نیشـــتەجێی ئـــوردن، عەرەبەکانـــی ئـــوردن و سوورییەکانی نیشتەجێی ئوردن داوای جلوبەرگی کوردی دەکەن و حەزی لێدەکەن.

چـــی بۆ جلوبەرگـــی کـــوردی لەبەرچاودەگرێ و چـــی بـــەلاوە گرنگـــە، واتە چـــۆن جلوبەرگ بۆ کچێـــک هەڵدەبژێرێ ئەگـــەر داوای لێبکات؟ دالیا گوتی: "بەپێـــی رەنگی پێســـت، تەمەن، فەیس و شـــێوەی قومـــاش مۆدێلەکـــەی هەڵدەبژێـــم، ئێکسسوارەکانیشـــی هەر خـــۆم دیزاینی دەکەم، بۆچوونـــی وەردەگرم و پێیدەڵێم حەزت لەچییە؟ چ رەنگێکـــت بەدڵە؟ بەڵام ئەوەی دیکە هەمووی بەخۆم دەیکەم"

دالیـــا پڕۆژەی بـــۆ داهاتوو هەیـــە، 25ی ئەم مانگە لە عەممان بەشداریی فێستیڤاڵێک دەکات بەنـــاوی (ئەهلـــەن رەمەزان) و جلـــی کوردی بە دیزاینی خـــۆی نمایـــش دەکات. حەزیش دەکات لـــە کوردســـتان نمایشـــێکی جلوبـــەرگ بـــکات. دالیـــا دەڵێـــت: "ئامانجێکی تایبەتـــم نییە، بەڵام حەزدەکەم فاشیۆن شۆیەک لە کوردستان بکەم، پلانم هەیە ئەمساڵ بیکەم".

> سووری و ئوردنی بە دیزاینەکانی دالیا سەرسامن

ڕوودلو
تاراوگە
ژمارە (458) – دووشەممە 2017/5/22

کۆچبەرێکی کورد خۆی دەکوژێ

ڕووداو- بەریتانیا

هەفتەی ڕابردوو پەنابەرێکی کورد لە بەریتانیا خۆی دەکوشت. هاوڕێکانیشی دەڵێت بەهۆی پێنەدانی مافی پەنابەرێتی خۆی کوشتووە. ئاوات ئەبوبەکر تەمەنی 29 ساڵ بوو، خەڵکی شارۆچکەی سەیدسادقی سەر بە پارێزگای سلێمانییە، ئەو ماوەی 12 ساڵ بوو لە بەریتانیا دەژیا، بەڵام هێشتا مافی پەنابەرییێتی لەلایەن حکومەتی ئەو وڵاتەوە پێنەدرابوو. ئەسما ئەمرا، خاوەن شوشتنگەی کارلە مۆردن، بە (ڕووداو)ی ڕاگەیاند "ئەو لەژوورەکەی دواوە بوو، زۆر بەدوای گەڕاین دیارنەبوو، هاوکارێکم چووە ژوورەکە دەرگای کردەوە بینی ئەو لەسەر زەوی کەوتووە و خوێنی دەڕژا".

سێ کەمپی کۆچبەران دەسووتێنرێن

لە سوێد توندوتیژی بەرامبەر کۆچبەران پەرەدەسێنێ

ڕووداو- ستۆکهۆڵم

لەگەڵ ڕاگەیاندنی سیاسەتی نوێی کۆچ لە سوێد کە بڕیارە سەرەتای مانگی داهاتوو جێبەجێ بکرێ، توندوتیژی بەرامبەر کۆچبەران زیادی کردووە و لە تازەترین پەرچەکرداریشدا چەند کەمپێک سووتێنران.

بەپێی سیاسەتی تازەی کۆچ لە سوێد کە هەفتەی ڕابردوو لەلایەن وەزیری کۆچبەرانی ئەو وڵاتەوە ئاشکرا کرا، نزیکەی 11 هەزار کۆچبەر کە زۆربەیان منداڵ و هەرزەکارن، مافی مانەوەی کاتییان دەدرێتێ و لە داهاتووشدا مافی مانەوەی هەمیشەیی. ئەو بڕیارەش لە کاتێکدایە کە هەر ئەمساڵ 8300 کۆچبەر بڕیاری دەرکردنیان لە سوێد بۆ دەرچووە، بەڵام خۆیان لە دەزگای کۆچ و پۆلیس شاردووەتەوە.

هەردوو بڕیارەکە ناڕەزاییەکی زۆریان لای سوێدییەکان دروستکردووە و بەشێوەی جیا پەرچەکرداریان هەبووە. لارس یۆهانسن، شارەزا لە پرسی پەنابەران و کارمەندی ڕێکخراوی مافی هاووڵاتیبوون دەڵێت: "سیاسەتی تازەی کۆچ لەگەڵ ئەوەی دەستپێشخەرییەکی تازەیە و بوێریی پێوە دیارە، بەڵام ناڕوونی و فەوزاشی تێدایە".

بەڕای یۆهانسن، بەپێی سیاسەتی تازەی کۆچ، زیاتر لە 9000 منداڵ دەبنە پەنابەر و مافی خوێندنیان دەبێت. بەڵام ئەو دەڵێت ئەمە "سەرلێشێواوی بۆ کۆچبەران دروستکردووە، تەنانەت پارێزەرانیش نازانن چۆن هەڵسوکەوت لەگەڵ بڕیارە نوێیەکەدا بکەن".

بڵاوبوونەوەی دۆسیەی منداڵێکی کۆچبەر لە میدیا لۆکاڵییەکانی سوێد کە بیر لە خۆکوشتن دەکاتەوە چونکە نازانێت چی بکات، کاریگەرییەکی زۆری لەسەر کۆمەڵگەی سوێدی هەبوو. لە کاتێکدا بەپێی ئەو سیاسەتە تازەیە، ئەو منداڵە بۆی هەیە بمێنێتەوە و مافی پەنابەرێتی و سوودمەندبوون لە خوێندن دەیگرێتەوە.

یۆهانسن دەڵێت: "ڕێسا تازەکەی کۆچبەران ئەوەندە لاستیکییە، تەنانەت حکومەت و پارێزەری کۆچبەرانیش نازانن چۆن مامەڵەی لەگەڵ بکەن".

کۆچبەرێک: سوێدیەکان ناهەقیان نییە ڕقیان لە ئێمە بێت، ئێمە وڵاتی ئەوانمان تێکداوە

ئەگەر ڕەخنەی یۆهانسن و چالاکڤانانی بواری پەنابەران لە ناڕوونیی یاساکە بێ، ئەوا خەڵکانێک دژایەتییان بۆ ڕێکارە نوێیەکە دەربڕی چونکە بە گوتەی ئەوان ئاسانکاری زۆری کردووە بۆ پێدانی مافی مانەوە بە کۆچبەران.

هەفتەی ڕابردوو پاتریک ریسیلۆ، گەورە سیاسەتمەداری پارتی مۆدێرات و پارلەمانتاری سوێد لە فراکسیۆنی ئەو پارتە، چووە ڕیزی پارتی سوێدییە دیموکراتەکان کە وەک پارتێکی نەژادپەرست ناوزەند کراوە و بە ئاشکراش دژایەتی بیانیی دەکەن.

ریسیلۆ بە میدیاکانی سوێدی گوت "هەڵەی سیاسەتی کۆچ ئەو باوەڕەی لا دروست کردم کە لەنێو ئەم پارتە نوێیە درێژە بە کاری خۆم بدەم". ئەو پەرلەمانتارە بەشێوەیەکی ناڕاستەوخۆش گوتبووی سوێد لە ژێر هەڕەشەی کۆچبەراندایە.

سەبارەت بە سەنگەرگواستنەوەی ئەو پەرلەمانتارە بۆ نێو نەژادپەرستەکان، یۆهانسن دەڵێت "کاریگەرییەکی ئەوتۆی لەسەر باڵانسی بڕیار و پێگەی ئەو دوو پارتە نابێت، بەڵام ئەوە گوزارشتێکی ڕاستەقینەیە لە زیادبوونی هزری نەژادپەرستی لە کۆمەڵگەی سوێدیدا".

تەنیا چەند ڕۆژێک بەسەر ڕاگەیاندنی ئەم ڕێسا تازەیەی کۆچی سوێددا تێپەڕیبوو کاتێک لە یەک کاتدا، سێ کەمپی کۆچبەران سووتێنران و بە زەحمەت کۆچبەران لە ئاگرەکە ڕزگارکران.

ڕۆژی چوارشەممەی ڕابردوو لە یەک کاتدا، ئاگری گەورە لە سێ کەمپی کۆچبەران لە ناوچەکانی بۆریبی و فیکخوێ و مۆلیلا کەوتەوە، یەکێک لە ئاگرەکان ڕاستەوخۆ لە شوێنی نیشتەجێبوونی کۆچبەران بەردرا و 17 کۆچبەر زۆر بە زەحمەت لە ئاگرەکە دوورخرانەوە.

ڕزگار فەرەج کە کۆچبەرێکی کوردە و یەکێکە لەوانەی ڕزگاری بووە، لە چاوەڕوانی بڕیاری دامەزراوەی کۆچدایە بۆ بەدەستهێنانی مافی پەنابەرێتی یان گەڕانەوە. ڕزگار بە (ڕووداو)ی گوت "تەواو بێزار بووم و لە چاوەڕوانی و دوور نییە بگەڕێمەوە".

ڕزگاری تەمەن 28 ساڵ کە خەڵکی هەرێمی کوردستانە، زیاتر لە دوو ساڵە لە سوێد چاوەڕێی وەڵامی دەزگای کۆچ دەکات و دەڵێت "ئەوە سێیەم جارە، بەهۆی ڕووداوی جیاجیاوە، شوێنی نیشتەجێبوونمان دەگۆڕین".

ڕزگار دەڵێت بە موعجیزە ڕزگاری بووە. ئەو باسی ئەو ساتە دەکات و دەڵێت: "تازە لە حەمام هاتبوومە دەرەوە، بە نیازی نانخواردن بووین، هەستم بە بۆنی سووتانی شت کرد، ئەگەر چەند خولەکێکی دیکە لە گەرماوەکە بوومایە، ئێستا لە ژیاندا نەمابووم".

پۆلیس و تیمەکانی ئاگرکوژێنەوە زوو گەیشتبوونە شوێنی ڕووداوەکە و ئاگرەکەیان کۆنترۆڵ کردبوو، پاشان ڕایانگەیاند کە هۆکاری ئاگرکەوتنەوەکان نادیارن، بەڵام ڕزگار دەڵێت :"ئەوە یەکەم جار نییە هەوڵی لەو شێوەیە دەدرێت و بە ئاشکراش دیارە کە بە ئەنقەست سووتێنراون". پێشتریش گرووپە نەژادپەرستەکانی سوێد لە کاتی خۆپیشاندانەکانیان هەڕەشەی سووتاندنی کەمپەکانی کۆچبەرانیان کردبوو.

لەگەڵ هەموو ئەمانەش، ئەم گەنجە کوردە بیرکردنەوەیەکی جیای لە کۆچبەرانی دیکە هەیە و دەڵێت :"خەڵکەکە ناهەقیان نییە ڕقیان لە ئێمە بێت، وێڕای ئەو خزمەتە زۆرەی بە ئێمەیان کرد، دیاریی ئێمە بۆ ئەوان تەنیا تێکدانی وڵاتەکەیان بوو".

ئەو هاوسۆزە لەگەڵ سوێدییەکان کە ماوەیەک بەر لە ئێستا لە ڕووداوێکدا لە نێوجەرگەی ستۆکهۆڵم، بەهۆی کۆچبەرێکەوە دەیان کەس بوونە قوربانی :"ناوێرم بە شەو، یان لە چۆڵیدا بچمە کافێیەک، یان ڕێستورانتێک بە چەندین شێوە دەمشکێننەوە و زۆرجار ترسم لێدەنیشێ".

ڕزگار ئەوە یەکەمجاری نییە لە لێواری مەرگ دەگەڕێتەوە، پێشتریش لە کاتی کۆچکردنیدا لە یۆنان چیرۆکی ڕزگاربوونەکەی لە دەریای ئیجە بووە جێی بایەخی میدیاکان.

ڕزگار گوتی "لەکاتی هاتنمان بۆ سوێد بەلەمەکە لەنێو دەریای ئیجە تێکشکا، تەنیا من و سێ گەنجی دیکە ڕزگارمان بوو، میدیاکان کە بۆ ڕومالی هەواڵی کۆچبەران لەوێ بوون، زۆر شتیان لەبارەی چیرۆکی ڕزگاربوونمان بڵاوکردەوە".

ڕزگار لەو باوەڕەدایە کە چارەنووسێکی ڕەشی هەیە و دەڵێت "ئەگەر پەلەم نەکردبایە و یەک هەفتە خۆم بگرتبا، ئێستا دەمێک بوو مافی مانەوەم وەردەگرت، چونکە سێ هاوڕێیەکەم لە ڕێگەی نەتەوە یەکگرتووەکانەوە بە فڕۆکە چوونە فینلاند و لەوێ مافی مانەوەیان هەیە و خانووشیان وەرگرتووە". گوتیشی:"ئیدی قەدەرەکەم وایە، ئەوەندەی نەمابوو لە کەمپێکدا بمرم".

ناویان لە خۆیان ناوە هاوڕێیانی مرۆڤ

پرۆژەی چالاکوانە کوردەکانی سوید بۆ منداڵانی کۆچبەرە

ئەندامێکی کوردی گرووپەکە: تا ئێستا نزیکەی 50 هەزار دۆلارمان کۆکردووەتەوە

ڕووداو- ستۆکهۆڵم

گرووپێک لە هونەرمەندان و چالاکڤانانی مافەکانی مرۆڤ و بوارە کولتوورییەکان لە سوێد کە ناویان لە خۆیان ناوە "هاوڕێیانی مرۆڤ"، دەستیان بە هەڵمەتێکی کۆکردنەوەی یارمەتی کردووە بۆ ئەو منداڵە کۆچبەرانەی بێسەرپەرشتن. ئەندامێکی گرووپەکەش دەڵێت تاوەکو ئێستا 50 هەزار دۆلاریان کۆکردووەتەوە.

لەنێو گرووپی "هاوڕێیانی مرۆڤ" کەسانی وەکو کارزان کەریم هەن کە ڕۆژگارێک پێویستی بەو جۆرە کۆمەکانە هەبووە. کارزان لەبارەی بیرۆکەی پرۆژەکەیان بە (ڕووداو)ی گوت: "خۆمان لەو کەسانەین کە تووشی کێشەیەکی زۆر هاتین تاوەکوو گەیشتینە ژیانێکی تاڕادەیەک ئارام، بۆیە بە پێویستی دەزانین بەشێک لەو توانایەی لە ژیانی تاراوگە بەدەستمان هێناوە، بۆ ئەو کەسانەی پێویستیان پێیە، خەرج بکەینەوە".

منداڵانی کۆچبەری بێسەرپەرشت سوودمەندی یەکەمی پرۆژەکەن، بەڵام مەرج نییە منداڵەکە تەنیا لە سوێد بێ، بەڵکوو بەپێی ئەو کۆمەکەی کۆیدەکەنەوە، یارمەتی منداڵانی دەرەوەی سوێدیش دەدەن.

گرووپی هاوڕێیانی مرۆڤ، وەک گرووپێکی سوێدیی فرەڕەنگ کە زۆرینەیان کۆچبەرن، بیرۆکەی دوو گەنجی کوردە و لە ڕێگەی چەند کەسێکی عەرەب و کریستیان و سوێدییەوە پێشخراوە. دامەزرێنەرەکانی دەڵێن: سوود لە توانای گرووپ و ڕێکخراوەکانی وەک کلوبپیسا و دیلانە و فۆتۆ لاین و سیدا وەردەگرن.

چالاکییەکانی ئەو گرووپە کە زۆرتر خۆی لە کۆنسێرتی گۆرانی دەبینێتەوە، ماوەیەکی زۆر نییە دەستی پێکردووە. کارزان کەریم بڕی ئەو پارەیەی ئاشکرا کرد کە تاوەکو ئێستا کۆیانکردووەتەوە و گوتی "تاوەکو ئێستا نزیکەی 50 هەزار دۆلارمان کۆکردووەتەوە، بەشێک لەو پارانەمان لە ڕێگەی دامەزراوەی تایبەت گەیاندووەتە ئەو منداڵانەی پێویستیان پێیەتی، ئەوەی دیکەش لە بانک و لەژێر چاودێریی دەوڵەت هەڵگیراوە و لە داهاتوویەکی نزیکدا، چۆنێتی دابەشکردنی و ئەو کەسانەش ڕادەگەیەنین کە دەیانگرێتەوە".

دەیان هەزار منداڵی بێسەرپەرشت لە سوێد دەژین. بەپێی دوایین ئامار کە دامەزراوەی کۆچی سوێد بڵاوی کردووەتەوە، ئەگەری زۆرە تاوەکوو کۆتایی ئەمساڵ نزیکەی 9000 منداڵ وەربگیرێن کە باوک و دایکیان لەگەڵ نییە.

بەپێی دوایین ڕاپۆرتی نەتەوەیەکگرتووەکان، ڕێژەی منداڵانی کۆچبەری بێسەرپەرشت لە ئەورووپا بۆ پێنج هێندە بەرزبووەتەوە. بەگوێرەی ڕاپۆرتەکە، بەشێکی زۆر لەو منداڵە بێسەرپەرشتانە بەشێوازی جیاجیا بەکارهێنراون، لەوانە کڕین و فرۆشتن و بەکارهێنانیان بۆ لەشفرۆشی.

کریستینا هێلبۆرن، ڕێکخەری بەرنامەکانی یونیسێف لە سوێد دەڵێت "لێدان و کارپێکردنی قورس بەبێ پارە و دەستدرێژی بۆ سەر ئەو منداڵانە لە حاڵەتە دیارەکان بووە".

سوعاد بەیاتی، ئەندامێکی دیکەی گرووپی هاوڕێیانی مرۆڤ بە (ڕووداو) گوت: "ئەم ئامارە سەرنجڕاکێشانە وێنای ڕاستەقینەی تراژیدیایەکە کە هەمووان دەجوڵێنێ، بۆیە ئەم بەرنامەیەمان دەستپێکرد".

بەیاتی کە خەڵکی باشووری عێراقە و لە بواری منداڵ کاری کردووە، لەبارەی کارەکەیان دەڵێت "خۆشحاڵم لەگەڵ چەند هاوڕێیەکمان کە لە نێویاندا کورد و کریستیانی عێراق و ئەورووپیش هەن، ئەم کارەمان وەک بەرپرسیارێتییەک دەستپێکردووە". گوتیشی "بە سوودوەرگرتن لە بەرنامەکانی نەتەوە یەکگرتووەکان و حکومەتی سوێد، بەشێکی زۆر لەو پارانە بۆ ئەو منداڵانە تەرخان دەکەین کە قوربانیی چەوساندنەوە و کاری بەزۆر و دەستدرێژین".

پرۆژەی داهاتووی هاوڕییانی مرۆڤ بۆ منداڵانی ئاوارەی شەڕی داعشە

کارەکانی ئەو گرووپە تەنیا لە کۆکردنەوەی کۆمەکدا کورت نەبووەتەوە، بەڵکو وەک بەیاتی ئاماژەی بۆ کرد، چالاکیی کولتووریشیان هەیە.

سامان سالح وەک موزیکڤان لەگەڵ ئەم گرووپە و چەند گرووپێکی دیکەش کاری کردووە و خۆشحاڵە بەوەی کە لە کاتی خۆی بوورواوە و کاری خۆبەخشانەیان لەگەڵ دەکات "ڕەنگە هەموو کەس لەوە تێنەگات کە چەند قورسە کاتی خۆت بۆ کاری خۆبەخشی تەرخان بکەیت. من موزیک دەژەنم و پارە وەرناگرم، هەفتانەش زیاتر لە 3 هەزار کرۆنم لێ دەڕوات، بەڵام بەو کارە زۆر زۆر ئاسوودەم".

ئەندامانی گرووپەکە بەنیازن لە داهاتوویەکی نزیکدا گەورەترین کۆنسێرتی میوزیکی گەلان لە ستۆکهۆڵم ساز بکەن و بەشێکی زۆری داهاتەکەی بۆ منداڵانی ئاوارەی شەڕی داعش دەنێرن.

کارزان کەریم بەناوی گرووپەکەوە گوتی :"لەگەڵ ڕێکخراوێکی لۆکاڵیی کوردستان هەماهەنگیمان هەیە، تاوەکوو لەو ڕێگەیەوە چەند کەیسێک ئامادە بکەن و بەشێوەی جیاجیا پارەکەیان بۆ بنێرین". لەبارەی چۆنێتی ناردنی پارەکە و سوودمەندبوونی ئەو منداڵانەش گوتی :"چەند جۆرێک ڕێگەمان هەیە و خۆمان لە ناردنی پارەی کاش بەدوورگرتووە، ئەویش لەبەر لایەنی یاسایی کە بردنە دەرەوەی پارەی کاش زەحمەتە".

پۆلیس داوایەکی لە کچانی سلێمانی هەیە

رووداو– سلێمانی

گوتەبێژی پۆلیسی سلێمانی دەڵێت چەند کوڕێک لە شێوەی باند هەوڵی هەڵخەڵەتاندنی کچان دەدەن لە ڕێگەی تۆڕە کۆمەڵایەتییەکانەوە، بەمەبەستی پارە وەرگرتن لێیان، بۆیە داوایان لێدەکات ئاگاداری ئەو جۆرە کوڕانە بن. نەقیب سەرکەوت ئەحمەد، دەڵێت "ئەو کوڕانە سەرەتا بە فێڵ خۆیان دەکەنە هاوڕێی کچان، دوای ئەوەی متمانەی ئەوان بەدەستدێنن، زۆر شت دەکەوێتە نێوانیان و لێزانانە وادەکات کچەکە هەموو شتێکی بەقسە بکات". گوتیشی "ڕێنماییمان بۆ کچان ئەوەیە کەسێک زۆر لێی دڵنیانەبن و نەیناسن نەبنە هاوڕێی.

دڵنیا بەژوور سەری مێردەکەیەوە خۆی دەخنکێنێ

دواپین قسەی دڵنیا بۆ هاوژینەکەی: خۆشمدەوێی

عومەر چاوشین
رووداو – ڕاپەڕین

کەسوکارەکەی لە خەودا بوون ئەوکاتەی دڵنیا پەتێکی خستە ملی خۆی و کۆتایی بە ژیانی خۆی هێنا. بەقسەی کەسوکاری بێت، هۆکاری خۆخنکاندنی دڵنیا روون نییە، بەڵام باوکی دڵنیا دەڵێت سکاڵا تۆمار دەکات بۆ ئەوەی هۆکاری خۆخنکاندنی کچەکەی بۆ روون ببێتەوە.

بەرەبەیانی رۆژی 2017/5/14 ئافرەتێکی تەمەن 18 ساڵ بەناوی دڵنیا سەردار، لەنێوماڵەکەی خۆیدا لە گەڕەکی کۆڵێن ستی لە ناحیەی چوارقورنەی سەر بە قەزای رانیە، خۆی خنکاند. بە گوتەی باوکی، دڵنیا تەمەنی 14 ساڵ بووە کە بە خواستی خۆی شووی کردووە و ئێستا منداڵێکی لەپاش بەجێماوە.

باوکی دڵنیا کە تاوەکو پێنج کاژێر پێش رووداوەکە لەلای کچەکەی بووە، گوتی کچەکەی هیچ کێشەیەکی نەبووە، تەنیا ئەوە نەبێ شەش مانگ لەمەوبەر لەگەڵ خەسووی

باوکی دڵنیا: سکاڵا تۆمار دەکەم

هەندێک وردە کێشەیان هەبووە، بەڵام دواتر دڵنیا ماڵی خۆی کردووە و هیچ کێشەیەک لەنێوانیاندا نەماوە.

باوکی دڵنیا چیرۆکی خۆخنکاندنی کچەکەی دەگێڕێتەوە و دەڵێت "ماڵی دڵنیا لە گەڕەکەکەی خۆمانە، ئەو شەوە تاوەکو کاژێر 12ی شەو لە ماڵیان بووم، هەر قسەی خۆشمان کردووە، هەستم بەوە نەکرد هیچ کێشەیەکی هەبووبێ، زۆر دڵخۆش دیار بوو".

باوکی دڵنیا دەگەڕێتەوە ماڵی خۆی، کاژێر پێنجی بەیانی بە زەنگی مۆبایلەکەی خەبەری دەبێتەوە. سەردار دەڵێت: "کە سەیری مۆبایلەکەم کرد دەبینم زاواکەمانە، وەڵامم دایەوە و یەکسەر گوتی مامە ماڵم وێران بوو فریام بکەوە".

دایک و باوکی دڵنیا بە پەلە خۆیان دەگەیەننە ماڵی دڵنیا. سەردار دەڵێت: "بینیم زاواکەم بەچەقۆ ئەو پەتەی بڕیوە کە دڵنیا خۆی پێ خنکاندبوو، خەریکی فریاگوزاریی سەرەتایی بوو بۆ دڵنیا، بەڵام کارلەکارترازابوو، پێمگوت با خێرا بیگەیەنینە نەخۆشخانە".

سەردار سەری سوڕماوە لە خۆخنکاندنی کچەکەی و دەڵێت نەیزانیوە هیچ کێشەیەکی هەبووبێ، هەروەها هیچ نەخۆشییەکی جەستەیی و دەروونی نەبووە، بەڵام بڕیاری داوە دوای تەواوبوونی پرسەی کچەکەی سکاڵا تۆمار بکات "لەدوای پرسەکە داوایەک تۆمار دەکەم، چونکە کەس بەبێ هۆکار خۆی لەنێونابات، کەسێک بووبێتە هۆی خۆخنکاندنی کچەکەم بە هیچ شێوەیەک لێی خۆش نابم".

عەلی کە هاوژینی دڵنیایە، دەڵێت ئەستەمە ئەو رووداوە لەبیربکات، چونکە تا چەند خولەکێک بەرلەوەی بخەون، ژیانیان پڕ بووە لە یادەوەریی خۆش.

عەلی دەڵێت دڵنیا پێش خەوتن زۆر سەیری کردووە، دەستی بە دەموچاویدا هێناوە و پێیگوتووە با بۆنت بکەم، هەروەها چەند جارێک پێیگوتووە خۆشیدەوێت، جگە لەوەش سەیری وێنەکانی رۆژی ئاهەنگی بەیەکگەیشتنیانی کردووە کە لە نێو مۆبایلەکەی عەلیدا بوون و زۆر دڵی بەو یادەوەریانە خۆش بووە.

عەلی و دڵنیا، خاوەنی منداڵێکن کە تەمەنی ساڵ و نیوێکە، عەلی دەڵێت شەوانە منداڵەکەی لە باوەشی خۆی دەنوێنێ، شەوانیش ئەگەر بەخەبەر هاتبا، بانگی هاوژینەکەی دەکرد بۆ ئەوەی شیر بداتە منداڵەکە.

ئەو شەوەش کاتێک منداڵەکەیان خەبەری بووەتەوە، عەلی چەند جارێک بانگی دڵنیای کردووە، وەڵامی نەداوەتەوە، کاتێک دەستی لە جێگەکەی داوە لەوێ نەبووە، سەرەتا وایزانیوە چووەتە هۆڵەکە یان ژوورێکی دیکە، بەڵام کاتێک هیچ وەڵامی نابێت، عەلی دەیەوێ هەستێتەوە و لەوکاتەدا تارماییەک لە بەرامبەری دەبینێ.

عەلی گوتی: "تاریک بوو، چاوم کردەوە تارماییەکەم بینی، کە گڵۆپی ژوورەکەم داگیرساند، بینیم تارمایی نەبوو، بەڵکو دڵنیا بوو بە پەتێکەوە شۆڕ بووەتەوە. زۆر بانگم کرد هیچ هەستی نەبوو، خێرا پەتەکەم پساند، فریاگوزاریی سەرەتاییم بۆ کرد سوودی نەبوو، بۆیە یەکسەر پەیوەندیم بە باوکییەوە کرد".

عەلی ئێستاش لە شۆکدایە و دەڵێت "باوەڕ بە چاوەکانم ناکەم، دڵنیا چۆن توانی لە ژووری نووستنەکەماندا ئەو کارە بکات".

مێردەکەی: نازانم دڵنیا چۆن توانی لە ژووری نووستنەکەماندا ئەو کارە بکات؟

فەرمان ئەحمەد پیرۆت، بەڕێوەبەری کارگێڕیی نەخۆشخانەی گشتیی رانیە بە (رووداو)ی گوت: "بەپێی ئەو پشکنینانەی بۆ تەرمەکە کراون، ئەو ژنە بە پەت خۆی خنکاندووە و هیچ شوێنەوارێکی ئەشکەنجەدان لەسەر جەستەی دەرنەکەوتووە".

هاوکات رائید شۆڕش ئیسماعیل، گوتەبێژی پۆلیسی ڕاپەڕین بە (رووداو)ی گوت، لێکۆڵینەوە لە رووداوەکە دەستی پێکردووە، بەپێی لێکۆڵینەوە سەرەتاییەکان ئەو ژنە خۆی خنکاندووە، کەسیش لەسەر ئەو رووداوە هێشتا سکاڵای تۆمار نەکردووە".

داوای عەلی لە ماڵە خەزوورانی

عەلی نازانێت دڵنیا بۆچی خۆی خنکاندووە، چونکە دەڵێت هیچ کێشەیەکیان نەبووە. ئەو دەڵێت "هەموو کەسوکارەکەم لەلایەک و دڵنیا بۆ من لە لایەک بوو، قەت لەبیری ناکەم، بۆیە ئەگەر خەزوورم رازی بێت، حەز دەکەم خۆم و منداڵەکەم هەر لەگەڵ ئەوان بژین".
وەستا عەبدول شەدەڵەیی کە خاڵی دڵنیایە، سەبارەت بەو داواکارییەی عەلی دەڵێت "ئێمە عەلی بە کوڕە گەورەی خۆمان دەزانین، ئەگەر ئەو بە ئێمە رازی بێت، ئێمە حیسابی کوڕە گەورەی ماڵی بۆ دەکەین، ئێمە هیچ گومانمان لە عەلی نییە. منداڵەکەشی وەکو گوڵ بۆ پەروەردە دەکەین".

ژنێک بە تاوانی کوشتن و سووتاندنی مێردەکەی لەسێدارە دەدرێ

دیمەن بورهان
رووداو – هەولێر

کەسوکارەکەی گومانیان هەبوو کە هاوژین و منداڵەکانی نەقیب رامیاریش کوژرابن، یان دەستیان لە تاوانی کوشتنی ئەودا هەبووبێ، چونکە دوای دۆزینەوەی تەرمی نەقیب رامیار بە سووتێندراوی، ئەوانیش دیار نەمان. دواتر دەرکەوت نەقیب رامیار لەلایەن هاوژینەکەیەوە کوژراوە و پاشانیش تەرمەکەی سووتێنراوە، ئێستا هاوژینی نەقیب رامیار لە زیندانە و سێ هەفتە لەمەوبەر حکومی لەسێدارەدانی بۆ دەرچوو.

شەوی 2016/9/28 لە مەلەوانگەیەکی تەواونەکراودا لە گەڕەکی زانکۆی شارۆچکەی کۆیەی سەر بە شاری هەولێر، تەرمی رامیار عەبدولسەمیع، 45 ساڵ، بە سووتێندراوی دۆزرایەوە. بۆ پشکنین و ناسینەوەی، تەرمەکەی رەوانەی پەیمانگەی دادپزیشکی هەولێر کرا، رۆژی 2016/10/5 دوای ناسینەوەی، تەرمەکە رادەستی کەسوکارەکەی کرایەوە.

دیار موفتی، ئامۆزای نەقیب رامیار، دوای دۆزینەوەی تەرمەکە بە (رووداو)ی گوتبوو: "ژن و منداڵەکانی لە دوای دۆزینەوەی تەرمەکەوە دیار نەماون، نەک ئەو کاتەی کە زانرا تەرمەکە نەقیب رامیارە، لە سەرەتای ونبوونەکەیدا ژنەکەی ئاگاداری کردینەوە کە ئامۆزاکەمان دیار نییە، ئەوکات گومانمان لە خێزانەکەی نەبوو، بەڵام دوای ونبوونەکەیان گومانمان بۆ دروستبوو کە ئەوانیش بەهەمانشێوە کوژرابن، یان ژنەکەی دەستی لەو کارەدا هەبێت، ئێستاش مۆبایلەکانیان داخراوە و هەواڵیان نازانین".

گومانی دووەمی دیار موفتی راست دەرچوو. رۆژی 2016/10/24 هاوژینی ئەو نەقیبە دانی بە کوشتنی مێردەکەیدا نا و گوتی، خۆی مێردەکەی بە فیشەک کوشتووە، دواتریش بەهاوکاریی دوو کچ و کوڕەکەی تەرمەکەی سووتاندووە. هۆکاری کوشتنیشی بۆ ئەوە گەڕاندبووەوە کە بەگوتەی خۆی مێردەکەی بەردەوام خەریکی خواردنەوەی مەی بووە.

(ئا.س) لە زیندان بە توندی باوەشی بە کچە سێ ساڵ و نیوەکەیدا کردبوو، چرکە بە چرکەی دواساتەکانی تەمەنی دەژمێرێت، چونکە بەهۆی کوشتن و دواتر سووتاندنی هاوژینەکەیەوە سزای لەسێدارەدانی بۆ دەرچووە، بەڵام دیار نییە کەی حوکمەکەی جێبەجێ دەکرێ.

(ئا) باسی ژیانی خۆی و هاوژینەکەی بۆ (رووداو) دەکات و دەڵێت: "سەرەتای ژیانمان بێ کێشە و پڕ لە خۆشەویستی بوو، بەڵام دوای خووگرتنی بە خواردنەوەی مەی، تووشی کاری خراپ و رەفتاری توندوتیژ بوو لەگەڵم، چەندین جار لێی دەدام، سەری شکاندم، تەقەی دەکرد، کاتێک سەرخۆش دەبوو تا ئەوپەڕی توندی توندوتیژ دەبوو لەگەڵم، هەر بۆیە چەندینجار تۆرام، تەنانەت ساڵی رابردوو پارێزەرم گرت تا لێی جیاببمەوە، بەڵام ئەو بەهۆی پلە سەربازییەکەی و دەستڕۆیشتوویی، نەهات بۆ دادگا و کەیسەکەی داخست".

(ئا) کە خاوەنی دوو کچ و کوڕێکە، هەروەها دەڵێت: "ژیانمان بریتی بوو لە لێدان و توندوتیژی، بەڵام لەبەر کوڕە 17 ساڵانەکەم، بۆ ئەوەی تووشی کێشە نەبێت لەگەڵ باوکی، دانم بەخۆمدا گرت و بێدەنگ بووم".

ئەو ژنە باسی ئەو شەوە دەکات کە هاوژینەکەی کوشت، دەڵێت "کاژێر نزیکەی سێی نیوەشەو بوو، وەک هەموو شەوەکانی دیکە بە تەنیا دەنووستم، کچەکەم قوتابی پەیمانگایە و ژووری خۆی هەیە، لە ژوورەکەی خۆی بوو، لەناکاو گوێم لە قیژەی کچەکەم بوو دەیگوت بابە شتی وا نابێت، بڕۆ دەرەوە، بەپەلە رامکرد بۆ ژووری کچەکەم،

نەقیب رامیار بەدەستی هاوژینەکەی کوژرا و پاشان سووتێندرا

پاشان دەمانچەی هاوژینەکەم لەسەر مێزەکە هەڵگرت و گوللەیەکم لە پشتی سەری داو کەوت، هەر لەوێ گیانی دەرچوو".

بەڵام رائید هۆگر عەزیز گوتەبێژی پۆلیسی هەولێر دوای دەستگیرکردنی ئەو ژنە بە (رووداو)ی گوتبوو: "سەرەتای لێکۆڵینەوەکان وا بڵاوکرایەوە کە نەقیب رامیار لەسەر کێشەی خێزانی و لەلایەن خێزانەکەیەوە کوژراوە، بەڵام دوای لێکۆڵینەوە دەرکەوت ژنەکەی بە هاوکاریی کەسێکی دیکە کە پەیوەندیی خۆشەویستی لەگەڵی هەبووە، نەقیب رامیاریان کوشتووە و سووتاندوویانە. کچەکەی نەقیب رامیار هیچ کێشەیەکی لەگەڵ باوکیدا نەبووە".

تەرمەکەی سووتاند

دوای کوشتنی هاوژینەکەی، بڕیاری سووتاندنی تەرمەکەی دەدات، (ئا) دەڵێت: "دوای ئەوەی کوشتم، خێرا بە مێشکمدا هات بیسووتێنم، بۆ ئەوەی کەس بە رووداوەکە نەزانێت. لە بەرامبەر ماڵمان مەلەوانگەیەکی تەواونەکراوی لێبوو، تەرمەکەم لە پارچە بەڕەیەکەوە پێچا و لەگەڵ منداڵەکان هەڵمانگرت و بردمانە نێو مەلەوانگەکە، پاش ئەوەی خستمانە نێو چاڵی مەلەوانگەکە، دەبەیەک نەوتی گەورەم بە راخەرەکەدا کرد و ئاگرم تێبەردا، چەرخەکەشم لێ بەجێما".

ئەو ژنە لەگەڵ منداڵەکانی بۆ ماوەی پێنج رۆژ لە ماڵەوە دەمێننەوە و خۆیان بێدەنگ دەکەن، کەس لە رووداوەکە ئاگادار ناکەنەوە، بەڵام کەسوکاری نەقیب رامیار دەکەونە سۆراغکردنی. ئەو ژنە دەڵێت: "هەموو رۆژێک برای هاوژینەکەم دەهات بۆ ماڵمان و لە هەواڵی براکەی دەپرسی، منیش دەمگوت وەک هەموو جارێک رۆیشتووە و پێی نەگوتووین، دواتر براکەی لە کوڕەکەمی پرسی ئەو ماڵانەی دراوسێتان کامێرای چاودێرییان هەیە؟ ئەویش گوتبووی بەڵێ، بەڵام نازانم کار دەکات یان نا، دواتر مامی منداڵەکان رۆیشت".

(ئا) بە بیستنی ناوی کامێرای چاودێری دەترسێ، بۆیە یەکسەر دەستی سێ منداڵەکەی دەگرێت و دەچنە دهۆک، بەڵام لەوێ دەستگیر دەکرێن. (ئا) گوتی "لەڕێگەی هێڵی ئینتەرنێتی مۆبایلی هاوژینەکەم کە کردبوومانەوە، مامی منداڵەکان لەگەڵ پۆلیس هاتنە دهۆک و ئێمەیان دۆزییەوە، بەڵام من نەمگوت کە هەڵاتووین، بەڵکو گوتم بۆ سەفەر هاتووینەتە دهۆک".

تاوانەکە چۆن ئاشکرا بوو؟

(ئا) دەڵێت پاش پێنج رۆژ گەڕان و لەڕێگەی کرێکارانی شارەوانییەوە تەرمی هاوژینەکەیان دۆزییەوە: "من تەرمەکەم نەبینی، بەڵام گوتیان ئەو راخەرەی تەرمەکەم پێ لوول دابوو بە جەستەیدا توابووەوە. کاتێکیش بردیانم بۆ بنکەی پۆلیسی کۆیە، پارچە قوماشی جلەکانیان پیشاندام، ناسیمەوە و گوتم بەڵێ ئەوە جلی هاوژینەکەمە، پانتۆڵێکی شینی کاڵ و تیشێرتێکی سەوزی تۆخی لەبەربوو، دواتر دانم بە تاوانەکەدا نا و هۆکارەکەشم پێگوتن".

بڕیاری لە سێدارەدان

رۆژی 2017/4/26 یەکەم دانیشتنی دادگا لەبارەی کەیسەکە بەڕێوەچوو. ئەو ژنە دەڵێت: "ئەوەی زۆر سەیر بوو لەلام، دادگا لە یەکەم دانیشتندا بڕیاری لەسێدارەدانی بۆ من دەرکرد. چۆن و لە چ یاسایەکدا بە یەک دانیشتن سزای لەسێدارەدان بەسەر کەسێکدا دەدرێت؟، کەسوکاری هاوژینەکەم سێ پارێزەریان هەیە، بەڵام بەهۆی نەبوونی پارێزەر، من ناتوانم بەرگری لە خۆم بکەم".

بەڵام بەپێی یاسای ئوسوڵی موحاکەماتی جەزائی، هەر تۆمەتبارێک پارێزەری نەبێ، دادگا لەسەر خەرجیی دەوڵەت لە رۆژی دادگایی پارێزەری بۆ دابین دەکات.

کچەکەشی لە زیندانە

سەبارەت بە چارەنووسی کچەکەی، ئەو ژنە گوتی "کچەکەشم ئێستا دەستبەسەر کراوە و لەبەردەم دادوەر قسەکانی گۆڕیوە، دڵنیام هەڕەشەیان لێکردووە، ئەگینا من راستیی رووداوەکەم گوتووە".

دوا داواکاریی (ئا) لە دادگا ئەوەیە سزاکەی بۆ تەمیز بکاتەوە و چاوێک لە رابردووی ژیانیدا بخشێنن کە هۆکاری ئەنجامدانی تاوانەکەی چی بووە و بۆ وای کردووە.

(ئا) گوتی: "من لە مردن ناترسێم، چونکە هەموو رۆژێکم مردنە، بەڵام ترسی من بەجێهێشتن و پەرتەوازەبوونی منداڵەکان و دایکە پیرەکەمە کە نەخۆشە و لەسەر عەرەبانەیە و بەرگەی خەمی دووری و مردنی من ناگرێت".

مێردمنداڵێک دوو کەس دەکوژێ

رووداو- هەولێر

رۆژی 2017/5/16 مێردمنداڵێکی تەمەن 17 ساڵان (م.ج) لە لەلای ماڵی خۆیان لە نزیک بازاڕی سورچیان لەشاری هەولێر بە کلاشینکۆف دەستڕێژی گوللەی لە برا 27 ساڵانەکەی بەناوی (ر.ج) و (ن)ی هاوڕێی براکەی کرد و دەستبەجێ هەردووکیان گیانلەدەست دەدەن. رائید هۆگر عەزیز، گوتەبێژی پۆلیسی هەولێر بە (رووداو)ی گوت "پاش ئاگادارکردنەوەمان لە رووداوێکی کوشتن، گەیشتینە شوێنی رووداوەکە لە بازاڕی سورچیان، لەوێ کوڕێک، برایەکی خۆی و هاوڕێیەکی براکەی، کە هەردووکیان پێشمەرگە بوون بە کلاشینکۆف کوشتبوو". گوتەبێژی پۆلیسی هەولێر دەشڵێت "هەر هەمان رۆژ تاوانبارەکە خۆی رادەستی پۆلیس کرد و دانی بە تاوانەکەیدا نا".

کۆمەڵایەتی
رووداو
ژمارە (458) - دووشەممە 2017/5/22

مامۆستایەک لەسەر مەترێک زەوی دەکوژرێ

عومەر چاوشین
رووداو- بنگرد

بەدوای پەیوەندی تەلەفۆنیی براکەیدا رۆیشت بۆ ئەوەی فریای بکەوێ و لە مردن رزگاری بکات، براکەی رزگاری بوو، بەڵام ئەو کەوتە تەڵەی مەرگەوە. رێبوار بە 13 چەقۆ لەسەر کێشەی یەک مەتر زەوی کوژرا.

رۆژی هەینی 2017/5/19 لە گوندی چنارەی سەر بە ناحیەی بنگردی قەزای دووکان، لەسەر چەند مەترێک رەز و باخ کێشە دەکەوێتە نێوان دوو بنەماڵە و بەشەڕدێن، لە ئەنجامی شەڕەکەدا چوار کەس بریندار دەبن، هەر هەمان رۆژ یەکێک لە بریندارەکان بەناوی رێبوار عەزیز عەلی، تەمەن 26 ساڵ کە مامۆستا بوو، بەهۆی سەختیی برینەکەی مرد.

یاسین عەزیز عەلی، برای مامۆستا رێبوار کە تاکە پیاوی خێزانەکەیەتی لەو شەڕەدا چەقۆی بەرنەکەوتبێ، دەڵێت سەرەتا کێشەکە لەنێوان ئەبوبەکری برای و خێزانێکی گوندەکە بووە، کێشەکەش لەسەر سنووری زەویی نێوانیان بووە، لایەنی بەرامبەر دەستکاریی سنووری موڵکەکەیان کردووە و مەترێک لە زەویی براکەی ئەویان خستووەتە سەر زەویی خۆیان، بۆیە لەگەڵ ئەبوبەکر بووەتە کێشەیان.

یاسین گوتی "ئەوان بە شەش کەس لە ئەبوبەکریان دابوو، ئەویش تەلەفۆنی بۆ ئێمە کرد بۆ ئەوەی بە هانایەوە بچین، باوکم و براکانم بە هانایەوە چووبوون، مامۆستا رێبوار یەکەم کەس بوو گەیشتبووە لایان، یەکسەر بەر چەقۆیان دابوو، نیوەی ملیان بڕیبوو، نەوێرام سەیری تەرمەکەی بکەم".

بە گوتەی یاسین، ئەو بنەماڵەیە ئەوە یەکەمجار نییە کێشەیان بۆ دروست دەکەن، بەڵام ئەوان هەموو جارێک بێدەنگییان هەڵبژاردووە. یاسین گوتی "ئەوان لە گوند تەنیا شەڕیان بە ئێمە نەفرۆشتووە، شەڕیان بە خەڵکی دیکەش دەفرۆشت، جارێکیان وەکو ئیهانەکردنێک زۆربەی دارەکانی رەزی براکەمیان بڕی".

یاسین پێیوایە ئەوان کارەکەیان بە پلان کردووە و دەڵێت "ئەوان جگە لە کوڕێکیان، هەموویان لە رانیە دادەنیشن، ئەو رۆژە هەر هەموویان هاتبوونەوە گوند، بەوەدا دەردەکەوێ پلانیان هەبووبێ بۆ دەستکاریکردنی سنووری موڵکەکانی گوند".

ئەنجومەنی گوندەکە پێیوایە بنەماڵەکەی دیکە دەستپێشخەر بوون، بۆیە دەڵێت رێگە نادەن بگەڕێنەوە گوندەکە.

حەسەن ئیسماعیل کە ئەنجومەنی گوندی چنارنەیە، بە (رووداو)ی گوت "ئەو رۆژە کە شەڕەکە روویدا، مەلای مزگەوت کەوتە نێوانیان و کۆتایی بە کێشەکە هێنا، بەڵام زۆری نەبرد دیسان بەشەڕهاتنەوە و ئەمجارەیان بەداخەوە خوێن رژا".

حەسەن ئەو بنەماڵەیەی تاوانەکەیان کردووە بە بنەماڵەیەکی "سەر بە کێشە" وەسفکرد و گوتی "ئەگەر ئەو کێشەیەش کۆتایی بێت، رێگە نادەین بگەڕێنەوە ئاواییەکەمان، چونکە دڵنیاین ئەگەر بگەڕێنەوە کێشەی دیکە دروست دەکەن".

محەممەد عەلی، مامی رێبوار دەڵێت لەگەڵ بنەماڵەی بەرامبەر خزمایەتییان هەیە و ژن و ژنخوازی لە نێوانیاندا هەیە، کچێکی بەوان داوە، بۆیە تاوەکوو بۆیان بکرێ بیر لە تۆڵەکردن ناکەنەوە. محەممەد عەلی گوتی "کێشەکەمان دەدەینە دەست یاسا، چاوەڕێین بکوژانی برازاکەم دەستگیر بکرێن و سزا بدرێن. پێموابێ یاسا ئەوەندە زەلیل نییە کە نەتوانێ ئەو تاوانبارانە سزا بدات".

بە گوتەی پۆلیس، مامۆستا رێبوار بە 13 چەقۆ کوژراوە و کەسوکارەکەشی سکاڵایان لەسەر شەش کەس تۆمار کردووە، بەڵام تۆمەتبارەکان هەڵاتوون و تاوەکو ئێستا دەستگیرنەکراون".

رائید سەردار کوێخا پیرۆت، لێپرسراوی بنکەی پۆلیسی ناحیەی بنگرد بە (رووداو)ی گوت: "کێشەی نێوان ئەو دوو خێزانە لەسەر زەویوزار بووە. ئەوان بە شەش کەس لە ئەبوبەکر دەدەن، ئەویش تەلەفۆن بۆ کەسوکارەکەی دەکات بۆ ئەوەی فریای بکەون، سەرەتا برایەکی بەناوی مامۆستا رێبوار دەگاتە لای، بە چەقۆ دەکەونە گیانی ئەویش، 13 چەقۆی لێدەدەن و ملیشی لەلای راست دەبڕن، زۆری نەمابوو سەری لە جەستەی جیابکەنەوە، دواتر باوک و برایەکی دیکەشی بەهانایانەوە دەچن، ئەوانیش بە چەقۆ بریندار دەکەن".

تەرمی رێبوار لە پزیشکی دادوەری نەخۆشخانەی گشتی رانیە توێکاری بۆ کرا، دوو براکەشی بەهۆی سەختیی برینەکەیان بەرێکراون بۆ نەخۆشخانەی فریاکەوتنی سلێمانی، بەڵام باوکیان کە برینەکەی لەوان سووکترە، لە نەخۆشخانەی رانیە لەژێر چاودێریی پزیشکدایە. بەرپرسەکەی پۆلیس دەڵێت "گومانمان هەبوو ئەوان هەر بەوەندە وازنەهێنن و بچنە گیانی برینداەکان، بۆیە لە نەخۆشخانە پاسەوانمان بۆ برینداەکان داناوە".

سەبارەت بە چارەنووسی تۆمەتبارەکانیش، رائید سەردار گوتی "بنەماڵەی قوربانییەکە سکاڵایان لەسەر شەش کەس تۆمار کردووە، هەموویان بەپێی ماددەی 406 لە یاسای سزادانی عێراقی بڕیاری گرتنیان بۆ دەرچووە، بەڵام بەهۆی ئەوەی خۆیان حەشارداوە و شوێنیان دیار نییە، تاوەکو ئێستا دەستگیر نەکراون".

(رووداو) هەوڵی دا قسە لەگەڵ تۆمەتبارەکان بکات، بەڵام شوێنیان دیار نەبوو، مۆبایلەکانیشیان داخستبوو.

رێبوار بەهانای براکەیەوە چوو بەڵام درایە بەر چەقۆ و کوژرا

پۆلیس:
13 چەقۆیان لێدابوو ملیشیان تا نیوە بڕیبوو

موختاری گوند: ناهێڵین ئەو خێزانە سەر بەکێشەیە بگەڕێنەوە گوندەکەمان

موقەدەمی مافپەروەر
ژیلەمۆ عەبدولقادر

نەخۆشییەک خیانەتەکەی ئاشکرا کرد

ئافرەتێک تووشی نەخۆشیی پێست دەبێت و سەردانی پزیشکێکی پسپۆڕی پێست دەکات، ژنەکە تووشی سەرسوڕمان دەبێ کاتێک پزیشکەکە پێیدەڵێت ئەو نەخۆشییە بەهۆی سێکسەوە دروست دەبێ و هەر بەهۆی سێکسیش لە کەسێکەوە بۆ کەسێکی دیکە دەگوازرێتەوە.

پزیشکەکە لێی دەپرسێ، ئایا هاوژینەکەشت هەمان نەخۆشیی هەیە، ئەویش دەڵێت بەڵێ ئەو پێش من تووشبووە. ژنەکە یەکسەر گومانی بۆ دروست دەبێ و بە پزیشکەکە دەڵێت کەواتە هاوژینەکەم خیانەتی لێکردووم؟ هەر لەوێ بە پزیشکەکە دەڵێت لێی جیادەبمەوە، بەڵام پزیشکەکە زۆر ئامۆژگاری دەکات و دەڵێت نابێ لە مێردەکەت جیاببیتەوە، بەڵکو دەبێ یارمەتی بدەی بۆ ئەوەی لە نەخۆشییەکەی چاک ببێتەوە.

ژنەکە کاتێک دەگەڕێتەوە ماڵەوە هەموو شتێک بۆ هاوژینەکەی باس دەکات، بەڵام ئەو نکوڵی لەوە دەکات خیانەتی لێکردبێ، دواتر ژنەکە هەڕەشەی لێدەکات و پێیدەڵێت ئەگەر راستییەکەم بۆ باس نەکەی، سکاڵا لەسەر تۆمار دەکەم و داوای پشکنین دەکەم. بۆیە پیاوەکە ئیعترافی کرد و گوتی بەڵێ لە دەرەوە سێکسی کردووە، بەڵام بەڵێنی دا دووبارەی نەکاتەوە. ژنەکەش پێیگوت ئەمجارە لەبەر خاتری منداڵەکانم دەتبوورم، بەڵام دووبارەی بکەیتەوە لێت جیادەبمەوە.

ژن و پیاوەکە بڕیار دەدەن بچنە لای پزیشک بۆ ئەوەی نەخۆشییەکەیان چارەسەر بکەن، بەڵام نامەیەکی پیاوەکە ریسەکە دەکاتەوە خووری، ژنەکە دەڵێت رۆژێکیان نامەیەکم لێگرت کە بۆ ژنێکی ناردبوو، پێمگوت ئەوەبوو بەڵێنەکەت؟

ژنەکە سەردانی کردین و داوای رێنمایی دەکرد کە چۆن لە هاوژینەکەی جیاببێتەوە، چونکە پێیوابوو پیاوەکەی بەڵێنەکانی ناباتە سەر و خیانەتی لێدەکات. بە ژنەکەمان گوت بانگی پیاوەکەت دەکەین و ئامۆژگاری دەکەین ئەگەر واز لە خیانەتکردن لە ژنەکەت نەهێنی، ئەوا راپۆرتی پزیشکی هەیە و بە تۆمەتی خیانەتی ژن و مێردایەتی سکاڵات لەسەر تۆمار دەکات، بەڵام ژنەکە گوتی نامەوێ هەر بیبینم، تازە بە هیچ شێوەیەک ناگەڕێمەوە لای و دەمەوێ لێی جیاببمەوە.

بە ژنەکە راگەیەنرا سەردانی دادگای باری کەسی بکات و سکاڵا تۆمار بکات، لەوێ دادوەر تۆ و هاوژینەکەت دەنێرێ بۆ لێژنەی پزیشکی بۆ پشکنین، ئەگەر دەرکەوت کە تۆ بەهۆی مێردەکەتەوە تووشی ئەو نەخۆشییە بوویت، دادگا دەتوانێ داواکەت قبوڵ بکات و لە مێردەکەت جیاببیتەوە.

یاسای باری کەسیی عێراق کە ساڵی 1959 دەرچووە و لە ساڵی 2008 هەندێک لە بڕگە و ماددەکانی لەلایەن پەرلەمانی کوردستانەوە هەموار کراونەتەوە، رێگەی داناوە بۆ ئەو کەسانەی دەیانەوێ بەهۆی نەخۆشیی هاوژینەکانیان جیاببنەوە.

لە ماددە 43ی ئەو یاسایەدا هاتووە: "ئافرەت دەتوانێ داوای جیابوونەوە لە مێردەکەی بکات، ئەگەر دەرکەوت مێردەکەی دەردەدارە، یان تووشی گەڕی، یان خوریشت، یان شێتی بووە، بەڵام ئەگەر دادگا دوای پشکنین بۆی دەرکەوت نەخۆشییەکە ئومێدی چاکبوونەوەی هەیە، ئەوا جیاکردنەوەکە دوادەخات تاوەکو چاکدەبێتەوە، ژنەکەش بۆی هەیە ئەو ماوەیە سێکس لەگەڵ مێردەکەی نەکات، بەڵام ئەگەر دەرکەوت نەخۆشییەکە ئومێدی چاکبوونەوەی نییە و پیاوەکە دەستبەرداری ژنەکە نابێت و ژنەکەش سوورە لەسەر جیابوونەوە، ئەوا دادگا لە بەرژەوەندیی ژنەکە بڕیاری کۆتایی دەدات".

*** بەڕێوەبەری بەرەنگاربوونەوەی توندوتیژی دژی ئافرەتان/ هەولێر**

لەسەر پێشکەوتنەوەی ئۆتۆمبێل بەشەڕهاتن و کەسێکی تێدا کوژرا

عومەر چاوشین
رووداو – قەڵادزێ

لەگەڵ پەیدابوونی دەنگەدەنگ لە کۆڵانەکەیان، حاجی حەسەنیش وەکو دراوسێکانی دیکەی دەچێتە دەرەوە تاوەکوو بزانێت چی روویداوە، لەو کاتەدا دەبێتە شەڕە تەقە لەنێوان دوو بنەماڵە و گوللەیەک بەر حاجی حەسەن دەکەوێ، دوای گەیاندنی بە نەخۆشخانە گیانی دەردەچێ.

ئەو شەڕە کاژێر نۆ و نیوی شەوی 2017/5/18 لە گەڕەکی راپەڕینی شارۆچکەی قەڵادزێ لەسەر کێشەیەکی کۆمەڵایەتی لەنێوان دوو بنەماڵەی شارۆچکەکە روویدا و پێنج کەسی تێدا بریندار بوون. دواتر یەکێک لە برینداەکان بەناوی حەسەن حەمەد ئەحمەد، تەمەن 60 ساڵ، لە نەخۆشخانەی فریاکەوتنی سلێمانی گیانی دەرچوو.

عەبدوڵڵا حەمە ئەحمەد، برای حاجی حەسەن، دەڵێت براکەی هیچ پەیوەندی بە کێشەی نێوان ئەو دوو بنەماڵەیەوە نەبوو، کاتێک گوێی لە هەرا و دەنگە دەنگ بووە لە کۆڵانەکەیان، هاتووەتە دەرەوە و بەهۆی شەڕە تەقەی نێوان ئەو دوو بنەماڵەیە کوژراوە.

بە گوتەی عەبدوڵڵا، 15 کەس لەو دوو بنەماڵەیە تەقەیان کردووە، گوللەیەک بە سکی حاجی حەسەن کەوتووە و بەوهۆیەوە نەزیف بووە و لە نەخۆشخانە مردووە.

عەبدوڵڵا دەڵێت ئەوان کێشەکەیان داوەتە دەست یاسا و چاوەڕێن یاسا تۆڵەی حاجی حەسەنیان بۆ بکاتەوە، ئەگەریش یاسا هیچی بۆ نەکردن، بە رێگەی عەشایری تۆڵەی خوێنی براکەیان دەکەنەوە.

حاجی حەسەن پۆلیس بووە لە قەڵادزێ، چوار کەسەکەی دیکەش کە برینداربوون، سەر بە دوو بنەماڵە بەشەڕهاتووەکە بوون. عەبدوڵڵا دەڵێت "لەکاتی دەمەقاڵێیەکەدا پۆلیس هاتووە، بەڵام لە کاتی تەقەکاندا هەموویان رایانکردووە".

هەرچەندە بنەماڵەی تۆمەتبارەکان ویستوویانە بەشداری لە پرسەی حاجی حەسەن بکەن، بەڵام کەسوکارەکەی رێگەیان پێنەداون و گوتوویانە تاوەکوو تەقەکەرەکان دەستگیر نەکرێن رێگە نادەن سەردانیان بکەن.

هادی حوسێن، خاوەنی مارکێتە لەو گەڕەکەی شەڕەکەی تێدا بووە، دەڵێت: کات نزیکەی 10ی شەو بوو، سێ ئۆتۆمبێل کە پڕ لە چەکداربوون، هاتنە گەڕەکەکەیان، ژمارەیان 15 چەکدار دەبوو "لە بەردەم مزگەوتی گەڕەک تەقەیان لە ماڵی (حەسەن ئەحمەد) کرد، دواتر تەقەیان بەنێو کۆڵانەکەدا کرد، چەند گوللەیەک بەر مارکێتەکەم کەوتوون، باش بوو ئەوکاتە مارکێتەکەم داخستبوو ئەگینا منیش بەردەکەوتم و بە دەردی حاجی حەسەن دەچووم، چونکە گوللە بەر کورسی و قاسەی دوکانەکەم کەوتوون".

بەپێی زانیارییەکان، سەرەتا ئەو کێشەیە لە نێوان دوو کەس بووە بە ناوەکانی (حەسەن ئەحمەد) و (ئەمیر باپیر). ئەوان لە ناوچەی دەشتێو لە پشتی قەڵادزێ لەسەر پێشکەوتنەوەی ئۆتۆمبێل بەشەڕهاتوون. دواتر بنەماڵەی ئەمیر بە شەو چوونەتە سەر ماڵی حەسەن ئەحمەد.

عوسمان ئەحمەد، برای حەسەن، هۆکاری دروستبوونی ئەو شەڕەی بۆ (رووداو) باسکردو و گوتی "حەسەنی برام باخی هەیە لە ناوچەی دەشتێو، کرێکار و وەستای بردبوون بۆ سەر باخەکەی، بەر لە خۆرئاوابوون گەڕابوونەوە، بەڵام لە رێگا کەسێک بەناوی (ئەمیر.ب) ئاستەنگیان بۆ دروست دەکات و رێگەیان پێنادات بە ئۆتۆمبێل پێشیان بکەوێتەوە، ئیدی لەسەر ئەوە بووەتە دەمەقاڵەیان".

بەگوتەی عوسمان، ئەمیر بە دەمانچە تەقەی لە براکەی کردووە، دواتر خەڵک کەوتووەتە نێوانیان و دەمانچەکەیان لە ئەمیر سەندووە، هەر لەوێ کۆتاییان بە کێشەکە هێناوە و حەسەن و ئەمیر باوەشیان لە یەکدی داوە و یەکدییان ماچ کردووە، دەمانچەکەشیان داوەتەوە ئەمیر. بەڵام شەو کەسوکاری ئەمیر چوونەتە سەر ماڵی حەسەن.

عوسمان دەڵێت "کاتێک هاتوونەتە سەر ماڵی براکەم، تەقەیەکی زۆریان کردووە، سێ کەسی بنەماڵەکەمان (هیوا و حەسەن) کە برای منن و لەگەڵ محەممەد کە ئامۆزامانە، بریندار بوون".

سەبارەت بە کوژرانی دراوسێی براکەشی، عوسمان گوتی "کاک حاجی حەسەن لەو رووداوەدا هیچ تاوانی نەبوو، ئێمە زۆر بە پەرۆشین بۆ ئەو رووداوە، ئەو پیاوە بەبێ تاوان کوژرا".

گوتیشی: "بەشداریمان لە پرسەکەیدا کردووە، بەڵام هیچ قسەیەکمان لەبارەی رووداوەکە نەکردووە، هەموو شتێکمان هەڵگرتووە بۆ دوای تەواوبوونی پرسەی کاک حاجی حەسەن".

ئەمیر باپیر رووداوەکە بە جۆرێکی دیکە دەگێڕێتەوە و دەڵێت ئەو دوای ئەوەی کاری لە باخەکەی تەواو بووە، گەڕاوەتەوە ماڵەوە و لە رێگادا ئۆتۆمبێلێک ویستوویەتی کێبڕکێی لەگەڵ بکات، دواتر ئۆتۆمبێلەکە ناوەڕاستی رێگەی لێگرتووە و بواری دەرچوونی نەداوە، ئیدی لەسەر ئەوە بووەتە کێشەیان.

ئەمیر رەتیکردەوە کەسوکارەکەی بۆ شەڕکردن چووبێتنە سەر ماڵی حەسەن. ئەو گوتی "شەو چەند کەسێکی بنەماڵەکەمان بڕیاریان دا بچنە ماڵی حەسەن بۆ ئەوەی بزانن کێشەکە لەسەر چییە و کۆتایی پێ بهێنن، لەوێ قسە کرابوو هەموو شتێک کۆتایی هاتبوو، ئەوان ویستبوویان خوداحافیزی بکەن، کەسێک لە بنەماڵەی ئەوان تەقەی کرد، ئەوانەی ئێمەش بۆ بەرگریکردن لە خۆیان تەقەیان کرد".

ئەمیر ئامادەیی بنەماڵەکەی نیشاندا بۆ سوڵحکردن لەگەڵ ماڵی حاجی حەسەن و گوتی "ئەوان رێگەیان نەدا بەشداری پرسەکەی بکەین، ئەو کەسە بەبێ تاوان کوژرا، کەسوکارەکەی و یاسا چی بڵێن ئێمە ئامادەین".

رائید شۆڕش ئیسماعیل، گوتەبێژی بەڕێوەبەرایەتی پۆلیسی راپەڕین دەڵێت کێشەی نێوان ئەو دوو کەسە لەسەر پێشکەوتنەوەی ئۆتۆمبێل بووە، دواتر کێشەکە گەورە بووە و کەسێک کە هیچ پەیوەندی بە کێشەی نێوانیانەوە نەبووە، کوژراوە. پۆلیس پێنج کەسی بە تۆمەتی تەقەکردن و کوشتنی ئەو کەسە دەستگیر کردووە.

حاجی حەسەن لە شەڕی نێوان دوو بنەماڵەدا کوژرا

نیوەی دانیشتووانی سووریا ئاوارەن

ژمارەی پەنابەرانی سووری 5 ملیۆن کەسی تێپەڕاندووە

بۆ یەکەمجار لە ماوەی 6 ساڵ شەڕی نێوخۆیی سووریا، ژمارەی ئەو کەسانەی لە ترسی شەڕی نێوخۆیی لەو وڵاتە رایانکردووە گەیشتووەتە سەرووی 5 ملیۆن کەس.

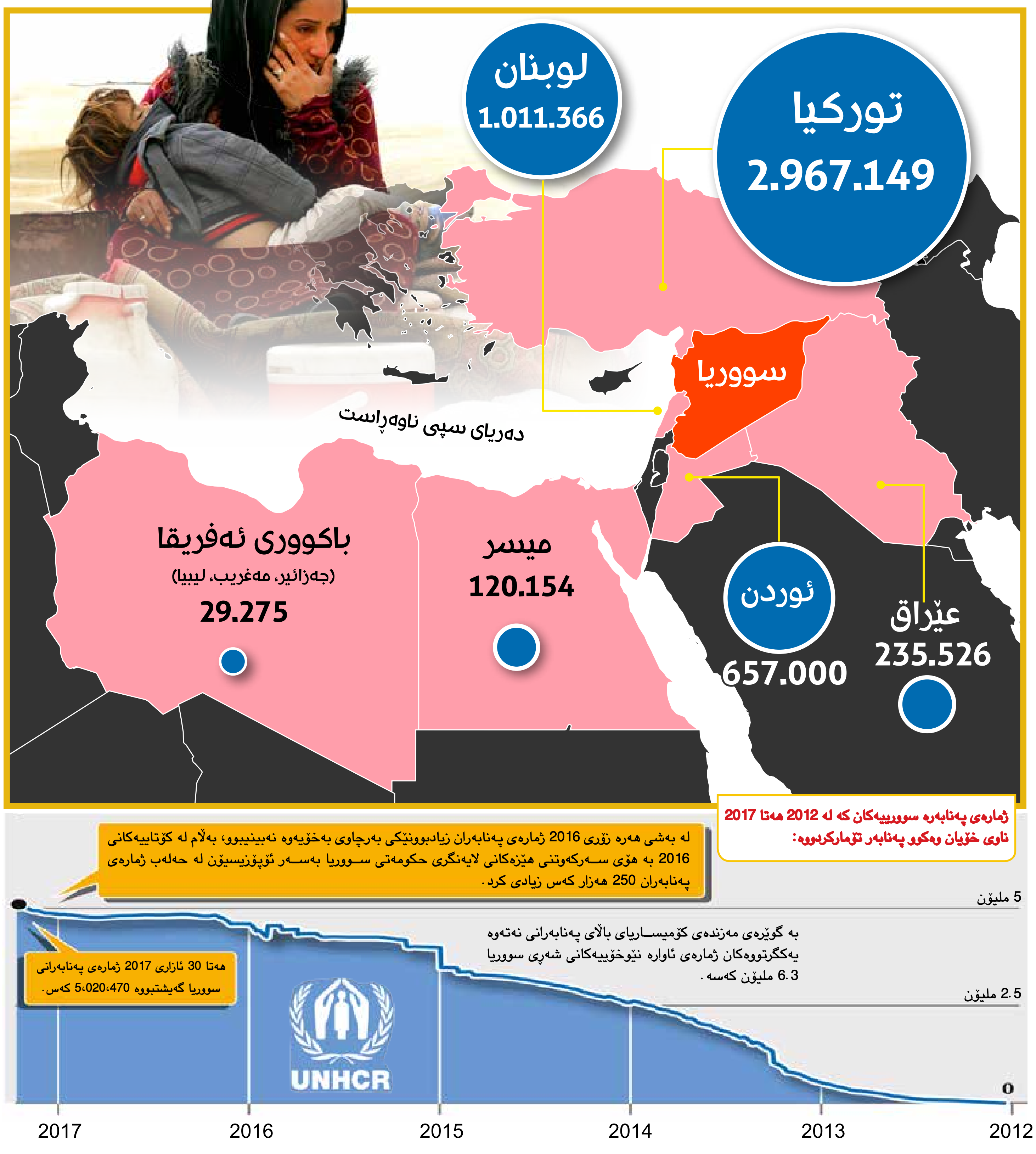

خالید محەممەد جەمیل
رووداو– هەولێر

دۆخی نالەباری سووریا لەپاش شەش ساڵی تەواو لە شەڕ و نائارامی، بووەتە هۆکاری کۆچکردنی زیاتر لە 5 ملیۆن کەس لەو وڵاتە، ئەوەش بەگوێرەی ئاماری رێکخراوەکانی سەر بە نەتەوە یەکگرتووەکان.

بەشێکی زۆر لەو کۆچبەر و ئاوارانەی سووریا دووچاری ئاستەنگی دەبن، بەبێ ئەوەی چارەسەرێک بۆ کێشەکەیان ببینرێتەوە، بەڵام کێشەیەکی دیکە دەربارەی ئەم بابەتە ئەوەیە ئاماری دروست لەسەر ژمارەی ئەو کۆچبەر و ئاوارانە دەستنەکەوتووە. ئەو ئامارانەشی هەن زۆربەیان لە چوارچێوەی مەزندەدان، یان تەنیا ناوە تۆمارکراوەکانن، بەڵام جیا لە لیستی ناوی کۆچبەر و ئاوارە و بەڵگەکان، بە سەدان هەزار کۆچبەر و ئاوارەی دیکە هەن کە ناوەکانیان تۆمار نەکراوە.

مەترسی لەسەر ژیانی خەڵک، زەحمەتی پێویستیەکانی ژیان و نەبوونی سەرچاوەی دارایی و داهات لەگەڵ کەمبوونەوەی خزمەتگوزارییەکانی پزیشکی و تەندروستی، ئەمانە دەبنە هۆکاری سەرەکی ئەوەی خەڵکی ناچار بێت جێگا و رێی خۆیان بەجێبهێڵن و کۆچبەر بن.

بەپێی راگەیێنراوی حکومەتی سووریا، تاوەکو کۆتایی 2015 ژمارەی کۆچبەرانی سووریا گەیشتووەتە 5 ملیۆن کەس. بەشی زۆریان چوونەتە وڵاتانی دراوسێ و هەندێکیشیان چوونەتە ئەوروپا. وەزارەتی ناوخۆی تورکیاش رایگەیاندوە کە لە سەرانسەری تورکیادا 2 ملیۆن و 969 هەزار کۆچبەری سووری دەژین.

ژمارەی کۆچبەرانی سووریا، بەگشتی لە ئیستانبوڵ گەیشتووەتە 500 هەزار کەس. لە رووها 420 هەزار، لە هاتای 384 هەزار، لە دیلۆک 329 هەزار و لە کیلیس 124 هەزار ئاوارە. ئەمە جگە لەو ئاوارانەی ناویان تۆمار نەکراوە.

کۆمیسیۆنی باڵای کاروباری پەنابەران رایگەیاندووە "دوو ملیۆن و 25 هەزار سووری کۆچیان کردووە بۆ عێراق و میسر و لوبنان و ئوردن، هەروەها 26 هەزاریش لە وڵاتانی دیکەی عەرەبین و 24 هەزاریشیان چوونەتە وڵاتانی باکووری ئەفریقا".

کۆمیسیۆنی باڵای کاروباری پەنابەران لە لوبنان راگەیاندووە: "ژمارەی کۆچبەرانی سووری لە لوبنان گەیشتووەتە نزیکەی ملیۆنێک و 100 هەزار کەس، جیا لەمەش ژمارەیەکی دیکە کە نزیکەی 500 هەزار کەس دەبن، ناویان تۆمار نەکراوە.

فیلیپۆ گراندی، کۆمیسەری باڵای کاروباری پەنابەران رایگەیاند: "چەندین هاووڵاتیی سووری، لەنێو سنووری ئەو وڵاتە گیریان خواردووە و ناتوانن بچنە دەرەوە." هەر بەپێی قسەکانی فیلیپۆ گراندی، لەسەرەتای ساڵی 2011 ەوە زیاتر لە 6 ملیۆن و 500 هەزار کەس لەنێو سووریا ئاوارەبوون، بەڵام نزیکەی 5 ملیۆن کەس چوونەتە دەرەوەی ئەو وڵاتە، بەتایبەت وڵاتانی دەوروبەری سووریا.

جیاوازییەکی زۆر لە نێوان ئامارەکانی یوئێن و ئەو ئامارانەدا هەیە کە وڵاتان لەبارەی کۆچبەرانی سووری رایدەگەیەنن. بۆ نموونە حکومەتی ئوردن رایگەیاندووە کە ناوی ملیۆنێک و 250 هەزار ئاوارەی سوورییان تۆمار کردووە، بەڵام کۆمیسیۆنی باڵای کاروباری پەنابەران دەڵێت ژمارەی ئاوارەکانی سووریا لە ئوردن 623 هەزار کەسە".

لە رۆژانی 4 و 5ی نیسانی 2017 دا، کۆنگرەیەکی نێودەوڵەتی لە برۆکسل، دەربارەی سووریا بەڕێوەچوو. لەو کۆنگرەیەدا، باس لەوە کرا کە 13 ملیۆن و 500 هەزار سووری پێویستیان بەهاوکارییە، لەوانە نزیکەی 6 ملیۆن و 300 هەزاریان هەر لە نێو سووریا ئاوارە بوون و زیاتر لە 5 ملیۆنیش بە وڵاتانی دراوسێی سووریا یان ئەوروپادا بڵاوبوونەتەوە. 70%ی ئاوارەکانیش ئافرەت و منداڵن.

بەپێی ئاماری ساڵی 2013ی حکومەتی سووریا، ژمارەی دانیشتووانی سووریا 22 ملیۆن و 500 هەزار کەسە. ژمارەی ئەو کەسانەشی ئاوارە و کۆچبەر بوون بەپێی ئامارەکانی یوئێن، گەیشتووەتە 11 ملیۆن و 320 هەزار کەس، واتە نزیکەی 50%ی دانیشتووانی سووریا کۆچبەر یان ئاوارەن.

ژمارەی ئەو سوورییانەی کە بەشێوەی نایاسایی کۆچبەری وڵاتانی ئەوروپا بوون گەیشتووەتە میلۆنێک 500 هەزار کۆچبەر. لەنێویاندا 850 هەزاریان لەرێگای دەریای سپی، لەنێوان تورکیا و یۆناندا کۆچبەر بوون. هەروەها 150 هەزاریان لەرێگای کەناراوەکانی لیبیاوە خۆیان گەیاندووەتە ئیتالیا.

کۆچبەرانی رۆژئاوای کوردستان

ژمارەی ئەوانەی لە رۆژئاوای کوردستانەوە کۆچبەر بوون، یان ئەو کەسانەی لەوێ ماونەتەوە 100% نادیارە، بەتایبەت ئێستا. بەپێی زانیارییەکان نزیکەی 50 بۆ 60%ی ئاوارەکانی نێوخۆی سووریا روویان لە شارەکانی رۆژئاوای کوردستان کردووە. ژمارەیەکی زۆریش لە کوردی رۆژئاوای کوردستان زێدی خۆیان جێهێشتووە، لەوانە 244 هەزار کەسیان لە هەرێمی کوردستان گیرساونەتەوە. لەو ژمارەیەش 94 هەزار کەس لەنێو کەمپەکاندان و 150 هەزاریش لە دەرەوەی کەمپەکان دەژین.

ناسنامە و رەگەزنامە لە ملیۆنان سووری وەردەگیرێتەوە؟

پەرلەمانتارێکی سووری: گۆڕینی ناسنامەی باری کەسی ئەسڵ و ئەساسی نییە

باڵیۆزی ئیئتیلافی سووری لە قەتەر: پلانەکەی دیمەشق بە واتای بێبەشکردنی 10 ملیۆن سوورییە لە رەگەزنامە

دڵخواز بەهلەوی
رووداو– هەولێر

حکومەتی سووریا بڕیاری داوە ناسنامە و رەگەزنامەی نوێ بداتە هاووڵاتیانی، هەر کەسێکیش لەکاتی دەرهێنانی ناسنامە و رەگەزنامە لە شوێنی نیشتەجێبوونی خۆی ئامادە نەبێت، ناسنامە و رەگەزنامەی سووریی لێوەردەگیرێتەوە و وەکو بیانییەکی ئەو وڵاتە تۆمار دەکرێ.

یەکەم گۆڕانکاری لە کارتی ناسنامەی سووری لە ساڵی 2004 کرا، ئەمەش دوای هێنانی سیستەمی زانیاری بۆ سووریا بەمەبەستی تۆمارکردنی تەواوی زانیاریی کەسی لە ناسنامەی نوێی سووریدا، کارتە کۆنەکە بە کارتێکی نوێ گۆڕا و تاوەکو ئێستاش کاری پێدەکرێت.

دوای دەرکەوتنی قەیرانی سووریا لە ساڵی 2011، بەشار ئەسەد مەرسوومی ژمارە 49ی دەرکرد بۆ پێدانی رەگەزنامەی سووری بەو کوردانەی لە سەرژمێریی ساڵی 1962دا لە سنووری پارێزگای حەسەکە، ناویان وەکو بیانی تۆمار کرابوو. ئەسەد وەزیری ناوخۆی سووریای راسپارد بۆ گرتنەبەری رێوشوێنی پێویست بەمەبەستی جێبەجێکردنی ئەو مەرسومە.

بەپێی مەرسومی ژمارە 93ی ساڵی 1962، زیاتر لە 120 کورد، ناسنامەیان لێ سەندرایەوە کە دواتر بە بیانییەکانی حەسەکە ناسران. بیانووەکەش ئەوە بوو کە ئەو کەسانە بە رەچەڵەک خەڵکی سووریا نین و لە تورکیاوە هاتوون.

لە چەند رۆژی رابردوودا، لە هەندێک ماڵپەری ئەلیکترۆنی و تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان، هەواڵێک بڵاوبووەتەوە کە حکومەتی سووریا دەیەوێت گۆڕانکاری لە ناسنامەی سووری و کارتی تایبەتی سوورییەکاندا بکات، تێچووی ئەو پرۆسەیەش 28 ملیۆن دۆلارە. بەپێی هەواڵەکە، پەنابەر و ئاوارەکانی سووریا مافی ناسنامەی کەسییان لێوەردەگیرێتەوە، هەروەها رەگەزنامەشیان لێوەردەگرێتەوە.

هەرچەندە هەواڵی گۆڕینی ناسنامەی سووری زۆربەی ماڵپەڕ و تۆڕە کۆمەڵایەتییەکانی تەنیوە، بە تایبەتی ئەو ماڵپەڕانەی سەر بە ئۆپۆزیسیۆنن، بەڵام بەرپرسانی سەر بە رژێمی سووریا ئەو هەواڵە رەتدەکەنەوە.

هەواڵی گۆڕینی ناسنامەی سووری کە لە ناوەڕاستی ئەم مانگەدا بڵاوبووەتەوە، زۆر بە زوویی تۆڕە کۆمەڵایەتییەکانی تەنی. ماڵپەڕی ئۆریەنت بڵاوی کردووەتەوە کە "ئەنجوومەنی گەلی سووریا بە کۆی دەنگ بڕیاری داوە بە گۆڕینی ناسنامەی سووری لە سەرەتای ساڵی 2018".

بەڵام ریاز تاووس، ئەندامی لیژنەی یاسایی و یاسادانان لە ئەنجوومەنی گەلی سووریا ئەو هەواڵانەی رەتکردەوە و بە (رووداو)ی راگەیاند "ئەو هەواڵە هیچ بنەمایەکی راستی نییە، هیچ پرۆژە یاسایەک لە ئەنجوومەنی گەل نییە بۆ گۆڕینی ناسنامەی کەسی و حکومەتی سووریا بە نیاز نییە لە رۆژانی داهاتوودا گۆڕانکاری لە پسولەی کەسی بکات".

ریاز تاووس پێیوایە،"ئەو بانگەشانە دوای ئەو سەرکەوتنانە دێت کە سوپای سووریا لەسەر زەوی تۆماری کردوون، ئەو هەواڵەش لە چوارچێوەی پرۆسەی تیرۆری هاووڵاتیان و جەنگی دەروونییە لەلایەن هەندێک لایەنەوە".

گوتیشی کە ئۆپۆزیسیۆن ئەو جۆرە هەواڵانە "بە ئامانجی شاردنەوەی شکستی سیاسی و سەربازیی خۆیان بڵاودەکەنەوە".

هەر بەپێی زانیارییەکانی ماڵپەڕی ئۆریەنت، رێگە بە هیچ سوورییەک نادرێ لەرێگەی باڵیۆزخانە و کونسوڵخانەکانی سووریا لە وڵاتان ناسنامە نوێ بکەنەوە و دەبێ لە ناوخۆی وڵات ناسنامە نوێ بکەنەوە.

نزار حراکی، باڵیۆزی ئیئتیلافی سووری لە قەتەر بە (تۆڕی میدیایی رووداو)ی راگەیاند: "رژێمی سووریا هێڵی سووری نییە، لە سایەی بێدەنگیی جیهان دەتوانێت هەرچییەکی بوێت بیکات، ئەمە سادەترین تاوانە کە رژێم لە دژی گەلی سووریا بیکات".

نزار حراکی پێیوایە "رژێم توانایەکی گەورەی هەیە لە فێڵکردن لە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی، وەک شەیتان وایە، هەرچییەکی بوێت دەیکات و دەتوانێت لە گەمارۆی ئابووری، سیاسی و یاسایی خۆی دەرباز بکات کە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی بەسەریدا سەپاندووە".

لە بارەی نیازی حکومەتی سووریا بۆ نوێکردنەوەی کارت و ناسنامە، نزار حراکی گوتی "زیاتر لە دە ملیۆن پەنابەر و ئاوارەی سووری هەن، ئەو پلانە واتای بێبەشکردنی 10 ملیۆن سوورییە لە رەگەزنامە، لەولاشەوە گۆڕینی دیمۆگرافی لە سووریا روویداوە و رەزگەنامە بە ئێرانی، ئەفغانی و هەموو ئەو چەکدارانە دراوە کە لەگەڵ رژێمی تاوانبار شەڕ دەکەن، بۆیە رژێم دەتوانێت ناسنامەی سووری بگۆڕێت، چونکە کەس نییە لێپرسینەوەی لەگەڵ بکات".

ئەو بەرپرسەی ئۆپۆزیسیۆنی سووریا باسی ئامانجێکی دیکەی رژێمی سووریا لەو کارە دەکات کە پەیوەندی بە باری داراییەوە هەیە.

حەراکی دەڵێت "ئێستا حکومەتی سووریا بۆ نوێکردنەوەی پاسپۆرت لە دۆخێکی ئاساییدا 400 دۆلار لە هاووڵاتییەکی سووری وەردەگرێ، بەڵام ئەگەر بیەوێت بە خێرایی نوێی بکاتەوە، ئەوا پێویستە 800 دۆلار بدات، ئەگەر 5 ملیۆن سووری لانیکەم پێویستی بە نوێکردنەوەی پاسپۆرت بێت، ئەوا رژێم دەیان ملیار دۆلاری دەستدەکەوێت".

ئۆپۆزیسیۆنی سووری گومانیان لەو هەنگاوەی حکومەتی سووریا هەیە و پێیانوایە ئامانجی سیاسی لە پشت ئەو کارەی حکومەتە و هەوڵێکە بۆ پێدانی ناسنامەی سووری بەو میلیشیا شیعە عێراقی و ئێرانی و ئەفغانییەی کە شەڕ بۆ حکومەتی سووریا دەکەن، هەروەها بێبەشکردنی ئەو سوورییانەی نەیاری رژێمن و ئێستا لە دەرەوەی وڵاتن.

تەندروستی لە ڕەمەزان

ڕەمەزان.. دەرفەتێک بۆ وازهێنان لە جگەرە

ڕووداو- NHS

(ئیسلام داوات لێناکات زیان بە خۆت بگەیەنیت بەهۆی ڕۆژووگرتنەوە)

چەند پرسیارێک هەن لە ڕەمەزاندا زۆر دووبارە دەکرێنەوە، ڕێکخراوی تەندروستی جیهانی وەڵامی ئەو پرسیارانەی لە شارەزایانەوە وەرگرتووە

پرسیار: ئەگەر کەسێک شەکرەی هەبێ دەتوانێ بەڕۆژوو بێت؟

وەڵام: ئەو کەسانەی شەکرەیان هەیە و کۆنترۆڵیان کردووە، ئیدی بە هۆی دەرمانەوە بێت یان جۆری خۆراکەوە، دەتوانن بەڕۆژوو بن. لەو کاتەدا لەوانەیە پزیشک کاتی وەرگرتنی دەرمانەکەیان بۆ بگۆڕێت، بەڵام ئەو کەسانەی پێویستیان بە ئەنسۆلینە بۆ کۆنترۆڵکردنی شەکر لە خوێنیاندا، نابێت بەڕۆژوو بن.

پرسیار: تووشی لاسەرئێشە دەبم کاتێک ناخۆم، کە بەڕۆژوو دەبم خراپتر دەبم، چی بکەم؟

وەڵام: ئەو کەسانەی لاسەرئێشە (شەقیقە)ی کۆنترۆڵنەکراویان هەیە، پێویستە بە ڕۆژوو نەبن، هەرچەندە ئەگەر ئەو کەسە دەرمانی ڕاست و دروست بەکاربهێنێت دەتوانێ ئازارەکەی کۆنترۆڵ بکات، لەو بارەیەشەوە پێویستە ڕاوێژ بە پزیشک بکرێت.

پرسیار: ئایا ئەوانەی بەرزی یان نزمیی گوشاری خوێنیان هەیە دەتوانن بە ڕۆژوو بن؟

وەڵام: ئەوانەی کێشەی بەرزیی گوشاری خوێنیان هەیە و کۆنترۆڵیان کردووە دەتوانن بە ڕۆژوو بن، لەو کاتانەدا پزیشک کاتی وەرگرتنی دەرمانەکانیان بۆ دەخاتە دەرەوەی کاتی بەڕۆژووبوون. ئەگەر کەسێک کێشەی نزمیی گوشاری خوێنی هەبوو، دەتوانێت بەڕۆژوو بێت، بە مەرجێک پێداویستی لەشی لە شلەمەنی و خوێکان وەربگرێت.

پرسیار: ئایا ڕۆژوو زیان بە ژنێک دەگەیەنێ کە پێشبینی دووگیانبوون دەکات؟ ئایا ژنی دووگیان دەتوانێ بە ڕۆژوو بێت؟

وەڵام: چەند بەڵگەیەکی پزیشکی هەیە نیشانیدەدەن بەڕۆژووبوون بۆ ژنی دووگیان بیرۆکەیەکی باش نییە، بەڵام ئەگەر ژنێک هەستی کرد بەهێز و تەندروستە، دەتوانێ بە ڕۆژوو بێت، بە تایبەتی لە سێ مانگی یەکەمی دووگیانیدا.

ئەگەر ژنێکی دووگیان هەستی کرد بەهۆی ڕۆژووەوە تەندروستی تێکدەچێت، شەریعەتی ئیسلام، بە ڕوونی ڕێگەی پێدەدات بە ڕۆژوو نەبێت، دەتوانێت دواتر ڕۆژووەکان بگرێتەوە، ئەگەر نەیتوانی ئەوەش بکات، ئەوا دەتوانێ فیدیەی ڕۆژە فەوتاوەکان بدات.

پرسیار: ئایا ڕەمەزان کاتێکی باشە بۆ وازهێنان لە جگەرە؟

وەڵام: بەڵێ، جگەرە زیان بە تەندروستی دەگەیەنێت، ڕەمەزان هەلێکی بێوێنەیە بۆ وازهێنان لەو خووە خراپە.

پرسیار: لە چ تەمەنێکەوە منداڵ دەتوانێ بە ڕۆژوو بێت؟

وەڵام: منداڵان داوایان لێکراوە لە تەمەنی دوای باڵغبوونەوە بەڕۆژوو بن، لەو کاتەدا زیان ناگەیەنێت، ڕۆژووگرتن لە پێش ئەو تەمەنەدا پەیوەندی هەیە بە شێوازی بیرکردنەوەی باوان و تەندروستیی گشتیی منداڵەکەوە. ڕۆژووگرتنی منداڵان لە خوار تەمەنی حەوت یان هەشت ساڵەوە باش نییە، ڕۆژووگرتن بۆ چەند کاژێرێک بیرۆکەیەکی باش دەبێت بۆ هۆشیارکردنەوەی منداڵان دەربارەی ڕۆژوو، هەروەها ڕاهێنانیان.

پرسیار: ئەوانەی ڕەبویان هەیە دەتوانن دەرمان بەکاربهێنن؟

وەڵام: بەکارهێنانی سپرای ڕەبو، وەک خواردن و خواردنەوە نییە و ڕێگەپێدراوە، ئەو کەسانەی ڕەبویان هەیە دەتوانن بەڕۆژوو بن و سپراکەشیان بەکاربهێنن.

پرسیار: ئایا کەسێک دەتوانێت بە ڕۆژوو بێت، ئەگەر خوێن وەرگرێت لە نەخۆشخانە؟

وەڵام: نەخێر، ئەگەر کەسێک خوێنی تێبکرێت، ئامۆژگاری دەکرێت بە ڕۆژوو نەبێت.

پرسیار: من دەرمانی ڕۆژانەم هەیە دەتوانم بە ڕۆژوو بم؟

وەڵام: ئەگەر پێویست بوو دەرمانەکەت لە کاتی ڕۆژووەکەدا وەربگریت، ئەوا نابێت بە ڕۆژوو بیت، ئەگەر دەرمانەکە بۆ نەخۆشییەکی کورتخایەن بوو، دەتوانی دواتر قەرەبووی ڕۆژووەکانت بکەیتەوە دوای چاکبوونەوەت. ئەگەر نەخۆشییەکەت درێژخایەن بوو، دەبێت پزیشکەکەت بۆت دیاری بکات کە ئایا دەتوانی بەکارهێنانی دەرمانەکە بخەیتە دوای کاتەکانی بە ڕۆژوو بوون. ئەگەر دۆخی نەخۆشییەکەت جێگیر نەبوو، بە ڕۆژوو مەبە.

پرسیار: ئایا ژنی شیردەر ڕۆژووی لەسەرە؟

وەڵام: نەخێر، ئەو ژنەی شیر دەدات بە منداڵ پێویست ناکات بەڕۆژوو بێت.

پرسیار: دەرزی ڕۆژوو دەشکێنێ؟

وەڵام: دەرزی و قەترەی چاو و گوێ ڕۆژوو ناشکێنن ئەگەر ماددەی خۆراکییان تێدا نەبێت.

پرسیار: ئەگەر تووشی وشکبوونەوە بوویت دەتوانی ڕۆژوو بشکێنیت؟

وەڵام: بەڵێ، ئەگەر تووشی وشکبوونەوەی توندبوویت، لەوانەیە هۆکارەکەی وەرنەگرتنی شلەمەنی تەواو بێت لە پێش ڕۆژووەکەدا، وشکبوونەوەی ئاسایی خراپتر دەبێت بەهۆی کەشی گەرمەوە، یان چالاکی جۆراوجۆرەوە.

ئەگەر میزت نەما، یان زۆر کەمبووەوە، تووشی نزیک لە بێهۆشبوون هاتیت و شتەکانت تێکەڵ کرد لە کاتی بینیندا، یان لەهۆش خۆت چوویت، دەبێ ڕۆژووەکە بوەستێنی و شلەمەنی بخۆیتەوە، ئیسلام داوات لێناکات زیان بە خۆت بگەیەنی بەهۆی بەڕۆژووبوونەوە، ئەگەر ڕۆژووەکەت شکاند، دەتوانی دواتر قەرەبووی بکەیتەوە.

(فۆتۆ: ڕووداو)

ئیگزیمای پێستی منداڵ چییە؟

د. پشدەر عەبدوڵڵا ئیسماعیل*

بریتییە لە نەخۆشییەکی درێژخایەنی پێست لە ئەنجامی وشکبوونەوە و سووربوونەوە و خورانێکی زۆری پێست کە بەپێی تەمەن شوێنی نەخۆشییەکە لەسەر پێستی نەخۆشەکە لەوانەیە بگۆڕێت، بەڵام لە منداڵی بچووکدا بەهیچ شێوەیەک لە ناوچەی داییی دەرناکەوێت.

ئیگزیما کە لە کوردەواریدا هەندێکجار پێیدەگوترێ (وشکە بیرۆ)، زۆرتر لەو منداڵانەدا دەردەکەوێت کە لە خێزانەکانیاندا حاڵەتی هەستەوەری (حەساسیەت) هەبێت وەک ئیگزیما، ڕەبۆ یان هەر حاڵەتێکی هەستەوەریی پێست یان کۆئەندامی هەناسە.

پێدەچێت نەخۆشییەکە بەهۆی کێشە لە دروستبوونی یەکێک لە پرۆتینەکانی پێستەوە بێت کە پێیدەگوترێ فیلاگرین.

هەرچەندە نەخۆشییەکە درێژخایەنە و بەپێی کات زیاد و کەم دەکات، بەڵام بەشێکی بەرچاو لەو منداڵانەی نەخۆشییەکەیان هەیە، لەگەڵ گەورەبوون نەخۆشییەکەیان نامێنێت. بۆ دڵنیابوون لە دیاریکردنی نەخۆشییەکە لە منداڵاندا، دەبێت سەردانی پزیشکی منداڵان بکەیت.

چارەسەرکردن:

هەندێک دەرمان و کرێمی نەرمکەرەوە و شێدارکردنی پێست هەیە کە پێویستە پزیشک بۆ منداڵەکەتی بنووسێت. تکایە لە خۆتەوە هیچ دەرمانێک بۆ منداڵ بەکارنەهێنی، چونکە هەڵە لە پێدانی بڕ و جۆری دەرمانەکە، ژیانی منداڵەکەت دەخاتە مەترسییەوە.

ئەو زانیارییانەی کە دایک و باوک زۆر گرنگە بیزانن بۆ ڕێگەگرتن لە ئیگزیما:

1- نابێ زوو زوو منداڵەکەت بشۆی.
2- مانەوەی منداڵ لە گەرماو لە 10 خولەک زیاتر نەبێ.
3- زوو زوو کرێمی شێدارکردن و نەرمکەرەوەی پێست بەگوێرەی ڕێنمایی پزیشک بەکاربهێنە، بە تایبەتی دوای شووشتنی منداڵەکەت.
4- شووشتن بە ئاوی شیلەتێن و نابێت زۆر گەرم بێت.
5- زۆر بە کەمی سابوون بەکاربێنە.
6- بۆن و موعەتەر و هەموو ئەو شتانەی کە خورانی پێست زیاد دەکەن بۆ منداڵێک کە ئیگزیمای هەبێت بەکارمەهێنە.
7- نابێت جلەکانی خوری بێت یان فایبەری زۆر بێت، ئەگەر لۆکە بێ باشترە.
8- ئەو خواردنانەی مەدەرێ یان زۆر کەم بیدەرێ کە هەستەوەریی زۆر دروست دەکەن وەکو هێلکە و گوێز.
9- ئەگەر منداڵەکە لەکاتی ئیشکردنی ڕۆژانەی دەستی زۆر خستە ناو ئاوەوە، ئەوە پێویست دەکات کە دەستکێشی بۆ لەدەست بکەیت.
10- هەوڵ بدە نەهێڵی ئارەقەی زۆر بکاتەوە.
11 - پێویستە ئامێری شێدارکردنەوە بەکاربهێنیت لە ماڵەوە، بەتایبەتی ئەگەر لە وەرزی زستاندا ئامێری گەرمکەرەوەکە هەوای ماڵەوەی وشک کردبووەوە یان لە وەرزی هاویندا ئامێری فێنککەرەوەکە شێداریی ماڵەکەتی کەم کردبووەوە.
12- شوێنی خەوتنی منداڵەکە پێویستە فێنک بێت، چونکە ئارەقەکردنەوە خوران و ئیگزیماکە خراپتر دەکات.

*پزیشکی پسپۆڕی نەخۆشییەکانی منداڵان

سوود و زیانەکانی بە ڕۆژووبوون

ڕۆژوو جگە لە لایەنە ڕۆحییەکەی کە موسوڵمانان بە گرتنی ئاسوودە دەبن، لە هەمانکاتدا سوود و زیانیشی هەیە.

لایەنە باشەکانی ڕۆژووگرتن

- دوای 8 کاژێر لە نەخواردن، جەستە دەچێتە باری برسیبوونەوە
- لە باری برسیبووندا ئیدی جەستە لە ڕیخۆڵەدا خۆراکی پێویستی نەماوە هەڵیبمژێ.
- نەمانی خۆراک لە ڕیخۆڵە، هانی جەستە دەدات سوود لە شەکری هەڵگیراوی نێو جگەر و ماسولکەکان وەربگرێ.
- دوای کەمبوونەوەی شەکری هەڵگیراو، جەستە پەنا بۆ چەوریی هەڵگیراو دەبات و دەیانسووتێنێ وەک سەرچاوەیەک بۆ وزە، ئەوەش گرنگە بۆ دابەزاندنی کێش.
- ئەو کاتانەی ڕۆژوو چەند ڕۆژێک دەخایەنێ، جەستە بیر لە تێکشکاندنی ماسولکەکان و وەرگرتنی پرۆتینەکەیان دەکاتەوە وەک سەرچاوەیەکی وزە. هەواڵە خۆشەکە ئەوەیە ڕۆژووی ڕەمەزان کەمتر لە ڕۆژێک دەخایێنێ و ئەو مەترسییە دروست ناکات.
- ڕۆژووی ڕەمەزان وا دەکات جەستە ئەو خۆراکانە بەکاربهێنێت کە دەمێکە لە شێوەی شەکر و چەوریدا لە جگەر و ژێر پێستدا هەڵیگرتوون. هەروەها چەندین ژەهر و ماددەی زیانبەخشیش لەکاتی بەڕۆژووبووندا فڕێ دەدرێنە دەرەوە.
- ڕۆژوو دەروون ئارام دەکاتەوە، لایەنی ڕۆحی بەسەر لایەنی جەستەییدا زاڵ دەبێت و زیاتر لە جاران خێزانەکان لەسەر سفرە کۆدەبنەوە، ئەوە جگە لە چەندین کەشی کۆمەڵایەتی دیکە.
- توێژینەوەکان دەریانخستووە ڕۆژوو ئاستی چەورییە زیانبەخشەکانی خوێن ڕێکدەخات.
- ڕۆژوو بۆ زاڵبوون بەسەر ئالوودەبوون گرنگە. جگەرەکێشان بۆ ماوەی 16 کاژێری بەڕۆژووبوون، ڕێگاکەت بۆ کورت دەکاتەوە کە لە 8 کاژێرەکەی دیکەش بەسەر حەزی کێشانی جگەرەدا زاڵ ببیت.

- هەلێکی زێڕینە بۆ ڕێکخستنی کێش: بۆ ئەوەی کێش دابەزێت، دەبێت بەشێوازێکی تەندروستانە و لەسەر ڕێنماییە زانستییەکان ڕۆژوو بگریت، توێژینەوەکان دەڵێن 50-60%ی ئەوانەی بەڕۆژوون، هیچ گۆڕانکارییەک لە کێشیاندا ڕوونادات، چونکە پابەندی ڕێنماییەکانی پزیشکان نابن سەبارەت بە ڕۆژووی دروست.

لایەنە خراپەکانی ڕۆژووگرتن

1

دڵەکزێ: لەکاتی ڕۆژووگرتندا، بەهۆی نەخواردنی خۆراکەوە ترشی ناو گەدە دادەبەزێت، چونکە ئەرکی ئەو ترشییە هەرسکردنی خۆراکە، بەڵام کاتێک کەسی بەڕۆژوو بۆنی خواردنێک دەکات، مێشک پەیام بۆ گەدە دەنێرێت بۆ ئەوەی ترشی دەربدات. ئەمەش ئازاری گەدە (دڵەکزێ) دروست دەکات. بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی ئەمە، ئەو حەبانەی پێش ڕەمەزان بۆ دڵەکزێ بەکارتان دەهێنان، لە پارشێوان و کاتی بەربانگدا بەکاریبهێنە. هەروەها پارشێوان دووربکەونەوە لە زۆرخۆری و خواردنی چەور و سوورەوەکراو و پڕ بەهارات.

2

لەدەستچوونی کۆنترۆڵی شەکرە: ئەو کەسانەی بەردەوام دەرزیی ئینسۆلین بەکاردێنن بۆ کۆنترۆڵکردنی شەکرەکەیان، باشترە ڕۆژوو نەگرن. ئەوانەش کە بە حەب کۆنترۆڵیان کردووە، دەبێت بە وردی لەسەر ڕێنمایی پزیشکەکەیان بڕۆن لەکاتی بەڕۆژووبووندا. مەترسیی گەورەی شەکرە لەکاتی ڕۆژوودا بریتییە لە دابەزینی کە دەبێتە هۆی گێژبوون و بوورانەوە و تەنانەت مردنیش، ئەگەر زوو چارە نەکرێت.

3

سەرئێشە: کەمبوونەوەی شلەی لەش، برسێتی، پشوونەدان و نەمانی ماددە ئالوودەکەرەکانی وەک نیکۆتین و کافاین. بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی سەرئێشەی ڕەمەزان، پارشێو ژەمێکی باڵانس بخۆ و بڕی پێویستی شلەمەنی بخۆرەوە و دەرمانی دژە ئازاری وەک پاراسیتامۆڵ بەکاربهێنە. لە ڕۆژیشدا خۆت دوور بگرە لە بەرکەوتنی ڕاستەوخۆی تیشکی خۆر، چاویلکەی دژەخۆر بەکاربهێنە.

4

وشکبوونەوە: کاتێک بەڕۆژوویت، جەستەت بەردەوام شلە و خوێیەکان لەدەستدەدات بێ ئەوەی وەریانبگرێتەوە، ئەویش لەڕێگای میزکردن و ئارەقەکردنەوە و هەناسەدانەوە. ئەمە بۆ کەسانی بەتەمەن سەختترە، هەروەها ئەوانەش کە دەرمانی میز پێکەر بەکاردێنن. گێژبوونی زۆر و بوورانەوە بەهۆی وشکبوونەوەوە مەترسیدارە و دەبێت خێرا ئەو شلەمەنییانە بخۆیتەوە کە ئاو و شەکر و خوێیەکانیان تێدایە وەکوو جۆرە جیاوازەکانی شەربەت. کاتێک کەسێک بەهۆی وشکبوونەوەوە دەبوورێتەوە، دەبێت قاچەکانی بەرز بکرێنەوە تا بەهۆش دێتەوە و خێرا شلەمەنی پێبدرێت.

5

قەبزی: بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی ئەمە، لەماوەی ڕۆژوو شکاندندا بڕێکی باشی شلەمەنی و سەوزە و میوە و پاقلەمەنی بەکاربهێنە.

6

گوشاری دەروونی: بەهۆی برسێتی و تینوێتی و تێکچوونی ڕیتمی خەو و ماندووبوونەوە دروست دەبێت. لە شێوەی تووڕەیی و نائارامیی خۆی دەنوێنێ. دەکرێ بەشداری بەکۆمەڵی مەراسیمە ڕۆحی و ئیمانییەکان و سازدانی بەربانگی جیاواز بۆ ئەندامانی خێزانێک یان زیاتر بکرێتە ڕێگەیەکی کارا بۆ ئارامکردنەوەی دەروون و ڕەواندنەوەی گوشارەکان.

7

قەڵەوبوون: خواردنی ژەمی قورس و بڕی زۆر، وادەکات ژمارەیەکی بەرچاوی خەڵکی لە ڕەمەزاندا نەک کێشیان کەم نەکات، بەڵکو زیادیش بکات. بۆیە دەبێت ئەو کەسەی بەڕۆژووە کوالیتی دوو ژەمەکەی (پارشێو و بەربانگ) باش بکات بە خواردنی خۆراکی پڕ پرۆتین و ڤیتامین و شلەمەنی، نەک بڕێکی زۆری چەوری و شیرینیی دەستکرد بخوات.

ئایا قاعیدە و داعش دەتوانن یەکبگرنەوە؟

"ئایدیۆلۆژیا و سیاسەت تاکە پاڵنەری گرووپ و هێرشە تیرۆریستییەکان نین. بەڵکو هەندێکجار (پێویستیی دارایی) هاندەری گرووپەکانە"

رووداو – هەولێر

ناوەندی ئەمریکیی ستراتفۆر لە راپۆرتێکدا باسی هۆکارە بنەڕەتییەکانی سەرهەڵدانی گرووپە تیرۆریستەکان دەکات. راپۆرتەکە کە لە سێ بەش پێکهاتووە، لە بەشی یەکەمدا باسی رۆڵی ئایدیۆلۆژیا و تیۆری لەکاری ئەو گرووپانەدا دەکات. بەشی دووەمی تایبەتە بە گۆڕانکارییە سیاسی و ئابوورییەکانی جیهان کە کاریگەری لەسەر داینامیکی سەرهەڵدان و گەشەکردنی ئەو رێکخراوانە دادەنێ و لە دوابەشیشدا باسی رێگەکانی وەستاندنی تیرۆر یان کەمکردنەوەی کاریگەریی هێرشە تیرۆریستییەکان دەکات.

ئایدیۆلۆژیا و تیرۆریزم

بۆ ئەم راپۆرتە، ناوەندی ستراتفۆر تیرۆریزم بەو شێوەیە پێناسە دەکات: "بەکارهێنانی توندوتیژی بۆ مەبەستێکی سیاسی"، هەر بۆیە رێکخراوەکان لە پێناوی خودی تیرۆردا دەست بۆ تیرۆر نابەن، بەڵکو تیرۆر ئامرازێکە لە خزمەت ئامانجێکی گەورەتردا. ئامانجەکەش دەکرێ دروستکردنی بەهەشت بێ بۆ کرێکاران، پێدانی مافی یەکسان بە مرۆڤ و یان دروستکردنی خەلافەتێکی جیهانی بێت.

بەڵام مەرج نییە هەموو گرووپێکی سیاسی لە ئاستی ئەو ئایدیۆلۆژییە توندئاژۆیە رازی بێت و بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانی دەست بۆ تیرۆر بەرێ. ستراتفۆر نموونەی ئیخوان موسلمین دەهێنێتەوە کە لە ئاستی گوتار و ئامانجدا توندئاژۆیە، بەڵام هەمیشە جەخت لە کارکردن لەناو سیستەمی سیاسی و بەکارهێنانی ئامرازە ناتوندوتیژەکان دەکاتەوە. ئەم رێچکەیە لە دوای لەکارلادانی محەممەد مورسی، سەرۆکی پێشووی میسریشەوە هەر بەردەوام بووە.

راپۆرتەکە ئاماژە بۆ ئەوەش دەکات کە هەندێک لەو گرووپانەی ئیلهامیان لە ئیخوان موسلمین وەرگرتووە یان لەو گرووپە جیابوونەتەوە، پشتگیری لە بەکارهێنانی توندوتیژی دەکەن، لەوانەش بزووتنەوەی حەماس و ئەو گەنجانەی بەهۆی دژایەتییان لەگەڵ سیاسەتی نەرمی ئیخوان لە گرووپەکە جیابوونەتەوە.

هەندێجار راگەیەندراو یان دروشمی رێکخراوەکانیش ئاشکرای دەکات کە ئایا رێکخراوەکە دەیەوێ پەنا بۆ تیرۆر بەرێت و لەسەر چ ئاستێک دەیەوێ ئەمە بکات؟ راپۆرتەکە نموونەی ئەلقاعیدەی عێراق دەهێنێتەوە لە گۆڕینی ناوی رێکخراوەکەدا بۆ دەوڵەتی ئیسلامیی عێراق و دواتر دەوڵەتی ئیسلامی لە عێراق و شام، کە ئەمە ئاماژەیەکی زەقە بۆ ئەوەی رێکخراوەکە دەیەوێ لەسەر ئاستێکی فراوانتر سیاسەتی خۆی جێبەجێ بکات. بۆیە راگەیاندنی "خەلافەتی جیهانی" لەلایەن داعشەوە ئاماژەیەکی راستەوخۆیە بۆ ئەوەی "هێرشەکانی ئەو رێکخراوە لەسەر ئاستێکی جیهانی زیاتر دەبێ".

وەک راپۆرتەکەی ناوەندی ستراتفۆر دەڵێت، ئایدیۆلۆژیای گرووپەکان کاریگەری لەسەر هەڵبژاردنی ئامانجی هێرشەکانیش هەیە. بۆ نموونە گرووپە مارکسیست و ئانارشییەکان "شوێنە پیشەسازی و حکومییەکان دەکەنە ئامانج، نەک خەڵکی مەدەنی، چونکە ئەوان خەڵکی مەدەنی بە چەوساوەی دەستی حکومەتەکان دەزانن". بەڵام دەشکرێ جیاوازیی گەورە لە نێوان دوو ئایدیۆلۆژیای ناو هەمان بزووتنەوەدا هەبێ، وەکوو چۆن جیاوازییەکی زەق لە نێوان قاعیدە و داعشدا هەیە، ئەو جیاوازییەش تەنیا "ئامانجی هێرشەکان ناگرێتەوە، بەڵکو ئەوان لە شێوازی جێبەجێکردنی هێرشەکانیشدا جیاوازن". بۆیە ستراتفۆر بەدووری دەزانێ قاعیدە و داعش یەکبگرنەوە.

تیۆری تیرۆریزم

بەپێی راپۆرتەکە، جیاوازیی زەقی نێوان ئەلقاعیدەی ناوەندی و ئەلقاعیدەی عێراق ئەو راستییە دەردەخات کە "جیهادیزم رێکخراوێک نییە پلەبەندی دەسەڵاتی تێدا بێت، بەڵکو بزووتنەوەیە"، بۆیەش بزووتنەوە نەک هەر دەتوانێ لە زۆربەی حاڵەتەکاندا وەکوو بزووتنەوەیەکی بێ سەرکردە درێژە بەخۆی بدات، بەڵکو مەودای هەڕەشەکانی فراوانتر دەبێتەوە، لەبەر ئەوەی لەو حاڵەتەدا بزووتنەوەکە لە کۆمەڵێک "گورگی تەنیا" و شانەی بچووک پێکدێت کە هیچ پەیوەندییەکیان لەگەڵ سەرکردایەتی ناوەندیدا نییە. راپۆرتەکە نموونەی تیۆرەکەی ئەبو موسعەب ئەلسووری، سەرکردەی قاعیدە لە 2004 دەهێنێتەوە کە پێیوابوو دەبێ پەرە بە بزووتنەوە و هێرشی بێ سەرکردە بدرێ. لە 2009ش قاعیدەی نیمچەدوورگەی عەرەبی هانی جیهادییەکانی نیشتەجێی رۆژئاوای دابوو بۆ هێرشکردن چاوەڕێی فەرمانی سەرکردایەتیی قاعیدە نەبن، بۆ ئەو هێرشانەش دەتوانن کەڵک لە ئامرازەکانی بەردەستیان وەربگرن.

راپۆرتەکە پێیوایە ئەم جۆرە هێرشانە کە سەرەتاکەیان بۆ نووسینەکانی ئەلسووری دەگەڕێتەوە، هەرچەندە کۆنترۆڵکردنیان سەختە، بەڵام نیشانەی لاوازبوونی رێکخراوەکانە لەوەی هێرشی رێکخراو و بەرفراوان بکەن.

تیرۆر وەکوو ئامرازێکی سیاسی

لەو بەشەی راپۆرتەکەدا هاتووە، گۆڕانی سیاسی کە هەڕەشە لە گرووپێکی دیاریکراو بکات، رۆڵی دەبێ لەوەی گرووپەکە ئیقاع یان تەرکیزی چالاکییەکانی بگۆڕێت، لەو حاڵەتەشدا هێرشی تیرۆریستی رۆڵی ئامرازێکی سیاسی دەگێڕێت، بۆ ئەوەی گۆڕانەکە رابگرێ یان خاوی بکاتەوە، بۆ ئەمەش راپۆرتەکە نموونەی کودێتاکەی 2013ی میسر و لەسەر کارلادانی مورسی و دواتریش پێکهاتنی بزووتنەوەی جیهادیی حەسام دەهێنێتەوە.

هەڵبەت مەرج نییە گۆڕانە سیاسی و ئەمنییەکان هەمووکات دژی گرووپێک بن بۆ ئەوەی گرووپەکە پەرە بە هێرشەکانی و سیاسەتە توندڕەوەکانی بدات، بەڵکو هەندێکجار گۆڕانەکان یارمەتیدەرن و هەر ئەوەش وادەکات گرووپەکان زیاتر پشت بە توندوتیژی ببەستن. بۆ ئەم مەبەستەش دەکرێ ئاماژە بۆ بەهاری عەرەبی و دروستبوونی بۆشایی ئەمنی و سیاسی لە وڵاتانی رۆژهەڵاتی نێوەڕاست و باکووری ئەفریقا بکرێ کە بوون بە زەمینەی فراوانبوونەوەی پانتایی چالاکی و کارکردنی رێکخراو و گرووپە جیهادییەکان.

پارە و پڕکردنی گیرفان

راپۆرتەکە جەخت لەوە دەکاتەوە کە ئایدیۆلۆژیا و سیاسەت تاکە پاڵنەری گرووپ و هێرشە تیرۆریستییەکان نین. بەڵکو هەندێکجار "پێویستیی دارایی" هاندەری گرووپەکانە. راپۆرتەکە نموونەی لیوای سووری ژاپۆن دەهێنێتەوە کە لە ساڵی 1986 کۆمەڵێک هێرشی لەدژی بەرژەوەندییەکانی ئەمریکا کرد، هێرشەکانیش لەسەر داوای لیبیا بوون، لەبەر ئەوەی هەمان ساڵ ئەمریکا ترابلوس، پایتەختی لیبیای بۆردومان کردبوو.

راپۆرتەکە هەروەها نموونە بە فارکی کۆڵۆمبیا، بزووتنەوەی تاڵیبان و داعش دەهێنێتەوە کە بۆ پڕکردنی خەزێنەی خۆیان "پەنایان بۆ چاندن و قاچاخی مادەی هۆشبەر، رفاندنی خەڵک و تاڵانی شوێنەوارەکان بردووە".

رێگەگرتن لە هێرشەکان

وەک راپۆرتەکە دەڵێت، بۆ رێگەگرتن لە هێرشەکان دەبێ لەسەر دوو ئاست کار بکرێ، یەکەمیان تەکنیک و مادەی دروستکردنی بۆمب و کەلوپەلەکانی تەقینەوەیە. رێگەی دووەم بەرەنگاربوونەوەی تەکتیکی هێرشەکان و ئامانجەکانیانە. بەگوێرەی راپۆرتەکە، یەکێک لەو رێگایانەی حکومەتەکان بۆ رووبەڕووبوونەوەی هێرشەکان گرتوویانەتە بەر، سنووردارکردنی فرۆشتن یان بەردەستبوونی ئەو مادە کیمیاوییانەیە کە لەدروستکردنی بۆمبدا بەکاردەهێنرێن، لەوانەش نیترات ئامۆنیۆمە.

ستراتفۆر دەشڵێت گرووپە تیرۆریستییەکان بەردەوام رێگای نوێ دەدۆزنەوە بۆ ئەوەی ئەو مادە کیمیاوییانە یان بۆمب لە وڵاتێکەوە بۆ وڵاتێکی دیکە بگوازنەوە. حکومەتەکانیش هەوڵی بەدەستهێنانی تەکنەلۆژیای نوێی پشکنینی جانتاکان دەدەن، بۆ ئەوەی ئەو گرووپانە نەتوانن لە رێگەی فڕۆکەخانەکانەوە مادەی پێویست بۆ دروستکردنی بۆمب بگوازنەوە.

لە ئاستی تەکتیکی هێرشەکاندا، ناوەندە ئەمریکییەکە پێیوایە سەختبوونی گواستنەوەی بۆمب و مادە کیمیاییەکان وای کردووە هێرشبەرەکان هەر لە وڵاتەکەی خۆیان هێرش بکەن، یەکێک لە ئامانجەکانیش نێو تێرمیناڵی فڕۆکەخانەیە کە هێرشکردنە سەریان هێندەی تەقاندنەوەی فڕۆکەکان دەنگدانەوەی دەبێ.

ترەمپ کێشەی گەورە بۆ ئیدارەی ئەمریکا دروست دەکات

رووداو – هەولێر

وا دیارە گێروگرفت یەخەی ئیدارەی نوێی ئەمریکا بەرنادات، رۆژی سێشەممەی رابردوو ئاشکرابوو کە سەرۆکی ئەمریکا لە دوایین کۆبوونەوەی لەگەڵ وەزیری دەرەوەی رووسیادا، زانیاری هەواڵگریی یەکجار نهێنی درکاندووە، زانیارییەکانیش پێشتر لە وڵاتێکی هاوپەیمانی ئەمریکاوە لە رۆژهەڵاتی نێوەڕاست رادەستی ئیدارەی کۆشکی سپی کرابوون.

هەواڵی ئاشکراکردنی زانیارییە نهێنییەکان یەکەمجار لە رۆژنامەی واشنتن پۆستی ئەمریکیدا بڵاوبووەوە. راپۆرتەکە لەسەر زاری بەرپرسێکی ئامادەبووی کۆبوونەوەکە، ئاشکرای کرد کە دۆناڵد ترەمپ لەو کۆبوونەوەیەدا لەگەڵ سێرگی لاڤرۆڤ، وەزیری دەرەوەی رووسیا، زانیاریی نهێنی لەسەر پلانێکی پەیوەندیدار بە قەدەغەکردنی هێنانی لاپتۆپ لە وڵاتانی ئەورووپییەوە، بۆ رووسەکان درکاندووە.

ترەمپ هەر بەوەندە نەوەستاوە و ناوی ئەو شارەی ژێر دەسەڵاتی داعشیشی گوتووە کە دەزگای هەواڵگریی وڵاتە هاوپەیمانەکە زانیارییەکانی لێوە دەستخستووە. رۆژی دواتر رۆژنامەی نیویۆرک تایمز ئاشکرای کرد وڵاتە هاوپەیمانەکە ئیسرائیل بووە کە ترەمپ بڕیارە لە چوارچێوەی گەشتەکەیدا بۆ رۆژهەڵاتی نێوەڕاست سەردانی بکات.

پلانی سەردانەکەی لاڤرۆڤ بۆ ئەمریکا زۆر پێش پەیوەندییە تەلەفۆنییەکەی رۆژی دووی ئایاری ڤلادیمیر پوتین، سەرۆکی رووسیا و ترەمپ دانرابوو. سەرەتا بڕیار نەبوو لاڤرۆڤ سەردانی واشنتن بکات، بەڵکو لە فەیربەنکس، لە ویلایەتی ئەلاسکا لەگەڵ رێکس تیلەرسن، وەزیری دەرەوەی ئەمریکا کۆدەبووەوە.

بەپێی راپۆرتەکەی واشنتن پۆست، لە پەیوەندییە تەلەفۆنییەکەدا، پوتین باسی لە "بیرۆکەی نوێ"ی رووسیا کردبوو بۆ کۆتاییهێنان بە شەڕی نێوخۆی سووریا و داواشی لە هاوتا ئەمریکییەکەی کردبوو لاڤرۆڤ ببینێت. ترەمپ داواکەی قەبووڵ کردبوو. هەشت رۆژ دوای ئەو پەیوەندییە تەلەفۆنییە ترەمپ لەگەڵ وەزیری دەرەوەی رووسیا کۆبووەوە و دواتریش کۆبوونەوەکەی بە "زۆر سەرکەوتوو" وەسفکرد.

کۆبوونەوەکە دوور لە چاوی میدیاکان بەڕێوەچوو، میدیاکاران مافی ئامادەبوون یان وێنەگرتنی کۆبوونەوەکەیان نەبوو. لایەنی رووسی و ئەمریکی پێشتر رێککەوتبوون کە لە هەر لایەنێک یەک فۆتۆگرافەری فەرمی وێنەی سەرەتای کۆبوونەوەکە بگرێ، وێنەکانیش بڵاونەکرێنەوە، بەڵام هەر زوو وێنەکانی فۆتۆگرافەرە رووسییەکە لە ئاژانسی تاس (TASS)ی سەر بە حکومەتی رووسیا بڵاوکرایەوە. دواتریش کۆشکی سپی ناچار بوو سێ وێنەی کۆبوونەوەکە بڵاوبکاتەوە. لە وێنەکانی ئاژانسە رووسییەکەدا هەردوو شاندەکە پێدەکەنن، لە وێنەکانی کۆشکی سپیدا کەشەکە فەرمی و جیدییە.

سووریا و ئۆکراینا لە سەرەوەی ئەجێندای کۆبوونەوەکە بوون. لە کۆبوونەوە ئاساییەکاندا، ئەرکی رایمۆن مەکمەستەر، راوێژکاری ئاسایشی نیشتمانی ترەمپە وردەکاری لەسەر زانیاری و بابەتەکانی نێو کۆبوونەوەکە بخاتە بەردەستی سەرۆک، لەو وردەکارییەشدا ئەوە روون دەکرێتەوە کە کام زانیاری نهێنییە و هی درکاندن نییە.

وەکوو بەرپرسانی کۆشکی سپی بۆ (واشنتن پۆست) دواون، دیار نییە مەکمەستەر پێش کۆبوونەوە لەگەڵ لاڤرۆڤ ئەو وردەکارییەی بۆ ترەمپ ناردبێت.

چی درکاندووە؟

رۆژی 2017/5/15 لە کاتی بڵاوبوونەوەی راپۆرتەکەی (واشنتن پۆست)، ژەنەراڵ مەکمەستەر لە لێدوانێکی کورتدا بۆ رۆژنامەنووسەکان رایگەیاند کە درکاندنی زانیارییە هەستیارەکان بۆ رووسیا "روونەداوە". رۆژێک دواتر مەکمەستەر جارێکی دیکە لەبەردەم میدیاکاراندا دەرکەوتەوە و ئەمجارەیان گوتی "گفتوگۆی سەرۆک (لەگەڵ شاندی رووسیا) تەواو لەجێی خۆی بوو".

هۆکاری روونکردنەوەکەی مەکمەستەر ئەوە بوو کە ترەمپ لە تویتێکدا گوتبووی "وەکوو سەرۆک ویستم زانیاری لەگەڵ رووسەکان ئاڵوگۆڕ بکەم"، ترەمپ ئاشکراشی کرد کە زانیارییەکان پەیوەندییان بە تیرۆریزم و ئاسایشی هێڵی ئاسمانییەوە هەبووە.

ئەوە یەکەمجار نییە ترەمپ هەنگاوێکی بەپەلە بنێت و راوێژکار و ستافی کۆشکی سپی بەرگریی لێبکەن و دواتریش ئەو لە تویتێکدا پێچەوانەی ستافەکەی دەوروبەری خۆی قسە بکات. ئەمە لەلایەکەوە درزی گەورە لەنێو کۆشکی سپیدا دروست دەکات و لەلایەکی دیکەشەوە جۆرێک لە ئاڵۆزی هەڕەمەکیبوون لە کاروباری دەسەڵاتدارترین ناوەندی ئەمریکادا نیشان دەدات.

بەگوێرەی ئەو زانیارییانەی لە کۆبوونەوەکەی نێوان ترەمپ و لاڤرۆڤەوە دزەیان کردووەتە دەرەوە، ترەمپ "سەرچاوە و میتۆدی کۆکردنەوەی زانیارییەکانی" ئاشکرا کردووە. بەگوێرەی راپۆرتێکی ناوەندی ستراتفۆر، بەو پێیەی زانیارییە هەواڵگرییەکان پەیوەندییان بە پلانی هێرشە تیرۆریستییەکانی داعش لە دەرەوەی سووریا و عێراقەوە هەیە، کەواتە "سەرچاوەی زانیارییەکان (واتە سیخوڕەکانی دەزگای هەواڵگریی ئیسرائیل) دەبێ سەرکردەیەکی پلەبەرزی داعش بووبێت". بەو پێیەش مەترسی لەسەر یەکێک لە گرنگترین سەرچاوەکانی زانیاریی هەواڵگریی ئیسرائیل دروست دەبێ.

ناوەندی ستراتفۆر بە دووری نازانێت ناکۆکیی گەورە لە نێوان دەزگا هەواڵگرییەکانی ئیسرائیل و ئەمریکادا دروست ببێت، بەوپێیەی "ئیسرائیل بۆ بەردەوامیدان بە گفتوگۆکانی خۆی لە وڵاتە عەرەبییە سەرسەختەکانی ناوچەکە و رووسیاش، پشت بە کۆکردنەوەی زانیاریی نهێنی لەسەر ئەو وڵاتانە دەبەستێ، ئەمریکاش بۆ کاملکردنی زانیارییە هەواڵگرییەکانی خۆی لەسەر ناوچەکە، پشت بە زانیارییە هەواڵگرییە نهێنییەکانی هاوبەشەکانی دەبەستێت"، بۆیە

ترەمپ زانیاریی نهێنی لەبارەی تیرۆریزم و ئاسایشی هێڵی ئاسمانی بە وەزیری دەرەوەی رووسیا داوە ■ (فۆتۆ: AFP)

درکاندنی زانیارییە هەواڵگرییەکانی ئیسرائیل لەسەر داعش دەکرێ بێ متمانەیی لە نێوان ناوەندە هەواڵگرییەکانی هەردوولا دروست بکات.

مەترسییەکی دیکە کە دەکرێ رووبەڕووی ئەمریکا و هاوپەیمانەکانی ببێتەوە، ئەوەیە دوای درکاندنی زانیارییەکان، ئەگەری بەهێز ئەوەیە داعش گۆڕانێکی جەوهەری لە پلان و میتۆدی هێرشەکانیدا بکات، بەڵام ئەمجارەیان سەرچاوەی زانیارییە هەواڵگرییەکانی ئەمریکا یان هاوبەشەکانی لە ناوچەکە پێی نازانن.

ژمارەیەک لە بەرپرسانی ئەمریکی بە رۆژنامەی (وۆڵ ستریت جورناڵ)ی ئەمریکییان راگەیاندووە، ئەو زانیارییانەی ترەمپ بە بەرپرسانی رووسی داون، لە سەرچاوەیەکی ئیسرائیلییەوە هاتبووکە "بەنرخترین سەرچاوەی زانیاریی هەواڵگرییە بۆ بەرەنگاربوونەوەی پلانی هێرشەکانی داعش لە دەرەوەی ناوچەکانی ژێر کۆنترۆڵی خۆی". بەگوێرەی راپۆرتەکە، سەرچاوەکە لە نزیکەوە ئاگای لە پلانەکانی داعش بۆ دانانی بۆمب و تەقەمەنی لە فڕۆکە گەشتیارییەکاندا هەبووە. ژمارەیەک بەرپرسی هەواڵگریی ئەمریکاش رایانگەیاندووە کە ماوەیەکی پێویستە هەتا بزانن ئاخۆ سەرچاوە هەواڵگرییەکەی ئیسرائیل دەتوانێ چ زانیارییەکی بەسوود لەسەر رێکخراوەکە و پلانی هێرشەکانیان کۆبکاتەوە.

ئەم قۆناغی نادڵنیاییە لەلایەکەوە کارەکانی دەزگای هەواڵگری خاو دەکاتەوە، لەبەر ئەوەی دەبێ پێداچوونەوەی وردتر بە زانیارییە هاتووەکاندا بکرێت و لەلایەکی دیکەشەوە مەترسی لەسەر ئاسایشی نیشتمانیی ئەمریکا و ئیسرائیل و هاوپەیمانە رۆژئاواییەکان دروست دەکات، لەبەر ئەوەی ناتوانن کاردانەوەی خێرایان بەرامبەر بەو زانیارییە هەواڵگرییانە هەبێ کە لە ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی داعشەوە دێن.

(فۆتۆ: AFP)

ترەمپ عەرەب و ئیسرائیل لێکدی نزیک دەکاتەوە

ئێران و داعش دوژمنەکانی دوێنێ دەکەنە دۆست و هاوپەیمان؟

رووداو– هەولێر

رۆژی شـەممە 20ی ئایار، سەرۆکی ئەمریکا لە یەکەم گەشتی دەرەوەیدا گەیشتە شانشینی سعودیە و لە مەراسیمێکی بەرفراواندا لەلایەن پاشـای سعودیەوە پێشـوازیی لێکـرا. رۆژی دواتریـش لەگەڵ سـەرکردەی وڵاتانـی کەنداو کۆبووەوە و گوتارێکیشی لەسەر ئیسلام و رۆڵی ئەو ئایینە لە جیهاندا پێشکەش کرد.

پێشـوازیی شا سـەلمان، پاشـای سعودیە لـە دۆنالـد ترەمـپ، سـەرۆکی ئەمریـکا، تـەواو پێچەوانـەی ئـەو پێشـوازییە بـوو کە پارسـاڵ سـعودیە لە باراک ئۆباما، سـەرۆکی پێشـووی ئەمریکای کرد. ئـەوکات پارێزگاری ریـاز پێشـوازی لـە ئۆبامـا کـرد و دیمەنـی گەیشتنەکەشـی بەڕاسـتەوخۆ نەگوازرایـەوە. رێککەوتنە ئەتۆمییەکەی نێوان ئێران و گرووپی 1+5، بێدەنگیی ئەمریکا لە ئاسـت سیاسـەتی فراوانخوازیی ئێران لە ناوچەکە، پشتگوێخستنی قەیرانی سووریا و لێدوانی توندی ئۆباما لەدژی سەرکردەکانی وڵاتانی کەنداو (کە بە مفتەخۆر ناوی بردبوون) هۆکاری گرژیی پەیوەندییەکانی نێـوان ریـاز و واشـنتن بـوون لـە قۆناغـی سەرۆکایەتی ئۆبامادا.

بەگوتەی بەرپرسـانی ئەمریکـی، بەرهەمی رۆژی یەکەمی سەردانەکە واژۆکردنی رێککەوتنی بازرگانی و سـەربازیی 350 ملیـار دۆلاری بوو کە 110 ملیار دۆلاری سـەربازییە و فرۆشـتنی کەشتیی سەربازی، تانک و بارهەڵگری سەربازی و سیسـتەمی بەرگریی مووشەکی (THAAD) لەخۆدەگرێ. بەشێک لەو گرێبەستە سەربازییانە لە سـەردەمی ئیدارەی پێشـوودا رێککەوتنیان لەسەرکرابوو.

بـەڵام ترەمپ تەنیا بۆ گرێبەسـتی ئابووری نەهاتبووە سـعودیە و سعودیەکانیش تەنیا بۆ پەرەپێدانی پەیوەندیـی ئابووری و تەکنەلۆژی پێشـوازیی شـاهانەیان لـە ترەمـپ نەکـرد. گەشتەکەی ترەمپ بۆ رۆژهەڵاتی نێوەڕاست سێ تەوەری سیاسی و ئەمنیی سەرەکی لەخۆگرتووە کە بریتین لە چارەسـەری کێشەی ئیسرائیل و فەڵەسـتین، دۆزینەوەی میکانیزمـی هاوبەش بـۆ بەرەنگاربوونـەوەی گرووپـە چەکدارییـە توندڕەوەکان و چڕکردنـەوەی هەوڵـەکان بۆ جڵەوکردنی ئێران.

بەگوێـرەی راپۆرتێکـی رۆژنامـەی (وۆڵ ستریت جورناڵ)ی ئەمریکی، سەرکردەی وڵاتانی کەنداو ئامادەن بۆ باشترکردنی پەیوەندییەکانی وڵاتەکانیـان لەگەڵ ئیسـرائیل هەنگاوی جدی بنێـن، کـە بریتین لـە کردنـەوەی پەیوەندیی تەلەفۆنی لە نێوان ئیسرائیل و وڵاتانی کەنداو، رێگـەدان بە فڕۆکە ئیسـرائیلییەکان بۆ ئەوەی ئاسـمانی وڵاتانی کەنـداو بەکاربهێنن و لادانی ژمارەیەکـی زۆر بەربەسـتی بازرگانی لەنێوان ئیسـرائیل و وڵاتانـی کەنـداو. لـە بەرامبـەر ئەوەشـدا داوا دەکەن ئیسـرائیل دروستکردنی یەکـەی نیشـتەجێبوون لە هەندێـک ناوچەی کەناری رۆژئاوا بوەستێنێ و رێگەی بازرگانیش لە گەرووی غەزە بکاتەوە.

رۆژنامـە ئەمریکییەکە ئاشـکرای کـردووە، چەند هەفتەیەک بەر لە سـەردانەکەی ترەمپ، سـەرکردەکانی کەنـداو کۆبوونەوەیەکـی نهێنییان کردووە و لەوێدا پێشـنیازنامەیەکیان ئامادەکردووە. یەکێک لەو بەرپرسانەی ئامادەی دانیشـتنەکە بووە بە (وۆڵ سـتریت جورناڵ) ی گوتـووە "ئێمـە چیـدی ئیسـرائیل وەکوو دوژمنێـک نابینیـن، بەڵکو وەکـوو دەرفەتێک کـە بۆمـان هەڵکەوتـووە سـەیری دەکەین". بەپێی راپۆرتەکە، هەڕەشـەی ئێران و گرووپە تیرۆریسـتییەکان هـۆکاری سـەرەکی ئـەم بادانەوەیەی وڵاتانی کەنداون.

راپۆرتەکە لەسەر زاری بەرپرسانی ئەورووپی، ئەمریکی و ئیسرائیلی ئاشکرای دەکات ماوەیەکە ئاڵوگۆڕێکی شـارەوەی زانیارییـەکان لە نێوان وڵاتانی کەنداو و ئیسـرائیل دەسـتپێکردووە. زانیارییەکانیش پەیوەندییان بە جموجۆڵەکانی ئێران لە سـووریا و یەمەن هەیە، بەرپرسـێکی ئیسـرائیلیش چەند گەشـتێکی بۆ کەنداو و بە تایبەتی بۆ ئیمارات کردووە. بەپێی راپۆرتەکە، ماوەی ساڵێکە کۆمپانیایەکی ئیسرائیلی نزیک لە بنیامین نەتانیاهۆ، سەرۆکوەزیرانی ئیسرائیل، یارمەتی ئیماراتی عەرەبی دەدات بۆئەوەی پەرە بە سیستەمی هەواڵگری و سیخوڕیی وڵاتەکەیان بدەن.

لە دوای سـەرهەڵدانەکانی بەهاری عەرەبی، رەوشـی ئەمنیی وڵاتانی رۆژهەڵاتی نێوەڕاست ناسـەقامگیر بـووە. ئـەوەش لـە لایەکـەوە چالاکبوونی رێکخراوە چەکدارییە توندڕەوەکانی وەکـوو داعـش و قاعیـدەی لێکەوتووەتـەوە و لەلایەکـی دیکەشـەوە بۆشـاییەکی ئەمنـی دروستکردووە کە ئێران بە ئاسانی دەیقۆزێتەوە. ئیسرائیل و وڵاتانی کەنداو لەسەر ئەوە کۆکن کە ئێران و گرووپە چەکدارە جیهادییەکان هەڕەشەی سەرەکین بۆ سەر ئاسایشی نێوخۆیی هەردوولا.

بەرپرسـانی ئەمنیی ئەمریکی بە (جورناڵ) یـان راگەیانـدووە لە پـاش بەهـاری عەرەبی پەیوەندییەکانی نێوان عەرەب و ئیسرائیل بەهێز بـووە، کاربەدەسـتێکی ئەمریکیش ئاشـکرای کردووە کە "ئیسـرائیل لە شەڕی هاوپەیمانێتی عەرەبی لەدژی چەکدارانی حوسـی لە یەمەن، هاوکاریـی هەواڵگـری پێشـکەش بـە وڵاتانی کەنداو و لە سـەرووی هەموویانەوە سعودیەکان دەکات". ئیسـرائیل هاوکارییەکـی هەواڵگریی زۆریشی پێشکەش بە حکومەتی میسر کردووە بـۆ بەرەنگاربوونـەوەی چەکدارانـی داعش لە بیابانی سینا.

وێسـتگەی دووەمی گەشـتەکەی ترەمپ بۆ رۆژهەڵاتی نێوەڕاسـت ئیسـرائیلە کـە وڵاتانی عەرەبی پەیوەندییەکی هاوشـێوەیان لەگەڵیدا نییە. میسـر و ئـوردن پەیوەندیـی فەرمییان لەگەڵ ئیسـرائیل هەیە. بـەڵام وڵاتانی دیکەی کەنـداو، بە تایبەتیش قەتەر و سـعودیە، بەوە تۆمەتبـار دەکرێن کـە یارمەتـی بزووتنەوەی حەماس دەدەن. چاوەڕێ دەکرێ لە کۆبوونەوەی لوتکەی هاوبەشـی ئەمریـکا و وڵاتانی کەنداو پرۆژەیەک رادەستی ئیدارەی ئەمریکی بکرێ کە تێیدا پێشنیاز و مەرجەکانی وڵاتانی کەنداو بۆ نزیکبوونەوە لەگەڵ ئیسرائیل خراوەتەڕوو.

بەگوتـەی کەسـانی ئـاگادار لـە ناوەڕۆکی پرۆژەکە، وڵاتانی کەنداو پێشـنیازی کرانەوەی پەیوەندییە ئابووری و بازرگانییەکانیان لەگەڵ ئیسـرائیل کـردووە. دەکـرێ رێگـە بـە تیپە وەرزشـییەکانی ئیسـرائیلیش بدەن لە رووداوە وەرزشـییەکانی وڵاتانـی عەرەبیدا بەشـداربن، لە سـەرووی هەموو پێشنیازەکانیشەوە ئەوەیە کـە رێگـە بـە ئیسـرائیل دەدرێ لەنـاو تۆڕە بازرگانییەکانـی ناوچەکـەدا جێگـەی خـۆی بکاتەوە. کەسانی نزیک لە سیاسەتی ناوچەیی ئیسـرائیل بـە (جورناڵ)یـان راگەیانـدووە، تەلەڤیـڤ دەیـەوێ پەیوەندییەکان لـە بواری ئابووری و بازرگانیدا پەرەیان پێبدرێ.

بەگوتـەی راوێژکارێکی کۆشـکی سـپی، لە چەند هەفتەی رابردوودا وەزارەتی گواسـتنەوە و هەواڵگریـی ئیسـرائیل پلانـی پرۆژەیەکـی ژێرخانیان رادەسـتی ئیدارەی ترەمپ کردووە. پلانەکـە دروسـتکردنی بەندەرێک لـە کەرتی غەزە لەخۆدەگرێ بۆ ئەوەی رەوشـی ئابووریی ئەو ناوچەیـەی پێ ببووژێنێنـەوە. بەڵام پلانە گەورەکەی ئیسـرائیل دروستکردنی رێگەیەکی ئاسـنینە لە بەنـدەری حەیفاوە بەنـاو ئوردندا کە دەچێتەوە سـەر ئەو تۆڕی رێگە ئاسنینەی پێشتر مەدینە و دیمەشقی پێکەوە دەبەستەوە.

وڵاتانی کەنداو پشتگیری لە چارەسەری (دوو دەوڵەت) دەکەن کە تێیدا دەوڵەتی سەربەخۆی فەڵەستین لە پاڵ دەوڵەتی ئیسرائیل دابمەزرێ. ئیسـرائیلییەکان جەختیان لـەوە کردووەتەوە کە ئامادەن دەسـت بە دانوسـتاندنی ئاشـتی بکەنـەوە، بـەڵام نەتانیاهـو لـە گەشـتەکەی مانگی شوباتی خۆی بۆ ئەمریکا رایگەیاندبوو، حکومەتەکەی ناتوانێ گەرەنتی پشتگیریکردن لە چارەسـەر بدات. لە گەشتەکەی ئەمجارەیدا ترەمـپ بـۆ یەکەمجار لـە نزیکەوە ئـاگاداری ئاڵۆزییەکانی کێشـەی نێـوان وڵاتانی عەرەبی و ئیسـرائیل دەبێ. ترەمپ لە مانگی شـوبات و لـەدوای کۆبوونـەوە لەگەڵ سـەرۆکوەزیرانی ئیسرائیل، رایگەیاند کە ئەو هیچ رێگەچارەیەک بەسەر لایەنەکانی کێشەکەدا ناسەپێنێ.

فەیک نیوز.. چەکە مەترسیدارەکەی دەستی رووسیا

رووداو– هەولێر

لـە سـاڵی 2008 و لـە دوای هێرش بۆ سـەر خاکی جۆرجیا، گۆڕانێکی بەرچاو لە پڕوپاگەندەی رووسـیادا بـەدی دەکـرێ. لەمـاوەی نـۆ سـاڵی رابـردوودا، دەزگاکانـی پڕوپاگەنـدەی رووسـیا بەشـێکی سـەرەکی بوون لە مەکینەی زەبەلاحی پشتگیریکردن لە هێرشەکەی سەر نیمچە دوورگەی کریمیا، شـەڕی رۆژهەڵاتی ئۆکراینا و بەشـداریی رووسـیا لە شەڕی نێوخۆیی سـووریا، ئەوە جگە لـەوەی دەزگاکانی هەواڵی سـاختەی رووسـیا بە مەترسـییەک بۆ سـەر پرۆسـە دیموکراتیکەکانی وڵاتانی رۆژئاوایی دەزانرێ.

ناوەندی لێکۆڵینـەوە و پەرەپێدان (RAND)، لە دوایین لێکۆڵینەوەیدا شـێوازی کارکردنی ئەو تۆڕە روون دەکاتەوە کە هەر لە ئێسـتاوە وڵاتانی ئەندامی ناتۆی کردووەتە ئامانج.

بۆڕیی درۆ

راپۆرتەکـەی ناوەندی لێکۆڵینەوە و پەرەپێدان مۆدێلـی نوێی پڕوپاگەندەی رووسـیا بـە "بۆڕیی درۆ" ناودەبـات. هۆکاری ئـەم ناونانەش بۆ چوار تایبەتمەندی ئەو مۆدێلە دەگەڕێتەوە کە بریتین لە:

یەکـەم: قەبـارەی زەبەلاحـی ماتریاڵـەکان (تێکسـت، وێنـە، ڤیدیـۆ و دەنـگ) و کەناڵـی گواسـتنەوەی جۆراجۆر (تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان، کەناڵەکانی سەتەلایت، رادیۆ و ماڵپەڕەکان).

دووەم: خێرایـی، بەردەوامـی بڵاوکردنـەوەی ماتریاڵـەکان و دووبارەکردنەوەیـان لـە کەناڵـە جۆراوجۆرەکان

سـێیەم: پابەندنەبوون بە بابەتیبوونی زانیاری و هەواڵەکان

چـوارەم: پابەندنەبوون بـەوەی زانیارییەکانی هەمـان دەزگا یـان دەزگاکانی سـەر بە مەکینەی پڕوپاگەندەی رووسیا لەگەڵ یەکدی دژ دەربچن.

یەکەم: قەبارەی ماتریاڵەکان و کەناڵەکانی گواستنەوەیان

بەگوێـرەی (RAND) مەکینـەی پڕوپاگەندەی رووسـیا یەکجـار گەورەیـە و لـە رێگـەی چەندین کەناڵەوە ماتریاڵەکانیان بڵاودەکەنەوە. ماتریاڵەکان دەکرێ "تێکسـت، ڤیدیۆ، دەنگ و وێنەی سـتیل" بن کە لەرێگەی "ئینتەرنێت، تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان، کەناڵەکانی سەتەلایت و رادیۆوە" بڵاودەکرێنەوە.

بەپێـی راپۆرتەکـە، هەزاران ئەکاونتی سـاختە لەسـەر تۆڕە کۆمەڵایەتییـە جۆراجۆرەکان هەن کە لەلایەن کەسـانی سـەر بە مەکینەی پڕوپاگەندەی رووسـیاوە بەڕێوەدەبردرێـن. راپۆرتێکـی رادیـۆی ئازادی ئەورووپاش ئاشـکرای کردووە ئەو ئەکاونتانە دەبـێ 24 کاژێـر چالاک بن، بۆیـە ئەوانەی کاریان لەسەر دەکەن شیفتی 12 کاژێرییان بۆ دانراوە. هەر کام لەو کەسانەش رۆژانە 150 پۆست یان کۆمێنتی زیاتر لە 200 وشەیی دەنووسێ.

راپۆرتەکـەی (RAND) دەڵێـت لـە مۆدێلـی پڕوپاگەندەی حکومەتی رووسیادا بایەخ بە سێ خاڵ دەدرێت:

یەکەم: ژمارە و قەبارەی سەرچاوەی زانیارییەکان گـەورە بێت، لەبەرئـەوەی لەو حاڵەتـەدا وەرگری زانیارییـەکان بە دوای بۆچوونی کەسـی شـارەزادا ناگەڕێت.

دووەم: سەرچاوەکان جۆراجۆر بن و لێکدانەوەی جیاواز بۆ رووداو و دیاردەکان بکەن، بەڵام لێکدانەوە جیاوازەکان هەمان ئاکامگیرییان هەبێت.

سـێیەم: تێڕوانین و بۆچوونی خەڵکانی دیکەش پێویستە، بەتایبەتیش ئەو بۆچوونانەی لە بۆچوونی وەرگری زانیارییەکان نزیکن.

دووەم: خێرایی و بەردەوامی

بەپێـی راپۆرتـی ناوەندە ئەمریکییەکـە، دەزگا پڕوپاگەندەییەکانی حکومەتی رووسیا "پێویستیان بـەوە نییە بە فاکتەکاندا بچنەوە یان بانگەشـەکان پشتڕاسـت بکەنەوە، لەبەر ئەوەی هەر لە بنەڕەتدا

راپۆرتی ناوەندی لێکۆڵینەوە و پەرەپێدان مۆدێلی نوێی پڕوپاگەندەی رووسیا بە "بۆڕیی درۆ" ناودەبات.

بایەخ بـە بابەتیبوونـی زانیارییەکان نـادەن، هەر بۆیـە بە خێراترین گوێـزەرەوەی هەواڵە بەپەلەکان دەزانرێن".

راپۆرتەکـە دەشـڵێت کـە بەپێـی توێژینـەوە سایکۆلۆژییەکان "وەرگری هەواڵ خۆبەخۆیی بایەخ بـە یەکەم زانیـاری دەدات کـە لەسـەر رووداوێک وەریدەگرێ". بۆیە سڕینەوەی کاریگەریی زانیاری و هەواڵی هەڵە لەسەر وەرگرەکە کارێکی ئاسان نییە. هەر لەبەر ئەوەشە دەزگاکانی پڕوپاگەندەی رووسیا بایەخێکـی زۆر بـەوە دەدەن یەکـەم سـەرچاوەی بڵاوکردنەوەی هەواڵەکە بن.

بابەتیبوونی زانیارییەکان بایەخی نییە

دەزگاکانـی پڕوپاگەندەی رووسـیا پێیان وانییە "هەمیشە راستی سەردەکەوێ" بۆیە وەک راپۆرتەکە ئاماژەی بۆ دەکات، لای پڕوپاگەندەکارە رووسەکان ئەوە گرنگە، چۆن راستییەکان دروستبکەیتەوە، واتە چۆن بە هێنانەوەی سـەرچاوە، وێنـە یان لێدوانی ساختە و هەڵبەستراو، هەواڵ و زانیارییەکی ساختە وەکوو راستییەک بە وەرگرەکان بدەی.

راپۆرتەکـە نموونـەی هەواڵێکـی تەلەفزیۆنـی رووسـیای ئەمرۆ (RT) دەهێنێتـەوە کە بودجەی سـاڵانەی 300 ملیـۆن دۆلارە و بـە چەندین زمان هـەواڵ و بەرنامە پێشـکەش دەکات. لە 2013 ئەو تەلەفزیۆنـە ئامـاژەی بـۆ شـیکردنەوەیەکی براون مۆسـیس، رەخنەگـری حکومەتی سـووریا کردبوو کـە گوایە تێیـدا هاتووە ئۆپۆزیسـیۆنی حکومەتی سـووریا هێرشـە کیمیاوییـەکان دەکات، بـەڵام راپۆرتە شـیکارییەکەی مۆسـیس کە لـە وێبلۆگی خۆی بڵاوکرابووەوە، حکومەتی سووریای تۆمەتبار کردبوو بە هێرشەکان. کێشەکەش لێرەدا ئەوەیە کە ژمارەیەکـی کەم لە بینەرانی ئـەو راپۆرتەی (RT) دەگەڕێنـەوە لای سـەرچاوە یەکەمینەکە بۆ ئەوەی بزانن مۆسیس شتی وای گوتووە یان نا.

رێگەیەکـی دیکـە کـە راپۆرتەکـەی (RAND) ئاماژەی پێدەدات، بریتییە لە دروسـتکردنی وێنە، ڤیدیـۆ و دەنگی سـاختە، بۆ ئـەوەی زانیارییەکی هەڵبەستراوی پێ پشتڕاست بکرێتەوە. لەم حاڵەتەدا بە بەڵگەیەکی ساختە هەواڵێکی ساختە پشتڕاست دەکرێتەوە.

ناتەبایی زانیارییەکان و هەواڵەکان

مەکینـەی پڕوپاگەنـدەی حکومەتـی رووسـیا پابەند نییە بـەوەی هـەواڵ و زانیارییەکانی دەزگا جۆراوجۆرەکانی لەگەڵ یەکدی تەبا بن، وەکوو چۆن دەزگاکانیش پابەند نین بەوەی زانیارییەکان لەسەر هەمان رووداو پێکەوە بگونجێنن.

راپۆرتەکەی ناوەندی لێکۆڵینەوە و پەرەسەندن نموونـەی رووداوی کەوتنەخـوارەوەی فڕۆکـە مالیزیاییەکە دەهێنێتەوە کە دەزگاکانی پڕوپاگەندەی رووسیا لێکدانەوە و زانیاریی جۆراوجۆر و لێکدژیان لەسـەری بڵاوکـردەوە. بەگوێـرەی راپۆرتەکـە، بەرپرسـانی باڵای حکومەتی رووسـیاش پشـت بە هەمان تەکتیک دەبەستن و لێدوان و لێکدانەوەکانیان بـۆ رووداوەکان بەپێی پێویسـتیی دۆخەکە گۆڕانی بەسـەردا دێت. بۆ نموونە لە سـاڵی 2014 پوتین یەکەمجـار رەتیکـردەوە "پیاوە جل سـەوزەکان". سەربازی رووسی بووبن، بەڵام دواتر دانی بەوەدا نا کە رووسی بوون، یان سەرەتا رایگەیاند کریمیا نابێ بە بەشـێک لە رووسیا، کەچی دواتر رایگەیاند هەر لەسەرەتاوە پلانەکە ئەوە بووە کریمیا بگەڕێنینەوە سەر رووسیا.

بەپێـی راپۆرتەکـە، دەزگا پڕوپاگەندەییەکانی رووسـیا لە کاتـی گۆڕینی زانیارییەکان سـەبارەت بـە رووداوێک تەنیـا زانیارییەکان ناگـۆڕن، بەڵکو هۆکاری جۆراوجۆریش بۆ گۆڕانکارییەکە دەهێننەوە، لەوانەش "دۆزینەوەی بەڵگەی نوێ و بەدواداچوونی زیاتر"، ئەوەش دەشێت قەناعەت بە وەرگرەکە بهێنێ کە دەزگاکە سەرەتا نیازی بەلارێدابردنی وەرگرەکەی نەبـووە، بەڵکو دەکرێ کۆمەڵێک هەڵەی تەکنیکی یان پەلەکـردن هۆکاری زانیارییـە هەڵەکە بووبێ. لـە کاتی گۆڕینی زانیارییەکاندا هێنانەوەی بەڵگەی گونجـاو بۆ پاراسـتنی ناوبانگی گشـتیی دەزگاکە گرنگە.

راپۆرتەکـەی (RAND) جەخت لەوە دەکاتەوە ئـەو مۆدێلـە پڕوپاگەندەییـەی رووسـیا یەکجـار کاریگـەرە. هەر ئەو هۆکارانەش کـە وایان کردووە کاریگەر بێت، هۆکاریشە بۆ ئەوەی بەرەنگاربوونەوەی ئەو مەکینەکە کارێکی ئاسـان نەبێ، لەبەر ئەوەی وەکوو دەزگا یەکجار بەرفراوانە، بەڵام لە هەمانکاتدا لە بەشی جۆراجۆر پێکهاتووە کە هەندێکجار لە یەک تاکەکـەس لە ماڵەکەی خۆی پێکهاتـووە، ئەوەش وایکردووە کۆنترۆڵکردنی کارێکی سەخت بێت.

عارف قوربانی
arifqurbany@yahoo.com

نەوشیروان مستەفا وەک دەرفەتێک بۆ ئاشتی

ئەگەر تا ئەوکاتەی کاک نەوشیروان لەژیاندا بوو، ناتەبایی سیاسی و ئەو شێواوییە لەنێومالّی کورد و تێکچوونی یەکڕیزیی میللەتەکەمان کارێکی خراپ بوو‌بێت، ئەوە لەدوای کاک نەوشیروانەوە، مانەوەی ئەو دۆخە وەک خۆی دەبێتە مایەی مەترسی و هەڕەشەی گەورە لەسەر ئایندەی کوردستان. چونکە لە بنەڕەتدا سەرەڕای نارەزایی کاک نەوشیروان لە شێوازی بەڕێوەبردنی هەرێم و حوکمڕانیەکەی، بەلّام ئەو پیاوێک بوو خۆی بە یەکێک لە بەدیهێنەرانی ئەم ئەزموونە و بە کۆلّەکەی پارێزەرانی دەزانی، بە چاوێکی پڕ لە ئومێدیشەوە دەیڕوانییە ئایندە، لەبەر ئەوە ڕێگەی لە زۆر مەترسی گرتبوو کە دەکرا هەڕەشە بن بۆ سەر ئەزموونی کوردستان.

هێشتنەوەی دۆخی کوردستان لەناو هەمان ئەو بازنەیەی وا بۆ دوو ساڵ دەچێت تێیدا گیری خواردووە، لەگەلّ هاتنەپێشی ئەو ئەگەرە چاوەڕوانکراوانەی وەک لێکەوتەی کۆتایی سیناریۆی داعش دێنە پێش، نەمانی کاک نەوشیروانیش لە گۆڕەپانەکە، دەرگای کوردستان بە کراوەیی بۆ هەموو ئەگەرە مەترسیدارەکان دەخاتە سەرپشت. بۆ ئەوەی کوردستان ئامادەبێت بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی مەترسییەکان و قۆستنەوەی دەرفەتەکانیش، پێویستی بە ڕێکخستنەوەی ناومالّەکەی هەیە. بەلّام پرسیار ئەوەیە ئەگەر ئامادەیی نەوشیروان مستەفا یارمەتیدەر نەبووبێت بۆ ئاشتی و یەکڕیزیی کورد، ئایا نائامادەیی ئەو خزمەت بە ئاشتەوایی دەکات، وەک ئەوەی لە دوو ڕۆژی دوای کۆچەکەیدا هەموو لایەنەکان بە خودی بزووتنەوەی گۆڕانیشەوە لە گوتار و بەیاننامەکانیاندا هیوا دەخوازن ئەم کۆستە گەورەیە ببێتە مایەی ئاشتیی ناو مالّی کورد؟

ڕاستە نەوشیروان مستەفا لایەنێکی گرنگی هاوکێشەکان بوو، دەتوانرا بە پێکهاتن لەگەلّ ئەو، بەشێکی زۆر لە کێشەکان چارەسەر بن. بەلّام خۆ کاک نەوشیروان هۆکاری هەموو ناتەبایی و ئالّۆزییەکانی کوردستان نەبووە تا بە دوورکەوتنەوەی ئەو چاوەڕوانی ئەوە بکرێت ئیتر ئاشتی و ئارامی لە کوردستان بەرقەرار دەبێت، چاوەڕوانییەکی لەو جۆرە پێش هەر شت زولّمە لە نەوشیروان مستەفا دەکرێت. نزیک بە دوو سالّی ڕابردوو زۆر ڕووداو هاتنەپێش و دەکرا بکرێن بە دەرفەت بۆ ئاشتی و بەشێکیان پەیوەندییان بەوەوە هەبوو. زۆر کەس و بەندەش چەندین جار پێشنیازی ئەوەمان کرد بارزانی دەستپێشخەری بکات، بە سەردانیکردنی مالّی ڕکابەرەکەی، بە کردنەوەی دەرگای مالّەکەی ئەو، دەرگا بۆ لێکنزیکبوونەوە و دەستپێکردنی گفتوگۆ بۆ چارەسەری کێشەکان بکاتەوە، نەیکرد. واتا دەکرا ڕووداوەکانی تایبەت بە کاک نەوشیروان لە نەخۆشکەوتنی، لە نەشتەرگەری، لە کۆچی هاوژینەکەی، لە دواجاری گەڕانەوەی، هەموو ئەمانە بکرابانە دەرفەت بۆ کردنەوەی گرێکوێرەکان، کە ئەوکاتانە نەکران و هەموو دەرفەتەکان تێپەڕین، ئایا ئێستا لە کوێدا دەتوانرێت نەوشیروان مستەفا بکرێت بە دەرفەتی ئاشتەوایی؟

تەنها شتێک کە ئەویش ئەگەرێکی لاوازە، ئەوەیە بارزانی دوای گەڕانەوەی لە کۆڕبەندی ئابووریی جیهانی لە ئوردن، بچێتە مالّی نەوشیروان مستەفا و لە نزیکەوە سەرەخۆشی لە خانەوادەکەی و حیزبەکەی بکات و لەوێ داوای ئەوە بکات با لەم مالّەوەو ئەم کۆستە بکەینە دەرفەتی تێپەڕاندنی ئەم قۆناغە هەستیارە پڕ لە کەندوکۆسپە، بە داوەتکردنی گۆڕان بۆ سەر مێزی گفتوگۆ و جۆرێک لە دلّنیاکردنەوەی پێشوەختە بە سازشکردن بۆ یەکتری و دەستبەرداربوون لەو ئینکارییە سیاسیەی بووەتە هۆکاری چەقبەستنی پرۆسەی سیاسی لە کوردستان، ئەگەرنا ئەوە بە دلّنیاییەوە نەک مردنی کاک نەوشیروان نابێتە دەرفەت بۆ ئاشتی، بەلّکوو بارودۆخەکان ئالّۆزتر دەکات و ڕووداوگەلێک دێنێتە پێش، دەبنە تەگەرەی گەورە لەبەردەم هەر دەرفەتێک کە چاوەڕوان دەکرێت لە کۆتایی شەڕی داعش بۆ کورد دروست بێت.

وەک چۆن پێشتر چاوەڕێکردن لەوەی کاک نەوشیروان دەستپێشخەری بکات و پرۆژەیەکی هەبێت بۆ ڕێکخستنەوەی ناومالّی کورد، چاوەڕوانییەکی هەلّە بوو. چونکە نەدەکرا ئەو لەسەر حسابی سازشکردنی گۆڕان ئەو کارە بکات لەکاتێکدا دەسەلّات لە شوێنێکی تر بوو، ئێستاش چاوەڕوانیکردنی ئەوەی کۆچی دوایی کاکە نەوە دەرگا بۆ ئاشتەوایی بکاتەوە، چاوەڕوانییەکی بێ بنەمایە، ئەوەی پێشتر و ئێستاش دەسەلّاتی ئەوەی هەیە دەرفەت دروستبکات بۆ ئاشتبوونەوەی لایەنەکان و کردنەوەی دەرگای گفتوگۆ و گرتنەبەری ڕێگەی ڕێکخستنەوەی ناو مالّی کورد، پارتی دیموکراتی کوردستانە. چونکە لایەنێکی گەورەی کێشەکانە و لەلایەکی تریشەوە دەسەلّات لای ئەوە. سەرچاوەی کێشەکانیش پەیوەندییان بە دەسەلّات و شێوازی بەڕێوەبردنی کوردستانەوە هەیە. بەلّام گرفتەکە لەوەدایە پارتی تووشی غرووری سیاسی هاتووە، ئەو غروورە بە ئەندازەیەک بەرچاوی لێلّ کردووە کە دیمەنەکان وەک خۆیان نابینێ. ئەوەی مایەی مەترسیی گەورەشە لەسەر ئایندەی کوردستان، سەرچاوەی لەو غروورە سیاسییەوە گرتووە.

ئەگەر پارتی و هەر لایەکی تریش گرەویان لەسەر مەرگی کاک نەوشیروان بوو، پێیان وابوو دۆخی تەندروستیی بەرەو مەرگی دەبات و دوای خۆی گۆڕان ناتوانێ بەردەوام بێت، ئەوا ناشتنی تەرمەکەی لە گردەکە وەلّامدەرەوەی ئەو چاوەڕوانییە بوو، بە هەموو لایەکیان گوت گۆڕان بەردەوام دەبێت. ئەو ویستوویەتی بزووتنەوەکەی بمێنێ، بۆیە وەسیەتی کردووە لە بارەگای سەرەکیی ڕێکخراوەکەی بینێژن، وەک ئاماژەیەک بۆ ئامادەگیی بەردەوامی خۆی لەناو بزووتنەوەکەی و ڕێگری لە هەر لادانێک لە پرەنسیپەکانی گۆڕان.

پێشتر پارتی بۆ ماوەیەک گومانی ئەوەی هەبوو کە گۆڕان جۆرێکە لە یاریی نێوان تالّەبانی و نەوشیروان مستەفا و بەوهۆیەوە پێی هەزم نەدەکرا، کە دلّنیاش بوو لەوەی ئەو تێگەیشتنە هەلّەیە، ئینجا پێیوابوو دەرئەنجامی پێگە و کاریگەریی خودی نەوشیروان مستەفایە و ناکۆکییە سیاسیەکانی لەگەلّ یەکێتی ئەو خەلّکەی لە دەور کۆکردووەتەوە و بە کۆتایی خۆی کۆتایی دێت. بەلّام دەرکەوت ئەو تێگەیشتنانە هەلّەن، دەبێت پارتی لەو ڕاستییە تێبگات کە گۆڕان وەک واقیعێک و وەک پێویستییەکی کۆمەلّگە دەمێنێتەوە. بۆیە پێویستە لە ستراتیژیەتی خۆیدا پێ بنێتە قۆناغی قبولّکردنی گۆڕانەوە. پێشتر پارتی ئەمەی نەکردووە و هەر لەسەرەتاوە گۆڕانی پێ هەزم نەکراوە. دوای ئەوەی کە دەیانزانی ڕەوشی تەندروستی بەجۆرێکە ژیانی بەردەوام نابێت، یارییان بە کات دەکرد، وەک چاوەڕوانیەک و گرەوێک لەسەر مەرگی خۆی و بەدوایدا مەرگی بزووتنەوەکەی.

ئێستاش بەدوور نازانرێت پارتی کاتێکی زۆر بەدیار چاوەڕوانیی یەکگرتنەوەی یەکێتی و گۆڕانەوە بکوژێت و درێژە بەو دۆخە خراپە بدات، بەلّام بەدلّنیاییەوە ئەو چاوەڕوانیانەش بێ ئاکام دەمێننەوە. گۆڕان دەمێنێتەوە و پێویستە وەک ئەوەی هەیە مامەلّەی لەگەلّ بکرێت. ئێستا ئیتر بەرپرسیارێتییەکە لای پارتییە مالّی کورد ڕێکدەخاتەوە، یان وێرانی دەکات.

مەجید نیزامەدین گلی

قەیرانی سووریا و چارەنووسی هەرێمی کوردستان

ئایا پیلانێکی نێودەولّەتی لەئارادایە بۆ ناوچەکە؟

بۆ باشووری کوردستان، ئەوەی کە دەرئەنجامی شەڕی سووریا چی دەبێت، زۆر لە داهاتووی عێراق گرنگتر و چارەنووسسازترە. بەلّگەی زۆر هەن نیشانی دەدەن کە لەجیاتی شەڕی مووسلّ و پرۆسەی سیاسی لە بەغدا، دەرئەنجامی شەڕەکانی ئیدلب و دەوروبەری دیمەشقی سووریا، درێژیی تەمەن و سەقامگیریی هەرێمی کوردستان دیاری دەکەن.

بەلّام چۆن؟ بۆ تێگەیشتن لەو خالّە دەبێت سەرەتا ئەم دوو بیرۆکە باو و هەلّەیە لەبیریکەین:

1- ولّاتە زلهێز و ئیقلیمییەکان لە سووریا دابەشبوونەتە سەر دوو بەرە: بەرەی هاوپەیمان و بەرەی نەیارانی ئەسەد. ئەمە خوێندنەوەیەکی باو و هەلّەی شەڕی سووریایە. (لە وتاری پێشوومدا باسی ئەم خالّەم کردووە).

2- ئەمریکا و ولّاتە زلهێزەکان پلانێکی گەورەیان هەیە بۆ ناوچەکە و دەیانەوێت نەخشەی ناوچەکە بگۆڕن. قسەیەکی باو و هەلّەیەکی دیکە کە لێرەدا باسی دەکەم.

لە وتاری داهاتووشدا باسی ئەوە دەکەم کە چۆن بە تێگەیشتن لەم دوو خالّەی سەرەوە، ڕوون دەبێتەوە کە بۆچی شەڕی سووریا بۆ باشووری کوردستان چارەنووسسازترە لە داهاتووی عێراق.

ئەوەی لە سووریا و عێراق ڕوودەدات، بریتییە لە ئاژاوەیەک کە ولّاتان تێیدا ململانێ دەکەن بۆ پاراستنی بەرژەوەندییەکانیان. نە ئەمریکا و نە ڕووسیا و نە هیچ ولّاتێکی دیکە، نازانن دەرئەنجامەکەی چۆن دەبێت. پلانیان هەیە بۆ پاراستنی بەرژەوەندییەکانیان، بەلّام موئامەرەیەکی گەردوونی لە ئارادا نییە بۆ "دووبارە داڕشتنەوەی سنوورەکانی ناوچەکە".

ئەوانەی چاوەڕێی ئەمریکا دەکەن بۆ گۆڕینی نەخشەی ناوچەکە و دامەزراندنی دەولّەتی کوردستان یان دیاریکردنی چارەنووسی شەڕ لە سووریا، هیچ جیاوازییەکیان نییە لەگەلّ لایەنگرانی موقتەدا سەدر کە چاوەڕێی هاتنی مەهدیی مونتەزەر دەکەن.

هیچ بەلّگەیەک نییە کە داعش و شەڕی سووریا بەشێک بن لە پیلانێکی گەورەی ئەمریکی و ولّاتە زلهێزەکانی دیکە. بەلّگەیەکیش نییە کە ئەمریکا نەخشەڕێیەکی نوێی هەیە بۆ ناوچەکە. بەپێچەوانەوە بەلّگەی زۆر بەهێز هەن کە پلانی هاوشێوەی ئەوە وجودی نییە و ئەم بۆچوونە باوانە دەبنە هۆی خوێندنەوەی هەلّە بۆ ڕووداوەکانی ناوچەکە.

مەحالّە پیلانگێڕییەکی وا گەورە بە نهێنی بمێنێتەوە:

ڕاستە ئەمریکا و ڕووسیا و زۆربەی حکومەتەکان زانیاری نهێنیی زۆریان لایە. جگە لە سی ئای ئەی و ئێف بی ئای، ئەمریکا خاوەنی 15 ئاژانسی سیخوڕی و هەوالّگریی دیکەیە کە بودجەی سالّانەیان لەنێوان 65 بۆ 70 ملیار دۆلارە. تەنیا ئاژانسی هەوالّگریی هێزە ئاسمانییەکانی ئەمریکا لە سالّی 2013 دا ڕۆژانە 460 هەزار ڤیدیۆ و 6.2 ملیۆن وێنەی کۆکردووەتەوە. ڕووسیا و ولّاتانی دیکەی بەشداربووش لە شەڕی سووریا، خاوەنی توانای هەوالّگریی زەبەلاحن.

بەلّام لەکاتێکدا دەزگاکانی هەوالّگری زۆر باشن لە کۆکردنەوەی زانیاری و ئەنجامدانی ئۆپەراسیۆنی نهێنی، ئەو دەزگایانە بەگشتی خراپن لە پاراستنی نهێنیی گەورە و ئالّۆز بۆ ماوەیەکی درێژ. ئەمەش لەبەر هۆکارێکی سادە. دەزگای هەوالّگریی ولّاتە جیاوازەکان بەردەوام لە هەولّی ئاشکراکردنی نهێنیی یەکتردان. ئاسانە دۆکیۆمێنتێک بە نهێنی بهێلّیتەوە، بەلّام زۆر زەحمەتە پلانی دروستکردنی ڕێکخراوێکی زەبەلاحی وەکو داعش، یان پلانێک بۆ گۆڕینی سنوورەکانی ڕۆژهەلّاتی ناوەڕاست بە نێهنی بهێلّیتەوە. جێبەجێکردنی پلانی ئاوا گەورە پێویستی بە بەشداریی سەتان یان هەزاران کەس هەیە و ئەگەر ئەو کەسانە لە پاراستنی نهێنیدا زۆر باش بن، زەحمەتە بتوانن پلانێکی ئاوا ئالّۆز بێ هەلّە و بۆ ماوەیەکی درێژ جێبەجێ بکەن.

جگە لەوە ئێمە لە سەردەمی ویکیلیکس و ئینتەرنێتدا دەژین. تەنانەت پێش ئەم سەردەمەش و لەسەردەمی کۆلۆنیالیزمی ئەوروپیشدا، ڕێککەوتننامەی سایکس پیکۆت سالّێکی نەبرد ئاشکرا بوو.

ئێمە لە سەردەمێکدا دەژین کە کارمەندانی دەزگاکانی هەوالّگری و بەرپرسان هەندێک جار خۆیان دزە بە زانیاریی نهێنی دەکەن.

تەنها ئێدوارد سنۆدن کە کۆنتراکەرێکی گەنجی حکومەتی ئەمریکی بوو، لەگەلّ چێلّسی مانین کە سەربازێکی سوپای ئەمریکا بوو، توانییان زیاتر لە ملیۆن و نیوێک دۆکیۆمێنتی نهێنیی حکومەتی ئەمریکا ئاشکرا بکەن. ئێمە لە سەردەمێکدا دەژین کە سەرۆکی ئێستای ئەمریکا ناتوانێت ناوەڕۆکی کۆبوونەوەکەی لەگەلّ وەزیری دەرەوەی ڕووسیا لە ڕۆژنامەی نیویۆرک تایمز بشارێتەوە. یانیش سەرۆکی پێشووی ئەمریکا، بیلّ کلینتن نەیتوانی پەیوەندییەکی سێکسی لەگەلّ کارمەندێکی ڕاهێنەری کۆشکی سپی بە نهێنی بهێلّێتەوە.

کەواتە پیلانێکی گەورەی وەکو دامەزراندنی داعش و بەڕێوەبردنی شەڕی سووریا یان گۆڕینی سنوورەکانی ڕۆژهەلّاتی ناوەڕاست چۆن بە نهێنی دەمێنێتەوە؟

بۆیە ئەوەی کە ئەمریکا و ولّاتانی دیکە گفتوگۆیان لەسەر نەخشەڕێی ڕۆژهەلّاتی ناوەڕاست کردبێت یەک زەڕڕە بەلّگەی لەسەر نییە.

بەدلّنیاییەوە ولّاتە زلهێز و ئیقلیمییەکان نهێنییان زۆرە و زانیاریی زۆریان هەیە دەربارەی شەڕ لە سووریا و دەربارەی داعش کە ڕای گشتی ئاگای لێیان نییە، بەلّام بوونی نهێنیی هەوالّگری ئەوە ناسەلمێنێت کە ئەو ڕووداوانەی سووریا و عێراق هەموو پلان بۆ داڕێژراو بن و لەژێر کۆنترۆلّی 100%ی واشنتن و ئەنکەرە یان تاران و مۆسکۆ و پایتەختەکانی دیکەدا بن.

ئەوەی لە سووریا ڕوودەدات ململانێیەکی نێودەولّەتی و ئیقلیمییە کە دیار نییە کێ براوە و کێ دۆڕاو دەبێت تێیدا، بەلّام گومان لەوەدا نییە کە کێ دەبێتە سوودمەندی سەرەکی. ئەو شەڕە کاریگەریی گەورەی دەبێت لەسەر داهاتووی باشووری کوردستان. ئەو کاریگەرییانە چی دەبن؟

لە وتاری داهاتوودا باسی ئەوە دەکەم.

***مەجید نیزامەدین گلی، بەرپرسی نووسینگەی ڕووداو لە بارەگای نەتەوەیەکگرتووەکان لە نیویۆرک و پسپۆڕی پەیوەندییە نێودەولّەتییەکان.**

یەریڤان ئەدهەم سەعید

تارق ڕەمەزان لە مۆزەخانەی هۆلۆکۆست

ڕۆژی چواری ئەم مانگە، لە مۆزەخانەی هۆلۆکۆست لە شاری شیکاگۆ، لەگەلّ سێ کەسی دیکەدا، بانگکراین بۆ قسەکردن لەسەر هەلّەبجە و ئەنفال. نزیکەی دوو سەعات پێش دەستپێکردنی بۆنەکە، داوایان لێکردین لە مۆزەخانەکە ئامادەبین بۆ ئەوەی باسی هۆکار و چۆنیەتی ئەنجامدانی تاوانی هۆلۆکۆستمان بۆ بکەن. لەناو مۆزەخانەکەدا، مۆزەخانەیەکی دیکەی گەڕۆکی تێدایە. گوتیان ئەم مۆزەخانە گەڕۆکە لە ئیسرائیلەوە هاتووە، هەموو چەند مانگێک دەبرێتە شارێکی ئەمەریکا و لەوێ نمایش دەکرێت. مەبەست لێی پیشاندانی ئەوە بوو کە ئیسرائیل ناهێلّێت ئەو کەسانەی تاوانیان بەرامبەر جوو کردووە، لە حوکمی یاسا دەربچن. لە هەمان کاتدا، ئەم مۆزەخانەیە ئاماژەیە بۆ توانای ئیسرائیل و وردیی پلان و جێبەجێکردنی بۆ چاوترساندنی نەیارەکانی.

ئەم مۆزەخانە گەڕۆکە تایبەتە بە ئەدۆلّف ئایخمان. ئایخمان ئەفسەرێکی پلە بەرز بوو لە سوپای ئەلّمانیادا و ڕێکخەری بە کۆمەلّ گواستنەوە و کوشتنی جووەکان بوو لە سەروەختی جەنگی دووەمی جیهانیدا. وەک زۆرێک لە نازییەکان، ئایخمانیش لە دوای شکستی ئەلّمانیا لەسەر دەستی هاوپەیمانان، لەسالّی 1950دا هەلّدێت بۆ ئەرجەنتین، دوای ئەوەی ناسنامەی خۆی دەگۆڕێت.

ئیسرائیلییەکان لە دوای جەنگ، بەشوێن ئایخمان و تاوانبارەکانی دیکەدا دەگەڕێن هەتا سەرەداوێکیان دەستدەکەوێت. هەندێک ڕزگاربووی هۆلۆکۆست و جووەکانی دیکە، خۆیان تەرخان دەکەن بۆ دۆزینەوەی ئەم تاوانبارە. دوای ئەوەی لە ناوەڕاستی سالّانی پەنجاکادا لە بۆینس ئایرسی پایتەختی ئەرجەنتین دەبینرێتەوە، قونسولّی ئیسرائیل لە ڤیەننا ئاگادار دەکرێتەوە و دواتر بە شێوەیەکی زۆر ڕێکخراو، لە ڕێگەی 10 کارمەندی موسادەوە لە سالّی 1960دا لە ئەرجەنتین دەڕفێنرێت و سالّی 1962 لە سێدارە دەدرێت، دوای ئەوەی هەموو تۆمەتەکانی لەبەردەم دادگادا دەسەلمێنرێت. ئەوەی گرنگە ئەوەیە کە هەموو دادگاییەکە لەڕێی تەلەفزیۆنەوە بۆ جیهان گوازرایەوە. ئەمەش گەورەترین و گرنگترین چەکی دیبلۆماسی و پەیداکردنی پشتگیری و هاوسۆزی بوو بۆ ئیسرائیل و جووەکان. ئایخمان بووە یەکەم کەس و دواهەمین کەس هەتا ئێستا لە مێژووی ئیسرائیلدا لەسێدارە درابێت.

باسکردنی ئایخمان لەو مۆزەخانەیەدا، ڕاستەوخۆ تارق ڕەمەزانی بیرهێنامەوە. ڕەمەزان ئەو فڕۆکەوانە بوو کە بەپێی دانپێدانانی خۆی لە ئاسایشی سلێمانی، بەشداریی هەلّمەتی کیمیابارانی هەلّەبجەی کردووە لە سالّی 1988دا. سالّی 2006 ویستمان چاوپێکەوتنی لەگەلّ بکەین بۆ ڕۆژنامەی دەیلی مەیلّی بەریتانی، بەلّام ڕێگەمان پێ نەدرا و گوتیان کە تارق ڕەمەزان یەکێکە لە هەرە تاوانبارترین کەسەکان و دانی بە هەموو تاوانەکەیدا ناوە و ئیمزای لەسەر کردووە.

من دلّنیا نیم کە ڕەمەزان تاوانبار بێت یان نا، ئەوە کاری دادگایە کە بڕیاری لەسەر بدات، بەلّام شێوازی بەردانی ڕەمەزان لەسالّی 2008 دا نەک دژ بە یاسا و خەلّکی کوردستان بوو، بەلّکو دژ بە هەموو مرۆڤایەتی بوو، لەبەرئەوەی کەسانی وەک ڕەمەزان کە دەتوانن دەرباز بین لە لێپێچینەوەی یاسایی و دادگا، هانی کەسانی دیکە دەدەن کە هەمان تاوانی وەک هەلّەبجە و ئەنفال دووبارە بکەنەوە.

بەلّام گومانی تێدا نییە کە گەورەترین دۆڕاو خۆمان بووین وەکو کورد، لەبەرئەوەی تارق ڕەمەزان گەورەترین بەلّگە بوو بۆ یارمەتیدانی ناساندنی کەیسی هەلّەبجە و ئەنفال بە جینۆساید لەسەر ئاستی نێودەولّەتی. لەوانەیە پرسیار بکەین بۆ هەلّەبجە و ئەنفال لە زۆربەی پایتەختەکانی جیهاندا بە جینۆساید نەناسێنراوە، وەلّامەکەی ئەوەیە کە باش نەبووین لە پارێزگاریکردن و بەدۆکیومێنتکردنی ئەو نەهامەتیانەی بەسەر کورددا هاتوون و کەسێکی وەک تارق ڕەمەزان دەبووە باشترین بەلّگە بۆ ئەم مەبەستە، ئەگەر لەڕێگەی دادگاوە تاوانەکەی بەسەردا بسەپایە.

ئەو کەسەی کە باسی ئایخمانی بۆ دەکردین، ناوی گاری ئاوسلاندەر بوو، تەمەنی نزیکەی 70سالّ دەبوو، دیار بوو کەسێکی زۆر دلّسۆزی ئیسرائیل و مۆزەخانەکە بوو، پێیگوتین، بۆیە شانازی بە ئیسرائیلەوە دەکەین، چونکە زۆر باشن لە جێبەجێکردنی پلانەکانیاندا و ناهێلّن تاوانباران دەرباز ببن لەدەستی دادگا.

بەپێچەوانەی تارق ڕەمەزانەوە کە تەنیا چەند وێنەیەکی دیارە لە کاتی ئازادکردنیدا بەبێ بڕیاری دادگا و دواتر ئاسایش ڕایگەیاند کە هەلّاتووە، هەموو شتێکی ئایخمان لەم مۆزەخانە گەڕۆکەدا کراوە بە بەلّگە و هەلّگیراوە، تەنانەت ئەو تیکتی فڕۆکانەی کە کارمەندانی موساد لە 10 ولّاتی جیاوازەوە ڕۆیشتوون بۆ ئەرجەنتین بۆ دەستگیرکردنی ئایخمان، گۆڕینی تابلۆی ئۆتۆمبیلەکان و تەنانەت ئەو دەرزییەی کە ئایخمانیان پێ بەنج کردووە لە کاتی هێنانەوەیدا بۆ ئیسرائیل.

لەڕاستیدا تارق ڕەمەزان لە مۆزەخانەکەدا نەبوو، بەلّام کەسێکی هاوشێوەی لەوێ بوو کە هەموو شتێکی ڕەمەزانی بیردەخستیەوە. تارق ڕەمەزان لەدوای ئازادکردنی، ئێستا لە بەریتانیا دەژی. تۆ بلّێی ڕۆژێک بیگەڕێننەوە کوردستان و لەوێ دادگا کەیسەکەی یەکلایی بکاتەوە و ئێمەش ڕۆژێک مۆزەخانەیەکمان هەبێت بەناوی تارق ڕەمەزان و بە جیهاندا بیگەڕێنین بۆ ناساندنی دۆزی کورد؟

ئەم وتارانە گوزارشت لە ڕای نووسەرەکانیان دەکەن و بەهیچ شێوەیەک دەربڕی بۆچوونی تۆڕی میدیایی ڕووداو نین.

ڕێبوار کەریم وەلی
rebwar.karim@rudaw.net

نەوشیروان مستەفا وەهای گوت

1

دوا دیدارم لەگەڵ خوالێخۆشبوو نەوشیروان مستەفا، نزیکەی دوو ساڵ پێش ئێستا بوو. لەگەڵ ئاکۆ محەممەدی هاوڕێم وەک هەمیشە بە ڕوویەکی گەشەوە پێشوازیی لێکردین و حەزی لێبوو گوێمان لێ بگرێت. ڕووی لە ئاکۆ کرد و گوتی: کاک ئاکۆ چی هەیە تۆ قسە بکە، چونکە ڕەئییەکانی کاک ڕێبوار دەزانم و وتارەکانی دەخوێنمەوە. ئاکۆش هەندێک باسی وەزعی بۆ کرد. هێشتا نێوانی نەوشیروان مستەفا و بارزانی تێکنەچووبوو، بگرە لە پەیوەندی و هەماهەنگییەکی بەردەوامدا بوون.

ئەو گوتی شەڕی داعش دەرفەتێکی زێڕینە بۆ ڕێکخستنەوە و بینینی کەموکوڕییەکانمان. باسی ئەوەی کرد کە لەگەڵ بارزانیدا لە هەوڵی دروستکردنی سوپایەکی نیزامیی نوێدان کە ئەفسەرەکانی دەرچووی زانکۆ بن و شارەزای تەکنۆلۆژیا بن. تەنانەت گوتی دەتوانین سوود لە ئەفسەر و پلەدارانی سەردەمی بەعسیش وەربگرین، چونکە ئەوان شارەزای جوگرافیای ناوچەکەن و لە بیانییەکان باشتر دەبن بۆ ڕاهێنان. بەڵام دوا وتەکانی نائومێدیی پێوە دیار بوو لەوەی کە بکرێ ریفۆرمی بچینەیی لە کوردستاندا ئەنجام بدرێت.

ئەو گوتی: من وەکو شەخس کاری خۆم کردووە و پێموایە ئەرکی سەرشانم بەجێگەیاندووە، پێویستیم بە پشووە و دەمەوێ کەمێک بپەرژێمە سەر ژیانی خێزانیی خۆم. کە گوتمان چۆن وا دەبێ؟ گوتی: دەبێ! لە هەڵبژاردنی 2009 دا کە 25 کورسیمان هێنا، گوتیان ئەوە دەنگی یەکێتییەکان بووە. بەڵام 4 ساڵ دواتر هەمان سەرکەوتنمان دووپات کردەوە و ئیسپاتمان کرد کە ئەوانە دەنگی گۆڕان بوونە. بۆیە لێرە بەدواوە بزووتنەوەکە دەدەمە دەست ئەو برادەرانەی دیکە و ئەوانیش دەبێ بزانن چۆن بەڕێوەی ببەن.

ئەوەشی کرد، چونکە وەکالەتی یاسایی بزووتنەوەکەی خستە سەر عومەری سەید عەلی و، لە قەیرانیشدا کەمترین لێدوانی هەبوو. بە نەخۆشی و دووریش بێت لە کوردستان، سێبەری نەوشیروان مستەفا بەسەر بزووتنەوەکەوە هەبوو. ئەگەرچی گۆڕان لەو ماوەیەدا لە ئیفلیجیی سیاسیدا بووە و هیچ مانۆڕێکی بەرچاوی ئەنجام نەداوە. بۆیە قۆناغی پۆست نەوشیروان مستەفا لێرەوە دەستپێدەکات و دەریدەخات کە ئەو بزووتنەوەیە بێ ڕابەرەکەی توانای بەردەوامیی دەبێ یان نا؟

گۆڕان دەبێ بە کێکەکە؟

2

نەوشیروان مستەفا لە سەرەتای دروستکردنی بزووتنەوەکەیەوە، بەردەوام ڕەخنەی لە بونیاد و ساختاری حیزب و دەسەڵاتی کوردی دەگرت کە نەبوونەتە حیزب و دەسەڵاتی دامەزراوەیی. بۆیە گۆڕانی بە فۆڕمێکی تازە لە ڕووی ڕێکخستنەوە دروست کرد کە نموونەی لێکدراوی مۆدێلی حیزبی ئەورووپی و تەنانەت ئاکەپەی تورکیش بوو. بەڵام لە کۆتاییدا، گۆڕانیش کەوتەوە سەر ڕێچکەی پارتی و یەکێتی. گۆڕان خاوەنی سەرکردەیەکی فەرد میحوەر بوو کە دوا بڕیار هەمیشە لای ئەو بوو، سەرباری هەبوونی جڤاتە بەرفراوانەکانی، بەڵام حەڵقەی بڕیاردەر تەسک و بچووک بوو. ئینجا هەمان نیقاشی ئەوەی کە سەروەت و سامانی بزووتنەوەی گۆڕان هی کێیە و بۆ کێ دەمێنێتەوە؟ حیکایەتە کۆنەکەیە.

بەردەوامبوونی حیزب دوای لەدەستدانی سەرکردەیەکی ئۆتۆریتەر، ئەگەر جێگرەوەیەکی ئامادەکراوی نەبێ زۆر زەحمەتە. هەر لە ئێستاوەڕا هەموو چاویان بڕیوەتە ئەوەی هەر لایەنە چەندیان لەو میراتە پێ دەبڕێت؟ یەکێتی لەمەودوا تەمویلی ماددی و هاوکارییەکانی بۆ گۆڕان ڕادەگرێت کە پێشتر لەبەر نەوشیروان مستەفا دەیکرد، هاوکات ئەو دەرگایەش دەکاتەوە کە پێشتر تەنیا سیلەیەکی لێ کردبووەوە. یەکێتی دەترسا لەوەی یەکگرتنەوە ئەگەر بە حزووری نەوشیروان مستەفا ڕووبدات، نەوشیروان دەست بەسەر حیزبەکەدا دەگرێت، بەڵام ئێستا ئیتر وەزعەکە پێچەوانە بووەتەوە.

داهاتووی گۆڕان وەک حیزبێکی سیاسی کە سەرمایەکەی بەس دەنگدەرە، دڵخۆشکەر نییە. تەنانەت بە حزووری نەوشیروان مستەفاش گۆڕان لە پاشەکشەی بەردەوامدا بوو، چونکە نەوشیروان مستەفا هیچ چارەسەرێکی سیاسیی پێ نەبوو، تەنها شتێک کە ویستی بۆ ڕزگارکردنی بزووتنەوەکەی ئەنجامی بدات، ڕێککەوتنی سیاسی بوو لەگەڵ یەکێتی! ئێستا وەزع خراپتریش دەبێ. چونکە گۆڕان بە سیاسەتە بەرزەفڕە ناواقعییەکانی خۆی، دەست و پێی خۆی لەبەردەم جەماوەری خۆیدا بەستەوە و مەجالی هیچی بۆ خۆی نەهێشتەوە.

بۆیە سەنگی مەحەکی ئەوەی کە دەگوترێ ڕێباز و میراتی نەوشیروان مستەفا، ئەوەیە کە ئایا گۆڕان ئەو حیزبە دامەزراوەیە کە ڕێکخەرەکەی هەمیشە جەختی لە دروستکردنی دەکردەوە؟ یان بەس ئەوەیە کە وەسیەتی کرد لە گردی زەرگەتە بینێژن و گردەکە بکاتە سیمبۆلی بەردەوامیی بزووتنەوەکەی؟ ئایا کاتێک نەوشیروان مستەفا لە 2006 دەیگوت: نەک سەرکردەیەک، ئەگەر هەموو سەرکردایەتی حیزب بە ڕۆژێک لەناو بچن نابێ کاریگەریی لەسەر گۆڕان هەبێت، ئەو قسەیەی سەبارەت بە گۆڕان وا دەردەچێ؟ گۆڕانی دوای نەوشیروان مستەفا پێویستی بە پێداچوونەوە بە سیاسەتەکانیەتی و ئەوەش کارێکی زۆر قورسە، چونکە ئەو سەرکردانەی ئێستا لە نەوشیروان مستەفا بەهێزتر نین کە بتوانن بە ئاسانی لەژێر کاریگەریی شەقام دەرچن.

جێگرەوەی نەوشیروان مستەفا

3

دەگوترێ نەوشیروان مستەفا دوای خۆی وەسیەتی جێهێشتووە و هێشتا ئاشکرا نەکراوە. بەڵام بە دڵنیاییەوە پێش ڕاگەیاندنی هەواڵی مردنەکەی ڕەنگبێ هەندێک شت یەکلا بووبێتەوە. ئەگەرچی وەکالەتی قانوونیی بۆ عومەری سەید عەلی جێهێشتووە، بەڵام قادری حاجی عەلیش ناوێکی بەهێزە. قسە لەسەر هەمان تەجروبەیە کە یەکێتیش پێیدا تێپەڕی و 5 ساڵە هێشتا یەکلایی نەبووەتەوە. ئایا گۆڕانیش بەرەو سەرکردایەتیی بەکۆمەڵ دەڕوات؟ کوڕەکانی نەوشیروان مستەفا دەهێنرێنە ناو سیاسەتەوە؟ یان ئەوەتا لەو ناوانەی سەرەوە کە مایلی ئەوەن یەکگرتنێکی شەرافەتمەندانەیان لەگەڵ یەکێتیدا هەبێ و حیزبەکەیان پەرتەوازە نەبێت، یەکیان دەبێتە ڕێکخەر؟ یەکێتی دەورێکی کاریگەری دەبێ لە شوێنگرەوەی نەوشیروان مستەفادا و ڕێگە نادات چیدی لە دەرەوەی ئیرادەی ئەو شتێکی نەخوازراو بۆ ژۆنەکەی ڕووبدات.

هێمن عەبدوڵڵا
hemen@rudaw.net

گۆڕان پاش نەوشیروان

هێشتا کاک نەوشیروان بەخاک نەسپێردرابوو یەکێتی لێبووردنێکی گشتیی بۆ هەڵسوڕاوانی گۆڕان دەرکرد. هەرچەندە لێبووردننامەکە لە ڕواڵەتدا بەجدی نووسرابوو، بەڵام نێوەڕۆکەکەی هەم نوکتە بوو، هەم گاڵتەپێکردنیش. چونکە یەکێتییەک کاتێک کاک نەوشیروان لەژیاندا مابوو ئامادە نەبووبێ ڕێککەوتنەکەی لەگەڵ گۆڕان جێبەجێ بکات، چۆن پاش مردنی دەتوانێ داوای یەکگرتنەوە لەو بزووتنەوەیە بکات؟

لەو پەیامانەدا کە هەڵسوڕاوە باڵاکانی گۆڕان لەو چەند ڕۆژەدا ناردوویانە، بەڕوونی گوتراوە کە دەیانەوێ دەست بە بزووتنەوەکەیانەوە بگرن و تەمای چوونە نێو یەکێتییان نییە. هەرچەندە بەقەولی کاک نەوشیروان عیبرەت لە جێبەجێکردندایە، بەڵام بەڕاستیش هەر ئەوە لە گۆڕان چاوەڕێ دەکرێت. چونکە ڕێی تێناچێت یەکێتییەک کە بەدەستی باڵباڵێن و باڵادەستیی فڵان بنەماڵە و دوورکەوتنەوەی فڵان سکرتێری گشتییەوە دەناڵێنێ، هێندە پرۆژەیەکی ئایدیاڵ بێ کە گۆڕانەکان ئارەزوو بکەن لەگەڵی ببنە یەک حیزب. دواییش دەستەواژەی یەکگرتنەوە زۆرتر بۆ ئەوە بەکاردێت کە لەنێو حیزبێکدا ئینشیقاق ڕوویدابێ و دوایی هەردوولا ئاشت ببنەوە و ئینشیقاقچییەکان بگەڕێنەوە. ئەگەر گۆڕان بەو دەستەواژەیە ڕازی بێت، کەواتە لە ساڵی 2009 وە درۆی لەگەڵ جەماوەر و دەنگدەری خۆی کردووە.

بە بڕوای من کاتێک کاک نەوشیروان مابوو چانسی یەکگرتنی گۆڕان و یەکێتی لەئێستا زیاتر بوو. چونکە پاش مام جەلال تەنیا کاک نەوشیروان دەیتوانی کۆتایی بەو یەکترشکاندنی ئەو پەنجانە بهێنێ کە لەنێو سەرکردایەتیی یەکێتیدا هەبوو، بەڵام ئێستا کە ئەو نەماوە، بۆ گۆڕانەکان چوونە نێو یەکێتی هیچ جیاوازییەکی نییە لەگەڵ ئاشبەتاڵکردن لە حیزبەکەیان.

کەواتە گۆڕانی پاش کاک نەوشیروان چیی بەسەردێت؟ ئەگەر دوور لە جۆش و خرۆشی چەند ڕۆژی پرسەکە سەیری بکەین، لە باشترین حاڵەتدا دەتوانین پێشبینیی ئەوە بکەین کە گۆڕان دەمێنێ، بەڵام گۆڕانە بەهێزەکەی جاران نابێت. ڕەنگە زۆر لە کۆنە یەکێتییەکان ببنەوە یەکێتی و ڕەنگە ئەو گەنجانەی دەشمێنن ببنە هێزێکی مەدەنیی بێ دەرەتان و بێ پشتیوان. بەڵام ئەوەی لە بەخاکسپاردن و دواتر پرسەی کاک نەوشیروانیشدا لەلایەن خەڵکەوە کرا، پیشانیدا کە هێزێکی گەورەی جەماوەریی ناڕازی هەیە و سەرگەردانبوونیان زیانی لە کۆکردنەوەیان لەژێر یەک چەتردا زیاترە بۆ هەمووان.

بۆیە ئێستا مەیدان ئاوەڵایە بۆئەوەی جووڵانەوەیەکی نوێی ناڕازی لە کوردستان دەستپێبکات کە سوودی لە هەڵەکانی هەشت ساڵی ڕابردووی گۆڕان وەرگرتبێ و لە ئەزموونە باشەکانیشیەوە فێرببێت. جووڵانەوەیەکی وا ڕێگە دەگرێت لەوەی گەنجان پەرتەوازە و ڕادیکاڵیزە و سەرگەردان ببن. هەروەها نەشبنە سووتەمەنیی ئاگرێک کە وڵاتی خۆیان بسووتێنێ، بەڵام بۆ ئەمە سەرکردەیەکی بوێر و ناڕازی و قسەڕۆیشتوو پێویستە کە بەداخەوە پێناچێ جارێ نە لەنێو یەکێتی و نە لەنێو پارتی و گۆڕانیشدا هەبێ و هەڵکەوێ.

ڕێبوار کەریمی
rebwar.karimi@hotmail.com

چی لەگەڵ نەوشیروان مستەفادا نامرێ؟

ئەوەی فیلمی "دوایین سامورای"ی بینیبێ، بەدڵنیاییەوە لەبیری ماوە کە لە کۆتاییەکانی فیلمەکەدا، ئیمپراتۆری ژاپۆن بەدڵێکی پڕەوە باسی چۆنیەتی کوژرانی مامۆستا سامورایییەکەی لە پاڵەوانی فیلمەکە دەپرسێت، ئەو لە وەڵامدا دەڵێ: "لێگەڕێ با لەجیاتی باسی چۆن مردنی، باسی چۆن ژیانیت بۆ بکەم!". چیرۆکی ژیانی نەوشیروان مستەفاش، بەو هەموو کەندولەند و ئەزموونە مانادارانەیەوە، بە ئاسانی سێبەر بەسەر مەرگی جەستەیی ئەودا دەکێشێ. بەو جیاوازییەوە کە ئەم، چۆنیەتی مردنیشی درێژەیەکی مانادراری چۆنیەتی ژیانی بوو.

کەسە نزیکەکانی نەوشیروان مستەفا باس لە شتێکی سەیر دەکەن: ئەوەی کە ئەو زۆر پەرۆشی چارەسەروەرگرتن و عیلاجی نەخۆشییە کوشندەکەی نەبووە! ئەمەش نەک لەبەر مەیلی مەرگخوازی یاخود بێزاری لە ژیان. بەڵکو بەو هۆ سادەیەی کە پێی وابووە ئەو ئیشی خۆی کردووە و لەدوای ئەوەش – مادام ژیان، ژیانێکی لێوانلێو لە تێکۆشان نەبێت – شیاوی بەردەوامبوون نییە. واتە وادیارە لای ئەو، ژیان تەنیا بە مانای زیندووبوون نەبووە، ژیان بریتی بووە لە بوونێکی پڕتێکۆشانی بەهادار. خۆ کاتێک لە چیرۆکی ژیانی ئەو مرۆڤەش ڕادەمێنین، بەئاسانی دەگەینە ئەو ئاکامەی کە ژیان بۆ ئەو پرۆژەیەک بووە، یان باشتر بڵێین پرۆسەیەک بووە کە زنجیرەی کۆمەڵێک پرۆژەی یەک لەدوای یەک، پێکیەوە دەبەستێتەوە. هەر پرۆژەیەکیش بۆ ئەوەی کامڵ ببێت، پێویستە لە شوێنێکی گونجاودا دوایی بێت. هۆشیاری بەرامبەر بە کۆتایی، واتە سنووردارلبوونی دەرفەتی وەدیهێنانی ئامانجەکانی پرۆژە، ئەو فاکتەرەیە کە وا لە مرۆڤ دەکا، لێپرسراوانە لەگەڵ مەودای بەردەم مامەڵە بکات. ژیانیش لەم ڕوانگەیەوە دواجار هیچ نییە، پرۆژەیەکی ئامانجدار نەبێت.

ئەم تەرزە تێڕوانینە بۆ ژیان کە ڕیشەی لە تێڕوانینێکی هێڵ-ی بۆ کات-دا هەیە، بۆ ئێمەی مرۆڤی ڕۆژهەڵاتی شتێکی ئاشنا نییە. لەسەر ئاستی تیۆریش ئاشنابێ، لە کردەوەدا شتێکی نامۆیە. ئێمەی ڕۆژهەڵاتی خاوەن تێڕوانینێکی بازنەیین بۆ کات. لای ئێمە ژیان پرۆسەیەکی بەردەوامە و کات و ڕووداوەکان بەشێوەیەکی بازنەیی دووپات دەبنەوە. جیاوازیی نێوان ئەم دوو جۆرە بیرکردنەوەیە کە مۆرکی خۆی لە کەسایەتیی کولتوریی مرۆڤی تاکگەرا و مرۆڤی کۆگەرا، یان بەشێوەیەکی تر، لە مرۆڤی مۆدێرن و مرۆڤی ترادیشناڵ داوە، مژارێکی سەرنجڕاکێشی بواری مرۆڤناسییە کە بەداخەوە لێرەدا جێی شیکردنەوەی زیاتری نییە. من نازانم ئەم خەسڵەتە کە بەشێوەیەکی مێژوویی-کولتووری، بەشێک لە مێنتاڵیتیی مرۆڤە ڕۆژئاواییەکانە و بۆ ئەوان بە میرات ماوەتەوە، لە چ ڕێگەیەکەوە گەیشتووەتە نەوشیروان مستەفا، بەهۆی خوێندن و ژیانی لە ئەورووپا یان بەهۆی تەبیعەت و فەلسەفەی خۆکردییەوە بۆ ژیان، یان هەردووکیان؟ بەڵام لە هەر حاڵدا، ئەم تێڕوانینە هێڵییە بۆ زەمەن و دابەشکردنی ژیان بەسەر پرۆژەی دیاریکراودا و هەروەها پابەندییەکی ئەخلاقیی بەهێز بە جێبەجێکردنی پرۆژەوە، ئەو تایبەتمەندییەی کارەکتەری سیاسی و ڕووناکبیریی نەوشیروان مستەفا ئەمینە، کە بە درێژایی هەموو ساڵەکانی حزووری ئەو لە پانتایی گشتیی کۆمەڵگەی ئێمەدا، ڕەنگ و سەنگی تایبەتی بە جووڵە مانادارەکانی ئەو بەخشیوە و لە زۆربەی کەسایەتی و سەرکردەکانی تر جیای کردووەتەوە (تەنیا کەسی هاوخەسڵەتی نەوشیروان لەم ڕوانگەیەوە، د.قاسملووی شەهیدە).

لەڕاستیدا ئەوەی نەوشیروان مستەفا لە ڕێبەرە مێژووییەکانی تری هاوسەردەمی خۆی جیادەکاتەوە، نەک کاریزما و توانای ڕێبەری، بەڵکو ئەو خەسڵەتە تایبەتمەندانەیەتی کە لەناو ڕیزی سەرکردەکانیشدا دەیکات بە دیاردەیەکی ڕیزپەڕ. ڕەنگە یەکێک لە بنچینەییترین جیاوازییەکانیش هەر ئەوە بووبێت کە پێچەوانەی "سەرکردە هاونەوە ڕۆژهەڵاتییەکانی"، سیاسەت لەلای ئەو نەک پرۆژەیەکی بێ پسانەوە، بەڵکو کۆمەڵێک پرۆژەی یەک لەدوای یەک بوو کە هەر یەکەیان تەعبیری لە ئەولەویەتەکانی سەردەمێکی دیاریکراو دەکرد. "ئەولەویەتی سەردەم" چەمکێکی کلیلییە بۆ تێگەیشتن لە لۆژیکی ڕەفتاری سیاسیی نەوشیروان مستەفا.

ڕەنگە زۆر سیاسیی تریش خوێندنەوەی دروستیان بۆ ئەولەویەتەکانی ژیانی سیاسیی کۆمەڵگەی ئێمە ببێ و تەنانەت بایەخیشی پێ بدەن، بەڵام کەمن ئەوانەی توانیویانە وەک نەوشیروان مستەفا لێبڕاوانە، چاوپۆشی لە هەموو بەرژەوەندییە دنیاییەکان و – لەوانیش گرینگتر، لەو بەربەستە زەینی و پابەندییە نەریتیانە بکەن کە ڕێ لە وەدیهێنانی ئەولەویەتەکانی ژیانی سیاسی دەبەستنەوە.

مرۆڤی مۆدێرن، خۆی لەگەڵ ڕۆحی ڕۆژگار دەگونجێنێ و بەها و بەرپرسیارێتییەکانی بەگوێرەی ستانداردەکانی سەردەم نوێ دەکاتەوە. نەوشیروان مستەفا لە پێگەی ئەخلاقیی سیاسەتمەدارێکی ڕۆژهەڵاتییەوە، ئەو سیفەتانەی مرۆڤی هاوچەرخی بەجوانی نواندبووەوە. سیاسەت بۆ ئەو پانتایی خۆگونجاندنەوە و خۆڕێکخستنەوەیەکی بەردەوامی دەستەجەمعی بوو، لە پێناوی وەڵامدانەوە بە پێداویستییەکانی ژیانی هەنووکەی کۆمەڵگەی دەوروبەر. هەر سەردەمێک بۆ ئەو پێناسەیەکی نوێی بە پێداویستی، بەها و ئامانجی پرۆژەی تێکۆشانی سیاسی دەبەخشی. بۆ ئەو ڕەسەنایەتی بریتی بوو لە "بەڕۆژبوون" و هاوگونجاوی لەگەڵ ڕۆحی سەردەم. مرۆڤی مۆدێرن نابێ لە ڕابردوودا بژی. ئەم بنەمایە، جورئەتی قاوغ بەجێهێشتن و ڕچەشکێنییەکی سەرسوڕهێنەری بە ئەو مرۆڤە بەخشیبوو.

من هەمیشە ئەو هەستەم هەبووە کە نەوشیروان مستەفا وەک یاریکەرێکی شەترەنج دەڕوانێتە گەمەی سیاسی. یاریکەرێک هاوکات لە ناوەوە و دەرەوەی گەمەکە. سەرسوڕمانی هاوڕێ سیاسییەکانی لەوەی کە ئەو لە جەرگەی ململانێ سیاسییەکانیشدا، بە لێکدانەوەی ئەدەبی و مێژوویی و تەنانەت گژوگیاناسییەوە خەریک بووە، هەر ئەو ڕاستییە پشتڕاست دەکاتەوە کە بۆ ئەو، سیاسەت دواجار گەمەیەک بووە، وەک چۆن ژیان تێکڕای گەمەیەکە، بەڵام گەمەیەکی بەهادار. لەڕاستیدا بەلای ئەوەوە تێکڕای ژیان، چیرۆکێک بوو، دەقێک کە مرۆڤ هاوکات هەم نووسەرەکەیەتی و هەم پاڵەوانەکەی. ڕەنگە هەموومان لەم بوارەدا هاوڕا بین، بەتایبەتی کاتێک باس لە ژیانی خەڵکی ترە! بەڵام ڕەنگە کەممان، بەهۆی گیرۆدەبوونی چرکەبەچرکەمان بەو نەخشەوە کە وەک پاڵەوانی ژیانی خۆمان هەمانە، دەرفەتی ئەوەمان بەخۆمان دابێ، وەک نووسەر و چاودێرێکی دەرەکی، لە دوورەوە بەسەر تێکڕای ئەو چیرۆکەدا بڕوانین کە ژیانی خۆمانە. وشیاریی نەوشیروان مستەفا لەم بوارەدا کەموێنە بوو. ئەم خەسڵەتە بەشێوەیەکی زەق سروشتی ڕووبەڕووبوونەوەی ئەو لەگەڵ "ڕابردوو" دەنوێنێتەوە.

سروشتی سیاسەتکردن لای نەوشیروان مستەفا هەمیشە ڕووی لە ئایندە بووە. هەر ئەوەش وای کرد، کەمتر لە بیری خۆبەستنەوە بە "سەروەرییەکانی ڕابردوو" و زۆرتر، لە هەوڵی سازدانی سبەینێیەکی جیاوازدا بێت. ئەو لە شوێنێکدا ڕاشکاوانە دەڵێ: "حەکایەتی ڕابردوو بە کەڵکی ئەم زەمانە نایەت". ئەمە وتەی کەسێکە کە وەک نووسەرێکی لێبڕاو، بەشێکی گەورەی ڕەنجی خۆی ڕێک بۆ تاووتوێی "حەکایەتەکانی ڕابردوو" تەرخان کردبوو!

لەڕاستیدا، پارادۆکسێک کە نەوشیروان مستەفا بە سەرکردە هاونەوەکانی خۆیەوە دەبەستێتەوە، هۆگریی هاوبەشی هەموویانە بۆ مێژوو! بگرە ئەو لە هەموو هاونەوەکانی خۆی زیاتر "لەگەڵ مێژوو" دەژیا. هەڵبەت لێرەدا جیاوازییەکی گەورە هەیە: ژیانی ئەو لەگەڵ مێژوو، ژیانێکی ڕوناکبیرانە بوو. سەرگرتنێکی ڕەخنەگرانە بەسەر مێژوودا بۆ وانەلێوەرگرتن، بۆ ساخکردنەوەی کەندولەندی ئەو ڕێچکەیەی ئێمەی گەیاندووە بەم ڕۆژە، نەک بۆ مەشروعیەتخواستن لە ڕابردوو. جیاوازیی شێوەی هۆگریی نەوشیروان و هاونەوەکانی بۆ "حەکایەتەکانی ڕابردوو" ئەمە بوو: نەوشیروان مستەفا لەگەڵ مێژوو دەژیا، بەڵام ئەوانی تر لە ناویدا دەژیان، بۆی دەژین.

سەلمان ڕوشدی لە "ئایەتە شەیتانییەکاندا" دەڵێ: بۆ هەر لەدایکبوونەوەیەک پێویستە سەرەتا مل بۆ مردنێک رابکێشیت. هیچ سەرکردەیەک لە هاونەوەکانی نەوشیروان مستەفا زاتی ئەوەی نەکردووە وەک ئەو جاڕی مەرگی خۆی بدا بۆ ئەوەی دەست بە ژیانێکی نوێ بکاتەوە. کردبێتیشیان، هێشتا هیچیان وەک هی ئەم سیستماتیک نەبووە. هەموو وێستگە و جومگە گرینگەکانی ژیانی نەوشیروان مستەفا، مردن و زیندووبوونەوەیەکی ئازایانە بووە بۆ وەڵامدانەوە بە "ئەولەویەتەکانی قۆناغەکە".

ئەو بەتایبەتی لە دواساڵەکانی ژیانیدا دەرگای بەڕووی نەریتێکی پۆست-شۆڕشگێڕانە لە ژیانی سیاسیی ئێمەدا کردەوە. نەریتێک کە جەربەزەیی پێشمەرگانەی -بەمانا ڕەمزی و مێژووییەکەی- تێکەڵ بە بەهاکانی دیمۆکراسیی لیبراڵ و حوکمڕانییەکی هاووڵات-سەنتەر کردبوو. سەرەڕای هەموو کەموکوڕییەکی بزووتنەوەکەی نەوشیروان مستەفا و کەمایەسییەکانی پراکسیسی سیاسیی هاوڕێبازەکانی، ئەو لە خەون و خولیاکانیدا بۆ نیشتمانێکی جوانتر، بەزیندوویی دەمێنێتەوە.

هەڵبەت مرۆڤێکی بڕیاربەدەست، ئەویش لەسەر چوارڕێیانی بەسەرهاتە پڕکارەساتەکانی مێژووی سیاسیی هاوچەرخی کورد، دەشێ هەموو شتێک بێت فریشتە نەبێت. ناوازەبوونی چیرۆکی نەوشیروان مستەفاش شتێکە لەودیوی دوانەی فریشتە و شەیتانەوە.

زۆر لە سەرکردە مێژووییەکان، لەگەڵ ڕۆیشتنیان، دوایی بە قۆناغێکی مێژووش دێت. نەوشیروان مستەفا دەرگای بەڕووی قۆناغێکی نوێی مێژوودا کردەوە، ئینجا ڕۆیشت!

ئەم وتارانە گوزارشت لە ڕای نووسەرەکانیان دەکەن و بەهیچ شێوەیەک دەربڕی بۆچوونی تۆڕی میدیایی ڕووداو نین.

WWW.RUDAW.NET

RÛDAW
Rudaw Media Network
Rudaw readers know more

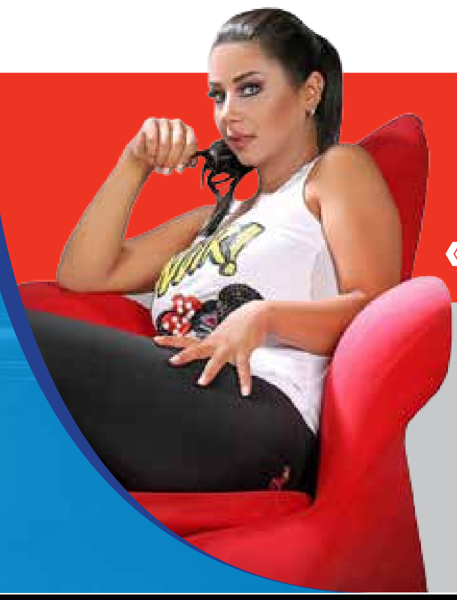

رەشا ئەلحازری:

ئامادەم بەشداریی درامایەکی کوردی بکەم

10 «

خاوەنی ئیمتیاز : تۆڕی میدیایی رووداو
سەرنووسەر : سەلام سەعدی salam@rudaw.net
جێگری سەرنووسەر : ساڵح قادر rodan@rudaw.net
بەڕێوەبەری نووسین: نەوزاد مەحموود newzad@rudaw.net
بەڕێوەبەری هونەری: حوسێن هیممەتی himati@rudaw.net
ئەندامی شانازی ستاف : عەبدوڵڵا قڕگەیی
دیزاینەران : هونەر مەرجان ، ژیرۆ عەبدولرەحمان

هەفتەنامەیەکی سیاسی گشتییە تۆڕی میدیایی رووداو دەریدەکات | نووسینگەی سلێمانی : بەرامبەر پارکی ئازادی 07501130997 | ناونیشان: هەولێر ـ شەقامی رووناکی | Tel: 0750 486 34 12 – 0750 488 56 96 | rudaw@rudaw.net